samma framställning sedermera hafva tillkommit, såsom att kyrkan i Hernösand, ifrån att vara förfallen och bristfällig vid tidpunkten af förra Riksdagen, för närvarande skall befinnas i det skick, att den icke vidare kan iståndsättas, och att kyrkan, som hotar att nedstörta, måst tillslutas och Gudstjensten försiggå i Gymnasii-huset; på grund hvaraf, och då Hernösands Stift icke billigen kunde åläggas att uppbygga en ny kyrka, så länge den Domkyrko-spanmål, som från Stiftet utgöres, fortfar att tillgodokomma en främmande Stifts-kyrka, utan derigenom skulle uppkomma en dubbel och orättvis beskattning, Herr *Dahlfelt* föreslagit, att Rikets Ständer måtte hos Kongl. Maj:t förnya deras hemställan derom, att ifrågavarande 124 tunnor Domkyrko-spanmål för framtiden komme Hernösands Stift till godo;

b) Från *Högvördige Preste-Ståndet* af Herr Professoren *Grafström*, som, under åberopande af de grunder, hvilka äro upptagne i Rikets Ständers vid sista Riksdagen till Kongl. Maj:t aflåtne underdåniga skrifvelse, åsyftande tillstånd för Hernösands Stift att få uppbära den spanmål, hvarom nu är fråga, och under förtröstan, att Kongl. Maj:t, oagtadt Dess förut gjorde afslag å berörde underdåniga skrifvelse, möjligen nu, om en sådan blefve förnyad, skulle derpå fästa Nådigt afseende, hemställt, att berörde spanmål, som alltifrån den tid då hela Norrland hörde till Erke-stiftet, årligen, under benämning af "Domkyrko-tunnor", utgått från Hernösands Stift, måtte varda dit åter anslagne; till stöd för hvilket yrkande motionären anfört, att, enligt äldre handlingar, Domkyrko-tunnorne, vid ett Stifts delning, äfven blifvit med det nya Stiftet skiftade, likasom vinsäden vid församlingars klyfning, så att t. ex. år 1647 blifvit förordnadt, att Domkyrko-tunnorne från hela Vermland, hvilka derförinnan utgått till Mariestad, derefter skulle utgöras till Carlstads, det nya Stiftets, kyrka, för dess byggnad och underhåll, och att år 1747 Carlstad erhållit 86 1/4 tunnor af Bolstadstionden på Dahlsland, de der förut utgått till fördel för Skara. Hvarföre Hernösands Stift, som sedan förstnämnde år varit skiljdt från Upsala Stift, fortfarande skulle sakna en tillhörighet, som blifvit andra nybildade Stift tillerkänd, föreföll motionären besynnerligt, så mycket mera, som Upsala Domkyrka, hvilken, efter hvad motionären trott sig veta, drager ränta af ett capital af omkring 50,000 Riksdaler och arrende af 13 hela hemman, borde ega tillräckliga medel både till sitt underhåll och förskönande, och således skulle utan synnerlig afsaknad kunna umbära de nu ifrågavarande 124 tunnorne, hvilka deremot för Hernösands Stift skulle uppfylla ett länge kändt och nu med så mycket större bekymmer tryckande behof,

som dess kyrka, alldeles förfallen, icke mera kunde till Gudstjenst begagnas och byggnaden af en ny kyrka ofördröjligen måste företagas;

c) Från *Vällofl. Borgare-Ståndet* af Herr *E. J. Westman*, som, med fästadt afseende, dels å de vid sista Riksdagen i ämnet vidtagne åtgärder, dels å det förfallna skick, hvari Hernösands Stifts-kyrka derefter blifvit försatt, hvarigenom all slags reparation derå skulle vara ändamålslös, dels ock å det förhållande, att kyrkan i Hernösand numera skall vara den enda i Riket, som ej fått komma i åtnjutande af det bidrag, hvilket, till dess underhållande i egenskap af Stifts-kyrka, bordt från Stiftet utgå, hemställt, att Rikets Ständer måtte, lika enhälligt som vid förra Riksdagen, genom underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t söka utverka, att Hernösands kyrka icke längre blefve i saknad af de från Stiftet årligen utgående 124 tunnor spanmål; i sammanhang hvarmed Herr *Westman* anfört, att ett kostnadsförslag till kyrkans förskönande invändigt, om hvars upprättande Kongl. Maj:t, vid Dess besök i Hernösand år 1835, täckts gifva Nådig befallning, jemte antydan att detsamma derefter skulle Kongl. Maj:t i underdånighet meddelas, icke kunnat åstadkommas, enär, vid flere hållne syner, kyrkan befunnits så bristfällig, att dess förskönande, i närvarande ställning, helt och hållet skulle vara utan ändamål; och

d) Från *Hedervärda Bonde-Ståndet* af Riksdags-Fullmägtigen *Nils Strindlund* från Vester-Norrlands Län; varande jemväl utaf honom hänvisadt till de åtgärder i förevarande ämne, som Rikets senast församlade Stånder vidtagit, hvarförutan *Strindlund*, jemte det han gifvit tillkänna det förhållande, som redan omnämnts i slutet af Herr *Westmans* nyssberörde motion, anfört: att kyrkan i Hernösand, såsom vådlig för församlingens säkerhet, måst casseras och Gudstjensten alltsedan år 1836, i följd deraf, hållas å annan local, som icke inrymmer mer än omkring 400 personer, utgörande endast 1/5:del af församlingens invånare; att församlingen, saknande tillgångar att uppföra en ny kyrkobyggnad, hvartill lärer åtgå något öfver 80,000 Riksdaler, utom orgelverk och annat innanmede, befunnes i den mest beklagansvärda förlägenhet, helst då den, likasom andra församlingar i Riket, der Dom-Capitel finnes och från hvars Stift Domkyrko-tunnor utgå, trott äfven sig berättigad till Domkyrka, men hvarken skall ega förmåga eller förmena sig vara skyldig att, utan bidrag från Stiftet eller annorstädes, uppföra en sådan; och har motionären på desse skäl anhållit, att Rikets Ständer måtte i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t å nyo enhälligt understödja den önskan, att Hernösands Stift måtte återfå de 124 tunnor spanmål, hvaraf Stiftet allt sedan år 1647 varit i saknad.

Till upplysning i ämnet får Utskottet meddela, att redan vid 1823 års Riksdag yrkade Fullmägtige från Hernösands Stift rättigheten för Hernösands stads kyrka att få uppbära de ifrågavarande från Stiftet utgående 124 Domkyrko-tunnor; i anledning af hvilken hemställan, som då blifvit uti underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t framförd, Kongl. Maj:t, efter att hafva infordrat serskilda utlåtanden från Consistorium Ecclesiasticum i Upsala och Kongl. Kammar-Collegium, under den 17 Mars 1824, förklarat Upsala Domkyrka berättigad att bibehållas vid det anslag, som sedan urminnes tider till hennes underhåll från Hernösands Stift utgått.

Vidare har, såsom redan blifvit antydt i de här ofvan till innehållet anmärkte motioner, enahanda fråga förevarit vid sista Riksdagen, då, uti underdånig skrifvelse af den 11 Juli 1834, upptagen under N:o 63 i 10:de Samlingen 1:sta Afdelningen af Bihanget till samtlige Riks-Ståndens Protocoll, Rikets Ständer anfört, att, som de ifrågavarande 124 tunnor spanmål ursprungligen hört till den Tionde-säd, hvilken inom hvarje Stift varit anslagen, dels till Presterskapets, dels till kyrkans och de fattiges underhåll, och den ännu efter Reformationen, ehuru inbegripen i den Kronan tillfallna tionden, likväl blifvit under namn af "afkortning", jemte den så kallade vinsäden, hvilken tillfaller hvarje kyrka, undantagen och Domkyrkorne förbehållen, funne Rikets Ständer det vara grundadt i sakens natur, att samma spanmål tillhör hvarje Stift, likasom vinsäden hvarje församling, och att således, när Hernösands Stift från Erke-Stiftet afsöndrades, de Domkyrkotunnor, som förut tillföllo det senare, efter den tiden bordt tillfalla det förra, samt att, då derjemte i betragtande toges, å ena sidan, att vid den tid, när dessa Domkyrko-tunnor blefvo anslagne, Domkyrkor funnos i alla Stift, och, å den andra, att de som så kallas, ej skilja sig från de öfriga genom ännat än att de tillhöra sätet för den andliga styrelsen, kunde, efter Rikets Ständers åsigt, rättigheten till ifrågavarande tionde icke frånkännas Hernösands kyrka, derföre att hon icke benämnes "Domkyrka", och att dess Pastor icke kallas Domprost, enär hon likväl lyder både under Biskop och Dom-capitel, samt i alla fall är en Stifts-kyrka; på grund af hvilket allt och då dertill kom, att på andra ställen, vid nya Stifts afskiljande från äldre, en deremot svarande förändring i disposition af Domkyrko-tunnan redan egt rum, samt kyrkan i Hernösand vore förfallen, och behöfde ombyggas, hvilket dock, i brist på tillgångar, icke kunnat företagas, Rikets Ständer i underdånighet anhållit, det Kongl. Maj:t täcktes i Nåder medgifva, att de ofta omförmälda 124 Domkyrko-tunnorne måtte tillkomma Stifts-kyrkan i Hernösand; varande af Rikets Ständer dessutom

i berörde underdåniga skrifvelse, dels omnämndt, att det anslag af tiondespanmål, som ännu utgår under benämning af Domkyrko-tunnor, egentligen härleder sig från Konung Gustaf den I:s tid, då, enligt Westerås Recess år 1527, Domkyrkorne åtnjutit stundom en, stundom två tunnor af hvarje kyrkoherberge inom Stiftet, och att Upsala Domkyrka uti Konung Gustaf II Adolfs försäkran den 31 December 1611, erhållit löfte att blifva bibehållen vid och njuta Domkyrko-tunnan i alla kyrkoherbergen, dels ock anförde flerfaldiga exempel och deribland äfven de af Herr Professoren Grafström i sin motion uppgifne, rörande det förhållande, att, oagtadt Domkyrko-tunnan anslagits till sjelfva Domkyrkan, den likväl stundom blifvit använd till andra kyrkors behof.

Sedan Kongl. Maj:t öfver berörde underdåniga skrifvelse infordrat utlåtande från Consistorium Ecclesiasticum i Upsala, och lemnat Consistorium i Hernösand tillfälle att samma Utlåtande med underdåniga påminnelser bemöta, har Kongl. Maj:t, genom Nådigt beslut den 13 Mars 1835, förklarat, att Kongl. Maj:t icke funnit några nya skäl hafva förekommit till att betaga Upsala Domkyrka ifrågavarande Kronotionde, hvilken hon från urminnes tider åtnjutit.

Efter hvad Utskottet har sig bekant, utgjorde Upsala Domkyrkas capital sistlidet år 1839, 53,469 Riksdaler 1 sk. 5 rst. B:co, deraf 45,522 R:dr 41 sk. 3 rst. skola vara utlånte, och Utskottet är äfven i tillfälle att upplysa, det Domkyrko-tionden utgöres:

från Upsala Län med	170	tunnor	råg och korn, till hälften hvardera,
„ Stockholms Län med	152	„	
„ Westerås Län med	30	„	
„ Gefleborgs Län med	82	„	1/4 råg och 3/4 korn,
och från Wester-Norrlands Län med	124	„	endast korn,

Tillsammans 558 tunnor, hvilka i räkenskaperna finnas afförda till Domkyrkans disposition, under rubriken "Kyrkors friheter"; och skola af de medel, som af omförmälde intägter äro att påräkna, bekostas ej mindre en under arbete varande al-fresco-målning och fensterglas-målning i Konung Gustaf den I:s grafchor, hvartill ansetts åtgå närmare 20,000 R:dr B:co, än äfven nödige befunne reparationer, dels vid södra sidan af kyrkogården, genom uppförande af ny huggen gråsten, dels ock i afseende å en lika baskaffad stenfots inläggande under kyrkan i stället för en skadad sandstens-fot; hvarförutan af Domkyrko-cassan skola betalas utskylderne

för 5 embetsgårdar och vidmagthållas ett nyligen inköpt gammalt cathedral-skolhus.

Deremot har Hernösands kyrka sig tillslagne endast 70 tunnor, afförde under samma titel i Ångermanlands södra fögderi-räkenskaper, på grund af ett Kongl. Bref den 15 Mars 1648.

Utskottet, som nu öfvergår till eget yttrande i ämnet, har väl, å ena sidan, insett nödvändigheten deraf att Upsala Domkyrka, — det herrligaste tempel i Norden genom dess byggnadssätt, och dyrbart i anseende till de minnen, som der förvaras efter flere framfarna Konungar — icke saknar medel för nödigt underhåll i vissa och ytterligare förskönande i andra delar, men tror, å andra sidan, det vara lika angeläget och med allmänna omtankan öfverensstämmande, att äfven mindre kyrkor inom Riket icke betagas utvägarne för deras vårdande och bibehållande.

De skäl, som kunna ligga till grund för det i äldre tider fattade beslut om förpligtelse för Hernösands Stift, att till Upsala Domkyrkas underhåll årligen bidraga med 124 tunnor spanmål, synas numera böra vara häfne vid det uppgifna och kända förhållande, att kyrkan i Hernösand, som redan år 1835 var så bristfällig, att tvifvelsmål då uppstått, huruvida en reparation derå ändamålsenligen kunde företagas, numera befinnes till den grad förfallen, att den, efter sakkunnige mäns yttrande, måste raseras och å nyo uppbyggas, såsom följd hvaraf den, för församlingens begagnande, ansetts vådlig och måst tillslutas. — Med billighet och rättvisa är ingalunda förenligt, att det samhälle, hvars medlemmar sjelfve, i saknad af kyrka, äro blottställde på tjenligt utrymme till Gudstjensts utöfvande, skall till annat samhälle, derinom kyrkan, så till grund som beskaffenhet i öfrigt finnes bevarad, lemna bidrag att användas för denna sednares framtida bestånd.

På dessa grunder, och då det lägervall, hvaruti Hernösands kyrkobyggnad blifvit försatt, sannolikt är en följd deraf, att Stiftet alltjemt varit i mistning af de 124 tunnor spanmål, som derifrån utgått till Upsala Domkyrka, hvars anspråk på nämnde inkomsts bibehållande synes med billigheten mindre öfverensstämmande, enär Hernösands Stift icke i något hänseende numera är beroende af Erke-Stiftet, samt dertill kommer, att Hernösands kyrka för närvarande finnes i ännu högre grad förfallen, än den var vid den tid, då Kongl. Maj:t i nåder fann för godt att afslå Rikets senast församlade Ständers gjorda hemställan om rättigheten för Hernösands Stift att berörde spanmål få tillgodonjuta, anser Utskottet sig ega full anledning att tillstyrka Rikets Höglofl. Ständer,

att, i förnyad underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, framställa

den önskan, att Kongl. Maj:t måtte täckas åt ämnet ytterligare egna Sin höga uppmärksamhet, och dervid Nådigst taga i betraktande det här förut antydda förhållande, att kyrkan i Hernösand numera i dess gamla skick icke kan undergå någon förändring eller förbättring, utan måste från grunden å nyo uppbyggas, samt att, med afseende så väl å de kostnader, som dermed äro förenade, som å de i öfrigt talande skäl till befrielse för Hernösands Stift att vidare frånhändas ifrågavarande spanmål, Kongl. Maj:t täcktes i Nåder medgifva, det de från Hernösands Stift till Upsala Domkyrka nu anslagne 124 så kallade "Domkyrko-tunnor" må hädanefter tillkomma Hernösands Stifts-kyrka.

Stockholm den 18 September 1840.

Reservationer.

Af Friherre *von Kræmer:* "Mot det beslut Utskottet, endast med En öfvervägande röst, fattat, nemligen att de 124 tunnor spanmål, hvilka från Hernösands Stift äro till Upsala Domkyrka anslagne, böra hädanefter tillkomma Stifts-kyrkan i staden Hernösand, får jag mig reservera på här nedan anförde skäl:

År 1823 väcktes en dylik fråga af Magistraten och Borgerskapet i Hernösand samt några Riksdagsfullmägtige, hvilka i en underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhöllo om, att ifrågavarande Domkyrko-tunnor måtte tillerkännas det Stift, hvarifrån de utgå. Kongl. Maj:t infordrade häröfver underdåniga yttranden, så väl af Consistorium Ecclesiasticum i Upsala, som af Kammar-Collegium, hvilka båda auctoriteter tillstyrkte, att Upsala Domkyrka måtte fortfarande få åtnjuta förrberörde tionde-anslag, hvarvid, bland andra skäl, Kammar-Collegium åberopade Presterskapets Privilegier, men i synnerhet Konung Carl XI:s för nämnde Domkyrka utfärdade Stat af den 9 October 1695; och har Kongl. Maj:t, under den 17 Mars 1824, på andragne skäl, pröfvat rättvist, att bibehålla Upsala Domkyrka vid detta anslag, som i öfver 3:ne Secler till hennes underhåll från Hernösands Stift utgått. Vid 1834 års Riksdag väcktes motion om samma sak, hvilken föranledde en underdånig skrifvelse i ämnet; men äfven då ansåg Kongl. Maj:t Sig icke kunna frånkänna Upsala Domkyrka en inkomst, som densamma

rätteligen

rättligen tillhörde. Då således i senare tider 2:ne Konunga-beslut stadfästa Upsala Domkyrkas rätt till ifrågavarande 124 tunnor, borde man ega skäl förmoda, att alla vidare försök skulle upphöra att besvära Kongl. Maj:t och Rikets Ständer med ett ärende, som blifvit så fullständigt utredt och efter rättsgrunder afgjordt. Men då Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottets knappa pluralitet, det oagtadt, ansett sig böra tillstyrka en förnyad underdånig anhållan härom, anser jag mig böra i korthet upprepa de rättsgrunder, hvarpå Upsala Domkyrkas anspråk hvila, äfvensom upplysa, huru vådlig en så betydlig minskning i påräknade inkomster vore för detta härliga Tempels framtida vård och bestånd.

De rika inkomster, Upsala Domkyrka under Catholska tiden egde, så väl i enskilda donationer, som i tionde-spanmål, enligt beslutet vid Skenninge Möte 1164, indrogos till Staten med Ständernas begifvande till 2/3-delar genom Westerås Recess 1527, dock med skyldighet för Kronan att för framtiden besörja denna Domkyrkas underhåll. Kostnaderne derföre utgingo äfven i början directe från Staten, men senare, och endast i afsigt att undgå onödiga omvägar, anordnades krono-tionde från vissa orter, att omedelbarligen från tiondegifvarne till Upsala Domkyrka lemnas till bestridande af dess underhåll, hvilken tionde då erhöll benämning af Domkyrko-tunnor. På enahanda sätt har det tillgått med de till Helgeandshusen gjorda donationer och tionde-anslag, hvilka nu uppbäras af Seraphimer-Ordens-Gillet och användas till hospitalens underhåll i mon af behof, utan allt afseende på, om hospitalet tillhör den provins, hvarifrån tionden utgår. Då sålunda de ifrågavarande Domkyrko-tunnorna icke varit en pålaga, som utgjorts af Stiftets församlingar till Stiftets hufvud-kyrka, utan obestridligt tillhöra Staten, som derå lemnat invisning åt Upsala Domkyrka, i stället för årligt Stats-anslag, kan jag icke finna, med hvad rätt Hernösands Stifts kyrka å desamma gör anspråk. Och då anslaget är ämnadt till sjelfva Tempelbyggnadens underhåll, för hvilket kostnaden är oberoende af Stiftets storlek, så finnes icke någon anledning att minska anslaget på den grund, att Stiftet blifvit minskadt. Hernösands Stift afsöndrades från Erke-Stiftet år 1647, således nära ett århundrade efter den tid, då Staten åtog sig Upsala Domkyrkas underhåll, och 36 år efter den försäkran, Konung Gustaf II Adolf afgaf den 31 December 1611, *att denna Kyrka skulle blifva vidmagthållen och njuta Domkyrko tunnan i alla Kyrko-herberg.* Vid denna afsöndring gjordes säkerligen alla lagliga anspråk gällande å ömse sidor,

och dervid har det sedermera orubbadt intill vår tid förblifvit. Om Hernösands kyrka behöfver och Rikets Ständer finna skäligt att bevilja densamma ett anslag af Statens medel, som denna ej förut haft, så måste antingen detta anslag bestridas af förut odisponerade medel, eller om de 124 tunnorne dertill anordnas, och således fråntagas Upsala Domkyrka, måste denna senare, efter påtagliga rättsgrunder, af Staten erhålla en motsvarande ersättning, antingen i contant eller genom invisning å annan Krono-tionde.

Hvad åter beträffar behofvet af ifrågavarande anslag för Upsala Domkyrka, anser jag mig vara berättigad att vitsorda detsamma, såsom ledamot af det Kyrko-Råd, som handlägger kyrkans angelägenheter. För år 1839 utgjorde Domkyrkans inkomster af räntor och tionde m. m. R:dr B:co 7,946: 8 sk. 2 r:st., och dess utgifter nämnde år R:dr 6,548: 19. 11.; ett öfverskott uppkommer således, stort R:dr B:co 1,397: 37. 3., härrörande till stor del från höga spanmålspris; man kan således taga för afgjordt, att, om 124 tunnor afdragas från inkomsterna, skola dessa knappt förslå till de vanliga årliga utgifterna. Men tages nu i beräkning, att betydliga och af behofvet högligen påkallade arbeten, dels redan äro påbörjade, dels snart förestå, såsom en ny huggen gråstens-mur vid södra sidan af kyrkogården, i stället för den bristfälliga, der nu finnes, hvilken redan flere gånger ramlat; en ny huggen gråstensfot under kyrkan, i stället för den betydligt skadade sandstensfoten; reparation af en större remna genom kyrkan; norra koppartakets omläggning m. m., så må hvar och en bedöma, om Upsala Domkyrkas inkomster kunna förminskas, utan våda att se detta härliga Tempel, med sina stora minnesvårdar, förfalla till en ruin.

På dessa skäl yrkar jag afslag på Betänkandet."

Häruti har Herr Biskop *Butsch* instämt, och för öfrigt äro reservationer emot Betänkandet anmälde af Herr Friherre *Hamilton*, Herr *Tersmeden*, Prosten *Lalin*, Herr *Pousette* och *Anders Larsson* från Stockholms Län.

N:o 107.

Ank. till Exp. Utsk. den 26 September, kl. 6 e. m.

Utlåtande, i anledning af anmärkningar vid Utskottets Betänkande, angående Skjutsnings-anstalterna i Riket.

Det Betänkande N:o 26, som Utskottet i förrberörde ämne afgifvit, är bifallet i sin helhet af Bonde-Ståndet och af Borgare-Ståndet i den delen,

som handlar om inrättande af skjuts-entreprenader, samt ordningen och de hufvudsakliga vilkoren dervid; hvaremot Betänkandet i sin helhet blifvit återremitteradt af så väl Ridderskapet och Adeln, som Preste-Ståndet, äfvensom Borgare-Ståndet beslutat återremiss, i afseende på de föreslagne reglementariska stadganden och de förslag, Betänkandet i öfrigt från och med p. 18 innehåller.

Anmärkningar, som föranledt dessa återremisser, äro gjorde: inom Ridderskapet och Adeln, af Grefvarne *Horn* och *Lewenhaupt*, Friherre *Cederström, Jacob*, samt Herrarne *von Röök, Bergenstråle, Lind af Hageby, von Hartmansdorff, af Harmens, von Hejne, Gripenstedt, Edenhjelm, Lefrén* och *von Hohenhausen*; inom Preste-Ståndet af Biskoparne *Tegnér* och *Heurlin*, Domprosten Doctor *Elmgren*, Doctorerne *Bexell, Thomander* och *Björkman*, samt Prostarne *Åstrand, Nordhammar, Hallbeck, Sandberg, Bergqvist, Nibelius, Källgren, Östberg, Lalin, Tudén, Osterman* och *Säwe*; samt inom Borgare-Ståndet af vice Talmannen, Herr *Halling*, Herrarne *Wedberg, Carlberg, Limnelius, Ekholm, Gezelius, Morsing, Brink, Bagge, Wærn* och *Lagergren*.

Dessa anmärkningar äro riktade, dels emot Utskottets åsigt af behofvet att tillvägabringa förändrade skjutsnings-anstalter, dels emot den i detta afseende föreslagna entreprenad-inrättningen och de förslag, som för öfrigt äro i Betänkandet framställde. Den penninge-inkomst, som nu beredes genom skjutsnings-bestyret, skall på de fleste ställen vara af serdeles vigt för allmogen, som ofta skall sakna tillfälle att på annat sätt förskaffa sig utvägar att bestrida sina contanta utgifter. Derföre skall det icke vara ovanligt att finna allmogen ganska benägen till skjutsning, äfven för den hittills fastställde legan, och den i 2:dra punkten af grunderna för skjuts-entreprenadernes tillvägabringande intagna föreskriften om skjutsbestyrets ovilkorliga öfverlåtande till entrepreneurer har ansetts innebära en kränkning af de hemmanen lagligen tillkommande rättigheter, och leda till ett obehörigt förmynderskap öfver hemmanens innehafvare. Den föreslagna stegringen af skjuts-legan skulle på ett äfventyrligt sätt verka menligt på alla, som behöfva anlita skjuts-anstalten, öka Stats-utgifterne för embetsmäns resor och serdeles för fångforsling, medtaga en stor del af de löne-inkomster, som embetsmännen bordt få påräkna för sin bergning, derföre också en motsvarande förhöjning af lönerne blifvit yrkad, för den händelse, att skjuts-legan höjes, och den ökade skjuts-kostnaden skulle slutligen falla allmogen sjelf till last, genom ökade skatter och stegrade kostnader för embets- och tjenstemäns biträden, som allmogen måste ersätta, och äfven genom stegrade pri-

ser å förnödenhetsvaror, som allmogen måste inköpa. Derföre borde det bero på de skjutsskyldiges fria val att öfverlemna skjutsbestyret åt entrepreneurer, och skjuts-legan icke förhöjas, utan entrepreneurens godtgörelse beredas genom tillskott af de skjutsskyldige, der så kunde finnas nödigt. Man har likväl föreställt sig, att många svårigheter skulle möta för sådana entreprenaders åstadkommande, och ändamålet att afvärja den anledning till sedeförderf, som skjutsbestyret medförer, vore att anse såsom förfeladt, då entrepreneurernes husfolk och tjenare blefve i ökadt mått blottställde för detta förderf. Man skulle föga kunna vänta, att denna anstalt blefve allmän, då den, för att blifva lönande, måste förutsätta en jemn skjutsningsförtjenst, som endast på de mera allmänt besökte farvägarne är att påräkna. Till följd af skjuts-legans stegring, skulle man mer än hittills begagna egna hästar för sina resor, och skjuts-inrättningen således mera sällan anlitas. För entrepreneurens behof måste flere byggnader uppföras, dem man förmodat att de skjutsskyldige måste bekosta, utan all säkerhet om något varagtigt gagn deraf, då entreprenad-inrättningen tilläfventyrs snart icke längre kunde ega bestånd. De resande kunde icke eller påräkna någon fördel af skjuts-entreprenad-inrättningen, motsvarande den ökade legan, då i alla fall hästar icke alltid vid anfordran vore tillgänglige, och förbud således, likasom hittills, vore oundvikligen nödvändigt för en obehindrad fortkomst. Om också entreprenader borde befordras för hållskjutsen, såsom mest betungande för jordbruket, och äfven i öfrigt mest förderflig till sina verkningar, derföre man medgifvit en stegring af legan för denna skjuts, har den för gästgifveri- och reserv-skjutsen ansetts så mycket mera ändamålslös, som man kunde förutse, att, om också entreprenad-aftal träffas, skall skjutsen i de fleste fall ändock komma att utgöras från de, skjutsstationen närmast belägne, hemmanen, och således förhöjningen af legan blifva den enda verkliga förändringen, som hela anstalten medför. För gästgifveri-hemmanen borde en sådan förmon eller vinst komma i fråga, då serskilda friheter, just i anseende till skjutsningsbesväret, skola vara dessa hemman medgifna; derföre det också blifvit serskildt yrkadt, att desse friheter måtte upphöra, om de från skjutsningsskyldigheten befrias.

Vid de, i afseende på entreprenaders tillvägabringande, föreslagna bestämmelserna, är dessutom serskildt erinradt:

Vid 1:sta och 4:de punkterne, att dessa skola vara stridiga sinsemellan, i så måtto, som i den förra bestämmes skjuts-legan till visst belopp, och i den senare föreskrifves, att den skall bero af anbud vid entreprenad-auction;

Vid 2:dra punkten, att dervid bör tilläggas föreskrift om förbindelse för nuvarande skjuts-lagen att återtaga skjutsningsbestyret, i händelse afslutad entreprenad af en eller annan orsak upphörer;

Vid 4:de punkten, att Utskottet icke fästat nog afseende å hvad Kongl. Maj:ts Proposition innehåller om skyldighet för entrepreneuren att tillhandahålla hästar på högst 1/4 mils afstånd från stationen, och att entrepreneuren rättligen alltid borde hålla det föreskrifna häst-antalet tillhanda vid anfordran;

Vid 5:te punkten, dels att föreskriften om beräkningen af pluraliteten inom skjutslagen icke skall vara nog tydlig, dels att frånvarande aldrig böra vara beroende af närvarandes beslut, utan en hvar vara berättigad att förblifva vid närvarande förhållanden, intilldess han uttryckligen medgifvit förändring deraf, dels ock i motsatt syftning, att om 2/3 af skjutslaget antaga föreslagna entreprenad-vilkor, bör den återstående 1/3:delen vara förpligtad att underkasta sig den så beskaffade pluralitetens beslut;

Vid 6:te punkten, att den olika beräkningen af skjuts-legan vid samma station, och den för entrepreneuren föreslagne rättigheten att till en del åtnjuta legan för skjuts, som han icke utgör, skola innebära orättvisa, samt leda till konstlade tillställningar, prejerier, tvister och möjligen äfven våldsamheter, hvarförutan de olika bestämmelserne af legan för serskilda stationer måste åstadkomma oreda och svårigheter vid liqviderne;

Vid 9:de punkten, att den här antagne möjligheten, att legan må höjas utöfver hvad i allmänhet är antaget, måste sannolikt föranleda, att aldrig entreprenad åstadkommes, utan att legan uppdrifves till det högsta beloppet.

Slutligen har det för entreprenad-anstalten ansetts nödvändigt, att afstånden emellan skjuts-stationerne regleras till minst 2 eller 3 mil hvardera, äfvensom det är föreslaget, att en entrepreneur, som under en tilländalupen contracts-period väl fullgjort sitt åliggande, må ega företrädesrätt att vid förnyad entreprenad densamma öfvertaga.

Genom hvad Utskottet framställt uti dess förut afgifne Betänkande, tror Utskottet det vara ådagalagdt, att tvång-skjutsen är en anstalt, som icke kan förenas med ett grannlaga afvägt rättsförhållande emellan serskilda medborgare-classer, och som till sin verkan är serdeles förstörande, så väl för landets hufvudnäring, jordbruket, som för allmogens sedlighet,

Att penninge-inkomsten, som deraf beredes, oftast är en endast skenbar fördel, tyckes förefalla fullkomligt uppenbart vid den enklaste beräkning, då en inkomst af 16 à 24 sk. måste förvärfvas genom flere mils resor och flere dagars saknadt arbets-biträde af en häst och en karl, då hållskjuts är i fråga, och, vid reserv-skjuts, på bekostnad af möjligheten att med erforderlig omsorg vårda jordbrukets mest vigtiga angelägenheter. Utskottet måste således fortfarande anse det för en samhälls-pligt att använda alla bemödanden, för att söka afskaffa denna anstalt, så vidt det låter sig göra, med bibehållande af de för landet nödvändiga communications-medlen. — Att sådana medel icke måga saknas, hörer ovilkorligen till Statens omsorg, men Staten kan icke, utan oerhörda uppoffringar, omedelbarligen öfvertaga bestyret derom, i ett land med våra vidsträckta communications-vägar, och den ojemna trafik, som derå är att påräkna. Den enskilda industrien måste således anlitas, och då den rätta prisbestämmelsen å dess verksamhet endast genom concurrencen kan åstadkommas, måtte det vara ovedersägligt, att entreprenad-auctioner äro det medel, som bör användas för att tillvägabringa frivilliga skjutsnings-anstalter. Utskottet har ingalunda förbisett, att svårigheter härvid skola möta, och att på ett och annat ställe entreprenader tilläfventyrs alldeles icke kunna åstadkommas, till följd af locala förhållanden, som i sin mångartade olikhet omöjligen kunna med någon säkerhet på förhand beräknas; men Utskottet anser det ingalunda alltid inträffa, att svårigheten blifver större, i den mon trafiken är ringa och skjuts-inrättningen således mera sällan anlitas. Just till följd deraf kan skjutsbestyret lättare förenas med andra förehafvanden, och mångenstädes är det mera begärligt, der det utan olägenhet kan bestridas såsom en bisak, utan vidsträckta förberedelser och förlag, hvilket erfarenheten redan visat, då skjutsningen å de föga besökta vägarne blifvit frivilligt öfvertagen, utan alla tillskott af de skjutsskyldige; men om också entreprenader på sådane ställen uteblifva, må anstalten på det hela ingalunda anses derigenom förfelad, ty det är mindre vigtigt att der vinna förändring, då tvångskjutsen är mindre tryckande och förderflig, i den mon den föga anlitas, och det lärer alltid kunna förutsättas, att hållskjuts på de sällan befarne vägarne aldrig må komma i fråga.

Skjuts-lagen hafva hittills väl haft skyldighet, men ingen uteslutande rättighet att skjutsa. — Föreskriften, att skjutsningsbestyret ovilkorligen skall öfverlåtas åt entrepreneur, der det kan ske, utan tillskott af skjutslagen, är således ingen rätts-kränkning, och skjutslagen underkastas icke eller derigenom något förmynderskap, då dem är fullkomligt obetaget att deltaga i täflan om de frivilliga betingen.

Utskottet har föreslagit höjning af skjutslegan såsom ett vilkor för entreprenader, emedan Utskottet ansett ett sådant vilkor oundvikligen nödvändigt, då erfarenheten visat, att entreprenaden för den nu varande legan sällan kunnat åstadkommas eller ega bestånd, utan oskäliga tillskott af de skjutsskyldige. Till följd af olika locala förhållanden, är likväl behofvet af en sådan höjning väsendtligen olika. — Derföre har Utskottet icke bordt föreslå den ovilkorligt, ty den skulle då mångenstädes blifva orättvis och obilligt betungande för trafiken, utan att ändock i någon väsendtlig mon svara emot ändamålet att göra rätt åt de skjutsande; ty, så länge skjutsningsbesväret framkallas genom tvång, kan det icke egentligen anses godtgjordt genom någon lega, den må bestämmas till hvad belopp som helst, och ville man beräkna alla de olägenheter, detta besvär medförer för den, som vill ordna sin hushållning i en med sådant bestyr oförenlig rigtning, skulle skjuts-kostnaden kunna visas uppgå till belopp, hvilka trafiken aldrig skulle kunna bära. Nu deremot, då förhöjningen är förenad med vilkoret af frivilliga beting, och dessa skola underkastas täflan genom entreprenadauction, bör man föreställa sig, att nedsättning sker der locala förhållanden medgifva det, och en på sådant sätt åstadkommen prisbestämmelse innebär en rättvisa, för hvilken alla afseenden å den resandes eller trafikerandes vilkor måste vika, och dessa fordringar måste äfven Staten underkasta sig, om också de derigenom ökade kostnaderne skulle blifva kännbara.

Då man erinrat, att ändamålet att förebygga sedeförderf skulle förfelas, emedan entrepreneurens husfolk vore blottställdt för samma retelser, hvarifrån man vill afhålla allmogens söner och drängar, lärer man förbisett, att entrepreneurens husfolk med stadigt hemvist vid skjuts-stationen, aldrig bör sakna sysselsättning, mellan det skjutsning utgöres, och då alltid kan vara under husbondens tillsyn. — Motsatsen inträffar nu med allmogens söner och drängar, som skickas i skjutsbud, och det är just deri, som upphofvet till sedeslösheten ligger.

Ehvad skjutsningen bestrides af entrepreneur eller på hittills öfligt sätt, måste för skjutsbestyret erforderlige byggnader finnas vid gästgifvaregården, enligt redan gällande föreskrifter, och entreprenad-inrättningar kan således icke i detta afseende föranleda några ökade kostnader.

Utskottet medgifver att, på sätt som blifvit erinradt, bland de af Utskottet föreslagna föreskrifterne icke finnes någon, som åsyftar ökade fördelar för de resande genom lättare och skyndsammare fortkomst. — Ingen motion har i denna syftning blifvit väckt, och Utskottet har icke eller annars funnit anledning att framkomma med förslag derom. — Föremålet

för Utskottets bearbetning har varit, att, utan inskränkning af hittills befintliga communications-anstalter, bereda lindring i den tunga, som jordbruket deraf får vidkännas, och, i fullkomlig öfverensstämmelse dermed, är uti 4 punkten föreslaget, att, genom entreprenad-vilkoren, icke må medgifvas vidsträcktare uppehåll med hästarnes framställande, än det, som med närvarande skjutsnings-anstalter varit förenadt. — Om, till de resandes förmon, större förbindelser påbördas entrepreneuren, måste nödvändigt deraf följa stegrade anspråk på bidrag af de skjutsnings-skyldige, och sålunda det föresatta ändamålet motverkas. Detta oagtadt lärer det föga vara tvifvel underkastadt att förändringen skall lända äfven de resande till fördel, åtminstone i en framtid, då inrättningen hunnit den utveckling, som den säkert uppnår, om den ändamålsenligt handhafves.

Enligt 27, 28 och 29 §§:ne af Gästgifveri-ordningen, äro de gästgifverierne förunnade förmoner beräknade för gästgifverihållningen i sin helhet, deraf skjutsnings-skyldigheten utgör en ringa del. — Dertill hörer i öfrigt att uppbåda skjutsen och hålla hand öfver dess ordentliga utgörande, samt förse resande med rum, mat, foder, stallrum, m. m. Dessutom har det alla tider, sedan friskjutsen upphörde, varit förutsatt, att gästgifvaren, lika med andra skjutsskyldige, borde åtnjuta full ersättning för skjutsningen, och dessa förmoner kunna således aldrig tagas i någon beräkning vid bestämmelse af legan. — Utskottet inser således icke att entreprenad-inrättningen bör leda till någon rubbning af gästgifveriernes friheter, eller att gästgifvarne af denna anledning böra uteslutas från de för skjutsande i allmänhet föreslagna förmoner.

Utskottet anser det visserligen icke osannolikt att, äfven der skjutsentreprenader afslutas, skjuts fortfarande kommer att utgå från de stationen närmast belägne hemman, till äfventyrs desamma, som förut varit indeldta till reserv-skjutsning, men skillnaden blifver icke derföre så oväsendtlig, som man påstått. Skjutsbestyret härleder sig då från frivilligt åtagande, i stället för tvång, och det fria valet att bereda egen fördel är obehindradt. — Utskottet har aldrig åsyftat att, vid afskaffandet af skjutstvånget, framkalla ett tvång med motsatt rigtning, eller tillskapa absolut hinder för skjutsens bestridande i förening med jordbruk.

Utskottet kan icke inse den anmärkta motsägelsen emellan 1 och 4 punkterne af de föreslagna hufvudbestämmelserna. — Den förre innehåller till hvad belopp skjutslegan må högst medgifvas, och den sednare, huru entreprenad-vilkoren, och följagtligen äfven legan, må genom täflan nedsättas.

Att

Att de vilkor, som på sådant sätt bestämmas, skola blifva gällande, utan afseende på hvad annars är medgifvet, torde redan vara fullt tydligt.

Då uti förslaget ingalunda är satt i fråga att hemmanens skjutsningsskyldighet skulle för alltid upphöra, då entreprenad-aftal blifvit träffadt, torde redan deraf följa, att, då entreprenaden upphörer, denna skyldighet måste åter inträda; men för förekommande af förtydning torde uttrycklig bestämmelse derom böra bland föreskrifterne intagas, hvartill förslag nu af Utskottet skall afgifvas.

I afseende på anmärkningen vid 4:de punkten, om entrepreneurens skyldighet att för resande hålla hästar tillhanda, får Utskottet erinra om hvad som redan är yttradt om angelägenheten att icke bestämma vilkoren för entrepreneuren strängare, än dem skjuts-lagen varit underkastade.

Emot den framställde meningen, att majoriteten af ett skjuts-lag borde ega att tvinga minoriteten till ingående i föreslagne entreprenad-vilkor, får Utskottet åberopa de skäl för den motsatta meningen, som i det förut afgifne Betänkandet äro anförde, utan att på något sätt vara vederlagde; äfvensom Utskottet vidblifver sitt förra yttrande, att den, som uteblifver från behörigen utlyst sammankomst för öfverläggning i detta ämne, bör åtnöjas med de närvarandes beslut, då det måste vara af serdeles vigt, att inställelse vid dessa sammankomster iagttages, på det öfverläggningen må blifva så fullständig som möjligt, och de gemensamt intresserade måga åtminstone meddela och afhöra de skäl, hvarpå de skiljagtiga meningarne stödjas, hvilket är ett nödvändigt vilkor för möjligheten af en sammanjemkning; hvaremot Utskottet instämmer i hvad som blifvit erinradt om förslagets ofullständighet, hvad beträffar bestämmelsen om hvilket beslut, som skall anses gällande, och nu i förnyadt förslag skall rätta denna ofullständighet.

Den serskildt upptagne anmärkningen vid 6:te punkten är redan hufvudsakligen besvarad genom hvad Utskottet yttrat om orsaken, hvarföre förhöjd skjutslega icke är föreslagen annorlunda, än såsom vilkor för entreprenaden. De förmenta olägenheterne af skjuts-legans olika belopp för serskilda stationer, torde icke vara att befara hädanefter mera, än de visat sig hittills, der mångenstädes sådan olikhet redan förefunnits.

Då, enligt 9:de punkten af Förslaget, skjuts-legans höjning utöfver det i allmänhet antagna beloppet, icke får ega rum annorlunda, än efter Rikets Ständers förslag, föranledt af serskilda locala förhållanden, och derefter är

beroende af Kongl. Maj:ts Nådiga pröfning, synes det icke finnas någon skälig anledning att befara missbruk af hvad i denna del är medgifvet.

Någon allmän bestämmelse om afstånden emellan skjuts-stationerne anser Utskottet icke böra ega rum, då de måste lempas efter vägens mer eller mindre svära beskaffenhet, och andra locala förhållanden, äfvensom någon framställning derom, i sammanhang med förevarande förslag, synes icke vara nödig, då denna angelägenhet hörer till de serskilda regleringar, som böra ankomma på vederbörande local-myndigheter. Utskottet kan icke eller understödja förslaget, att en entrepreneur, efter en tilländalupen contracts-period, må, då han behörigen fullgjort sina åligganden, vid förnyad entreprenad, ega företrädesrätt att den öfvertaga, emedan ett sådant vilkor möjligen kunde verka menligt på den täflan till nedsättning af skjutskostnaden, som man bör vara angelägen att framkalla, och hvilken man bör förutse mera vidsträckt, i den mon inrättningen vinner stadga genom erfarenheten.

Till följd af detta allt, anser sig utskottet böra vidblifva det förut afgifna förslaget om entreprenader för gästgifveri-, håll- och reserv-skjutsen, samt ordningen och vilkoren dervid, utom hvad beträffar 5:te och 10:de punkterne, för hvilka Utskottet, af ofvan uppgifne skäl, får föreslå följande förändrade lydelse:

5. mom.

I de fall, då, såsom vilkor för entreprenad, tillskott fordras af de skjutsningsskyldige, skola dessa, för att deröfver höras, genom behörigen af Konungens Befallningshafvande utfärdad kungörelse, stationsvis sammankallas, då det beror af hvarje skjutsningsskyldig enskildt att antaga eller förkasta de erbjudne vilkoren; dock skola de vid sådan sammankomst frånvarande ätnöjas med det beslut, som pluraliteten af de närvarande biträdt, och, om röste-antalet blifver lika, gälle den mening, som bifaller entreprenaden. Rösterne beräknas efter de skjutsskyldige hemmanens storlek.

10. mom.

Vid uppgörande af contract om skjuts-entreprenad, skall Konungens Befallningshafvande tillse, att endast välfräjdad och pålitlig person till entrepreneur antages, samt att han ställer borgen för fullgörandet af sina förbindelser, under minst fem eller högst 10 år. Då afslutad entreprenad af en eller annan anledning upphörer, vidtager genast förpligtelse för de

skjutsskyldige hemmanen att åter bestrida skjutsningen i den ordning, som varit iagttagen innan entreprenaden afslutades, intill dess ny entreprenad kan åstadkommas.

Emot de af Utskottet föreslagne reglementariska föreskrifterne, har inom de trenne Riks-Stånden i allmänhet blifvit erinradt, att Rikets Ständer icke borde ingå i några bestämmelser derom, utan öfverlemna till Kongl. Maj:ts Eget höga godtfinnande att i desse ämnen förordna, och hos Kongl. Maj:t endast i underdånighet anhålla, att, vid utfärdande af ny Förordning om Skjuts-inrättningen, dessa ämnen må tagas i öfvervägande.

Ehuru de ifrågavarande föreskrifterne alla äro af egenskap, att mer eller mindre verka på entreprenad-vilkoren, och således stå i sammanhang med det framställda hufvudsakliga förslaget, medgifver Utskottet att några bestämmelser derom af Rikets Ständer icke äro nödvändige, hvarföre Utskottet, med frånträdande af dess förra förslag i denna del, får hemställa:

att, i sammanhang med underdånig framställning rörande den föreslagne förändringen af skjutsnings-anstalterne, Rikets Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att, med afseende å nu förändrade förhållanden, Kongl. Maj:t täckes låta utarbeta en ny Skjuts- och Gästgifveri-Ordning, innehållande de stadganden, Kongl. Maj:t i Nåder pröfvar nödiga och ändamålsenliga, till de resandes och skjutsandes betryggande emot missbruk vid skjuts-inrättningens begagnande, äfvensom att, utan afbidan häraf, skjuts-entreprenader måga tillvägabringas, i den mon omständigheterna kunna det medgifva.

Hvad beträffar Utskottets yttrande om diligens- och forvagns-inrättningar, är det anmärkt, att Utskottet skall icke nog utförligt behandlat detta ämne, och för litet gjort afseende å skjuts-inrättningens förening med allmänna posten, på sätt som med fördel skall vara iagttaget i Europas fleste länder, äfvensom, då Utskottet tillstyrkt tillvägabringande af forvagns-inrättningar, på sätt som redan skett för vägen emellan Stockholm och Upsala, det är erinradt, att för denna inrättning är medgifven den af Utskottet på ett annat ställe afstyrkte rättigheten, att med de skjutsningsskyldige contrahera om öfvertagande af deras skjutsningsskyldighet, äfvensom en annan talare ansett det böra bestämmas, att den föreslagna entreprenad-anstalten icke må hindra diligens- och forvagns-inrättningar.

Genom de väckta motionerne, är någon utförligare behandling af frågan om diligens- och forvagns-inrättningar icke påkallad, och Utskottet har icke eller annars funnit någon anledning dertill. Utskottet har bestämdt antydt sin åsigt af gagnet och angelägenheten af dessa inrättningar, och äfven tillstyrkt, att hittills meddelade understöd dertill må fortfara, och ytterligare omvårdnad egnas åt deras förkofran, hvilken i alla fall, genom förhöjning af den allmänna skjuts-legan, torde väsendtligen befordras. Emot förslaget om skjuts-inrättningens förening med postföringen, får Utskottet åberopa hvad som förut är yttradt om omöjligheten för Staten att omedelbart öfvertaga skjutsnings-bestyret, och om den olikhet i localförhållanden, som hindrar efterföljden af andra länders exempel. Då Utskottet icke satt i fråga någon föreskrift, hvarigenom skjuts-entreprenadanstalten kan blifva hinderlig för diligens- och forvagns-inrättningar, utan tvertom uttryckligen förutsatt, att dessa inrättningar skulle genom berörde anstalt framkallas och befordras, lärer något stadgande, för att undanrödja slikt hinder, icke vara nödigt. Utskottet har icke eller tillstyrkt att forvagns-inrättningar i allmänhet måge medgifvas samma vilkor, som för vägen emellan Upsala och Stockholm, enligt hvad nu blifvit uppgifvet, skola vara beviljade, och hvad endast exempelvis är nämndt, torde icke utgöra tillräcklig anledning till en slutsatts, stridande emot hvad Utskottet, på ett annat ställe, bestämdt förklarat; men till förekommande af all förtydning, får Utskottet ytterligare förklara, att, med åberopandet af detta exempel, ingalunda varit åsyftadt att forvagns-inrättningar måga, genom öfvertagande af de till skjutsning indeldte hemmanens skjutsningsskyldighet, befordras.

Utskottets förslag till förändring af Rese-Reglementet har blifvit klandradt, dels emedan häst-antalet skall vara föreslaget allt för inskränkt, dels i motsatt rigtning, emedan för de högre embetsmännen skall vara medgifvet ett större antal hästar, än som erfordras, hvarjemte man ansett det orättvist, att icke kronobetjening och fjerdingsmän skulle för resan ega beräkna den högre skjuts-legan, utan att anlita skjutsentreprenad-anstalten.

Vid bestämmelsen af häst-antalet för embets- och tjenstemän under embetsresor, har Utskottet sorgfälligt sökt lämpa den efter verkliga behofvet, och anmärkningarne deremot äro icke beledsagade af några skäl, som kunna föranleda Utskottet att förändra dess förslag. Då kronobetjening och fjerdingsmän i tjenste-resor begagna egna hästar, måste skjutskostnaden anses fullt ersatt med den hittills fastställda legan, emedan hästarnes anlitande för sådane resor, som af deras egare sjelfve till tiden bestämmas, och kunna merendels lämpas efter läglighet, är ojemförligt mindre betun-

gande, än vid en skjutsning, för hvilken hästarne måste hållas tillhanda, då det påkallas, och rättvisan fordrar ingalunda, att kostnaden godtgöres till högre belopp, än hvad den verkligen utgör.

För kronoskjutsningar har höjning af legan fortfarande blifvit yrkad, äfvensom det är föreslaget, att entrepreneurerne för den allmänna skjutsen jemväl måtte hafva förbindelse att besörja kronoskjutsning. De skäl, som Utskottet anfört för sitt afstyrkande af kronoskjuts-legans förhöjning, äro likväl icke i någon mon vederlagde, och Utskottet får således, med åberopande deraf, besvara anmärkningen i denna del. Förbindelsen för en entrepreneur att tillika besörja kronoskjutsning, skulle ovilkorligen påkalla ett sådant mångdubbladt häst-antal, att entreprenaden derigenom nödvändigt måste blifva i det närmaste omöjlig, derföre Utskottet för ingen del kan understödja förslaget derom.

Slutligen, då Utskottet anser det vara af serdeles vigt att Rikets Ständer vid nästa Riksdag, efter det verkan af de nu föreslagne anstalterne visat sig, sättas i tillfälle att ytterligare öfverlägga om de vidare förbättringar, som kunna finnas nödige, tillstyrker Utskottet

en underdånig anhållan hos Kongl. Maj:t, att Konungens Befallningshafvande måtte anbefallas, före nästa Riksdag, till Kongl. Maj:t i underdånighet afgifva utförliga Berättelser om framgången af skjutsentreprenaderne, eller hvilka hinder som derföre mött, samt att dessa Berättelser måtte Rikets Ständer i Nåder meddelas.

Stockholm den 18 September 1840.

Reservation

af Herr Friherre *Leijonhufvud*, som åberopat sin emot det förut afgifne Betänkandet yttrade serskilda mening, så vidt detta Betänkande nu icke är ändradt.

N:o 108.

Ank. till Exp. Utsk. den 26 September, kl. 6 e. m.

Betänkande, om föreslagne åtgärder för att befordra skeppsfartens förkofran.

I detta ämne har Utskottet fått emottaga:

1:o från Höglofl. Ridderskapet och Adeln ett af Herr *Oxehufvud, Adolf Göran*, afgifvet memorial, deruti yrkas, att sjöfarten, med afseende å dess medverkan, så väl till landets försvar, som till national-rikedomens förökande, måtte uppmuntras: *a*) genom undanrödjande af alla onödiga controller, och förenkling af de nödvändige, så väl för den utrikes, som inrikes sjöfarten; *b*) genom tullfri införsel af alla skeppsförnödenheter; *c*) genom en förändrad organisation af nuvarande Consulad-väsende, så att Svenska sjöfarten må vinna fördelar, svarande emot betungande consulad-afgifterne, och sluteligen *d*) genom navigations- och skeppsbyggeri-skolors snara inrättande i de orter, der rörelsen lemnar bästa tillfälle till practisk utöfning af dessa vetenskaper;

2:o från Vällofl. Borgare-Ståndet, tvänne motioner, den ena af Herr *Hegardt*, och den andra af Herr *Brunnius*, af hvilka den förra föreslagit, att den, genom Kongl. Förpassnings-stadgan af den 28 November 1835, medgifna rätt att å farkost, under 15 lästers drägtighet, utan förpassning, föra inhemska varor till orter, inom det Sjötulls-kammare-district, hvarunder afseglings-stället lyder, måtte utsträckas äfven till de fall, då dylika farkoster föras från tullplas till hvilken ort som helst, inom så väl det Län, der afseglings-stället är beläget, som äfven det nästintill befintliga; hvaremot Herr *Brunnius* i sin motion hemställt, att öppna farkoster, som föras emellan Calmar och Öland, eller Calmar stad och deromkring varande skärgårdshamnar, må fritagas från förpassnings-skyldighet, då samma farkoster endast medföra mindre partier af ortens producter och de varor, som å nämnde ställen äro för handeln oundgänglige, samt

3:o från Hedervärda Bonde-Ståndet, en motion af *Mats Persson* från Stockholms Län, hvilken, för att befordra skeppsfartens förkofran, yrkat: *a*) att skepps-inventarier af alla slag, jemte kopparplåt till förhydning, samt drefmat och dref måtte tullfritt, eller emot låg tull, få införas; *b*) att

skeppare måtte befrias från skyldigheten att lösa eller uttaga andra skepps- och pass-handlingar, än de, som bestämdt fordras af främmande magter, såsom bevis för skeppets nationalitet, eller af tullstyrelsen anses oundgängligen nödvändiga för controller på den mest enkla clarering; *c*) att sjömanshusen i Riket måtte erhålla en mera ändamålsenlig organisation; *d*) att skolor, för sjömäns högre och lägre bildning, måtte i sjö- och stapelstäder inrättas; och *e*) att på landet boende skeppare må, utan att vara borgare i stad, ega full rättighet att föra fartyg till och från hvilken in- eller utrikes ort som helst, dock med förbindelse att undergå behörig examen, så framt han ernar segla till och från orter, belägna på andra sidan Engelska Canalen; hvarjemte *Mats Persson* önskat att den uti Kongl. Förordningen den 11 Februari 1832 åt allmogen lemnade rättigheten att till Norrige, Finland och de Danska staterna, i egna, däckade eller odäckade, fartyg, af hvad lästetal som helst, utföra Rikets till export lofgifne producter, måtte utsträckas till öfrige vid östersjön och nordsjön belägne hamnar.

Med *Mats Persson* hafva sig förenat *Per Sahlström* från Stockholms Län, *Hans Jansson* från Elfsborgs Län, *Lars Bengtsson* från Malmöhus Län, samt en stor del af Bonde-Ståndets öfrige Ledamöter.

Herr *Oxehufvuds* och Riksdagsmannen *Mats Perssons* framställningar om undanrödjande af onödiga controller å skeppsfarten, om förenkling af dem, som äro nödvändige, om befrielse för skeppare att uttaga andra, än nödvändiga skepps- och förpassnings-handlingar, och om en mera ändamålsenlig organisation af sjömanshusen, öfverensstämma deri, att de innehålla endast en allmän häntydning på behof af förbättringar, utan all utveckling af skälen till ett sådant behof, eller anvisning, hvilka felagtigheter, som böra rättas, då motionärerne icke uppgifvit, hvilka controller å skeppsfarten, som de anse onödiga eller fordra förenkling, hvilka skeppshandlingar skeppare är förpligtad att uttaga utöfver de nödvändiga, eller i hvad afseende sjömanshusens närvarande organisation icke skall motsvara ändamålet. Motionärerne hafva endast, såsom skäl för framställningen, åberopat sjöfartens stora inflytande på landets näringar i allmänhet, och angelägenheten att all omvårnad egnas. — Utskottet instämmer fullkomligt i den sålunda yttrade åsigten, men finner sig icke, genom motionerne, i deras vidsträckta och obestämda omfattning, satt i tillfälle att föreslå några förändringar i den syftning, motionärerne antydt, eller bestämdt yttra sig i hvad mon sådane förändringar äro nödige. Dertill fordras en vidsträckt förberedande undersökning, hvilken också redan är bragt å bane, då Kongl. Maj:t täckts uppdraga åt en Comité att inhemta och utreda Naviga-

tions-Schol-Verkets närvarande tillstånd, sjömanshusens beskaffenhet, och förhållandet med hvad i öfrigt till coopvaerdie-farten, jemte sjöfolkets vård och behandling hörer, samt derom afgifva underdånigt utlåtande, åtföljdt af förslag till de förändringar i hittills gällande författningar, eller till de nya reglementariska stadganden, som för sjöfartens fortskridande kunna erfordras. — Under full tillförsigt att den uppmärksamhet, som sålunda redan är väckt å den af motionärerne antydda angelägenheten, fortfarande omsorgsfullt deråt egnas, och att de nödiga förbättringarne på detta sätt säkrast och mest ändamålsenligt tillvägabringas, anser sig Utskottet böra hemställa,

att motionerne, i de här ofvan omförmälda delarne icke måga till någon Rikets Ständers åtgärd föranleda.

Om Navigations- och Skeppsbyggeri-scholor hafva Stats- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskotten gemensamt afgifvit Betänkanden N:ris 9 och 10, äfvensom detta Utskott serskildt, genom Betänkande N:o 99, utlåtit sig om consulad-inrättningen och afgiften dertill; och får Utskottet åberopa dessa Betänkanden, i afseende på hvad motionerne om dessa ämnen innehålla.

För att lätta skeppsfarten och uppmuntra det äfven såsom en serskild näring vigtiga skeppsbyggeri-yrket, är det otvifvelagtigt serdeles angeläget att hinder för tillgången å de, så väl för byggnader, som för skeppens utredning erforderlige förnödenheter måga undanrödjas, så vidt sig göra låter. Frågan om tillåtelse för införsel af sådane förnödenheter från utrikes orter, tullfritt eller emot nedsatt tull, hörer likväl till regleringen af tullbestämmelserna i sin helhet, hvilken ankommer på behandling af Bevillnings-Utskottet, som dervid icke lärer förbise den här antydda angelägenheten, derföre Utskottet anser sig icke böra framställa något förslag derom.

Genom bifall till *Mats Perssons* förslag, att å landet boende skeppare, då han undergått behörig examen, må, utan att vara borgare i stad, föra fartyg äfven å utländsk ort, skulle åt skeppare, som bo på landet, orättvist beredas en fördel framför de i stad boende skeppare, då enahanda frihet icke är för de senare föreslagen. Dessutom ingriper detta förslag uti den förut på pröfning beroende allmänna frågan om näringsfriheten eller Borgerskapets uteslutande rätt till vissa yrken, och, under afbidan af en sådan pröfning, anser Utskottet sig icke, för detta serskilda fall, böra tillstyrka förändring af hvad Författningarne nu stadga. Detta gäller äfven om den föreslagna utsträckningen af de genom Kongl. Förordningen den 11 Febru-

ari

ari 1832, om Landtmanna-seglationen medgifne friheten; derföre Utskottet hemställer,

att motionen i begge dessa delar må förfalla.

För pröfningen af Herr *Hegardts* motion, anser sig Utskottet böra upplysa, att 1:sta §. af den i motionen åberopade Kongl. Stadgan den 28 November 1835 föreskrifver, att varor, inhemska eller utländska, som från tullplats, hvarmed förstås stad, köping eller landthamn, der ständig tullbevakning är anställd, afsändes antingen till annan tullplats eller till ort, utan tullbevakning, skola i allmänhet, jemte fartyget, hvarmed de föras, förpassas, samt att, vid sådan sjöfart, äfven ballastadt fartyg i allmänhet bör med tull-förpassning förses; från hvilket allmänna stadgande dock gäller det undantag, att inhemska varor må, i fartyg under femton lästers drägtighet, kunna oförpassade föras från tullplats till hvilken ort som helst, inom det Sjötullskammare-district, hvarunder afseglingsstället lyder; varande i 5:te §. af samma Kongl. Stadga böter bestämde till 10 Rdr för den skeppare, som afgår, utan att, der sådant, jemlikt 1 §., erfordras, hafva uttagit pass å fartyg och last.

Med fartyg af så ringa lästetal, som det, hvarföre nyssberörde undantag gäller, kunna i allmänhet icke transporter på längre stationer åstadkommas; och då Utskottet icke kan inse, att några väsendtliga hinder vållas, genom att uttaga tull-förpassning för de fall, då ett så beskaffadt mindre fartyg är ämnadt för färd utom Tullkammare-districtet, hvaremot många tillfällen till underslef och intrång i handeln måste uppstå, om rättighet medgifves för sådan farkost att, utan all slags controll, färdas utom nämnde district, utmed en kuststräcka, der lossningar allt för ofta med skäl måste befaras.

Med afseende härå, och då dertill kommer, att, i samma mon, som fartyg icke voro underkastade skyldigheten att uttaga förpassning, de äfven skulle kunna anses vara fritagne från visitation, hvarigenom all säkerhet emot införsel af ofördtullade utländska varor skulle upphöra,

tillstyrker Utskottet afslag å hvad Herr *Hegardt* i sin motion yrkat.

Efter denna allmänna åsigt och då Utskottet icke funnit några serskilda omständigheter, hvad beträffar Herr *Brunnii* hemställan, som uteslutande omfattar de farkoster, hvilka begagnas emellan Calmar och Öland,

eller Calmar stad och deromkring varande skärgårdshamnar, och för hvilka sålunda åsyftas större fördel, än den, som annars är beviljad, får Utskottet tillstyrka,

att icke eller denna motionärs yrkande må till någon Rikets Ständers åtgärd föranleda.

Stockholm den 18 September 1840.

Reservation emot detta Betänkande är anmäld af *Mats Persson* från Stockholms Län.

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS J. A. WALLDÉN,
1840.

N:o 109.

Ank. till Exp. Utsk. den 3 October, kl. 12 midd.

Betänkande, angående Stångjerns-smidet och den gröfre Jern-förädlingen samt Kolhandeln i Riket.

I anledning af Rikets Ständers underdåniga Skrifvelse den 21 Februari 1835, deri Rikets Ständer framställt åtskillige förslag till ändringar i Författningarne, rörande bergs- och jernhandteringen i Riket, åsyftande en öfvergång till en friare tackjerns-handel och smides-tillverkning, genom borttagande af flere onyttige band, hvilka voro hinderliga för jernhandteringens utveckling och ändamålsenliga bedrifvande i stort, har Kongl. Maj:t, genom Nådig Skrifvelse till Rikets Ständer den 4 nästlidne April, täckts meddela, att, sedan Kongl. Maj:t, med bifall till hvad Rikets Ständer uti 1:sta punkten af ofvanberörde deras Skrifvelse begärt, under den 16 Maj 1835, låtit utfärda Dess Nådiga Kungörelse, angående en fri och obehindrad handel med och förbrukning af tackjern inom Riket, samt Kongl. Maj:ts och Rikets Bergs-Collegium, som redan den 24 Maj 1833 blifvit i Nåder anbefaldt att, efter föregångne undersökningar, utarbeta förslag till en ny allmän smides-stadga, utgående från principen af den största möjliga frihet i tillverkningssätt och tillverknings-qvantum, som kunde förenas med Statsverkets rätt och utrönta allmänna locala förhållanden, i anseende till skogsfångst inom eller utom Bergslag, till följd deraf underdånigt förslag afgifvit, men Kongl. Maj:t, vid pröfning deraf, funnit Sig icke kunna detsamma antaga; så befallte Kongl. Maj:t Bergs-Collegium att inkomma med nytt förslag i ämnet, med iagttagande af den grundsatts, att tillverknings- och vågförings-rätt må tillåtas, i mon af den skogstillgång, som för Brukets drift finnes, utan att vara för andra Jernbruk, ädlare verk eller inom Tackjerns-Bergslag, för tackjerns-blåsningen förut påräknad. Öfver det förslag, Bergs-Collegium, i följd häraf, i underdånighet afgaf, inhemtade Kongl. Maj:t Bruks-societetens deputerades underdåniga utlåtande, samt lemnade Bruksegare och Bergsmän i allmänhet tillfälle att med deras anmärkningar i ämnet till Kongl. Maj:t inkomma; men då, under detta vigtiga ärendes beredning, tiden så framskridit, att, när det till slutligt afgörande kunde af Kongl. Maj:t företagas, föga mer än ett år återstod till Rikets Ständers nu inträffade sammanträde, och då det tillkom Rikets Ständer att besluta angående smides-rättens beskattning, hvarmed frågan

om härdfrihet står i nära sammanhang, fann Kongl. Maj:t lämpligast att uppskjuta med afgörandet af sistnämnde fråga, likasom, utom hvad, som angick den så kallade recognitions-afgiften, med frågan om förändrad skatt för redan medgifven stångjerns-tillverkning, intilldess Kongl. Maj:t kommit i tillfälle att inhemta Rikets Ständers vidare yttrande i ämnet. Emedlertid vidtog Kongl. Maj:t likväl, medelst utfärdande af Dess Nådiga Kungörelse den 26 October 1838, åtskillige stadganden, åsyftande större frihet, så väl i afseende på tillverknings-beloppet, som i begagnande af serskilde smides-methoder, och hvarigenom Kongl. Maj:t, med fästadt afseende å nyttan af en högre tillverkning i allmänhet, och å de fördelar, som de med större smides-rätt försedde Bruksegarne borde kunna hemta genom upptäckten af bättre smides-methoder, samt då Kongl. Maj:t ansåg Sig icke böra lemna ur sigte äfven de mindre jerntillverkarnes intresse, jemväl låtit dessa senare komma i åtnjutande af samma fördelar, i mon af hvars och ens privilegier, och den kol-tillgång, som derföre vore bestämd. Kongl. Maj:t har på detta sätt trott Sig kunna ernå ett af de syftemål, dit hvarje styrelse bör sträfva, nemligen att, med aflägsnande af all tanka om uteslutande privilegium, låta hvar och en blifva delagtig af enahanda rättigheter, och att således, då en Bruksegare med 450 Skepp:s smides-rätt och 900 lästers koltillgång, tillåts en årlig tillverkning af 600 Skepp., rättvisan fordrade, att den med mindre smides-rätt och mindre kol-tillgång försedde borde få, i förhållande dertill, jemväl öka sin tillverkning. Derjemte förklarade Kongl. Maj:t, i enlighet med Rikets Ständers tillkännagifne önskan, att den så kallade recognitions-afgiften skulle upphöra, samt att för nya verk eller tillökning i smidet vid redan inrättade hammarskatter skulle, tills vidare och intill dess annorlunda stadgadt varder, erläggas med 1 ½ Skepp. af hundrade, i stället för 2 Skepp., som allt sedan år 1803, vid beviljande af nya smiden, blifvit bestämdt. Genom dessa åtgärder, har, sedan utfärdandet af ofvannämnde Nådiga Kungörelse, intill nästlidne års slut, det priviligierade smidet vunnit den högst betydliga tillvexten af omkring 85,000 Skepp., deraf 63,000 Skepp. tillkommit, i följd af den, uti samma Kungörelse, på grund af den lägre beräkningen af kol-åtgången, beviljade ⅓ tillökningen uti förut privilegieradt smide. Kongl. Maj:t har härjemte velat till Rikets Ständers pröfning förelägga, hvad Kongl. Maj:t, i afseende på beskattningen af nya verk eller tillökning i smidet vid de redan inrättade, samt på utbytet af recognitions-afgiften emot bestämd hammarskatt, tills vidare, föreskrifvit; och har Kongl. Maj:t slutligen täckts

förklara Sig förvänta, att af Rikets Ständer få inhemta, hvad de i förrberörde ämnen, för deras del, anse ytterligare böra tillgöras.

Jemte denna Kongl. Maj:ts Nådiga Skrifvelse, äro till Utskottet remitterade inom Riks-Ståndén väckte motioner:

1:o Af Herr *Oxehufvud, Adolf Göran,* som föreslagit frihet i bergsrörelsen, och, såsom följd deraf, att, till befrämjande af den inhemska productionen, måtte, såsom hufvudsaklig grundsatts antagas, dels oinskränkt frihet att producera, utan afseende på qvantitet, qvalitet, tid eller ort, hvilkas bestämmande borde åt den enskilda omtankan öfverlemnas, dels rättighet för en hvar att, till ostörd täflan med hvarje annan individ eller närings-class, använda capital och skicklighet, utan inskränkning af skråtvång;

2:o af Herr *Lagerhjelm, Pehr,* om oinskränkt vågförings-rätt för de härdar, hvilka, utan beräkning af den tillökning, hvartill Kongl. Kungörelsen den 26 October 1838 berättigar, äro privilegierade för 450 Skepp:s smide inom och 400 Skepp. utom Bergslag, samt om nedsättning af den hammarskatt, som nu utgår med 2 Skepp. per 100, till 1 ½ Skepp.;

3:o af Herr Contracts-Prosten *Hallström,* som, med åberopande af Rikets Ständers underdåniga Skrifvelse den 21 Februari 1835, fästat uppmärksamhet å behofvet att tillvägabringa då påkallade förändringar uti Författningarne om mutsedlars utgifvande, utmåls läggande och jordeganderättens bestämmande, på grund af de skäl, som uti omförmälde underdåniga skrifvelse äro anförde;

4:o af Herr *C. F. Geijer,* hvilken föreslagit en fri kolhandel, såsom påkallad af brukshandteringens välförstådda intresse, helst de nu existerande kol-tägts-privilegierne ingenstädes nu mera skola kunna uppehållas; dock har motionären medgifvit, för att sammanjemka stridiga intressen, att förändringen icke må ske brådstörtande, utan småningom, så att någon viss, ej alltför aflägsen, tid bestämmes, efter hvilken all privilegierad koltägt må upphöra.

5:o af *Lars Boëthius* från Stora Kopparbergs Län, hvilken, under anförande, huruledes bergsbruket har sin ofrihet och begränsning af arbetet derigenom, att ej mera kan tillverkas, än som inom landet åtgår för stångjerns-smidet och en del gjutgods, hvaremot det borde vara tillåtet att tillverka huru mycket, som vore afsättligt, äfven till utrikes consumenter, föreslagit, att bergsbrukets producter och synnerligen tackjern, må få fritt försäljas både inom och utom Riket; hvari *Anders Jansson* från Westerås Län samt *Lars Larsson* och *Per Persson* från Örebro Län instämt;

6:o af *Lars Larsson* från Elfsborgs Län, hvilken, under klagan öfver tvång, som inom bergsnäringen tillskyndas allmogen derigenom, att socknar och gårdar, belägne inom så kallade fredsmilar, äro vid ansvar förbundne att med kol förse och vidmagthålla vissa jernbruk, utan rättighet att denna sin tillhörighet annorledes föryttra, föreslagit, att det måtte vara en hvar hemmans-egare tillåtet att, till hvilket jernbruk han med sin fördel och beqvämlighet finner mest förenligt, afyttra de kol, han bereder; med föranledande hvaraf *Hans Jansson* från samma Län förnyat sin vid 1830 års Riksdag framställde önskan om upphäfvande af det tvång, som varit lagdt på kolhandeln, och hvilken för allmogen medfört de menligaste följder; äfvensom *Jan Andersson* från Westerås Län med motionären sig förenat;

7:o af *Per Persson* från Örebro Län, med hvilken *Henric Andersson* och *Lars Larsson* från samma Län, *Lars Boëthius* från Stora Kopparbergs Län samt *Jan Eric Jansson* och *Per Hansson* från Wermlands Län sig förenat. Efter framställning af orsakerna till det betryck, hvaraf jernhandteringen i allmänhet skall lida, samt de förmenta medlen till afhjelpande deraf, hvartill motionären isynnerhet räknat tackjernstillverkningens befrielse från de onaturliga och för Riket skadliga band, som derå hvila, samt en utvidgad rättighet att välbehagligen använda koltillgångar, har motionären föreslagit: 1:o att, då minst tre fjerdedelar bland delegarne i en masugn å hytte-stämma sig derom förena, det måtte vara dem tillåtet att hyttebruket nedlägga, i hvilken händelse de delegare, som i annat hyttelag ej ingå, genast komma i åtnjutande af de i efterföljande 2:ne punkter föreslagne förmoner, dock med skyldighet för hvarje hyttelag att derförinnan fortfarande drifva blåsningen, på sätt och i den ordning, som hittills skett; 2:o att, med undantag af egare utaf de hemman, som höra till de hyttelag, hvilka ej blifvit upplösta, hvar och en, som inom Bergslag besitter hemmansdel, må ega frihet att ej mindre anlägga Stångjernshamrar, till det antal och den storlek, han för godt finner, än äfven försälja sina kol till hvilken som helst inom eller utom Bergslag; samt 3:o, att endast det stångjern, som för utrikes export å våg föres, måtte med afgift till Kongl. Maj:t och Kronan beläggas, och denna afgift bestämmas till visst belopp för hvarje 100 Skeppund, samt i proportion mindre för ringare belopp; yrkande motionären, för den händelse, att detta förslag icke antages, att rättighet måtte Bergsmännen medgifvas till fri utförsel af tackjern emot erläggande af tull, svarande emot tackjernets

värde, i jemförelse med stångjernets, äfvensom motionären företett en från Kongl. Bergs-Collegii senaste underdåniga Års-berättelse om jernhandteringen hemtad uppgift, att tackjernstillverkningen uppgått till 536,977 Skepp. 23 Lisp. 14 Skålp., hvaraf till stångjernssmide åtgått 500,000 Skepp., samt till Finland blifvit utskeppade 10,335 Skepp. 11 Lisp., hvadan således uppkommit ett öfverskott, som ej fått utskeppas eller inom Riket kunnat förädlas, af 26,642 Skepp. 12 Lisp. 14 Skålp;

8:o af *Lars Larsson* från Örebro Län, hvilken i enahanda syftning, som några bland förenämnde motionärer, yttrat sig om behofvet af vidsträcktare frihet i bergsnäringen, för att såmedelst befordra högst fördelaktiga resultat, och gifva förökad inkomst åt landet, samt derföre föreslagit: a) att Bruksegare vid nu varande smidesverken få begagna hvilken method till förbättring och förädling af smide, som de för sig förmonligast finna, samt tillverka så mycket de behaga och kunna medhinna, äfvensom en hvar måtte berättigas att anlägga nya Bruk och; såsom följd häraf, *b*) att bergmannen finge consumera så mycket tackjern, han någonsin kunde, hvilket förmodas komma att uppgå till dubbelt belopp emot hvad nu tillverkas, samt att en fri och obehindrad export af så väl tackjern, som smide, utan eller emot en ringa tullafgift blefve medgifven; c) att all kolhandel inom Bergslag, der malmtillgång finnes, bör förblifva inom hyttelagen eller socknen, enligt hvad Kongl. Bergs-Collegii utgifne Författningar derom stadga, så vida masugnarne och tackjernstillverkningen skola ega framtida bestånd; och *d*) att deremot kolhandeln, utom Bergslag, måtte helt och hållet frigifvas, på det egaren må få afyttra sin tillverkning, der han förmonligast finner; samt

9:o af *Anders Jansson* från Westerås Län, med hvilken *Jan Andersson* från samma Län sig förenat, om frihet i jernhandteringen och tackjernshandeln, samt tillåtelse för jernverksegare att in- och utrikes fritt få afyttra sin tillverkning af tackjern, stångjern eller hvad annat jern som helst.

Genom den underdåniga framställning, som Rikets Ständers skrifvelse till Kongl. Maj:t den 21 Februari 1835 innehåller, hafva Rikets Ständer yttrat den öfvertygelsen, att en öfvergång till en friare tackjernshandel och smidestillverkning borde beredas, och flera onyttiga band borttagas, hvilka voro hinderliga för jernhandteringens utveckling och ändamålsenliga bedrifvande i stort, så vida ej denna industrigren skulle upp-

höra att åt landet gifva den vinst, som från längre tider tillbaka varit afsedd, och äfven för framtiden måste påräknas af den vara, som utgör Rikets hufvudsakliga bytesmedel med utlänningen; men Rikets Ständer hafva emedlertid ansett det vara magtpåliggande, att införandet af ett friare system för jernhandteringens bedrifvande sker med tillbörlig varsamhet, för att ej åstadkomma en våldsam rubbning af de förhållanden, som hittills egt rum, eller ett förnärmande af de rättigheter, som genom privilegier och äldre Författningar blifvit betryggade; och hafva Rikets Ständer, under denna åsigt, och efter redogörelse för de förhållanden, som härvid kommit under öfvervägande, hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhållit:

1:o att handel med tackjern inom Riket måtte förklaras fullkomligt fri och oberoende, så att, utan hinder af den inskränkning, som då förefanns, det måtte för hvar och en vara öppet lemnadt att köpa och sälja tackjern från och till hvilken inrikes ort och till hvad belopp, som helst;

2:o i afseende på en fri och obegränsad tillverkningsrätt inom och utom Bergslagen vid smideshärdar, så i afseende på tillverkningsbelopp, som arbetsmethod:

att *utom Bergslag* fri tillverkningsrätt måtte medgifvas vid alla de bruk, hvarest hela det tillåtna smidet uppgår till minst 450 Skepp., på hvarje härd räknadt; äfvensom vid alla bruk, der genom behörig undersökning kan ådagaläggas, att skogstillgången, utan öfrige Bergverks förnärmande, för nyssnämnde smidesbelopp, på hvar och en derstädes befintlig härd, är tillräcklig;

att *inom Bergslag* samma fria tillverkningsrätt måtte tillerkännas de bruk, som antingen redan ega 450 Skepp. smide, eller deröfver, på hvarje härd, eller ock med vederbörlig undersökning visa sig ega skogsfångst, tillräcklig ej mindre för det äldre och tillökade smidesbeloppet, än äfven för en oförminskad tackjernsblåsning till afsalu, der sådan förut egt rum;

att, *inom och utom Bergslag*, oinskränkt smides-rätt måtte beviljas så väl Bruksegare, som Bergsmän, hvilka antingen medgifva härd-antalets inskränkning, i den mon att gamla smidesrätten på hårdarne motsvarar minst 400 Skepp. på hvarje qvarvarande härd, eller ock kunna genom sammanflyttning af sådana smiden inom samma ort, för hvilka kolfångsten till större eller mindre del är gemensam, tillvägabringa sist angifne proportion emellan smidet och härd-antalet.

Rikets Ständer, som ansett, att någon fullständig reglering af smidesrätten icke med framgång kan verkställas, så vida icke, i sammanhang der-

med, en jemnare fördelning af smidesskatten tillika bereddes, samt att de vid vissa verk för en del af smidet, utan tillräcklig controll, då utgående, högst betungande recognitions-afgifterne afskaffades, hafva derföre jemväl i underdånighet fästat Kongl. Maj:ts Nådiga uppmärksamhet derå, att, likasom å ena sidan, någon minskning af Kronans redan varande intrader på det hela af jernhandteringen icke, genom den fria smides-rättens införande, borde uppstå, det å den andra icke eller vore Rikets Ständers afsigt att ålägga tillverkarne någon ny eller ökad beskattning i annor väg eller proportion, än som bör vara oskiljagtig från ett ökadt smides-belopp, till erhållande af frihet inom verkstaden, och hvaraf det fria åtagandet är hvarje stångjerns-tillverkare öppet lemnadt; och anhöllo Rikets Ständer derjemte, att hvad af Kongl. Maj:t, på dessa grunder, kunde blifva, rörande beskattningen, i Nåder föreskrifvet, måtte, utan hinder för dess tillämpning under tiden, nästkommande Rikets Ständer till pröfning föreläggas;

3:o *i afseende på fri försäljning från Bergshamrar och Bruk inom Bergslag af ämnesjern för Manufactur-verken, att de Stångjerns-verk inom Bergslag*, hvilka genom sammanflyttning eller inskränkning af härd-antalet finge deras smiden reglerade, på sätt, som blifvit i underdånighet föreslaget, med derefter lämpad skatt, jemväl måtte, såsom följd deraf, få till manufactur-verken fritt och till obegränsadt belopp afyttra deras ämnesjern;

4:o att, alldenstund det nu gällande sätt att förvärfva egande-rätt till grufvor, eller, efter antagen benämning, grufvors upptäckt och inmutande, innefattar ett verkligt förnärmande af andras rätt, och vid tillämpningen medför olägenheter för hela communer, hvilka på förband ej kunna tillse och bevaka deras rätt, samt då, för erhållande af mutsedlar, hittills blott fordrats de obetydligaste præstanda, hvaremot man stundom sett jordegare blifva tvungne att dyrt lösa sig från äfventyrares tilltänkta försök i denna väg, eller ock, för vården om förut innehafd egendom, nödig delagtighet i arbetet, ingå i oberäkneliga förlustgifvande företag, sådane förändrade stadganden, rörande mutsedlars utgifvande och jordegande-rätten i grufvor, samt vilkoren för sjö- och myrmalms-tägters begagnande, måtte i Nåder meddelas, som med vården om egande-rätt i allmänhet äro förenlige.

Likaledes och då Rikets Ständer ansett det vara af nöden, att undersökning verkstalles om beskaffenheten af de privilegier och stadganden, med stöd af hvilka afgifter uppbäras i städerne för jerneffecter, antingen

dessa der vågföras och uppvägas, eller ock endast passera genom eller förbi städerne, hafva Rikets Ständer anhållit, att Kongl. Maj:t, efter det en sådan undersökning egt rum, i Nåder täcktes uti Författningarne härom meddela de rättelser och förändringar, som af bergs- och jernhandteringens upphjelpande och billiga anspråk på skydd emot främmande intressen kunna påkallas, äfvensom Rikets Ständer till Kongl. Maj:t i underdånighet öfverlemnat att, vid utfärdande af Författningarne, rörande ett friare smides-system i allmänhet och dermed gemenskap egande ämnen, uti nu gällande Jernvräkeri-förordning och Hammarsmeds-ordning, samt i öfrige befintliga stadganden, angående smides-controller, i Nåder meddela nödige förändringar och tillägg; och hafva Rikets Ständer slutligen hos Kongl. Maj:t i underdånighet hemställt, att, med ändring af hvad Kongl. Förordningen den 15 Juni 1803 innehåller, angående skillnad vid nya jernverks-anläggningar emellan södra och norra orterne, rättigheten till dylika verks anläggande öfver hela Riket måtte utom Bergslag förklaras fri och allmän, då, efter skedd vederbörlig undersökning, skogstillgången befinnes tillräcklig, äfvensom att införandet af förbättrade smides-methoder måtte tillgodonjuta all möjlig frihet och uppmuntran.

I sammanhang med hvad sålunda blifvit till Kongl. Maj:t i underdånighet framstäldt, hafva Rikets Ständer förehaft till pröfning framställde förslag, dels om fri utförsel af tackjern emot tull, dels om utvidgad frihet till bergsmans-hamrars anläggande; och har Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet utlåtit sig i den förra frågan: att, om jernförädlingens fortsatta bedrifvande inom landet vid dertill redan inrättade verkstäder anses vara af vigt; om värdet af vår jern-export icke allenast skall kunna upprätthållas, utan efter önskan ökas, samt det förädlade jernets afsättlighet befordras genom tillverkningens bedrifvande, enligt förbättrade methoder, och på ett förmonligare sätt, genom de nog mycket spridda små tillverkningarnes sammandragande, och mera fabriksmässiga drift; om ett nyttigt användande anses böra befrämjas äfven af de ifrån Bergslagen och de större jernmalmsfälten aflägsne skogar, hvilkas enda eller åtminstone hufvudsakliga värde och användbarhet beror af den jernförädling och öfriga bruksrörelse, som derstädes bedrifves; och om ändtligen upprätthållandet af jernbruksrörelsen i allmänhet ännu förtjenar afses, såsom en för både folk och Stat vigtig angelägenhet; så torde en klok omtanka om eget väl böra säga oss, att utförsel af tackjern, det förnämsta råämnet till förädling

för

för utländska handeln, med hvars bearbetande en betydlig del af landets befolkning dagligen sysslosättes, icke vore rätta medlet att nu tillgripa, om det än syntes ligga närmast för handen till undanrödjande af den tillfälliga förlägenhet, hvari några Tackjerns-bergslager då sig befunno. Det förmenades icke vara svårt att inse, att, på samma gång, som utförsel af Svenskt tackjern blef tillåten, emot en sådan tull, som gjorde export-rättighetens begagnande i stort möjlig, skulle ej blott de bästa tackjerns-sorterne exporteras och de sämre qvarblifva, utan ock Rikets stångjernshandel på utrikes ort efter hand minskas, och snart nog alldeles upphöra, ty det kunde såsom säkert antagas, att den Engelska industrien ej skulle försumma att tillegna sig fördelen af Rikets nu varande förnämsta exporthandel, den med stångjern, genom det medel, vi sjelfve erbjödo densamma, att just, medelst upplåtande af våra utmärkt goda tackjerns-sorter, gifva ett ökadt värde åt dess deraf beredde jernfabricat af alla slag. Engelska jerntillverkningen skulle då först kunna fullkomligt utträngа Svenska stångjernet, och de utländske Jernverksegarnes förkofran skulle af oss sjelfva beredas på de flesta Svenska Bruksidkarnes bekostnad, eller rättare sagdt, grundas på desse sistnämndes fullkomliga undergång, enär det vore uppenbart, att de ej skulle kunna bestå vid en uppkommen täflan emellan Svenska tackjernets förädling i stort med Engelska stenkol vid de i England varande förädlingsverken, och samma jerns förädling med träkol vid våra, i anseende till tillverkningsbeloppet, inskränkta verkstäder. Skulle åter en så hög tull bestämmas, att utförsel af tackjern med fördel ej kunde företagas, skulle blotta utförsel-tillåtelsen föranleda redan under närvarande förhållanden försökta svekfulla och falska uppgifter derom, att Engelska jernet vore af Svensk tillverkning, och skada såmedelst tillskyndas Rikets jernhandel.

Hvad åter beträffar förslaget om utvidgad frihet till Bergsmanshamrars anläggande, har Utskottet ansett, att enär skogstillgången inom Bergslagen nästan öfver allt vore redan disponerad, och antalet af nuvarande bergsmanshärdar, utgörande 92, för ett smidesbelopp af endast 17,358 Skepp., vore mer än dubbelt högre, än hvad för privilegierade smides-tillverkningen verkligen erfordras, vore en utsträckning af tillåtelsen till bergsmanshamrars anläggande icke behöflig; och har Utskottet, på sålunda anförde skäl, afstyrkt begge de ifrågavarande förslagen, hvilket yttrande Rikets Ständer godkänt.

Redan år 1832 hafva från trycket blifvit utgifne förslag till förändrade Grufve-, Hytte- och Smides-Stadgar, hvilka, uppå Kongl. Maj:ts Nådiga befallning, varit af serskilde Committerade utarbetade, och genom Kongl. Bergs-Collegii Kungörelse den 21 Mars 1833 hafva Bruksegarne till 1835 års slut i allmänhet fått sig tillerkänd rättigheten att, efter skeende anmälan, förändra eller utvidga verkstäderne för antagande af sådane smides-methoder, hvarigenom en förbättrad tillverkning åstadkommes, äfvensom Kongl. Maj:t, såsom en förberedande åtgärd, för införande af friare Smides-författningar, den 24 Maj 1833, anbefallt en fullständig undersökning inom Bruks- och Bergslags-districten, till utredande af hit hörande ämnen.

Efter Rikets Ständers vid sista Riksdagen hos Kongl. Maj:t gjorda underdåniga framställning om denna vigtiga angelägenhet, har den, genom Bergs-Collegii Kungörelse den 21 Mars 1833, gifne tillåtelsen, att till 1835 års slut förändra och utvidga verkstäder för införande af förbättrade smidesmethoder, blifvit, genom Collegii ytterligare Kungörelse den 7 April 1835, utsträckt att gälla tills vidare, och den 16 Maj samma år utfärdades Kongl. Maj:ts Nådiga Kungörelse om en fri och obehindrad handel med och för brukning af tackjern inom Riket. Genom Kongl. Maj:ts Nådiga Bref den 7 Maj 1836, har för sistnämnde år blifvit beviljadt de Jernverks-egare, hvilka icke hade motsvarande restsmide, och som vid sina härdar egde ett privilegieradt smide af 450 Skepp. inom Tackjerns-bergslag, eller minst 400 Skepp. utom Tackjerns-bergslag, på hvarje härd räknadt, att på våg införa och afyttra den stångjernstillverkning, som utöfver verkens privilegier åstadkommits, emot erläggande derföre till Kongl. Maj:t och Kronan af dubbel hammarskatt, 2 Skepp. för 100:de; äfvensom att andra Jernverks-egare, utom Tackjerns-bergslag, fingo, emot enahanda vilkor, efter ansökningar hos Bergs-Collegium, och då sådant, utan angränsande bruks-egares förnärmande i deras rätt till vanligt kolfång, för det privilegierade smidet, kunde ske, kunde af Kongl. Collegium tilläggas extra vågföringsrätt för berörde smides-år; hvilken tillåtelse sedermera ytterligare blifvit lemnad för åren 1837 och 1838, genom Kongl. Maj:ts serskilda Nådiga Skrifvelser den 5 Maj och 11 September förstnämnde år; dock har Kongl. Maj:t, i sammanhang härmed, genom Skrifvelsen den 5 Maj 1837, i Nåder förordnat, att det tillstånd till serskilda smidesverkstäders anläggande utöfver antalet af de, enligt privilegierne, tillåtne, som, för anställande af försök med nya förbättrade smidesmethoder, varit, tills vidare, medgifvet, då

skulle upphöra, och att således några sådane nya smidesverkstäder icke af Kongl. Collegium skulle tillåtas, äfvensom de redan tillåtne, endast under då innevarande smidesår, fingo begagnas, men vid dess utgång skulle inställas.

Emedlertid har Bergs-Collegium, den 7 Mars 1836, enligt Kongl. Maj:ts Nådiga befallning, afgifvit underdånigt förslag till ny Smides-stadga, hvilket likväl, vid företagen Nådig pröfning, af Kongl. Maj:t ansetts icke kunna antagas, hvarföre Collegium blifvit anbefaldt, att inkomma med ett å nyo utarbetadt förslag i samma ämne, hvarvid borde iagttagas, dels att den af Collegium förut uttalade grundsats, hvarifrån en ny Smides-stadga borde utgå, nemligen "den största möjliga frihet, i fråga om tillverknings-sätt och tillverknings-quantum," ingalunda finge förbises, dels att en friare tillverknings- och vågföringsrätt, än hittills, borde i allmänhet tillåtas jernverks-egare, i mon af den skogstillgång, de kunna visa sig innehafva eller disponera, utan att sådan skogs- eller kol-tillgång vore för andra jernbruk, ädlare verk, eller inom tackjerns-bergslag, för tackjernsblåsningen derstädes förut beräknad. Det sålunda i Nåder anbefallda nya förslaget är af Bergs-Collegium afgifvet den 15 Februari 1838, och innehåller hufvudsakligen:

att anläggning af stångjerns-härdar, puddlings- och väll-ugnar med vals-verk, samt andra verkstäder för den gröfre jern- och stål-förädlingen, skulle anses såsom tillåten, då sökande dertill, jemte rättighet till byggnadsplats och vattenfall, der sådant erfordras, kunde styrka, att ett, inom orten tillgängligt, för det afsedda behofvet tillräckligt, skogs- eller kol-fång funnes att tillgå, som för andra jernbruk, ädlare verk eller inom tackjerns-bergslag för dervarande tackjernsblåsning icke vore förut påräknadt eller behöfligt;

att kol- eller skogs-behofvet för stångjerns- och jernförädlings-verk, komme att beräknas efter följande allmänna grunder:

	Läster kol à 12 t:r.
för en vanlig stångjernshärds underhållande med kol hela året om	900 —
för en Vallon-härd	1,400 —
för en kniphammare med eldstad till uträckning af knip-, band- och bult-jern	150 —

för en räckhammare, med eldstad för redskaps-smide, lie-smide eller för brännståls-uträckning . . . . . 130 —
för 2 eller 3 spikhamrar, med tillhörande eldstad eller ässja . 120 —
för 4 till och med 6 spikhamrar, med begagnande af tvänne eldstäder . . . . . 240 —

att för nya stångjerns-verk, äfvensom för jern- och stål-förädlingsverk i allmänhet, komme något visst årligt tillverknings-belopp icke att bestämmas, utan skulle det vara egarne af sådana verk öppet lemnadt, att, vid sina privilegierade verkstäder, drifva jern- eller stål-tillverkningen till det belopp, som medhinnas kan, och att dervid begagna det tillverkningssätt, som förmonligast eller bäst passande finnes, dock med iagttagande af hvad Författningarne innehålla om tillverkningens beskaffenhet, behöriga stämpling och vågförande; och skulle de stångjernshärdar, som erhållit en så beskaffad fri tillverkningsrätt sig tillerkänd, benämnas helfria, till åtskilnad från sådane verkstäder, hvilkas tillåtna års-tillverkning vore genom privilegier till visst belopp bestämd, och derföre kallades ofria;

att samma fria tillverknings-rätt, som för nya jernverk vore medgifven, skulle Bergs-Collegium ega att, vid redan privilegierade stångjerns- och ämnesjerns-verk, tillerkänna Bruks-egare och Bergsmän, då det fastställde förhållandet emellan kol- eller skogs-tillgång och härdar antingen är för handen, eller genom en eller flere härdars nedläggning eller verkstäders och smidens sammanflyttning beredes;

att Bruks-egare, så inom som utom Tackjerns-bergslag, äfvensom Bergsmän, hvilka icke kunde uppfylla de vilkor, som för fri tillverknings-rätt blifvit föreslagna, skulle, uppå derom skeende ansökning, samt på grund af förut hållen undersökning, som af Bergs-Collegium godkännes eller, i annat fall, efter ny undersökning, erhålla så stor tillökning i smides-rätten vid redan tillåtna härdar, som de i orten disponible skogs-tillgångarne, efter beräkning af 20 tunnor kol för hvarje Skepp. stång- eller ämnes-jern, kunna medgifva, utan att det kolfång, som för sådan smides-tillökning skulle gagnas, är för andra jernbruk, ädlare verk, eller, inom Tackjerns-bergslag, för tackjerns-blåsningen, derstädes förut påräknadt;

att vid stångjerns-verk, hvarest, för smidets jemnare gång eller af annan orsak, tillökning i stångjerns-hamrarnes antal finnes behöflig, må Bergs-Collegium, uppå skeende anmälan, och efter vederbörandes hörande, eller, der någon på annans rätt inverkande förändring i dammbyggnader

ifrågakommer, efter föregången undersökning, en sådan rättighet vederbörande medgifva, så vida laga hinder icke möter; äfvensom, då fråga uppstår om behof för jernverks-egare att, utöfver de i privilegierne tillåtne härdar, begagna sig af flere eldstäder, för användande af nya eller förbättrade smides-methoder, Collegium egde att den, för ändamålet nödiga tillökningen, bevilja, med vilkor, att tillverknings-beloppet, om det förut vore oinskränkt, skulle bestämmas, i mon af kol-tillgången, samt nödig controll emot den tillåtna smides-rättens öfverskridande då tillika stadgas.

För öfrigt innehåller förslaget föreskrifter, dels i afseende på tillämpningen af de här anförde stadgandena, dels om Jernhandteringens beskattning och controllerne derå.

Slutligen är Kongl. Maj:ts Nådiga Kungörelse den 26 October 1838, angående förändringar uti Författningarne om stångjerns-smidet och den gröfre jernförädlingen i Riket, utfärdad, hvarigenom Kongl. Maj:t, dels förklarat Sig vilja uppskjuta frågan om härdfrihet, på sätt Dess Nådiga Skrifvelse till Rikets Ständer, den 4 nästl. April, innehåller, dels i öfrigt stadgat, i likhet med hvad Bergs-Collegium föreslagit, så väl om vilkoren för tillåtelse att anlägga nya eller utvidga redan privilegierade Bruk, som om tillåtelsen att öka antalet af stångjerns-hamrar och eldstäder efter sig företeende behof, samt att begagna den smides-method, som hvarje idkare för sig finner tjenligast; men kol-åtgången är fastställd att beräknas endast till 18 tunnor för hvarje Skepp. stång- eller ämnes-jern, och om beskattningen är tills vidare förordnadt att, för de nya jernverk, som hädanefter till anläggning beviljas, den skall utgöras med $1\frac{1}{2}$ Skepp. för 100 af privilegierade smides-beloppet; att, för tillökning uti privilegierade smidet vid redan inrättade härdar, skall, utan förändring af den detsamma förut åliggande enkla eller dubbla hammarskatten, likaledes $1\frac{1}{2}$ Skepp. för hundrade, erlägges, samt att den, för en del af smidet vid vissa verk bestämde, sedan den 15 Juni 1803, tillkomne recognitions-afgift, kommer hädanefter att upphöra, och för samma smide dubbel hammarskatt, eller två Skeppund för hundrade, att i stället till Kongl. Maj:t och Kronan erläggas.

Enligt hvad, på sätt äfven är anfördt, Kongl. Maj:t täcktes meddela, genom Dess till Rikets Ständer aflåtne Nådiga Skrifvelse, har, efter utfärdande af Kongl. Maj:ts Nådiga Kungörelse den 26 October 1838, det privilegierade smidet till nästa års slut blifvit ökadt med omkring 85,000 Skeppund, och hela beloppet af detta smide utgör för närvarande 596,279

Skepp., då det år 1833 utgjorde endast 425,102 Skepp., äfvensom exporten i samma förhållande stigit från 442,348 Skepp., som den var år 1833, till 572,000 Skepp., som den sistlidne år utgjorde. Denna betydligt ökade production och export, som hufvudsakligast tillkommit under de senaste åren, har ingalunda verkat till nedtvingande af priset, hvilket tvertom stigit betydligt, då det utgjort år 1833, 16 R:dr 24 sk., 1834, 16 R:dr 12 sk. och 1835, 16 R:dr, men år 1836, 18 R:dr 36 sk., 1837, 18 R:dr 24 sk., 1838, 16 R:dr 16 sk. och 1839, 18 R:dr, oagtadt den nära nog exempellösa brytningen inom handelsverlden, som under denna tid egt rum.

Denna redovisning för de Författningar, rörande jernhandteringen, som under senare åren blifvit vidtagne, och de verkningar, som deraf visat sig, vittnar fördelagtigt om den omsorg, som varit egnad åt denna landets hufvudnäring och om den förkofran, som under tiden vunnits; men deri innefattas dock endast en förberedelse till den fullkomnad, som eftersträfvas, och en häntydning på medlen att upphinna målet. Ännu återstår för Svenska jernhandteringen den, under föga gynnsamma förhållanden, länge förda striden med lyckligare lottade länders fabricationer, för hvilkas uppdrifvande dessa länders större capital-tillgångar och mera utvecklade industriella förmåga uppbjudas med en stundeligen ökad ansträngning, och Utskottet tvekar icke att uttala den öfvertygelsen, att jernhandteringen inom vårt fädernesland icke kan bestå i denna strid, om den icke tillerkännes samma frihet, som den utländska fabricationen åtnjuter att, utan band af ett skadligt, ehuru välment, förmyndare-system, få använda alla de tillgångar, som vårt land i ymnigt mått erbjuder åt densamma, blott de rätt och, efter vetenskapliga grunder, användas och behandlas. Endast under en sådan frihet kan denna handtering uppnå en fullkomlig utveckling, endast då kan man hoppas att äfven för framtiden se den mäglig af en täflan med det fria Englands fabricanter, hvilken annars blifver med hvarje dag allt svårare.

Samma grundsats uttalades af Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet och gillades af Rikets Ständer vid sista Riksdagen, ehuru, vid tillämpningen deraf, den oinskränkta friheten endast medgafs för sådane verkstäder, som kunde uppvisa en bestämd kol-tillgång för hvarje härd, hvaremot andra, som ej egde en sådan tillgång, borde qvarhållas vid de gamla banden.

Denna inskränkning var utan tvifvel i sig sjelf orättvis, då den mindre fabricanten har samma behof och naturliga rätt, som den större,

att, efter förmåga, fritt få använda de tillgångar, han eger för bedrifvande af sin näring; men den kunde då försvaras ur den synpunkt, att man, vid öfvergången till ett nytt system, icke vågade sig längre, utan att förut inhemta erfarenhet om de verkningar, det lemnade medgifvandet till en början skulle medföra; hvaremot, efter den erfarenhet, som sedermera vunnits, och den vida större utsträckning af friheten, som under tiden genom Kongl. Maj:ts Påbud erhållits, Utskottet nu mera anser denna öfvergångsåtgärd icke svara emot det för handen varande behofvet, och således icke kan tillstyrka Rikets Ständer att dervid stanna.

Det här åberopade Påbudet innefattas uti Kongl. Maj:ts ofvan omförmälde Nådiga Bref den 7 Maj 1836, samt den 5 Maj och 11 September 1837, hvarigenom Bruksegare utom Bergslag, utan afseende på det privilegierade smides-beloppet, samt inom Bergslag, de Bruksegare, som hade privilegium å 450 Skepp:s smide, blifvit tillåtet att, under åren 1836, 1837 och 1838, vågföra så mycket de kunde tillverka, så att tillverkningsrätten under denna tid verkligen varit i det närmaste fri vid alla existerande verkstäder, serdeles under de tvänne förstnämnde åren, då derjemte, enligt Bergs-Collegii Kungörelser den 21 Mars 1833, och den 7 April 1835, Bruksegarne var tillåtet, att förändra eller utvidga verkstäderne för antagande af sådana smides-methoder, hvarigenom en förbättrad tillverkning kunde åstadkommas. Den sålunda medgifna friheten framalstrade de frugter, som man alltid kan påräkna af densamma. Tillverkningen steg till en förut okänd höjd, utan alla menliga verkningar på afsättningen, då exporten ökades till full motsvarighet, och oagtadt de hittills exempellösa brytningarne inom handelsverden, som under tiden inträffade, priset bibehöll sig vid en höjd och jemnhet, som under föregående år sällan egt rum; hvarigenom Utskottet anser den farhåga vara häfven, som af mången förut varit hyst, nemligen att, genom tillvexten i jerntillverkningen, öfver-production skulle uppstå och prisen följagtligen nedtryckas. De trenne årens frihet i tillverkningen väckte täflan och speculations-anda, nya methoder blefvo införde, de gamle betydligt förbättrade, varm bläster användes så väl vid tackjerns-bläsning, som vid stångjerns-smide, och derigenom åstadkoms en förut ej anad besparing af kol, och hvad som ej är den minst vigtiga följden af den sålunda väckta omtankan, är den omsorg, som många bruksegare börjat egna åt den förut alldeles försummade skogs-hushållningen, skogarne äro vid många Bruk uppmätte och indelade,

och man bör hoppas, att detta hädanefter allt mera kommer att ske, sedan, genom Bruks-Societetens försorg, ett nytt Skogs-Institut, under en utmärkt skicklig Tysk Lärare, blifvit inrättadt, hufvudsakligen för att bilda vårdare af Brukens skogar.

Genom Kongl. Maj:ts den 26 October 1838 utfärdade Nådiga Kungörelse om den gröfre jernförädlingen i Riket, har väl den förut medgifne vidsträcktare friheten åter blifvit till någon del inskränkt, i anseende till Kongl. Maj:ts beslut att uppskjuta pröfningen af frågan om föreslagen härdfrihet, men deremot är medgifven tillökning till $\frac{1}{3}$:del af det förut privilegierade smidet för alla verkstäder utan undantag, och dessutom är ett annat af de äldre serdeles tryckande banden lossadt, genom tillåtelsen för hvarje Bruksegare att använda så många hammare, som han finner nyttigt, och att, efter behofvet för förändrade smides-methoder, öka eldstädernes antal. Ehuru Utskottet, såsom öfvertygadt om de nyttige följderne af den förut beviljade mera oinskränkta smides-rätten, icke kan annat än tro, att den återgång derifrån, som åberopade Kongl. Författningen till en del innebär, ingalunda varit önskvärd, har det visat sig, att näringen i sin helhet, äfven inom de nya gränsorne, haft rum för ytterligare utveckling, då smides-beloppet är ökadt, äfven under de tvänne senaste åren, hvartill dock den egentliga orsaken lärer igenfinnas i den förut medgifne friheten, deraf många Bruksegare troligen icke hunnit begagna sig förr än så sent, att verkningarne först nu kunnat mera allmänt spörjas.

När man nu betraktar förhållandet emellan jernbruks-rörelsen och tackjerns-tillverkningen, förete sig ytterligare skäl, som mägtigt tala för beviljande af frihet åt den inhemska fabricationen, på det fördelen och vinsten af jernförädlingen må stanna inom vårt land, och ej till stort men för den talrika befolkning, som nu erhåller sitt uppehälle och sitt välstånd genom jern-tillverkningen, öfverflyttas på andra länders fabricanter. Tackjerns-tillverkarne hafva lärt sig att använda förbättrade och kol-besparande methoder vid sina hyttor, och börjat inse, att de, med samma tillgångar af kol, kunna åstadkomma en vida större product af tackjern, än hittills, ett förhållande, som kommer att ännu mera ega rum, så snart de egentliga talrika bergsmans-hyttorne komma att skötas efter mera rationella grunder och med så kalladt sambruk. En naturlig följd af den sålunda tillvexande productionen har blifvit, att denna class af fabricanter börjat jemföra möjligheten af afsättning för sin vara med möjligheten af högsta

till-

verkning, och de hafva måst inse, att afsättningen snart skall blifva alltför mycket begränsad, om de ännu existerande banden på jernförädlingen inom Riket fortfarande skola bestå, hvilket också föranledt deras allt mera stegrade anspråk på frihet, dels att sjelfva förädla sin production, dels att utföra den till andra länder.

Att dessa anspråk äro grundade på billighet, så snart tackjerns-tillverkningen öfverstiger hvad, som inom landet kan afyttras, för ett pris, motsvarande kostnaderne, anser Utskottet för lika obestridligt, som att tackjernsutförseln, om den beviljas, skall högst menligt inverka på, ja måhända alldeles undergräfva och förtrycka, den Svenske jerntillverkningen, om icke, med undanrödjande af de tryckande banden, den lemnas alla nödiga medel till förkofran och sjelfbestånd.

Den inskränkning, som jerntillverkningen i allmänhet för närvarande är underkastad, är hufvudsakligast en följd af det för beviljande af smidesrätt föreskrifna vilkoret, att uppvisa kol-tillgång, motsvarande behofvet för tillverkningen. Utskottet, som anser detta vilkor, utan menlig verkan, kunna och böra upphöra, stödjer sin öfvertygelse derom på följande skäl: 1:o att de undersökningar, som skola ligga till grund för omdömet, huruvida detta vilkor är för handen, aldrig kunnat ske på ett sådant sätt, att de varit fullt tillförlitlige, fullt rättvisa för alla. Hvar och en, som känner svårigheten äfven för serskildt bildade och erfarne skogsförvaltare, att, efter de sorgfälligaste, flere månader, ja år, räckande, mätningar och värderingar af en större skogstrakt, kunna med någorlunda visshet bestämma den afkastning, som bör, med skogens framtida bestånd, kunna tagas af densamma, skall medgifva, att de undersökningar ej i någon mon kunna anses tillförlitliga, som för privilegiers meddelande blifvit verkställde å bruksegarnes skogar, genom en vandring, oftast företagen och fulländad på en, högst två dagar, dervid undersökningsmännen lätt kunnat af egaren föras just till de rikaste tragterne af skogen, och afhållas från de sämre, hvarå controllen alltid måste blifva svår för den, som ej fullkomligt känner trakten. I de aldra fleste fallen, lära derföre dessa undersökningar vara att anse såsom endast på papperet uppgjorda calculer, som sällan svara emot rätta förhållandet. Än mindre inträffar detta vid de tillfällen, då, till följd af någon öfverenskommelse, smidet skall till någon del grundas på främmande skogar, hvilkas egare, ofta för någon liten ersättning, medgifva, att deras hemmans skogar uppföras i undersöknings-

protocollet, såsom grund för en ny anläggning, utan att de dermed åtaga sig någon lagligen bindande skyldighet att till Bruket lefverera något visst quantum kol. Hela denna beräkning är således alltför löslig, för att kunna antagas såsom någon verklig och tillförlitlig grund för anläggningen. 2:o Det är för Embetsmyndigheterne, efter Utskottets tanka, omöjligt att controllera, hvad från början åsyftades med dessa undersökningar, eller att skogen ej mera anlitas, än dess bestånd för framtiden medgifver. Så länge det står egaren fritt, så, som det alltid gjort och måste göra, att utom jernbruket anlägga andra skogsödande verk å samma skogstillgång, såsom bränvinsbrännerier, tegel- och kalk-ugnar m. m.; att sälja skogseffecter, ja sjelfva skogen, till en del eller hel och hållen, utan att det en gång erhållna smides-privilegium derigenom minskas, så skall hvar och en inse, att hela denna försigtighetsåtgärd ej tjenat till något, och att det är bättre att anförtro sig åt den enskilda omtankan, som i alla fall blifver den enda verkliga och säkra vårdaren af skogen. Ännu mindre blifver controllen möjlig, då bruket är privilegieradt på främmande hemmans skogar, ty om också en orimlig öfverenskommelse skulle ega den lagliga kraft, att verkligen hindra dessa hemmans-egare ifrån att sälja kol till någon annan än bruks-egaren, så kan ingen Lag hindra honom ifrån att underlåta kolningen helt och hållet, och antingen låta den skog, som på det sättet ej betalas efter sitt värde, ruttna bort, hvilket ännu är händelsen på ganska många ställen, eller ock använda den på annat mera förmonligt sätt, om tillfälle dertill är för handen. Då nu härtill kommer, att den omtanka, som måste vara den enda rätta garantien för skogens bestånd, först då blifver rigtigt väckt, när inga hinder möta för skogens rätta användande, då denna omtanka måste leda till införande af en rigtig skogshushållning, hvarigenom vilkoren för den framtida skogstillgången mångdubblas, och då slutligen Lagstiftaren ej bör vidblifva föreskrifter, hvilkas efterlefnad icke kunna controlleras, och hvilkas ändamål sålunda uppenbarligen förfelas, så tror Utskottet sig tryggt kunna tillstyrka upphörande af hittills gällande bestämmelser om uppvisande af koltillgång, såsom vilkor för erhållande af smidesrätt.

Genom hvad, som nu blifvit anfördt, tror Utskottet det vara visadt: att, sedan en öfvergång till en mera allmän smidesfrihet redan genom Kongl. Maj:ts visa åtgärder blifvit förberedd under de senare fem åren och serdeles under de trenne, från 1835 till och med 1838, några menliga följder deraf ingalunda visat sig, utan har näringen tvärtom vunnit en

märklig tillvext och utveckling, under betydlig besparing af kol-åtgång vid tillverkningen, jemte det en början är gjord till en bättre hushållning med skogarne, så att friheten äfven verkat förmonligt för dessas framtida vård och bestånd; Utskottet tror, att endast på denna väg jernhandteringen kan uppnå den höjd af utveckling, hvaraf den är mägtig, och hvartill den måste uppbringas, om den fortfarande skall kunna bestå i bredd med andra länders mägtiga fabriks-intresse, och bereda nödig afsättning åt en förutsedd betydligt ökad tackjernsproduction, och slutligen, att de hittills gällande föreskrifterne om uppvisande af koltillgång, såsom vilkor för vinnande af smidesrätt, helt och hållet förfelat, och alltid måste förfela sitt ändamål; och är det på dessa förenade skäl, som Utskottet nu anser sig böra tillstyrka, *att full frihet må förunnas åt jerntillverkarne inom fäderneslandet att bedrifva sin näring så, som de med sin fördel finna mest förenligt, med borttagande af alla hittills tryckande band.*

Då likväl en sådan frihet, på en gång medgifven, utan ytterligare förberedelse, skulle åstadkomma en måhända alltför häftig brytning i nuvarande förhållanden, byggda på existerande, om också till sin grund origtiga, Lagar, anser Utskottet det vara nödvändigt, att inskränkningen endast successivt upphörer, och att för öfvergången till friheten bestämmas vissa tider, på det hvar och en må hafva rådrum för de nödiga förberedelserne, genom utvidgande af sina verk eller andra åtgärder, som det förändrade förhållandet kan påkalla; under hvilken öfvergångsperiod den hittills gällande skillnaden emellan Bruk inom och utom Bergslag, äfvensom vilkoret om uppvisande af koltillgång i någon mon måste bibehållas, då åtskilliga jernverk, i deras närvarande skick, äro beroende af det skydd, som af den så beskaffade inskränkningen varit påräknad.

Utskottet får således tillstyrka:

att Rikets Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla om följande stadgande om jernförädlingen i Riket:

1:o *under de nästkommande fem åren, beräknade från och med år 1841, till år 1846,*

a) medgifves för alla *utom egentlig bergslag* belägne jernverk full och obegränsad vågföringsrätt för allt det stång- eller manufactur-jern, som kan vid nu privilegierade härdar tillverkas;

b) nya stångjernshärdar få, *utom tackjerns-bergslag*, anlägggas af den, som visar sig ega en kol-tillgång af 800 läster för hvarje härd, och erhåller då denna härd lika obegränsad smidesrätt, som åt de äldre är medgifven;

c) äfven för *inom bergslag* belägne stångjernsbruk medgifves full smidesfrihet för hvarje härd, som är privilegierad för 400 Skepp., eller för tvänne härdar, som tillsammans äro privilegierade för nämnde belopp, då de sammanslås, och den ena utrifves, eller ock för ny härd, då en förut odisponerad koltillgång af 800 läster kan uppvisas.

2:o *Under de derpå följande 5 åren, från och med 1846 till och med 1850*,

a) erhåller, utom bergslag, hvarje Svensk man rättighet att fritt och utan andra vilkor, än styrkt eganderätt till byggnadsplats, iagttagande af Lagarne om vattudämsel samt uppgift till vederbörande Embetsmyndighet, anlägga, förändra eller utvidga jernbruk, samt derifrån vågföra allt det stång- eller manufactur-jern, som möjligen kan af honom tillverkas;

b) inom de nu varande bergslagen beviljas oinskränkt smidesrätt för alla existerande verkstäder; dock endast med det vilkor, att samtlige hytte-egarne inom Bergslagen det medgifva, och sig förena om bergslags-privilegiernes upphörande, hvarefter de till bergslagen hörande hemman, skola skattläggas och roteras till lika belopp, som hemman inom närmaste Landslag.

3:o *Efter år 1850* medgifves äfven för de sålunda till Landslag öfverflyttade Bergslagen, samma fria och obegränsade anläggningsrätt för nya verkstäder, som under de föregående fem åren blifvit Landslagen förunnad.

Det vilkor Utskottet föreslagit att fästas vid beviljandet af den oinskränktare smidesfriheten, äfven för Bergslagen, nemligen att de då skola, med frångående af sina hittills åtnjutne Bergsmanna-privilegier, öfvergå till natur af Landslag, och sålunda åtaga sig de skatte- och roterings-bördor, som Landslagen äro underkastade, anser Utskottet vara lika billigt,

som, enligt med hvad hittills blifvit iagttaget, i de fall, då Bergslag önskat från sin uteslutande blåsnings-skyldighet, sjelfva grunden för privilegierne, blifva befriade. De friheter, Bergslagshemmanen, till följd af sådane privilegier, åtnjuta, visa sig ganska betydliga för en del Bergslag, då, enligt de upplysningar, som Utskottet från Kammar-Collegium inhemtat, den ett helt hemman åsatte ordinarie skatten, beräknad efter medel-markegångspris för fem år, från och med 1834, är, inom Skinnskattebergs Bergslag, 46 R:dr, Nora Bergslag 28 R:dr, Linde Bergslag 110 R:dr, Grythytte Bergslag 93 R:dr, Lekebergs 86 R:dr, Carlskoga 45 R:dr, Lerbecks 47 R:dr och Tåbergs Bergslag 20 R:dr mindre, än för ett hemman i angränsande Lands-lag, hvarjemte Philipstads Bergslag, tillika med de ofvan uppräknade, utom Skinnskattebergs Bergslag, äro befriade från ordinarie rotering, och derigenom åtnjuta en förmon, motsvarande för hvarje helt hemman, ungefärligen 36 R:dr årligen för Philipstads och 27 R:dr årligen för de öfrige Bergslagen. Deremot äro alla andra Bergslag indelda till ordinarie rotering, och äfven beskattningen för öfrigt visar der ingen eller åtminstone föga märkbar skilnad från Lands-lagen.

Utskottet delar icke den farhåga, som af många hyses, att tackjerns-tillgången skall minskas, om det medgifves tackjerns-tillverkaren att sjelf förädla sin vara. Om detta tillstånd, på sätt Utskottet föreslagit, ej meddelas förr, än Bruksegarne utom Bergslag erhållit någon viss tid sig förbehållen, under hvilken de kunna, der de så önska, utvidga sina verkstäder, öka arbetarnes och äfven hamrarnes antal, der det sig göra låter, concentrera flere smärre jernbruk i få, men bättre och med starkare drift skötta, verkstäder, så anser Utskottet, för sin del, säkert, att smides-beloppet utom Bergslag skall tillvexa betydligt, och tackjerns-tillverkningen, i följd af en sålunda ökad afsättning, lemna en så mycket större vinst, att egare af tackjerns-byttor inom Bergslag, då i framtiden en mera oinskränkt smides-frihet dem beviljas, i högst få fall skola sig deraf begagna. Den enklaste beräkning skall visa dem, att de hafva större vinst af att använda de inom dessa orter alltid dyrare kolen, till uppdrifvande af deras hufvud-näring, hvartill förlags-capitalet en gång är nedlagdt, än att, med högst dryga kostnader, kasta sig in på en ny tillverkning, som med så dyra kol, som de vanligtvis äro inom Bergslagen, ej ens kan bära sig med någon möjlighet af täflan, och hvartill äfven sällan nödig vattu-tillgång finnes i dessa trakter, sedan den förut blifvit till hyttorne disponerad. Utskottet gör sig tvert-

om förvissadt, att tackjerns-tillgången skall, i mon af den ökade afsättningen, betydligt stiga, då malmgrufvorne äro, inom de större Bergslagen, nära outtömlige, och då de nu existerande kol-tillgångarne kunna, utan ökad consumtion, förslå till en betydligt större production, så snart Bergsmans-hyttelagen finna med sitt intresse förenligt att mera allmänt öfvergå till sambruk, och att, i följd deraf, förbättra sina blås-machiner och använda varm bläster. Vid de fleste bergsmans-hyttor åtgå nemligen ännu 16 à 20 tunnor kol, för hvarje Skeppund tackjern, då deremot, vid de bäst inrättade större hyttorne, åtgången endast är 10 à 12 tunnor.

Utskottet anser sig jemväl böra upptaga den frågan, huruvida den oinskränkta smides-friheten kan blifva så vådlig för den mindre bruksegaren, att dennes framtida bestånd derigenom hotas med undergång, och får Utskottet då uttala sin öfvertygelse, att denna frihet måste vara förmonlig för hvarje någorlunda oberoende bruksegare, som har lust och förmåga att tillegna sig senare tiders förbättringar. Den nu bestående bruksegaren har alltid, vid täflan med nya anläggare, det företräde, att hans verk redan finnes, att förlags-capitalet redan är lagdt, och att han således kan använda till framsteg och förbättringar de medel, som hans medtäflare måste utbetala för den första anläggningen. Endast de, lyckligtvis icke talrika, bruksegare skola troligen nödgas upphöra med sin tillverkning, som ej ega några egna rudimaterier, och som troligen derigenom ej skola kunna tillverka sin vara för det pris, som de mera oberoende bruksegarne. Förr eller senare måste likväl samma händelse äfven under nuvarande förhållanden inträffa, ty det skydd, som gaf värde åt sjelfva smides-privilegierne, utan afseende på en för öfrigt någorlunda oberoende ställning, försvann redan genom 1803 års Författning, som beredde och började den öfvergång till ett fritt system, hvilket Utskottet nu föreslagit Rikets Ständer bringa till sin slutliga utveckling.

Den största vinsten för det hela af en allmän frihet förutser Utskottet uti den möjlighet, som derigenom uppstår just för de smärre, hittills med liten eller ingen verklig behållning drifne, jernbruken, att sammanslå sig i större bolag, och genom sålunda förenade krafter, äfven för sin tillverkning kunna tillegna sig alla de förbättrade methoder, som genom vetenskaplig behandling af yrket blifvit införde, samt att, genom sålunda ökad drift och minskad förvaltnings-kostnad, kunna med större vinst bedrifva sin näring. Endast genom en sådan concentrering af krafter, för hvilken friheten är ett oeftergifligt vilkor, skall det blifva för Svenska

jerntillverkaren möjligt att täfla med utlänningen, ty endast derigenom kan han, med samma behållna vinst, som hittills, nedsätta sitt tillverknings-pris, det bestämda vilkoret för en säker afsättning i stort.

Efter motionernes föranledande, tillhörer det Utskottet vidare att utlåta sig:

1:o *Om kol-handelns frigifvande.*

För denna industri, liksom för hvarje annan, är det angeläget, att den, så fort som möjligt, befrias från de tryckande band, som ända till de sista tiderna förqväft omtankan för införande af en bättre hushållning vid denna för hela landet vigtiga näring. Att vilja hindra egaren af skogen att få, till sin största fördel, sjelf sköta och använda densamma, liksom all annan dess rättfångna egendom, kan ej annat än förslöa hans håg att vårda den, och har utan tvifvel varit och är ännu den förnämsta orsaken till den förstöring, den liknöjdhet för all bättre hushållning, som hittills dervid egt rum. Det välmenta syfte, som legat till grund för detta alltför länge följda förmyndare-system, har sålunda alldeles förfelats, och är det, enligt Utskottets tanka, hög tid att frångå detsamma, öfver allt, der det lagligen kan ske, på det skogsegaren må återfå ett intresse att rätt vårda sin dyrbara egendom, hvarigenom man tryggt kan antaga, att alla de farhågor, som mer än hundrade år blifvit hysta, med afseende å skogarnes bestånd, skola på det säkraste och för framtiden mest varagtiga sätt undanrödjas, ty det är icke för mycket sagdt, att skogens så väl framtida förkofran, som närvarande afkastning, kunna nära nog fördubblas, om en rätt skogshushållning förenas med bättre kolnings-methoder, som nu på flere ställen med stor framgång blifvit införda.

Utskottet har härvid icke förbisett, att hinder för ett allmänt frigifvande af kol-handeln, i vissa fall, möta genom lagligen contraherade rättsförhållanden, såsom i första rummet intressentskap i hytta, hvilket icke kan annat än såsom ett bolag betragtas, med ifrån början frivilligt åtagna skyldigheter, hvarpå hela bolagets framtida bestånd hvilar. Vidare förekommer i vissa orter skyldigheten till kol-lefverens emot bestämdt pris, uppkomna, dels genom öfverlåtelse af Kronans rätt till vissa ädlare verk, dels genom förbehållna vilkor vid köpe-afhandlingar eller genom ingångna och i hemmanen lagligen intecknade contract; och kan det ej vara meningen att söka åstadkomma en våldsam rubbning i sådane lagligt bestående förhållanden, utan torde i dessa fall endast den åtgärd kunna vid-

tagas, att, der dessa contract äro så tryckande, att allmogen ej erhåller någon emot skogs-värdet svarande ersättning, vilkoren genom frivillig öfverenskommelse, om möjligt är, mildras så, att väl skyldigheten till kol-lefverens fortfar, men kolen likväl betalas efter det i orten allmänna priset.

Det qvarstår i alla fall derutöfver en mängd andra förhållanden, der allmogens skogar i fordna tider blifvit, i annan ordning, som icke har samma bindande kraft, underlagde jernverken, hvilkas innehafvare begagnat sig deraf, för att obilligt nedtrycka kolprisen; och är det här, som rättelse i första rummet är af nöden.

Utskottet har tagit skyldig kännedom om den åtgärd, Kongl. Maj:t, till följd af Bruks-Societetens underdåniga anhållan i ämnet, anbefallt, att nemligen en allmän undersökning skall företagas, för att utreda alla härtill hörande förhållanden, och Utskottet hoppas med visshet, att så väl en sådan lindring, som den ofvannämnde, der den är möjlig, skall, i följd deraf, åstadkommas, som att öfrige missförhållanden skola afhjelpas, men tror dock, att det tillhörer Rikets Ständer att äfven uttala sin åsigt i detta vigtiga ämne, och får Utskottet derföre tillstyrka Rikets Ständer,

att hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att, der inga laga hinder möta, kolhandeln må, så inom som utom bergslag, så fort ske kan, förklaras fri, så att det för hvar och en må vara öppet lemnadt att sälja och köpa kol från och till hvilken inrikes ort och till hvad belopp, som helst,

samt att:

der en sådan frihet, i följd af lagligen bindande skäl, ej kan för det närvarande beviljas, Kongl. Maj:t täckes anbefalla vederbörande att, så vidt sig göra låter, söka, genom frivillig öfverenskommelse, bereda någon lindring i de bestående contracten, och möjlighet för skogsegaren att erhålla sina producter betalde med ett pris, som åtminstone i det närmaste motsvarar deras värde.

2:o *Om Tackjernshandeln.*

Sedan Kongl. Maj:t, genom Kungörelse den 16 Maj 1835, i Nåder tillåtit en fri och obehindrad handel med och förbrukning af tackjern *inom Riket*, torde i denna del, å Rikets Ständers sida, ingenting återstå att önska.

Hvad

Hvad åter beträffar *utförsel af tackjern till utrikes ort*, möta för en tillåtelse dertill visserligen de mest allvarliga betänkligheter, på sätt Utskottet till en del redan yttrat, i frågan om utvidgad smidesrätt. I synnerhet skulle Englands jerntillverkning, hvilken redan i qvantitet är den Svenska betydligt öfverlägsen, vinna en för oss förstörande öfverlägsenhet, äfven i afseende på productionens beskaffenhet, om Engelsmännen komme i besittning af Svenska tackjernet, hvars företräde framför det Engelska igenfinnes, dels i våra bergmalmers ursprungligen bättre beskaffenhet, dels i våra malmers utsmältning till tackjern, med begagnande af trädkol, då deremot det Engelska tackjernet smältes med stenkol, som icke kunna åstadkomma samma renhet i producten. Om också en hög tull försvårar utförseln, skulle blotta tillåtelsen till utförsel gifva stöd och sannolikhet åt redan försökta svekfulla och falska uppgifter, att Engelska jernet vore af Svensk rudimateria och beredning, samt Rikets jernhandel såmedelst tillskyndas skada. — Svårligen skulle i alla fall en exporttull kunna bestämmas så hög, att icke Englands mägtiga fabriks-intresse skulle, om blott utförseln i allmänhet vore medgifven, kunna kringgå densamma, medelst nedsättning i afgifterne vid införseln eller till och med införsels-præmier, hvilka, i förening med en höjd import-tull å det då ej mera oumbärliga Svenska stångjernet, med visshet skulle göra en utförsel af åtminstone de ädlaste af de Svenska tackjerns-sorterne möjlig. De menliga följder, som deraf skulle uppstå för den Svenska jernförädlingen, ligga i en klar dag för hvar och en, som tänkt i ämnet, och skulle innebära en så mycket större orättvisa emot de Svenska jerntillverkarne, som de hittills saknat den för hvarje fabrikant oumbärliga friheten att, efter bästa förmåga, utvidga och bedrifva sin näring. Om den frihet till export af tackjern, som nu af många äskas, någonsin skulle kunna med rättvisa och gagn för det hela förenas, så skulle det först inträffa, sedan Rikets Ständer och Kongl. Maj:t bifallit det ofvan framställda förslaget till smideshandteringens frigörande, och sedan de för densamma föreslagne öfvergångsperioder tilländalupit. Först då, sedan den Svenska jernhandteringen erhållit full och oinskränkt frihet att ernå all den höjd af utveckling, hvaraf den är mägtig, och om tackjernstillverkaren äfven då kunde bevisa, att, oaktadt sålunda mångdubbelt ökad cunsumtion inom Riket, han ändå saknar full afsättning af sin vara, till ett pris, som ersätter hans nedlagda kostnader, och derutöfver lemnar en skälig vinst, det är först vid ett sådant förhål-

lande, som Utskottet tror, att denna sak bör tagas i betraktande, och tillfälle till export beredas, men äfven då med en nödig försigtighet, så att beståndet af denna Sveriges mest vigtiga och mest naturliga fabrication ej må rubbas.

Intill dess, och på ofvan anförde skäl, tror Utskottet sin pligt vara att afstyrka upphäfvandet af förbudet att utföra tackjern, samt att, i enlighet dermed, tillstyrka,

att de i ämnet afgifne motionerne måga för närvarande förfalla.

3:o *Om fri utförsel af stångjern och smide, utan, eller ock emot en ringa, tull-afgift.*

Då Utskottet inhemtat, att Kongl. Maj:t, genom kungörelse af den 4 nästlidne April, med fästadt afseende å närvarande för Svenska Jernexporten mindre gynnsamma utsigter, i Nåder funnit godt att för innevarande år ifrån 32 sk. till 16 sk. per Skepp., eller med hälften nedsätta den i nu gällande tulltaxa fastställda utförsel-tullen, samt exporteurerne sålunda redan kommit i åtnjutande af en ganska betydlig nedsattning i denna afgift, anser Utskottet, så vidt fråga är om den ekonomiska delen af ämnet, som är oberoende af Bevillnings-Utskottets tillgörande, sig böra vördsamt föreslå,

att motionärernes framställningar i detta ämne ej må till någon Rikets Ständers åtgärd föranleda.

4:o *Om Hyttelagens vilkorliga upphörande.*

Den ifrågasatte tillåtelsen för flertalet af delegare i ett hyttelag, att upplösa hyttelaget, utan iagttagande af möjligtvis för vissa fall i contracten föreskrifna formaliteter eller behörig pröfning i laglig väg, skulle i allmänhet innebära ett högst eftertänkligt ingrepp i egande-rätten, då hvarje så kalladt hyttelag är ett verkligt bolag, hvarutur det icke kan tillåtas den ene intressenten att, på den andres bekostnad, utgå, emedan återstående lottegare derigenom skulle beröfvas förmonen af allas deltagande i præstationer, utgifter för reparationer och annan byggnad, samt de så kallade värmningsdygnen, vid hvilka alla tillfällen förlusten naturligtvis blifver mindre, då den delas. Utskottet anser sig fördenskull böra

afstyrka hvarje förändring i nuvarande förhållanden eller gällande contracts-vilkor, rörande hyttelagen, hvaremot, om

ett helt hyttelag enhälligt förenar sig om att nedlägga blåsningen, detsamma icke bör förnekas, dock att i sådant fall de i detta hyttelag inbegripne hemmansdelar måste, på sätt ofvan vid frågan om smidesrätten är yttradt, blifva skattlagde och till ordinarie rotering indelade lika med Landslag.

5:o Den frihet att använda den ena eller andra methoden vid stångjernstillverkning, som åtskillige motionärer yrkat, har redan blifvit till fullo medgifven genom Kongl. Maj:ts Nådiga Kungörelse den 26 October 1838, och anser Utskottet derföre,

att framställningarne i dessa delar, såsom numera öfverflödige, böra förfalla.

6:o *Om mutsedlars utgifvande och jordeganderätten i grufvor.*

I anledning af Rikets Ständers vid sista Riksdagen hos Kongl. Maj:t gjorda underdåniga framställning i detta ämne, har Kongl. Maj:t, genom skrifvelse den 16 Maj 1835, anbefallt Kongl. Bergs-Collegium att inkomma med underdånigt Utlåtande öfver berörde framställning, hvilket Utlåtande likväl ännu icke till Kongl. Maj:t inkommit.

Då frågan således redan utgör föremål för Kongl. Maj:ts Nådiga pröfning, och Utskottet anser en ytterligare underdånig framställning derom icke vara af behofvet påkallad, hemställer Utskottet,

att motionen i detta ämne icke må till någon Rikets Ständers åtgärd föranleda.

Beträffande slutligen så väl hvad uti Kongl. Maj:ts ofvanberörde Nådiga Skrifvelse, som äfven af flere enskilda motionärer blifvit föreslaget, rörande den beskattning, som hädanefter bör erläggas för stångjernssmidet och den gröfre jernförädlingen i Riket, utgör detta ämne föremål för Stats- och Ekonomi-Utskottens gemensamma behandling, och komma Utskotten i serskildt Betänkande att deröfver utlåta sig.

Stockholm den 27 September 1840.

Reservationer.

Af Friherre *Leijonhufvud:* "Till Höglofl. Utskottets Protocoll aflemnar jag nu ett fullständigt sammandrag af mina yttranden vid olika tillfällen, då fråga förevarit om jernhandteringen och de flere dermed

gemenskap egande ämnen; detsamma upptager de flere skiljagtigheter, som förefinnas emellan mina och Utskottets åsigter, och kan rätteligen gälla såsom ett contra-förslag till Betänkandet; men detta förslag har icke gjort sig gällande, och bör sålunda anses allenast för ett enskildt yttrande, utan anspråk att kunna vägleda andras öfvertygelse. Derföre finner jag ej eller lämpligt att föröka tryckningskostnaden, medelst att detta yttrande skulle i sin helhet åtföljа Betänkandet; jag åtnöjes i stället att förvara detsamma vid Protocollet, samt att blott i serskild bilaga anföra hufvudsakliga innehållet af mina från majoritetens beslut afvikande och på ofvannämnde sätt utvecklade meningar.

I afseende på det formella, har jag uppställt en theori, i strid emot Utskottets, i så måtto, att jag antagit till fundamentalgrund för jernhandterings-systemet, att säker tillgång på kol och tackjern äro hufvudsakliga materialier dervid, och således äfven dem, åt hvilka sjelfständighet främst bordt beredas, när tvärtom Utskottet synes obekymradt om en dylik grund, samt blott i första rummet tagit i öfvervägande bruks-rörelsens behof och förmenta tillständighet att begagna Bergsmannens producter, äfven med inskränkning i hans rätt vid användandet.

Den omfattande rigtning, som genomgår de uti förevarande ämnen aflemnade motioner, har dernäst föranlåtit mig att utveckla icke allenast min opinion om betydelsen och skilnaden emellan frihet och hejdande controller i närings-förhållanden och industriella företag, utan äfven motiven, hvarföre jag icke kunnat i tillämpningen hylla frihetsläran med den obegränsade utsträckning, som motionärerne fordrat; jag borde destoheldre låta mina förslag vid detta tillfälle hvila uppå en dylik utveckling, som jag förnummit, att anmärkning blifvit inom Riks-Stånden framställd derom, att Ekonomi-Utskottet icke eller kunnat på sådant sätt behandla en eller annan dit hänvisad fråga, utan i stället afgifvit sina förslag i obestämda, icke tillfyllest vägledande, uttryck.

Efter denna inledning, återstår att lemna den upplysning, det jag i slutmomenten yttrat mig skiljagtigt från majoriteten i nedantill utmärkta frågor sålunda:

1:o *Angående fri Kol-handel.*

Under den — — — — — — — —

Vid detta förevetande, och då Kongl. Maj:t, på sätt förut blifvit nämndt, redan tillkännagifvit Dess Nådiga åsigt i denna fråga, samt jemväl lofvat, att, efter sig företeende anledningar, deröfver i Nåder besluta, att detta förväntade tillgörande må afvagtas, utan att Rikets Ständer ega någon behöflig orsak till afgifvande af annan opinions-yttring, än den, att kol-handeln bör foga sig efter nu gällande vilkor och stadganden, intilldess frågan om frihet eller fortfarande inskränkning blifvit i Nåder slutligen afgjord; i anledning hvaraf jag vördsamt tillstyrker,

att motionerne i afseende på kol-handeln icke böra till någon Rikets Ständers åtgärd föranleda.

2:o *Om Tackjerns-handel.*

Genom allmän — — — — — — — —
— — — — — — — — — — —

Med föranledande af hvad sålunda redan blifvit af Kongl. Maj:t i Nåder föreskrifvet och vunnit verkställighet, lärer ingen ytterligare önskan vara behöflig eller ens lämpligen kunna i underdånighet framföras, i afseende på obehindrad tackjerns-försäljning inom Landet, hvarföre jag, i afseende derpå, bordt afgifva det tillstyrkande,

att de delar af motionärernes framställningar, som angå förevarande ämne, måtte lemnas utan tillgörande.

Hvad dernäst vidkommer den vigtiga stridsfrågan om rättighet att, emot eller utan tull-afgifter, utskeppa tackjern, så — — — —

När till det nu anförda äfven fogas den vigtiga omständighet, att Kongl. Maj:t, uti Skrifvelse till Rikets Ständer den 24 sistlidne Februari, behagat i Nåder yttra: "att, i öfverensstämmelse med de af Committerade sålunda uppgifna hufvudgrunder för tull-taxe-regleringen, Kongl. Maj:t äfven för Dess del anser något hinder nu mera ej böra möta för det så kallade förbuds-systemets definitiva upphörande," så tvekar jag icke att tillstyrka utförsel-rätt åt Bergsmans-rörelsens producter. Men varsamheten fordrar likväl, att den sålunda lemnade friheten ännu tills vidare hålles i det slags tvångs-förhållande, som uppkommer genom hög skyddstull, på det att den gröfre jernförädlingen må vinna tid att ordna sin verksamhet efter de brutna förhållanden, som måhända uppkomma för någon mera eller mindre begränsad period, genom export-rätt åt tackjern, genom hvilken interims-controll troligheten får antagas om ett lyckadt försök att af-

leda, helt och hållet, eller till någon del, de olägenheter för det allmänna och den enskilda industrien, hvilka skulle nu inträffa, om tackjernspriset olämpligen stegrades, eller tillgången derpå kom att understiga det verkliga behof, som äfven en utvidgad bruks-rörelse bör påräkna.

Med antagande för öfrigt af de skäl, som Utskottet uppställt till stöd för meningen om fortfarande förbud emot tackjerns-export, men dem jag i motsatt rigtning vill tillämpa endast för att hemta den slutföljd, det icke någon annan inskränkning erfordras, än skydd genom tullbestämmelse, har jag bordt vördsamt hemställa, om icke Rikets Ständer vilja

hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att utförsel af tackjern må blifva tillåten ifrån och med början af år 1842, emot en i tio år fortfarande skyddstull, hvilken, under de första fem åren, borde utgå antingen med två tredjedelar af värdet efter tiondejernets lösningspris för nästa år eller ock med 5 R:dr 32 sk. B:co per Skepp., samt sedermera nedsättas med $\frac{1}{3}$:del, efter föregående beräkningsgrund; och skulle, efter nämnde tids förlopp, tullbeloppet följa de bevillningsgrunder, som Rikets Ständer för export i allmänhet framdeles antaga.

Det tillhörer likväl Höglofl. Bevillnings-Utskottet att till summan bestämma denna skydds-tull. Mitt yttrande i detta fall får blott gälla för ett på ekonomiska grunder hvilande förslag; i följd hvaraf det lärer bli erforderligt, om Rikets Ständer godkänna den theori, som jag sålunda framställt,

att Bevillnings-Utskottet erhåller föreskrift att till Rikets Ständer med Betänkande i förevarande ämne inkomma.

3:o *Om Stångjernshamrars anläggning och om härdfrihet.*

a) Utom Bergslag.

Medelst skrifvelse den 21 Februari 1834 — — — —

— — — — — — — — — — —

Och i anledning af det förhållande, som uppkommer vid tillämpningen af det nyss anförda, med factisk betydelse, samt de motiv, som blifvit utvecklade, får jag ödmjukast föreslå,

att Rikets Ständer äfven vid detta tillfälle vidblifva de grunder och bestämmelser, hvarå finnas hvilande deras önsk-

ningar vid sista Riksdagen; hvarföre också, i afseende på tillverkningsrätt och härdfrihet utom Bergslag, vid både gamla och nya eller blifvande jernbruksanläggningar, anhållan borde i underdånighet till Kongl. Maj:t framföras om föreskrifters utfärdande, i öfverensstämmelse med lydelsen i de slutmoment, som här förut blifvit ordagrant intagne.

b) Inom Bergslag.

Rikets Ständers förutnämnde — — — — — —

— — — — — — — — — — —

Men i stället har jag velat uppställa ett bestämdt samband mellan bruks- och bergs-rörelsen, samt bådas beroende af säker skogstillgång, derigenom jemväl ett tillfälle skulle öppnas att förena hitintills stridiga intressen; i anledning hvaraf jag tager mig friheten tillstyrka sådan förändring uti Kongl. Kungörelsen den 26 October 1838: att, inom hvarje i behörig ordning bildadt hyttelag, må anläggning af en stångjernshammare tillåtas, med iagttagande af foreskrifterne om laga undersökning, i afseende på tillräcklig koltillgång, efter 900 läster för härd, samt dessutom under vilkor, att för hvarje härd, som vill anläggas, bör lagligen styrkas, dels att sökanden eller sökanderne, under föregående fem år, tillverkat åtminstone 2000 Skepp. tackjern, dels ock att smidesbeloppet varder skattläggningsvis beräknadt till minst 450 Skepp.; och så vida styrkas kan, att tackjernstillverkningen vid hyttan årligen fortsättes till nyssnämnde Skeppund tal, bör jemväl härdfrihet inom verkstaden, efter i öfrigt allmänt antagne grunder, medgifvas.

4:o *Angående utförsel emot ingen eller ock ringa tull af stångjern, smiden och andra jernbrukstillverkningar.*

Från längre tider tillbaka — — — — — —

— — — — — — — — — — —

Till dessa grundsatser må jemväl läggas det skäl af practisk betydelse, att staten icke uti sine stående eller ordinarie inkomster eger nog tillgångar, för att dermed kunna uppfylla sina utgiftsförbindelser, hvadan det troligtvis lärer förblifva en fortfarande, ehuru ofta motbjudande, nödvändighet, att beskattningssystemet, äfven under rubrik af tullafgift, måste företrädesvis tillämpas å den vinstgifvande industriella rörelse, som gitter

densamma fördraga. Således eger jag fullgoda anledningar till det vördsamma förslag,

att Rikets Ständer icke för deras del böra eller kunna medgifva den utförsels tullfrihet, som å förutnämnde bruksrörelsens producter blifvit sökt.

Återstår till besvarande yrkandet om nedsatt, eller, som det benämnes, ringa tull, hvarvid — — — — — — — —

Då jag här förut i detta moment utvecklat orsaken, hvarföre jag å ena sidan afstyrkt tullfrihet; men å den andra nu får tillkännagifva den öfvertygelse, att tullbevillningen bör, enligt rätts- och billighetsgrunder, hållas så låg, som möjligtvis kan förenas med Statens behof och anspråk, samt, enär Bevillnings-Utskottet likaledes, på sätt förut är nämndt, förslagsvis vidtagit de på dess åtgärd beroende tillgöranden i detta fall, hvarom Rikets Ständer framdeles böra besluta; så inskränkes nu mitt Utlåtande till framställning,

att påståendet om ringa tull å jernverks-exporter icke för det närvarande behöfver till något hufvudsakligt yttrande föranleda.

5:o *Om rättigheten att vid stångjernstillverkning använda den ena eller andra methoden.*

Vid förra Riksdagen hade — — — — — —
— — — — — — — — — — —

Hvarföre jag hyser det förmenande, att ett förtydligande torde erfordras, i afseende på den redan medgifna friheten, men att för öfrigt motionerne icke föranleda annat tillgörande än önskan,

att Kongl. Maj:t täckes i Nåder förklara, det tillämpningen af 6 §. i Kongl. Kungörelsen den 26 October 1838 får utsträckas äfven till Bergslaget, samt icke eller ligger i vägen för den allmänna, nu å nyo sökta härdfriheten.

Vid slutlig sammanföring af mina allmänna betragtelser, och de speciella förslag, som deraf uppkommit, hemtar jag anledning till det vördsamma tillstyrkande, att Rikets Ständer måtte i underd. afläta till Kongl. Maj:t en skrifvelse, med önskan,

att

att Kongl. Maj:t täcktes i Nåder låta utfärda en allmän Författning eller stadga, i afseende på tackjerns- och bergsrörelsen, samt jerntillverkningen med hvad dertill hörer i dessa näringars alla utgreningar, äfvensom att Kongl. Maj:t dervid behagade jemväl fästa en bifallande uppmärksamhet vid de förslag, som blifvit uti 3:dje och 5:te momenten afgifna."

Af Herr *Ribbing:* "Då jag, och troligen de fleste ledamöter inom detta Utskott, icke egt den fullständigare sakkännedom, hvarmed Betänkandet synes vara uppställdt, hafva vi likväl kommit till samma slut, som detsamma innefattar på en genare väg, nemligen helt enkelt under betraglande af den utvidgade frihet, som en ökad folkmängd behöfver, för att röra sig inom en af Rikets vigtigaste näringsgrenar, samt deraf, att medan bandet för tackjernets utförsel ännu qvarstår, detsammas fria begagnande och förädling inom landet måtte medgifvas, synnerligen till fromma för dem, som hindras att detsamma utom Riket afsätta.

I brist af egen sakkännedom, ville jag till Kongl. Maj:t i underdånighet öfverlemna, att bereda öfvergången till det fria systemet, dock inom bestämda tiden af 10 år, dervid, så vidt ske kunde, borde meddelas skydd åt dem, som genom utvidgning i kohlnings-tackjerns-tillverknings- och smides-frihet blifva lidande, och bästa hushållning för framtiden med skogarne iagttagas.

Jag reserverar mig sålunda icke emot Betänkandet, utan blott deremot, att alla skälen, hvarå detsamma är grundadt, skulle vara mina, emedan jag icke i allo förstått att dem pröfva."

Af Herr Biskop *Agardh:* "Såsom jag icke vid öfverläggningarne rörande denna vigtiga fråga varit närvarande, utbeder jag mig att nu vid justeringen af Betänkandet så mycket heldre reservera mig, som den landsort, jag tillhör, sannolikt blifver den första, på hvilken den af Utskottet föreslagne förändringen kommer att visa sin verkan, och, såsom jag frugtar, icke den fördelagtigaste.

Den genomgående principen i våra nuvarande Bergs-författningar har varit att utsträcka bergs-rörelsen *på en så stor yta af landet som möjligt.* Derföre skiljdes emellan Bergslag och Lands-lag; derföre inskränktes kohl-försäljningen; derföre fingo Bruken ej komma hvarandra för nära. Afsigten var att i vårt bergiga land, de annars obeboeliga skogarne och de ensliga vattufallen, skulle öfverallt kunna begagnas, gifva vinst, och äfven på en ofrugtbar yta underhålla en stor

population. Sålunda kunde de blott på några inskränkta punkter belägna grufvorne gifva lif och rörelse åt aflägsna trakter. Detta är i synnerhet händelsen med *Wermland* och *Dahl,* som äro öfversådde med jernbruk, och af dessa hafva hela sitt underhåll, men dock knappast hafva andra grufvor, än de, som ligga i ett hörn af *Wermland.* Denna nu så klandrade Författning har således långt förr än den nya Stats-ekonomien förklarade *arbetets fördelning* för sin förnämsta princip, och sin vigtigaste upptäckt, redan utfört denna princip i en ofantlig scala, och genom tillämpningen deraf gjort hela provinser blomstrande, som utan densamma endast skulle hafva varit ödemarker. Det var ett verk af stora snillrika Konungar, som äfven i annat visade, att de visste hvad jernet dugde till, och förstodo att sjelfva bruka det.

Liksom den gamla Författningen hade till princip, att utbreda bergsrörelsen öfver en stor sträcka, har den nya, nu allmänt påyrkade Författningen, en motsatt princip, nemligen att concentrera hela bergs-rörelsen i granskapet af grufvorne. Ur så olika principer måste äfven, som jag frugtar, åstadkommas motsatta följder. Genom obegränsad frihet i bruksanläggningar utom Bergslag, måste många bruk afstanna, emedan de endast genom bättre pris på kohl, kunde ersätta det dyrare tackjernet, hvilket måste, till följd af samma Författning, blifva ännu dyrare, dels derföre, att Bergsmännen sjelfve komma att utsmida och förädla det, dels derföre att kohlen i Bergslagen skola komma att användas äfven till stångjerns-smide, i stället som förr, endast och hufvudsakligen till tackjerns-blåsning. Den nya Författningen skall till en början — kanske under ett och annat decennium — visserligen åstadkomma en ofantligen ökad production; men derigenom skola också skogarne så medtagas, att, efter dessa decenniers slut, inga skogar skola finnas mer i grannskapet af grufvorne, ens till tackjernets tillräckliga tillverkning.

Hade jag deltagit i öfverläggningarne öfver denna fråga, skulle jag dock under *ett* vilkor kunnat förena mig i Utskottets åsigter om en utvidgad frihet. Detta vilkor vore, att dels de Bergslag, som nu, enligt förslaget, skola erhålla fri smides-rätt, dels de skogshemman, som skola erhålla en friare kohl-försäljning, dels de Bruk, som skola vinna en fullkomligt fri tillverkning, eller de nya Bruk, som tillåtas att anläggas, hufvudsakligen grundade på egna skogstillgångar, borde, emot denna frihets ernående, tillförbindas, att sätta sina skogar under trakthuggning, då dessas årliga afkastning kunnat utgöra en naturlig regulator för den årliga

tillverkningen, i det att de alltid skulle gifva lika afkastning, och aldrig, under tillräcklig uppsigt, skulle kunna förstöras.

Emedlertid, och då äfven mellan sakförståndige, den största olikhet i meningar råder, synes mig den nya föreslagna förändringen icke böra under annat vilkor beviljas, än att Bruks-Societeten, deröfver hörd, dertill lemnar sitt bifall. Denna Societet har ej blott den största sakkännedom i denna fråga, utan den har äfven det största intresse, att drifva jernhandteringen ej blott till den största qvantitet i tillverkning, utan äfven till den bästa qvalitet i jernets förädling. Mig synes, att Rikets Ständer böra endast med den största betänksamhet tillstyrka Kongl. Maj:t dessa vigtiga förändringar, enär ett bestämdt och positivt tillstyrkande gifver en ofantlig öfvervigt åt den ena sidan af den omtvistade frågan, och endast bör användas, när meningarne äro i det närmaste odelade, och misstag nästan omöjligt."

Af Herr Biskop *Butsch*, som förenat sig med Herr Biskop *Agardh*.

Af Riksdagsmannen *Lars Boëthius:* "Ehuru Höglofl. Utskottet, uti dess förevarande Betänkande, uttalat grundsatser, hvilka ej allenast stödja sig på billighet och rättvisa, utan ock, i den mon de i lagstifningen göras gällande, skola bidraga till bergshandteringens upphjelpande ur dess närvarande tryckta belägenhet, har Utskottet likväl, vid tillämpningen af dessa grundsatser, hvad Bergslagen och synnerligast deras tackjerns-tillverkande invånare beträffar, vid den föreslagna friheten i bergsnäringen, fästat sådane vilkor, eller rättare sagdt, deremot uppkastat sådane hinder, som för framtiden skola qvarhålla de band, hvilka för närvarande hvila å ifrågavarande näring, men deremot för Lands-lagen tillstyrkt högst obilliga företräden framför Bergslagen.

Med erkännande, ej mindre att Svenska jernhandteringen, för att kunna uthärda täflan med och uppnå samma fullkomlighet, som den utländska, behöfver lika frihet med den sistnämnda från det derå hittills utöfvade förmyndare-system, än äfven, att de ännu existerande banden å jernförädlingen föranledt Bergsmännens allt mera stegrade anspråk på frihet, dels att sjelfva förädla sin production, dels att utföra den till andra länder, har Utskottet tillstyrkt, "att full frihet må förunnas åt jern-till-"verkarne inom fäderneslandet att bedrifva sin näring så, som de med sin "frihet finna mest förenligt, med borttagande af alla hittills tryckande "band." Huru denna princip blifvit af Utskottet realiserad, vill jag nu i korthet ådagalägga.

Efter att hafva medgifvit orättvisan deri, att Utskottet vid förlidne Riksdag föreslagit oinskränkt tillverknings-frihet endast för sådane verkstäder, som kunde uppvisa en bestämd kohl-tillgång, har Utskottet likväl nu ånyo begått en dylik orättvisa, då det, med tillstyrkande af en fri tillverknings-rätt i öfrigt, derifrån uteslutit: dels för åren från och med 1841 till 1846, alla nya härdar, för hvilka ej kan uppvisas en kohl-tillgång af 800 läster, och de gamla härdar inom Bergslagen, som ej ega eller, genom 2:nes sammanslående, erhålla ett privilegium å 4 o Skepp:s smide; dels ock för åren från och med 1846 till och med 1850, alla nya verkstäder, som under samma tid inom Bergslagen kunna varda anlagde. Hvarifrån Utskottet hemtat grunden för tillstyrkandet af denna olikhet i rättigheter för Landslag och Bergslag, samt för egarne af större och egarne af mindre härdar, kan jag ej inse. Att häri ligger en uppenbar orättvisa, måste medgifvas af hvar och en, som ej för vinnandet af egna förmenta fördelar önskar att bergsnäringen må för framtiden hindras från den förkofran, samma näring genom en större frihet ovilkorligen skulle komma att uppnå. Ty det måste väl ej kunna anses vara ett för långt drifvet anspråk, om man fordrar, att åt de orter, hvarest rudimaterien till en vara finnes och förarbetas, lemnas lika stor rätt till vidare förädling af samma vara, som, åt öfrige trakter inom Riket, samt att den, som undfått privilegium å ett mindre smides-belopp, må erhålla samma rätt till fritt användande af sin egendom, som den, hvilken blifvit försedd med ett mindre privilegium. Jag anser derföre onödigt vidare utveckla skälen till det yrkande, jag nu gör, *att den föreslagna tillverknings-friheten må tilldelas Bergslagen i lika vidsträckt mått och inom samma tid, som Landslagen, samt egarne af de mindre Bruken lika med egarne af de större.*

Det ena vilkoret, som Utskottet stadgat för oinskränkt smides-rätt åt Bergsmännen, är det, att samtlige Hytte-delegarne inom Bergslagen det medgifva. Att detta vilkor aldrig kan uppfyllas, är så mycket säkrare, som det knappast finnes något Hyttelag, än mindre någon Bergslag, hvarest ej en eller flere Brukspatroner ega hyttedelar. Om ock någon eller några bland desse skulle ega nog rättskänsla att, utan afseende på det egna intresset, lemna sitt medgifvande till smides-rätt för Bergsmännen, kommer det dock alltid att finnas en och annan, som dertill vägrar. Äfven med förutsättning deraf, att sådant ej inträffade, lärer det dock bland det stora antalet Bergsmän inom hvarje hytta eller Bergslag säkerligen gif-

vas

vas någon, som antingen af fördom, eller ock af eget intresse, eller af- und mot de öfrige, i händelse han ej sjelf är i tillfälle att af smides rätten sig begagna, nekar att ingå på ifrågavarande vilkor. Att i detta fall, hela Bergslags rätt skall komma att bero af en eller annan persons nyck eller illvilja, är på en gång både orimligt och orättvist.

Hvad beträffar det andra vilkoret, eller att samtlige Hytte-delegarne skola sig förena om Bergslags-privilegiernas upphörande, vet jag sannerligen ej, hvaruti dessa för närvarande bestå. De hafva fordom utgjorts af rättighet för Bergsmännen, att, med andres uteslutande, tillverka tackjern, samt ega och besitta Bergsmanshemman, hvilken rättighet för längesedan upphört, utan att likväl Bergsmännen blifvit fritagne från de skyldigheter, och det skråtvång, som dermed varit förbundne. Huruvida den frihet från ordinarie rotering, hvaraf åtskillige Bergslag äro i åtnjutande, blifvit dem meddelad, i och för fullgörandet af blåsnings-skyldigheten, känner jag icke; men hvad jag säkert vet, är, att tionde-tackjerns-afgiften, uppgående till 1, 2 à 300 R:dr för hvarje hemman, mångdubbelt öfverstiger de afgifter, som för roteringen utgöras af hemmanen inom Lands-lagen. Berörde afgift, beräknad till visst för hvarje blåsnings-dygn, utgår af skogen, som i Bergslagen är den dyrbaraste, och å många hemman nästan enda jordegendomen. Så länge denna tionde motsvarar eller till beloppet öfvergår de med roteringen förbunda afgifter, kan således sistnämnde onus med lika litet skäl åläggas Bergslagshemmanen, som man kan påföra de i Landslagen belägna hemman, tionde-tackjerns-afgiften. Den förra åtgärden innebär fullt ut lika stor orättvisa, som den senare.

Att det för Bergslagen ensamt, men ej för andra orter inom Riket, skall, för erhållandet af fri smidesrätt, fästas vilkoret af ökade afgifter utöfver dem, som med sjelfva smidet äro förbundna, innebär en ytterligare orättvisa. I alla andra näringar åtnjuter hvar och en fri rättighet att till den högsta möjliga godhet förädla sin product, samt erhåller dessutom ofta uppmuntran och belöning. I denna Sveriges näst jordbruket vigtigaste näring, är det deremot egarne af malmen vid straff förbjudet, att vidare än till tackjern förädla sjelfva råvaran, och om någon lindring i förbudet medgifves, är den förbunden med sådana vilkor, att Bergsmännen aldrig deraf kunna komma i åtnjutande. De äro ej ens berättigade att bereda så mycket stångjern, som för deras eget behof åtgår. I detta afseende eger samma förhållande rum, som uppstode, om man förbjöde Landt-

brukaren, att för eget behof mala mjöl eller baka bröd af den säd, som växt på hans åker, i hvilket fall den sistnämnde möjligen kunde nödgas att, i likhet med Bergsmannen, i fråga om stångjernet, vid återköpet af den till mjöl eller bröd förädlade sädestunnan, erlägga densammas dubla värde. Den, som ej kan neka, att sådant vore orättvist, måste äfven medgifva orättvisan af det skråtvång, som hvilar å jerntillverkningen. Jag yrkar på grund häraf, *att det, i och för erhållandet af utvidgad smidesrätt, ej må fästas andra vilkor för Bergsmännen, än för invånarne i Landslag, eller erläggandet af de utgifter, som för sjelfva smidet utgå.*

Frågan om utförsel af tackjern tillhör det, enligt Grundlagen, Bevillnings-Utskottet ensamt att afgöra. Det oagtadt har Utskottet afgifvit Utlåtande, rörande samma, af Bevillnings-Utskottet redan handlagda fråga, och dervid, i strid mot sistnämnde Utskott, tillstyrkt, förbud mot rättigheten till tackjerns-export. Utskottet har således begått en Grundlagsöfverträdelse, endast för att gynna bruksintresset. Jag yrkar, *att Utskottets åtgärd härutinnan måtte ogillas.*"

Af Herr *Winge*, som instämt i Riksdagsmannen *Boëthii* reservation.

Af Herrar *Åbom* och *Gustafsson*, hvilka likaledes förenat sig med Riksdagsmannen *Boëthius* utom hvad beträffar rättigheten att exportera tackjern.

STOCKHOLM, *Kongl. Ordens-Boktryckeriet*, 1840.

N:o 110.

Ank. till Exp. Utsk. den 13 October, kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af anmärkningar vid Betänkandet N:o 41, angående föreslagne vilkor och iagttagelser vid befordran till embeten och tjenster, bestämmelser om embetsmäns rang, och upphörande af fullmagters meddelande å titlar utan motsvarande tjenstebefattning.

Detta Betänkande har af samtlige Riks-Stånden, antingen helt och hållet, eller i vissa delar, blifvit till Utskottet återremitteradt, i anledning af deremot gjorda anmärkningar, på sätt som här nedan upptages, serskildt för hvarje ämne, som Betänkandet omfattar, nemligen:

1:sta Puncten.

Om vilkor för befordran till högre civila embeten, såsom civila Stats-Råds-, Presidents- och Landshöfdinge-platser.

I denna del är Betänkandet bifallet af Bonde-Ståndet, men af de öfrige Riks-Stånden återremitteradt; och är deremot yttradt inom Ridderskapet och Adeln af Herr *von Hartmansdorff*, att Utlåtandet bordt sammanfattas med ett Utlåtande, som från Utskottet skulle vara att förvänta, angående civila embets-examina i allmänhet. Det funnes visserligen en del civila embeten, för hvilka examina icke böra fordras; men deremot vore det åtskilliga, der man borde göra en dylik fordran, och hvilka hittills blifvit återbesatte, utan att man af deras innehafvare begärt de kunskaper, som för embetenas utöfning äro nödtorftiga. Derutinnan borde en rättelse iagttagas, och då man, vid åtskilliga förbättringar i vårt statsskick, skall följt de föreskrifter, som ega rum i Norrige, vore det önskligt, att man toge dem till efterdöme, äfven i fråga om civila embeten, och vilkoren för deras erhållande. Inom Preste-Ståndet är anfördt, af Herr Prosten *Lundblad*, att, ehuru Grundlagen icke tillerkänner något Stånd i Riket uteslutande rätt till Statsförvaltningen, anlitas likväl dertill hufvudsakligen Ridderskapet och Adeln, och om denna plantskola för Sveriges

Statsmän och högsta functionärer är i det blomstrande skick, att den uppfyller alla en dagligen stigande culturs billiga fordringar och Rikets kraf af dem, som skola leda dess öden, då eger Riket, hvad höga embetens återbesättande beträffar, säkerhet för statsförvaltningens behöriga gång; men om man härpå nödgas gifva ett nekande svar, så skulle en hvar se, att säkerheten icke är stor, emedan, äfven med iakttagande af Grundlagens fordringar på kunskap och erfarenhet, deras mått likväl torde lemna mycket öfrigt att önska, och man borde icke dölja, att det kunskaps- och erfarenhets-mått, som på samhällshöjderne erbjuder sig till Kongl. Maj:ts och Rikets anordning, understiger i omfång och djup betydligen det, som Sverige fordom hyste inom sitt sköte. De strängt vetenskapliga, philosophiska och humanistiska insigter, som fordom voro hvardagsdrägt för bildningen inom den högre Adeln, skola länge utgjort en för onödig ansedd, och såsom sådan, någon gång begagnad luxe, och detta vore naturligt, ty hvad, som icke är alldeles oeftergifligt vilkor för ett ändamåls vinnande, skall icke eller väcka någon klok mans begär. — Motionärens syftemål med de kunskapsprofs afläggande, som han, utan att närmare bestämma arten deraf, fordrar af dem, som skola vid tilltagande år bestrida statsmannavärf, förmenas mindre vara några examina, hvilka ofta ej voro annat, än utanlexor, än ett incitament för slumrande anlag, och att befordra deras mera tidsenliga och grannlaga utbildning. De stolta minnena troddes hafva föresväfvat honom från ett förgånget tidehvarf, då halfhet i insigter och rådvillhet hos Statens styresmän voro okände, ett tidehvarf, som gjort Sveriges ära och omsluter dess politiska storhet. Då Utskottet åtnöjt sig med den blott negativa åtgärd, som Grundlagen anvisar, skall motionären tvertom åsyftat en positiv, och att komma ett steg längre, hvarföre man borde hålla honom räkning. Då åtgärder, som kunna bidraga att omgifva Sveriges Thron med intelligence och skicklighet, blifva med hvarje dag för densamma mera oumbärliga, borde Utskottet lifligare behjerta och närmare pröfva motionärens förslag. Herr Prosten *Säve* har häri instämt, så mycket heldre, som äfven Herr Prosten någon gång skall funnit skäl beklaga, att till åtskillige högre civile och förtroende-sysslor blifvit befordrade personer, hvilka ej ens undergått den första civil-examen. Det var allmänt kunnigt, att de fleste Landshöfdingeplatser i Riket beklädas af militairer, samt att från våre Garnizons-Regementen stundom tagits functionärer för Öfver-Ståthållare- och Stats-Råds-embetena. Följderne af ett sådant befordrings-system skola ock på

flere sätt varit synbara. Om den individuella skickligheten och talangen, äfven utan föregånget prof, någon gång gjort sig gällande till Konungens och Rikets tjenst, hade detta dock ej alltid och allestädes varit händelsen, och i allmänhet syntes det för mycket vågadt att låta de högsta embetsverkens och hela samhällets väl bero på så ovissa omständigheter. Någon åtgärd borde derföre vidtagas, för att för framtiden afböja det öfverklagade onda, och ehuru, enligt 28 §. Regerings-Formen, Kongl. Maj:t utöfvar rättigheten att, till Rikets högsta och ansvarsfullaste befattningar, befordra de personer, som, äfven utan ofvannämnde qvalification, vunnit Hans Maj:ts förtroende, skulle hvarken Grundlagen eller Hans Maj:ts höga prærogativ trädas för nära, om, på grund af anförde skäl, Rikets Höglofl Ständer gjorde en underdånig framställning, i öfverensstämmelse med första puncten af Herr *Ekholms* motion. Skulle ock detta ej hafva annan verkan eller betydelse, än såsom en opinionsyttring, vore dock densamma representationen värdig, och man borde icke föreställa sig, att den skulle förfela en högst upplyst, rättvis och mild Konungs Nådiga afseende. Herr Prosten *Ödmann* har ansett det icke kunna nekas, att det befordringssystem, hvilket en längre tid af mången öfverklagats både vid högre och lägre embetens tillsättande, varit en af de förnämsta anledningarne till missnöje och oro inom landet. Man skall trott sig icke alltid se den högsta förtjensten anställd på de högsta platserna, utan, såsom motionären yttrat, oskickligheten vid många fall hafva undanträngt förtjensten. Herr Prosten har förklarat sig icke känna, huru en undersökning om otillbörliga befordringar skulle med ansvars påföljd, enligt Grundlagen, kunna anställas. Om härmed åsyftas Constitutions-Utskottets åtgärder, och anmärkningen skulle ställas emot Stats-Rådets Ledamöter, till följd af 28, 33 och 35 §§:ne Regerings-Formen, kunde dock något ansvar icke utkräfvas, om Rådgifvarne verkligen gjort underdåniga föreställningar emot någon befordran. För öfrigt skola 90 och 107 §§:ne Regerings-Formen, jemförde med 29 §, 2 mom. Riksdags-Ordningen, afskära möjligheten för så väl bemäldte Utskott, som för Rikets Ständer, att anställa en sådan undersökning. Möjligen kunde ock Konungen ega nog skarpsynthet och vishet att upptäcka skicklighet och förtjenst, der ingen annan trott sig finna dessa befordringsskäl. Så skall ett Stats-Råds-Protocoll vittna, att en hög functionär blifvit utnämnd, emot underdåniga föreställningar af samtlige Rådgifvarne, hvilka dock sedermera, efter någon tids förlopp, till Protocollet erkänt sitt misstag. Vidare har Herr Prosten anmärkt, att, om en viss kunskapsgrad

är ett nödvändigt vilkor för embetsmanna-skickligheten, måste detta gälla för så väl högre som lägre embeten, och en underordnad embetsman, som måhända ofta i verkligheten förvaltat sin förmans embete, måste kunna ega både anlag och förmåga till detta högre embetsbestyr, utan att hafva utbildat sig under en annan art af verksamhet. Oftast måste den blifva tjenlig till chefsplatsen, som genomgått de lägre tjenstegraderna inom verket, småningom fortgått till de högre, och under tiden ådagalagt berömligt nit, skicklighet och drift vid sin tjensteutöfning, hvaremot det alltid blifver problematiskt, huruvida en man, som utbildat sine anlag och sin förmåga under en annan art af verksamhet, om äfven med mera tillfälle till mångsidig erfarenhet, lyckas att väl förvalta chefsplatsen vid ett embetsverk, hvilket han ej känner mera än till namnet. Det syntes oegentligt att åberopa nationens förtroende, såsom befordringsskäl, i afseende på Statsförvaltningen, emedan nationen hvarken kan eller bör höras vid sådane utnämningar, och icke eller egt tillfälle, utom i ganska få fall, att uttrycka detta förtroende, hvilket den höge functionären icke eller skall kunna förvärfva förr, än han tillträdt och väl förvaltat det embete, Konungens förtroende honom gifvit. Herr Doctor *Björkman*, som ansett några ovilkorliga reglor för de ifrågavarande befordringarne icke böra bestämmas, och att allt, hvad i önskningsväg kan härom framställas, vore således, att endast beprövad och erkänd förtjenst och skicklighet må dervid afses, har deremot yrkat, att Utskottet må föreslå, huru en sådan nationens rättmätiga önskan skall kunna, på ett behörigt sätt och utan att såra, frambäras till Thronen. För öfrigt hafva flere Ledamöter af Preste-Ståndet, i mer eller mindre mon, instämt uti hvad sålunda är anmärkt, eller ock serskildt yttrat sig i öfverensstämmelse dermed.

Inom Borgare-Ståndet har Herr *Ekholm* anmärkt: att det vore magtpåliggande, att Konungen, vid embetens tillsättande, må hafva en inskränktare valkrets, än för närvarande är fallet. Grundlagen stadgar väl, att Kongl. Maj:t endast skall hafva afseende å skicklighet och förtjenst, men det borde nogare utstakas, hvad dermed egentligen bör förstås. Ansvaret hvilar visserligen på Stats-Rådets Ledamöter, om de icke söka hindra utnämningar, hvarvid detta Grundlagsbud förbises, men denna restriction vore dock vanmägtig. Det skall, vid nogrann uppmärksamhet på den föregångna tidens tecken och frugter, visa sig tämligen afgjordt, att de fleste af de olägenheter, hvarunder landet suckat, haft sin upprinnelse från det sätt, hvarpå de vigtigaste embeten i landet blifvit tillsatte. Man kun-

de icke noga veta, om de utsedde personerne någon gång motsvarat Konungens väntan, men de hade i allmänhet varit långt ifrån att uppfylla fosterlandets. Anlag och en omfattande förmåga utbildas just igenom kunskapsförrådets utvidgande, och under verksam utöfning af de pligter, hvilka, under serskilda embetsbanor, förekomma. Om examina vore öfverflödiga för de högre embetsmännen, funnes det icke något skäl att icke derifrån befria äfven de lägre tjenste-classerne. Eljest kunde det besynnerliga förhållande uppstå, att den befordrades till chef, som, under inga vilkor, kunde anses skicklig att förestå en underordnad beställning, ehuru han borde ega så väl erforderlig habilitet dertill, som någon förmåga derutöfver, hvadan man snarare egde fog att fordra flere, än ett kunskapsprof för högre graders ernående. Derigenom, att chefsplatserne oftast besättas med personer af annan qvalification, qväfves den täflan och den lofliga ärelystnad, som äro första vilkoren för tjenstemäns växande duglighet; och hafva åtskillige af Borgare-Ståndets Ledamöter med Herr *Ekholm* förenat sig.

Utskottet har icke emottagit någon motion, som kan föranleda till ett sådant yttrande om civila embets-examina i allmänhet, som det Herr *von Hartmansdorff* omförmält, och i sammanhang hvarmed han ansett förevarande ämne böra behandlas; derföre Utskottet icke varit eller är i tillfälle att iagttaga, hvad sålunda blifvit yrkadt.

Genom de för öfrigt framställda anmärkningarne, är i allmänhet uttalad en fordran på kunskaper och skicklighet hos de högre embetsmännen, den Utskottet ingalunda, genom det afgifne Betänkandet, motsagt, och så mycket mindre kan motsäga, som den är grundad och stadfästad i 4:de och 28:de §§. Regerings-Formen, hvilka innehålla, att Konungen till Stats-Råd kallar och utnämner kunnige, erfarne, redlige och allmänt agtade Svenske män, och att vid befordran i allmänhet endast skall fästas afseende på förtjenst och skicklighet. Utskottet har icke eller, genom någon motsägelse af de förhållanden, hvilka redan i första motionen äro antydda såsom anledning till förslaget, framkallat den ytterligare utveckling af dessa förhållanden, som anmärkningarne innehålla; men Utskottet har afhållit sig från allt yttrande derom, af det bestämdt uppgifna skälet, att Utskottet ansett sig icke behörigt att derom ingå i undersökning. Samma åsigt har Utskottet förut uttalat genom den, redan genast efter motionens emottagande, hos Rikets Ständer gjorda anmälan, att Utskottet ansåg den icke höra till dess handläggning. Denna anmälan har icke föranledt till

en behandling af ärendet, mera öfverensstämmande med motionens syftemål, än den, som det berott af detta Utskott att bereda, utan hafva samtlige Riks-Stånden beslutat, att den af Utskottet borde upptagas; till följd hvaraf behandlingen måst underkastas den begränsning, som för Utskottet tillhörande ärenden är stadgad, och förslaget bedömas från den sålunda anvisade synpunkten.

Till dessa erinringar har Utskottet funnit sig uppmanadt af de förevitelser om löslig och undvikande behandling af ämnet, som under discussionen om Betänkandet blifvit framkastade.

Oagtadt hvad, som blifvit anmärkt, är Utskottet fortfarande öfvertygadt om olämpligheten af förslaget att, såsom vilkor för befordran till ifrågavarande högre embeten, stadga examen sådan, som den nu är föreskrifven för inträde i civila embetsverken. — Derigenom utestänges för ingen del möjligheten af de missförhållanden, som nu öfverklagas, och fördelen af den garanti för någon grad af bildning, som en sådan examen innebär, motväger icke olägenheten af hindret att använda en erkänd skicklighet, der detta vilkor icke vore för handen. Ett sådant hinder bör så mycket sorgfälligare undvikas, som, just i mon af det constitutionella samhällsskickets utbildning, det blifver i högsta måtto angeläget, att valet af Statens functionärer göres oberoende af andra vilkor, än förtroendet och den erkända skickligheten. Frågan, huruvida sådan examen må, till följd häraf, anses umbärlig, äfven för de lägre tjenstegraderne, ligger utom gränsen för närvarande Betänkande; men, i anledning af den i detta afseende framställda jemförelsen, bör Utskottet erinra, att, der befordran beror af ansökning och förslag af underordnade auctoriteter, måste finnas en erkänd form att documentera skickligheten, hvaremot en sådan form icke kan komma i fråga att tillämpas, då embetsmännen kallas omedelbart af Kongl. Maj:t, och således utan att hafva anmält sig såsom sökande, anställas i Statens värf.

Utskottet kan icke eller instämma i förslaget, att Rikets Ständer till Kongl. Maj:t skulle frambära en underdånig önskan, att, vid de ifrågavarande befordringarne, endast må göras afseende på beprofvad och erkänd förtjenst och skicklighet. Då en sådan önskan endast skulle hafva afseende på iagttagande af ett gifvet Grundlagsbud, hvilket måste anses vara åsidosatt, så vida något skäl för framställningen kan antagas vara för handen, visar sig här tydligen en angelägenhet af annan art, än de,

som, enligt Grundlagen, måga, i form af önskningar, hos Kongl. Maj:t i underdånighet anmälas. En annan ordning är föreskrifven att iagttagas till vårdande af garantierne för Grundlagens efterlefnad, och om, enligt hvad en Ledamot af Preste-Ståndet yttrat, ändamålet icke på denna väg kan vinnas, är det dock icke Utskottet tillständigt att tillstyrka en afvikelse derifrån.

Hvad slutligen beträffar det antydda syftemålet, att, genom den föreslagna examen, gifva en väckelse åt omsorgen för en mera grundlig bildning hos embetsmanna-corpsen i allmänhet, drager Utskottet icke i betänkande att uttala den öfvertygelsen, att detta syftemål säkrare vinnes genom de synbarligen allt mer och mer stegrade anspråken på bildning inom hvarje medborgare-class, och då man serskildt antydt behofvet af en sådan väckelse, med afseende på militär-personers inträde på den civila embetsmanna-banan, bör det icke lemnas utan uppmärksamhet, att numera, såsom vilkor för framsteg inom de militära befälsgraderna, fordras kunskaps-prof, som i anspråken på intellectuel bildning äro jemförlige med de civila embets-examina.

För öfrigt får Utskottet åberopa de i dess förra Betänkande framställde skäl, då Utskottet nu

vidblifver dess derigenom i förevarande ämne afgifna förslag.

2:dra Puncten.

Angående förslaget, att vid befordringar i allmänhet må göras afseende å längre tids tjenstgöring inom Verket, der befordran sökes.

Betänkandet är i denna del återremitteradt af samtlige Riks-Stånden, med anmärkningar: *inom Preste-Ståndet, af Herr Prosten Ödmann,* som bestridt Utskottets åsigt, att extra ordinarie tjenstemän vid embetsverken icke skulle hafva anledning till klagan öfver saknad befordran, och förmenat, att en sådan anledning verkligen skall vara för handen, då de utestängas från befordringar af personer, som för Verket äro främmande; *inom Borgare-Ståndet, af vice Talmannen Herr Halling,* som ansett Utskottets Utlåtande vara tillämpligt endast i afseende på Postverket, hvaremot, i afseende på Tullverket, motionärens satts borde göras gällande, emedan till platser inom detta Verk fordras förfarenhet och beprösvad skicklighet, utan att de åberopade anlagen äro tillfyllestgörande, då äfven kännedom

af Författningar är nödig; samt *inom Bonde-Ståndet, af Hans Jansson från Elfsborgs Län,* att den af Utskottet uttalade principen väl vore rigtig, men emedan den icke skall blifvit följd, oagtadt den af Rikets Ständer vid sista Riksdagen derom hos Kongl. Maj:t framställde underdåniga begäran, vore det angeläget, att denna begäran nu förnyas.

Om också med en del tjenster vid Tullverket förhållandet är annorlunda, än inom Postverket, upphäfves icke derigenom tillämpligheten i allmänhet af de åsigter, som, med afseende å det senare Verkets serskildt, äro hos Kongl. Maj:t i underdånighet anmäldta, och hvilka ingalunda stå i strid med den iagttagelse, som vid all befordran måste förutsättas, nemligen, att den, som befordras, eger de insigter och egenskaper, som för tjenstens bestridande erfordras. För öfrigt anser Utskottet anmärkningarne icke innehålla några skäl för den yrkade förnyade framställningen till Kongl. Maj:t i detta ämne, utan

vidblifver Utskottet, hvad i dess förut afgifna Betänkande är föreslaget.

3:dje Puncten.

Om lediga tjensters återbesättande med ordinarie tjenstemän inom viss tid, efter det ledigheten inträffat.

Ehuru Betänkandet, som är bifallet af Borgare- och Bonde-Stånden, har blifvit återremitteradt af Ridderskapet och Adeln samt Preste-Ståndet, är endast inom sistnämnde Stånd deremot anmärkt af Herr Prosten *Ödmann,* att Utskottets erkännande af nödvändigheten, att lediga embeten snart återbesättas, skall, utom i högst få fall, upphäfva, hvad Utskottet yttrat, att undantag kunna vara oundvikliga och påkallade af vården om Rikets sannskyldiga nytta, och det exempel, som Utskottet hemtat från organisationen på departementer, skall vara mindre väl valdt, då man kunde förmoda, att denna organisation skall snart hinna fulländas, och att de embeten, som böra indragas, då verkligen blifva indragne, men icke hållas lediga för ny experimentering. Det skall icke visa sig omöjligt att någorlunda beräkna tiden för dröjsmål med tjensters tillsättande, och om Utskottet ansett tiden af $\frac{1}{2}$ år för knapp, så kunde den utsträckas till $\frac{3}{4}$ eller ett helt år.

Emot

Emot denna anmärkning anser sig Utskottet endast böra åberopa de skäl, som uti det afgifna Betänkandet äro anförde; och då Utskottets förslag är af 2:ne Stånd bifallet, samt af ett Stånd lemnadt utan all anmärkning, anser Utskottet sig deraf hafva en ökad anledning att detsamma vidblifva.

4:de Puncten.

Angående förslag, att Kongl. Maj:t måtte återgifva åt de serskilda Embetsverken den rättighet, som i senare tider blifvit dem betagen, att förordna om åtskillige lägre tjenstebefattningars fyllande.

Äfven i denna del är Betänkandet bifallet af Borgare- och Bonde-Stånden, men återremitteradt af Ridderskapet och Adeln samt Preste-Ståndet, med anmärkningar endast inom sistnämnde Stånd: af Herr Prosten *Ödmann*: att den af Utskottet åberopade erfarenheten, att ingen olägenhet af förändringen visat sig, vore ett vacklande skäl; att här vore fråga om uppbördsmän, hvilka förr endast tillsattes, genom constitutorial och kunde suspenderas då balans yppades, hvaremot detta förmodades icke gå så lätt, sedan de äro försedde med Kongl. Fullmagter, samt att centralisering af magtutöfning icke skall visat sig fördelagtig inom andra länder; af Herr Professorn Doctor *Moren*: att Utskottet icke upptagit en omständighet, som skall vara af vigt, nemligen, att Kongl. Maj:t har så många omsorger af magtpåliggande beskaffenhet, att det skulle tyckas, som om Kongl. Maj:t skulle vilja för dem spara Sin dyra tid och uppmärksamhet, och icke vilja nedlåta Sig i småbestyr med lägre tjensters tillsättande. Hvad Utskottet åberopat om Embetsverkens yttrande öfver sökandes skicklighet och förtjenster, genom det förslag, de afgifva till tjensternes återbesättande, skulle gälla, om förslag och utnämning vore detsamma, men nu äro de det ingalunda; samt af Herr Prosten *Hallström*: att Collegierne, för mindre än 30 år tillbaka, innehaft den ifrågavarande utnämningsrätten; att Regeringen voro vida mera inne på sin rätta bana, om den i dylika mål åtnöjde sig att vara den magt, till hvilken en verkligen eller förment oförrättad eger att vända sin klagan, hvaremot sjelfva tillsättningen lämpligast borde ske af vederbörande Embetsverk eller Myndighet, som bör närmast känna och säkrast kunna afväga, så väl tjenstens behof, som de

sökandes förtjenster, samt att ett i dylik rigtning utsträckt regeringsbestyr innebär i grunden, och hänsyftar till, en centralisation af Konungamagten, som svårligen vore förenlig med ett constitutionelt statsskick.

Dessa anmärkningar påkalla hufvudsakligen den upplysningen, att å tjenster af ifrågavarande beskaffenhet, så vidt uppbördsbefattning är dermed förenad, utfärdas icke Kongl. Maj:ts Nådiga fullmagter, utan endast constitutorial, och att ordningen för förfarandet, då uppbördsbrist yppas, är enahanda nu, som då tjensterne af Embetsverken tillsättas. Derifrån kan således icke hemtas något skäl för motionens understödjande. Den yttrade betänkligheten, att Kongl. Maj:ts tid och uppmärksamhet öfver höfvan anlitas genom dessa utnämningar, torde med all trygghet kunna lemnas å sido, under full tillförsigt, att Rikets Ständers mellankomst med en erinran härom, icke af något behof påkallas. Utskottet inser icke eller något äfventyr uti den förmenta rigtningen till centralisation af magt. En sådan magt hos Styrelsen, som beredes genom det oberoende, valet af underordnade organer för förvaltningen, anser Utskottet ingalunda oförenlig med det constitutionella statsskicket, då den tvertom är ett nödvändigt vilkor för en fullt utbildad constitutionell ansvarighet för förvaltningen.

Utskottet finner således af anmärkningarne ingen anledning att förändra det afgifna förslaget.

5:te Puncten.

Om bestämmande af den värdighet, som bör åtfölja embeten och tjenster, i förhållande till hvarderas vigt.

Härom är Utskottets Betänkande bifallet af Borgare- och Bonde-Ståndet, men återremitteradt af Ridderskapet och Adeln samt Preste-Ståndet, med anmärkningar: af Herr Friherre *Cederström, Jacob*: att, om en organisation af Embetsverken inträffar före nästa Riksdag, skulle Kongl. Maj:t opåmindt komma att ordna om rangen, i sammanhang med sjelfva embetsmyndigheterna, och hvad beträffar hof-titlar samt dermed förenad värdighet, skall detta ämne ligga vid sidan om Rikets Ständers functioner; af Herr Prosten *Ödmann*: att ämnet vore så högst obetydligt och likgiltigt, att Utskottet kunnat lemna det utan afseende. Allvarsammare saker och vigtigare reformer borde upptaga Rikets Ständers tid och uppmärksamhet.

Värdigheten beror icke af en högre eller lägre numer i en ranglista eller den plats, embetsmannen intager vid hvarjehanda samqväm; samt Herr Doctor *Björkman*, som yttrat sig i samma syftning, deri jemväl Herr Prosten *Gumælius* instämt.

Utskottet bestrider så mycket mindre, att ämnet är af föga vigt, som Utskottet redan genom Betänkandet antydt denna åsigt; men då det icke lärer kunna motsägas, att ju de nu gällande rangbestämmelserne äro felaktiga, och rättelse deri blifvit yrkad, har Utskottet icke bordt underlåta att tillstyrka den, derföre Utskottet

vidblifver det afgifna förslaget.

6:te Puncten

angående förslag att inga caracters-fullmagter må meddelas å annan värdighet eller tjenst, än den, som innehafvaren bestrider, har jemväl blifvit bifallen af Borgare- och Bonde-Stånden, men återremitterad af Ridderskapet och Adeln samt Preste-Ståndet, med anmärkningar: af Herr *von Hartmansdorff*, med hvilken Herr Friherre *Cederström, Jacob*, instämt: att en Regering, hvilken är till den grad, som den Svenska, blottad på medel att kunna belöna och uppmuntra, bör icke beröfvas de få tillfällen, hon förut haft dertill. Rikets Ständer skola redan haft orätt, då de belagt titlarne med en hög beskattning, och borde icke begagna ett redan begånget misstag, såsom skäl att begå ett nytt; — samt af Herr Doctor *Björkman*: att, ehuru Herr Doctorn erkänner de af Utskottet uttalade åsigterne såsom sanna, och det med rätta klagas, så väl öfver det rådande begäret efter titlar och rang, som öfver Regeringens flitiga bidrag till underhållande af denna benägenhet för flärd och fåfänga, vore det en alltför radical cour att afskära all möjlighet för Kongl. Maj:t att med någon utmärkelse belöna en förtjenst, som på annan väg ej kan ihågkommas. Ett yttre bevis på medmenniskors erkännande af förtjensten kan understundom vara på sitt ställe. Blott öfverdriften vore skadlig, och för att hämma den, är redan en dryg beskattning föreslagen genom en årlig bevillning för caracters-fullmagter, som ej åtföljas af lön eller arfvode.

Utskottet tror sig icke af dessa yttranden hafva anledning att förändra, hvad i detta ämne är tillstyrkt, och då dessutom Constitutions-Utskottet, genom memorialet N:o 23, föreslagit ett grundlags-stadgande i

enahanda syftning, hvilket Rikets Ständer redan antagit att hvila till nästa Riksdag, anser sig Utskottet deraf hafva ett ökadt skäl

att vidblifva sitt förra förslag.

7:de Puncten.

Angående förslag, att Hof-embetsmän icke måga till några Statens embeten befordras.

Ehuru denna punct, hvilken af Borgare- och Bonde-Ståndet blifvit bifallen, är af de öfrige Riks-Stånden återremitterad, har någon anmärkning deremot icke blifvit gjord, och Utskottet har således ingen anledning att i denna del förändra det afgifna förslaget.

Stockholm den 9 October 1840.

Reservation emot 5:te puncten af Herr Prosten *Gumælius*, hvilken ansett förslaget om rangbestämmelse icke vara af den vigt, att det påkallar någon Rikets Ständers anmälan.

N:o 111.

Ank. till Exp. Utsk. den 13 October, kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af anmärkningar vid Utskottets Betänkande, angående Bergs-Collegii upplösning och dess förändring till en Bergsvetenskaps-Academi.

Emot Utskottets i detta ämne afgifne Betänkande N:o 64, är anmärkt, inom Höglofl. Ridderskapet och Adeln, af Herr Friherre *Cederström, Jacob*, samt Herrar *Lagerhjelm* och *Rosenblad*, att, ehuru domsrätten, för 12 år sedan, frångått Bergs-Collegium, har detta Collegium qvar en stor del ärenden, som innefatta frågor om mitt och ditt, fastän de icke äro af egenskap att fullföljas efter vad, utan behandlas i administrativ väg. Sådane frågor angå t. ex. den rätt, som ifrågasättes emellan grufvudelegare och dem, som bestrida anläggningen, frågor om privilegiers fortfarande eller upphörande, och alla öfrige ärenden, som röra bergshandteringen, hvilka tillkomma Bergs-Collegii handläggning, Om sådane ären-

den ställdes under en bureau, skulle man komma till det resultat, att de behandlas af en person, men man skall i Sverige länge insett, att allt hvad som angår, så väl den allmänna, som den enskilda rätten, fordrar flerfalldig granskning. Frågor om grufvubrytningar skola i Sverige vara af mycket större vigt, än i andra länder, utan att Utskottet derom utlåtit sig. Om man tilläfventyrs föreställde sig, att, emedan England och andra länder icke ega ett så beskaffadt Riks-Collegium, som Bergs-Collegium, detsamma skulle vara öfverflödigt i Sverige, vore det dock en stor skillnad på malmtillgångar i Sverige och i andra länder, så att man i Sverige skulle förstöra denna tillgång för kommande slägten, derest icke brytningen skedde med mycken omsorg. Man borde ihågkomma, att i England t. ex. är rikedomen mera hopad på enskilda händer, då deremot national-rikedomen i Sverige befinner sig i bolagshänder, och följagtligen, då flere personer ega en grufva, några af grufvu-egarne kunde önska, att grufvan brytes, hufvudsakligen med afseende på så stor malmfångst, som möjligt, andre åter, att grufvan conserveras för efterkommande, och slutligen någon, att brytningen sker så, att malmpriset bibehålles vid en viss höjd. På samma sätt förhölle sig med tackjerns-blåsningen. Den bedrifves i Sverige hufvudsakligen af bolag, hvilket medgifvits tilläfventyrs vara förhållandet äfven i andra länder; hvarvid skillnaden dock voro den, att, då bolaget i andra länder består af 2 à 3 personer, så utgöres det i Sverige deremot af 50 à 60. I Sverige bedrifves åtminstone halfva tackjernsblåsningen i Riket genom sådane bolag. När flere ega del uti en sådan masugn, och fördelarne deraf bero af flere omständigheter, såsom t. ex. huru man beter sig vid malmens påsättning, om det sker i större eller mindre portioner, om den är bättre eller mindre väl rostad, m. fl. omständigheter, som bero af förhållanden, hvilka måste afgöras, och der den enskilda rätten kommer i fråga, så skulle man i Sverige i allmänhet icke vilja, att dylika frågor skola slitas af en enda person, utan hade man i alla tider företrädesvis önskat, att sådant pröfvas af flere personer eller en persona moralis. Att nu på en gång borttaga en sålunda sammansatt auctoritet, och i stället öfverflytta dessa ärenden på en bureau eller ett secreteriat, förmenades så mycket mindre vara lämpligt, som en sådan bureau, under närvarande förhållanden, icke skulle kunna påräknas ega de speciella insigter uti bergsväsendet, som erfordras för bedömande af sådane ärenden. Om också icke Bergs-Collegium behöfde vara ett Riks-Collegium, och om Utskottets mening varit att reducera det, så hade Utskottet bordt deducera sin fram-

ställning, och säga, att, enär så många ärenden, som kändt är, redan frångått Collegium, detsamma icke fortfarande behöfde, såsom Riks-Collegium, bibehållas. Det skulle tilläfventyrs, tillika med Commerce-Collegium, kunna förenas med Kammar-Collegium; men Bergs-Collegium, borde åtminstone i så måtto finnas, som det vore nödvändigt, att en auctoritet existerar, vare sig enskild, eller såsom en del af en annan, som består af personer, hvilka ega de speciella insigter, som erfordras för att kunna bereda och bedöma ärendena, innan de komma till högsta instancens afgörande. Vid Bergs-Collegii förening med Kammar-Collegium vore det nödigt, att uti det sistnämnde organiserades tvänne departement, utom de redan befintlige, med 2:ne Råd, såsom Ledamöter, hvilka voro kunnige i Bergsvetenskapen, emedan det eljest blefve svårt att handlägga frågor, om t. ex. grufvubrytningen, der absolut vetenskaplige insigter erfordras för sakens bedömande. Åtskillige frågor rörande skogars upplåtande, i och för brukshandteringen, hafva alltid blifvit gemensamt behandlade af Kammar- och Bergs-Collegierne utaf en serskild afdelning, som kallas Recognitions-skogsdivision, hvilken ännu icke på långt när skall slutat sina arbeten. Om Bergs-Collegium nu skulle tvärt upphöra, utan att tillräckligt antal Bergs-Råd blefve att tillgå för Kammar-Collegium, vore det tvifvelaktigt, om desse ärenden skulle vinna derpå. Innan Bergs-Collegium kan upphöra, måste sålunda en undersökning föregå, rörande ärendenas fördelning och handläggning inom Embetsverken, men en sådan fördelning hade ännu icke skett. Fråga kunde uppstå, huruvida den förmyndarevård öfver bergsrörelsen, hvilken nu tillhörer Bergs Collegium, bör fortfara eller ej, men då detta nu icke vore föremål för öfverläggning, utan fråga vore endast, på hvad sätt denna förmyndarevård, så länge den finnes, lämpligen skall utöfvas, skall det icke kunna bestridas, att, så vida ändamålet skall vinnas, vården måste tillkomma en auctoritet af sakkunnige män, hvilka ega de insigter, som erfordras för ärendenas bedömande. Att ställa dessa frågor, utan granskning af sakkunskaper, under en Departemental-Styrelse, af hvilken man icke kan begära den erforderliga speciella kännedomen för ärendenas bedömande i deras detaille-förhållanden, att utesluta dessa mål från den sjelfständiga och grundliga pröfning, som vore att förvänta af ett Collegium, sammansatt af oberoende och sakkunnige män, vore att göra alla dem en stor otjenst, hvilkas intresse på en sådan pröfning beror; men i allt fall vore det ett oting, att till Kongl. Maj:t framföra den underdåniga anhållan, att Bergs-Collegium måtte upphöra i dess nuvarande

sammansättning, och förvandlas till en bureau under Civil-Departementet, utan att tillika tala om, huru förhållas borde med de vigtiga mål, Collegium nu eger att förvalta. Det är derföre yrkadt, att Utskottet, vid förnyad behandling af ärendet, måtte utreda, på hvilka grunder Utskottet anser Bergs-Collegium kunna upplösas, och huru de mål, som nu tillhöra detsamma, skulle kunna emellan andra embetsmyndigheter fördelas; ty det vore klart, att icke alla dessa mål kunna komma till Bureau-chefen, då Civil-Departementets tjenstemän icke äro skyldige att hafva tagit bergsexamen, hvilken åter erfordras för att kunna bedöma större delen af dessa ämnen.

Inom Vällofl. Borgare-Ståndet hafva Herrar *Petré*, *Geijer* och *Lagergren* yttrat sig i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad de här anförde anmärkningarne innehålla, och i synnerhet funnit betänklighet vid den collegiala behandlingens upphörande för åtskilliga af de administrativa ärenden, som nu tillhöra Bergs-Collegium, såsom frågor om grufvor, om Kronans åt Bergslagen upplåtne skogar, och framför allt striden emellan stångjerns- och tackjerns-intressena, vid hvilken en medlande myndighet skall vara serdeles angelägen; och hafva Ridderskapet och Adeln samt Borgare-Ståndet, i anledning af dessa anmärkningar, återremitterat Betänkandet, hvilket är af Bonde-Ståndet bifallet; hvaremot Preste-Ståndet beslutat återremiss deraf, i sammanhang med Stats-Utskottets Utlåtande N:o 208, innehållande förslag om Mynt- och Controll-verkets ställande under Bergs-Collegii öfverinseende, samt anmodat Utskotten att dessa ämnen gemensamt företaga.

Då det nyss omförmälde förslaget icke lärer kunna tagas i beräkning, såsom något skäl för Bergs-Collegii bibehållande, och den till detta Utskotts behandling öfverlemnade frågan om Bergs-Collegii upplösning således är att anse såsom deraf fullkomligt oberoende, tror sig Utskottet icke hafva giltig anledning till den af Preste-Ståndet påkallade öfverläggningen med Stats-Utskottet, sedan ärendet af de öfrige 3:ne Riks-Stånden varit upptaget, utan att en sådan behandling blifvit af dem ifrågasatt; utan får Utskottet, i enlighet med de i öfrigt erhållna återremisserne, meddela yttande öfver hvad, som blifvit anmärkt emot dess förut afgifna Betänkande.

Utskottet har ingalunda förbisett, att, i händelse af bifall till det förslag, som Utskottet framställt, deraf måste följa en vidt omfattande reglering, i afseende på handhafvandet af de ärenden, som för närvarande till-

höra Bergs-Collegium; men då Utskottet icke varit i tillfälle att framlägga ett fullständigt förslag till en sådan reglering i alla dess detailler, hvartill nödvändigt fordras en förberedande bearbetning af de förvaltande Verken, derföre också regleringen lärer böra ankomma på Kongl. Maj:ts Nådiga föranstaltande, har Utskottet trott sig icke hafva anledning att ingå i betraktelser om sättet för verkställigheten i hela sin utsträckning. Utskottet har föreställt sig, att, sedan Bergs-Collegii domare-hvärf upphört, de detta Werk tillhörande ärenden icke vidare fordra collegial behandling, utan mera ändamålsenligt och med mindre kostnad kunna på annat sätt handhafvas, hvilket Utskottet ansett för ett tillfyllestgörande skäl till den underdåniga framställning, som Utskottet föreslagit, under förutsättning, att, vid verkställigheten af den föreslagne förändringen, de nödige iakttagelserne icke åsidosättas; men de betänkligheter, som blifvit yttrade genom anmärkningarne, påkalla likväl nu en närmare redovisning för Utskottets åsigter.

Då Bergs-Collegium, för något mer än tvänne secler tillbaka, organiserades, var detsamma beräknadt, så väl för technisk, som för juridisk och administrativ verksamhet. Collegii Ledamöter voro ofta i Bergsmannayrket practiskt kunnige män, och innehade ej sällan, jemte deras embete i Collegium, öfverinseendet vid serskilda bergverk och bergs-district. De förordnade in loco om grufvubrytning, hytte-hushållning, m. m., och behöfde endast viss kort tid af året, då Collegium hade sina egentliga sessioner, vistas i hufvudstaden, samt egde sålunda, under större delen af året, tillfälle att följa handteringens practiska utöfning,

Men i den mon Författnings-systemet, å ena sidan, samt de så kallade bergsvetenskaperne, å den andra, började utbilda sig och fordra i hvarje fach sin man, förändrades äfven efter hand ofvannämnde förhållande. Bergs-staten blef småningom i orterne organiserad på en mera ordentlig fot. Bergmästaredömena undergingo nya indelningar. Nya Bergmästare- och Geschworners-tjenster inrättades, der sådane ytterligare funnos erforderlige, och, oaktadt desse med flere på Statens bekostnad aflönte tjenstemän, fann Bruks-Societeten nödigt att sjelf antaga en egen technisk embetsmanna-corps, till en början för tackjernsblåsningen, och sedermera äfven för stångjernssmidet och bruksmechaniken. Under tiden blef Bergs-Collegii egen verksamhet mera egnad åt Författningars och Reglementens utarbetande och handhafvande. Collegii sessioner blefvo permanenta, och dess

Leda-

Ledamöter, med ständig tjenstgöringsskyldighet i hufvudstaden, hafva upphört, att tillika innehafva sådane befattningar vid Bergverken i orterna, der en närmare insigt i bergsvetenskapen erfordras och utbildas. Till följd af förändrade tidsförhållanden, är sålunda Bergs-Collegii techniska verksamhet icke mera af egenskap, att den kan anses behöflig för bergsrörelsen, så att ur denna synpunkt icke lärer kunna hemtas något skäl för Collegii bibehållande, och då dess domsrätt redan upphört, är det endast ekonomiska och administrativa mål, som tillhöra dess befattning. Bland dessa finnas visserligen åtskilliga, som nog mycket ingripa i verkliga rättsförhållanden, till följd af det förmynderskap, som bergshandteringen hittills varit underkastad; men, om i detta afseende en redan länge påkallad förändring tillvägabringas, hvarom fråga äfven vid närvarande Riksdag är väckt, lära dessa ärenden, så vidt de blifva föremål för tvist, icke kunna betraktas annorlunda än såsom rättsfrågor, hörande till domstols behandling, och Bergs-Collegii befattning dermed således i alla fall upphöra.

De till Bergs-Collegium inkomne mål hafva, enligt Diarierne, under de senaste åren, uppgått till ett antal af omkring 1,100 årligen, hvaraf likväl ungefärligen hälften varit sådane, som icke fordrat annan åtgärd, än remiss till Collegii Advocat-Fiscals- eller Actuarii-Contoir, t. ex. räkenskaper från vågarne och Bergsfogdarne, markegångstaxor, uppgifter om Bergstings-terminer m. m. d. I öfrigt synas de vigtigaste och vidlyftigaste målen hafva rört nya jernverksanläggningar eller ökade smiden, hvaraf de, som angå stångjernssmidet, redan, efter nu gällande Författningar, ankomma på Kongl. Maj:ts omedelbara Nådiga pröfning och afgörande, så att Bergs-Collegium derom endast afgifver utlåtande, sedan vederbörande Bergmästare på stället anställt undersökning, och, i anledning deraf, utlåtit sig. Likasom en sådan undersökning nu hufvudsakligen måste tjena till ledning för Bergs-Collegii utlåtande, eller för dess pröfning i de fall, då beslutande-rätten tillkommer Collegium, föreställer sig Utskottet, att den bör blifva tillfyllestgörande för en fullständig beredning af den föreslagna serskilda Bureauen, under den af Utskottet alltid antagna förutsättningen, att de embetsmän, som dervid anställas, ega erforderlig kännedom om Bergs- och Bruks-rörelsen, samt, uti dertill hörande vetenskaper aflagt de kunskaps-prof, som nu, för inträde i Bergs-Collegium, erfordras. Förvaltnings-bestyret, i afseende på dessa och flere likartade mål, torde likväl komma att upphöra, eller åtminstone väsendtligen inskränkas, i hän-

delse Författningarne om Bergs- och Bruks-rörelsen komma att undergå den förändring, hvarom ofvan är förmäldt, hvarigenom de Bergs-Collegium nu tillhörande göromålen betydligen minskas.

Utskottet finner således, hvarken i antalet eller beskaffenheten af de Bergs-Collegium nu tillhörande ärenden, någon svårighet för tillvägabringande af den föreslagne anstalten; och ehuru Utskottet af förut uppgifna skäl, icke kan framställa något egentligt förslag till detail-regleringen, anser Utskottet sig böra uppgifva, huru, efter dess åsigt, den synes ungefärligen kunna tillvägabringas, nemligen:

1:o Bergs-Collegii statistiska eller Advocat-Fiscals-Contoir, med dess Advocat-Fiscal och Canzlist, kommer hädanefter att lyda omedelbart under Civil-Departementet;

2:o likaledes Bergs-Collegii Marchschejder-Contoir, med en Förste och en Andre Marchschejder;

3:o Bergsproberare-tjensten bibehålles;

4:o för behandling af de ansöknings- och andra mål, hvilka, i följd af Collegii indragning, komma att i stället handläggas och expedieras i Civil-Departementet, blifver en ökad tjenstemanna-personal nödig, hvilken Utskottet dock förmodar kunna inskränkas till en Bureau-Chef, eller Expeditions-Secreterare samt en Canzlist och en Copist, hvarförutan en Vaktmästare blifver nödig.

För öfrigt iagttages:

1:o att förlags-inteckningar uti Bruk hädanefter ske vid Bergs-Tings-Rätt, likasom hittills skett med förlags-inteckningar i Bergsmans egendom;

2:o att Bergmästarne insända de årliga reqvisitionerne å Bergskrut, till Bergs-Collegium;

3:o att Hammarskatts-taxan upprättas endast af Kammar-Collegium och Stats-Contoiret, med Chefen för Statistiska Contoiret, såsom för tillfället adjungerad Ledamot;

4:o att besigtning å vrakjern vid Stockholms våg sker af Chefen för Statistiska Contoiret;

5:o att anmärkningar, i afseende å öfversmide, vrakjern, m. m., hädanefter, som förut, komma att ske genom Chefen för Statistiska Contoiret;

6:o att värderingar å Bruksegendomar må kunna af vederbörande för låns meddelande godkännas, utan sådan granskning, som för vissa fall varit föreskrifven att ske i Bergs-Collegium;

7:o att vallängderne till Riksdagsmän för Bruken och Bergverken komma att, i följd af Riksdags-Ordningens föreskrift, upprättas i Civil-Departementet och derifrån utfärdas, intilldess derom i Grundlagsenlig ordning annorlunda kan blifva förordnadt.

På de skäl, som Utskottet sålunda utvecklat, vidblifver Utskottet sitt genom det afgifna Betänkandet framställda förslag.

Stockholm den 9 October 1840.

Reservation

af Herr Prosten *Gumælius*, hvilken ansett den ifrågavarande förändringen, såsom beroende af en mera omfattande reglering af embets-förvaltningen, nu icke böra utgöra föremål för något Rikets Ständers förslag; hvari Herr Friherre *Kræmer* instämt.

N:o 112.

Ank. till Exp. Utsk. den 13 October, kl. 2 e. m.

Betänkande, i anledning af gjorde anmärkningar vid Utskottets Utlåtande N:o 31, rörande tullen i Öresund.

Samtlige Riks-Stånden hafva till Utskottet återremitterat nämnde Utlåtande, med gemensam anmärkning, att den åsyftade rättelsen uti ifrågaställda tull-afgifter vore en national-angelägenhet af en så omfattande vigt och betydenhet, att Rikets nu församlade Ständer borde, jemte det de uttalade deras ogillande öfver det allmänt kända förhållandet, att berörde afgifter uttvingas vida utöfver gällande tractaters innehåll, till en kännbar tunga för Svenska handeln och sjöfarten, understödja de förhandlingar, som i ämnet redan äro bragte å bane, medelst frambärande af en underdånig anhållan till Kongl. Maj:t att skyndsamt vidtaga de kraftigaste och mest lämpliga åtgärder, för att trygga Svenska undersåters rätt

vid tullmedlens utgörande hädanefter och om möjligt bereda dem tillfälle att hållas skadeslöse för pålagor, som de genom den olagliga och godtyckliga beräkningen vid tnll-uppbörden hitintills från längre tider tillbaka fått vidkännas; hvarförutan inom Höglofl. Ridderskapet och Adeln blifvit yttrad den önskan, att Utskottet måtte närmare redovisa beskaffenheten af de vid Öresund utgående afgifter och grunden för deras utgörande.

Med föranledande af hvad sålunda förekommit, anser Utskottet sig nu böra utförligare än som skett, då detta ärende förra gången hos Utskottet handlades, nu redogöra för innehållet af de handlingar, hvilka för ärendets pröfning blifvit i Grundlagsenlig väg till Utskottet infordrade; och, med ledning af det från Kongl. Commerce-Collegium den 7 Maj 1839 afgifne underdåniga utlåtande, får Utskottet alltså upplysa, att sedan, efter Unionens upplösning, allmän tullfrihet blifvit bestämd för de tre Nordiska Rikena, stadfästades genom freden i Stettin år 1570 och i ännu bestämdare ordalag, genom freden i Knäröd år 1613, att Svenska skepp och Svenskt gods skulle ega tullfrihet i Öresund. Tid efter annan gjordes likväl å Danska sidan flere försök till rubbning i hvad, som genom nämnde Freds-tractater blifvit med Sverige öfverenskommet, och mångfalldiga förevändningar till nya pålagor begagnades, — ett förfarande, hvaröfver äfven andra Nationer, och synnerligast de Förenade Nederländerne, som den tiden drefvo den största handeln, och uti serskilda redan år 1558 från Kongl. Danska Regeringen aflåtne handlingar, rörande Öresundska tullen, blifvit erkända såsom *privilegierade*, till åtskillnad från Fransmän, Portugisare, med flera andra *icke privilegierade* Nationer, funno anledning att sig besvära; — i följd hvaraf de Förenade Nederländerne år 1640, och ytterligare vid det 3 år derefter emellan Sverige och Danmark utbrustne krig, ingingo förbund med Sverige, till tryggande af ömsesidiga rättigheter i Öresund.

Sedan å Danska sidan blifvit erkänd tillämpningen af en år 1544 i Speijer, emellan Kejsaren Carl V, såsom Arfherre till Nederländerne, å ena, samt Christian III och Hertigarne af Sleswig, Holstein, å andra sidan, slutad Tractat, rörande tullens erläggande i sundet, och Danska Regeringen fastställt en af Holländarne föreslagen tariff för tullens utgörande, återlemnades genom freden i Brömsebro den 13 Augusti 1645 Sverige dess fullkomliga tullfrihet i Öresund och Bälterna för alla varor, utan någon undersökning, och tecknades samma dag i Christianopel en Tractat emellan Danmark och Nederländerne, rörande tull-umgälderna; varande

denna Tractat, till grund hvarföre blifvit lagd nyss omförmälde, jemväl år 1645 upprättade tariff, förnyad år 1701, efter hvilken tid den, genom tyst öfverenskommelse, varit gällande, intilldess genom en i Köpenhamn den 10 Juli 1817 utvexlad Förklaring af DD. MM. Konungarne af Danmark och Nederländerne, det blef uttryckligen erkändt, att Tractatens bestämmelser skulle ega gällande kraft, för icke endast de fordna Förenade Nederländerne, utan ock för de södra provincerne af samma Rike.

Sveriges tullfrihet i Öresund stadfästades genom Freds-tractaterne i Roskild och Köpenhamn åren 1658 och 1660, och fortgick ända till år 1720, då Danmark förband sig att återställa dess under kriget gjorda eröfringar, hvaremot Sverige afstod tullfriheten i sundet, på sätt derom förmäles uti Freds-tractatens 9:de punct, så lydande:

"I anseende till allt detta, som således varder återställdt, samtycker "Kongl. Maj:t och Kronan Sverige, genom närvarande Tractat, *att uti Sun-"det och de 2:ne Bälter, hädanefter icke skall vara någon åtskillnad Na-"tionerne emellan,* och i följd deraf afstår Hans Maj:t och Konungariket "Sverige tullfriheten i Sundet och de tvänne Bälter, hvilken de Svenska "hittills åtnjutit, i förmågo af de för detta slutne Freds-fördragen, så "att Sveriges Rikes och dess underliggande provincers undersåtare skola "hädanefter uti sundet och de tvänne Bälter erlägga tull till H. M. Ko-"nungen i Danmark och dess efterträdare för sine skepp, gods och varor, "i allt på samma sätt, som Engländarne och Holländarne eller *någon "annan* Nation, som nu eller hädanefter i detta mål af Konungen i Dan-"mark lindrigast anses; — hvilket skall begynnas från den dagen, då detta "Freds-fördragets ratificationer blifva utvexlade, och alla Artiklarne, med "hvad deruti betingadt är, angående det, som återställas och godtgöras skall, "å begge sidor blifvit verkställda och fullbordade;" och finnes härförutan uttryckligen öfverenskommet: "att med Sveriges Rikes undersåtares skepp "och gods uti fram- och återfarten i Öresund och Bälterna, i anseende "till hinder eller uppehåll i deras skyndsamma affärdande eller under hvad "namn det vara må, icke annorlunda skall förfaras, än med den Engelska "och Holländska Nationen, eller *någon annan,* som för bästa vän anses;" varande desse stadganden, jemte öfrige vilkoren vid 1720 års fredsslut, stadfästade genom frederne i Jönköping år 1809 och i Kiel år 1814.

Efter att hafva utförligt redogjort för innehållet af de serskilda här ofvan omförmälde tractater af åren 1544, 1645 och 1701, har Kongl. Commerce-Collegium yttrat sig sålunda:

"Då Sverige, oaktadt urminnes häfd, och dess sedan år 1658 egan-"de hälft uti sundet, medgaf, att der icke skulle vara någon åtskillnad "Nationerne emellan, samt förband sig, att för dess skepp, gods och varor, "betala tull åt egaren af andra hälften, dock på samma sätt, som *någon* "annan Nation, som nu eller hädanefter i detta mål af denne egare (Ko-"nungen af Danmark) lindrigast anses, och härvid icke något undantag "gjordes för den Danska, så kunde man å Svenska sidan, med fullt skäl, "yrka, att Svenskt skepp och Svenskt gods skulle behandlas lika med Danskt. "För Danmark qvarblefve alltid den stora fördelen att ensamt uppbära in-"komsten af en härlighet, som naturen gjort gemensam för begge Rikena. "I sådant fall borde, så länge Danmarks inrikes sjöfart och allt Danskt "gods är befriadt från alla afgifter i sundet, en lika förmon tillgodokom-"ma Sverige. Det förra borde finna så mycket mindre svårighet vid verk-"ställigheten, som knappast något annat land kunde komma i fråga att id-"ka *inrikes* sjofart genom sundet; men om man ock, mot bokstafven af "tractaten, skulle utesluta den Danska Nationen från dem, som vid dess af-"fattande blifvit afsedde, så tillkommer dock Sverige, som eger rätt att "behandlas *på samma sätt som den Nation, som i detta mål nu eller* "*hädanefter lindrigast anses*, obestridligen följande rättigheter:

1:o fri genomfart för alla Svenska skepp och allt Svenske undersåtare tillhörigt gods, utan undantag (så väl i kraft af 1 och 2 Artiklarne Freds-tractaten i Brömsebro, hvilken i detta hänseende icke blef genom den af år 1720 upphäfven, då Sverige endast der afstod tullfriheten, som ock af Christianopelska Tractatens 4:de Artikel, hvilken lyder: "att "inga varor eller gods, af hvad namn som helst, skola förhindras att föras "genom Öresund");

2:o rättigheten att, så länge 1701 års Tractat emellan Danmark och Nederländerna fortfar att gälla, och icke större förmoner i detta hänseende blifvit någon annan Nation beviljade, erlägga tullen på så sätt:

a) att den för alla i Christianopelska tariffen upptagne varu-artiklar, bokstafligen utgöres efter der föreskrifven beräknings-grund; och

b) att den för alla varor och gods, som icke blifvit i förenämnde tull-tariff specificerade, utgår med en procent af värdet på det ställe, hvarifrån varan kommer;

3:o rättigheten, att, i den händelse oftanämnde 1701 års Tractat skulle komma att upphöra, utan att någon ny öfverenskommelse mellan

Danmark och Nederländerne blefve afslutad, och icke någon annan Nation då åtnjöt större fördelar, då komma i åtnjutande af de förmoner, Speyerska Tractaten tillerkänt Nederländerne, och om hvars återinträdande i sådant fall 2:dra Artikeln i Christianopelska Tractaten försäkrar dem (nemligen att *högst* betala efter 1558 års Tull-taxa);

4:o rättigheten att utom de fyr- och båk-afgifter, som blifvit bestämda genom 1701 års Tractat, och en Separat-artikel af den 12 Februari 1647 emellan Danmark och Nederländerne, samt de i förstnämnde Tractat fastställde sportler och afgifter för expedition på extra tid, vara fri från all extra tull eller förhöjning eller tillökning under hvad namn som helst, utöfver hvad bokstafven af Tractaterne ålagt;

5:o frihet från all visitering och allt uppehåll eller hinder, sedan tullen blifvit clarerad, samt rättighet för Skeppare, att full tillit sättes till deras af vederbörande Tullkammrar eller Magistrater utfärdade tullpass, med iagttagande likväl, att, om Hans Danska Maj:t derigenom skulle blifva förorättad, och Hans Svenska Maj:t derom blifver underrättad, Svenska Regeringen måtte vidtaga nödiga åtgärder deremot;

6:o rättigheten för Svenske undersåtares skepp och gods att utan uppehåll clarera och expedieras, samt att inga skepp, ej en gång Konungens af Danmark egna undersåtares, härvid skola ega företräde;

7:o rättigheten för skepparnes bättre beqvämlighet och skyndsammare expedition, dels att Tull-tjenstemännen skola vara på Tullkammaren närvarande alla söcknedagar under sommaren, från kl. 6 till 11 f. m., och från kl. 1 till 7 e. m., och vintertiden från kl. 8 till 11 f. m., och från kl. 1 till 4 e. m., dels att, äfven utom dessa timmar, och på helgedagar, fordra expedition emot en afgift af 1 R:dr till de fattiga;

8:o att af Tull-tjenstemännen fordra en specifik uträkning öfver tullen, "på det deraf måtte kunna ses, om tullen blifvit kräfd efter Tractatens "bokstaf;"

9:o att vid tullens liqviderande använda alla slags Riksdalrar, som äro kända, för att vara Banco-Riksdaler, såvida man ej klarligen märker, att de äro klippta;

10:o rättigheten till credit för tullbeloppet till fartygets återkomst; dock med vilkor, dels att med rigtiga Certificat styrkes, att det tillhörer Konungens af Sverige undersåter, dels att fullkomlig och nöjaktig bor-

gen ställes, att betalningen skall erläggas till Konungens af Danmark Tullförvaltare på tillbörligt ställe, antingen vid fartygets återkomst eller senast inom 3 månader;

11:o rättighet till tullfrihet för skepp och varor, som en gång blifvit förtullade, men nödgas passera sundet, antingen derföre, att fartyget stött på grund, eller för storm och oväder, äfvensom för fartyg med deras laddningar, hvilka, utan att ämna färdas genom sundet, nödgas för sin säkerhet, emot storm och oväder, eller för att i krigstid söka convoij, gå derigenom, och ankra utanför Helsingör;

12:o rättigheten för de skeppare, som innehafva några till Köpenhamn destinerade varor, att, i afseende på Öresundska tullen, behandlas lika med Hans Danska Maj:ts undersåtare;

13:o rättigheten att för Svenska undersåtare tillhörigt gods, som är lastadt i främmande skepp, icke betala annan tull, än som för Svenska varor erlägges;

14:o rättigheten för de Svenskar, hvilka för egen räkning, eller såsom Commissionärer, uppehålla sig i städer vid Östersjön, icke tillhörige Sverige, att deras eller andra Svenska invånares, dem anförtrodt gods, vid genomfarten af sundet, skall behandlas såsom Svenskt gods, så snart med Certificat styrkes, att godset tillhör dem eller andra Svenska undersåtare;

15:o rättigheten för Kongl. Svenska Regeringen att hafva en Commissarie i Helsingör, för att vaka öfver expeditionen derstädes af Svenska skepp och Svenskt gods;

16:o frihet från alla afgifter för stenkol och eldfasta leror, som i Svenska båtar föras från Höganäs; och

17:o rättigheten för skeppare och besättningar att tillgodonjuta den genom 1701 års Tractat dem försäkrade båtsmans-föring, utgående med 4 procent af den erlagde tullen.

Sedan Collegium sålunda redogjort för de rättigheter, som, enligt gällande Tractater, tillkomma Svenska handeln och sjöfarten i Öresund, emot skyldigheten att utgöra de uti samma Tractater stadgade afgifter, har Collegium öfvergått till en framställning af de besvär, i afseende på tillgodonjutandet af nämnde rättigheter, hvartill man å Svenska sidan kan vara befogad, och dervid trott sig finna, att dessa besvär i allmänhet kunna hänföras under följande omständigheter:

1:o

1:o *Godtycklig tillämpning af Christianopelska Tariffen*, tvärt emot föreskrifterne om dess bokstafliga tillämpning;

2:o *Godtyckligt bestämmande af en viss tull å i Christianopelska Tariffen icke specificerade varor*, i rak motsatts emot föreskrifterne om deras förtullning med 1 procent af värdet på lastningstället;

3:o *Godtyckligt påläggande och uppbärande af extra sportler och extra afgifter*, utöfver de i Tractaterne medgifna, och tvärt emot de i dessa stadgade förbud;

4:o *Godtyckligt förfarande i öfrigt vid Tullkammaren i Helsingör, till hinder för skeppare och godsegare att tillgodonjuta de dem i Tractaterne försäkrade rättigheter;* och

5:o *Vissa i Helsingör införda usancer och tillkomna föreskrifter, som, ehuru icke i omedelbart sammanhang med Öresundska tullen, dock för sjöfarten genom Sundet utgöra tryckande bördor*, såsom dryga Lottsafgifter, föreskrifterne för Färjemanslaget i Helsingör, salutering för Kroneborgs slott, m. m.

Collegium, som yttrat sig öfver hvarje af dessa delar serskildt, har derefter, på sätt Utskottet i sitt förra Betänkande upptagit, i underdånighet hemställt, att åtgärder, i ministeriell väg, måtte vidtagas för vinnande af de rättelser, hvartill omständigheterne och sakens beskaffenhet kunde föranleda.

Utskottet, som i sitt förra Utlåtande i ämnet omnämnt, att ett från Kongl. Danska Regeringen afgifvet Betänkande, rörande Sundska tullen, blifvit öfverlemnadt till Kongl. Commerce-Collegium, för att deröfver sig yttra, är nu, efter tagen kännedom af en från Svenska sidan aflåten replik, till besvarande af Kongl. Danska Regeringens i berörde Betänkande gjorda framställningar, i tillfälle att upplysa, dels att skälen, som å Danska sidan blifvit använde till vederläggning af de slutföljder, man å den Svenska anfört, innefattas i följande 3:ne hufvud-puncter, nemligen:

1:o att Sverige icke har orsak att beklaga sig öfver det sätt, hvarpå Sundska tullen af Danmark utkräfves, så länge det behandlas lika gynsamt, som andra privilegierade Nationer;

2:o att Christianopelska Tariffen och Tractaten af år 1701 icke äro att anse såsom fullkomligt gällande, och i synnerhet att nämnde Tractats 3:dje Artikel icke kan åberopas såsom stöd för Sveriges anspråk; samt

3:o att den Danska Tariffen, benämnd den gällande, bör tjena till grund för Sundska tullens erläggande;

dels ock att af meranämnde från Kongl. Danska Regeringen aflåtne Betänkande vidare slutes:

a) att Danmark anser Tractaten af år 1701 icke kunna betraktas såsom varande i full kraft, ej ens i afseende på Nederländerne;

b) att Danmark erkänner sig aldrig bokstafligen hafva iagttagit 3:dje Artikeln af förrbemälde Tractat;

c) att, jemte den Christianopelska Tariffen af år 1645 — den enda, som i någon Tractat skall vara till datum citerad —, Danmark infört en annan tariff, deruti afgifterna äro bestämda efter "bruk" eller "sedvanor;"

d) att, ehuru ingen Tractat talar om flera än två classer tullpligtige varor, nemligen de, som äro specificerade i den Christianopelska Tariffen, och de, som deruti icke äro uppräknade, Danmark likväl infört en tredje class varor, för hvilka, efter Danska Tariffen, tull beräknas och utkräfves;

e) att stadgandet i 6:te Artikeln i 1701 års Tractat, angående qvitterad räkning, som till skeppare bör afgifvas för bedömande, huruvida umgälderna uppburits, i enlighet med Tractatens bokstaf, anses af Danmark hafva blifvit modifieradt och förklaradt genom Tractaterne med Frankrike och Ryssland; hvarmedelst den controll, nämnde Artikel åsyftar, skulle helt och hållet tillintetgöras; och

f) att utöfver hvad Tractaten af år 1701 bestämmer i emolument till de Öresundska Tull-tjenstemännen, Danmark pålagt de sund-passerande fartygen afgifter, till betäckande af kostnader för utomordentliga åtgärder, som sedan denna tidpunct blifvit vidtagne för expeditionernes påskyndande och ordningens bibehållande.

Efter en vidt omfattande framställning till vederläggande af hvad i omförmälde måtto blifvit från Kongl. Danska Regeringen anfördt, är i den Svenska repliken uppmärksamheten fästad derå, att Sverige ingalunda återfordrar den tullfrihet i Sundet och Bälterna, som det, emot de återställda eröfringarne, år 1720 afsade sig; utan att frågan är endast, huruvida Sverige för sin handel och sjöfart å nämnde farvatten, eger att tillgodonjuta

den behandling, som med Tractaternes anda och ordalydelse öfverensstämmer.

Vidare är erinradt, att, när Sverige betingade sig att behandlas på samma sätt, som Holländarne, Engelsmännen eller andra Nationer, hvilka åtnjöto den gynnsammaste behandling, så kunde dermed icke annat förstås, än det sätt, hvartill dessa Nationer, genom bestående Tractater, voro berättigade *i det ögonblick*, Freds-Tractaten med Sverige afslöts; så framt de icke i framtiden blefve ännu mera gynnade; i hvilket fall behandlingen äfven för Sverige borde blifva enahanda. Christianopelska Tractaten, jemte den dermed följande Tariff af år 1645, samt Fredsfördraget af år 1701, voro då de enda contract med Danmark, hvarefter Holländarne och, i likhet med dem, Engelsmännen skulle erlägga tull i Sundet och på Balterne; och det skulle således vara efter dessa contract, Sverige äfven borde erlägga samma tull; likasom det vore ostridigt, att Sverige, genom 1720 års Tractat, försäkrades om lika tullbehandling, som i en framtid kunde för någon af de mest gynnade Nationer bestämmas, och att emedlertid de med Holland då gällande Tractater, såsom innefattande vilkoren för de privilegierade Nationernes tullbehandling, borde, i afseende å nämnde Rike, tillämpas.

Till ytterligare bevis derpå, att den Christianopelska Tariffen och Tractaten af år 1701 alltid af Danmark varit ansedde såsom grunderne för Sundska Tull-umgäldernas bestämmande, är uti den Svenska repliken åberopad 4:de Artikeln af den Tractat, som afslöts mellan Preussen och Danmark den 17 Juni 1818, der det heter:

"Sundska tullen bör erläggas efter 1645 års Tariff, eller på sätt, hvar-
"om Danmark kan öfverenskomma med de mest gynnade Nationer. Hvad
"angår de handelsvaror, som i Tariffen ej äro specificerade, så betala Preus-
"siska undersåtare endast 1 procent af deras värde, i likhet med andra
"mest gynnade Nationer;"

och då således bestämmelserna i 1701 års Tractat måste antagas vara gällande för Holländare, Engelsmän och Preussare, blefve deraf en ovilkorlig följd, att de äfven vore det för Sverige, som eger en obestridlig rätt att äska deras tillämpning på sin handel och sjöfart, äfven om Holland funne skäligt tillåta afvikelser, hvaraf måhända dess handel numera icke skulle lida någon mehn.

I öfrigt, och med vitsord derom, att denna underhandling blifvit förd på ett sätt och med ett språk, värdigt Sveriges Nationalkänsla och dess rättvisa sak, tror Utskottet sig böra ur samma replik anföra följande:

"Det kan icke undfalla Danska Regeringens skarpsinnighet, att Öre-"sundska Tullsystemet, som leder sin upprinnelse från tider, då styrkan "afgjorde allt, ej mera befinner sig i öfverensstämmelse med de grundsat-"ser, som för närvarande bestämma de Europeiska magternas inbördes för-"hållanden, och att det nu endast hvilar på belgden af Tractater, hvilka "uttryckligen föreskrifva de umgälder, handlande magter förbundit sig att "erlägga för passagen genom Sundet. Den tid är kommen, då det icke "mera går an att förtyda dessa Tractater, att egenmägtigt tillintetgöra en "del af de bestämmelser, de innehålla, samt tolka de andra på ett för Dan-"mark förmonligt, men för de öfriga contraherande magterna betungande, "sätt. En Tractat upphör att vara förbindande ifrån det ögonblick, nå-"gon af parterne underlåter att ordentligen och samvetsgrannt uppfylla "alla dess puncter, artiklar och clausuler;" —

hvarjemte uti repliken blifvit förnyad den begäran, att de egenmägtiga afvikelserna från gällande conventioner, som afse ifrågaställde-tull-umgälders utgörande, måtte upphöra, och Tull-systemet i Sundet återbringas till enlighet med Christianopelska Tractaten och Tariffen af år 1645, samt Tractaten med Holland år 1701, med uttryckligen och högtidligt gjordt förbehåll, att till Svenska undersåter måtte återbäras de umgälder, af hvad natur som helst, hvilka af dem blifvit utkräfde emot tydliga lydelsen af här ofvan åberopade Tractater.

För ådagaläggande af de högst betydliga summor, som uppbäras i tullmedel vid Helsingör, utöfver Tractaternes bestämmelse, har Utskottet ansett sig slutligen här böra omnämna, hvad som blifvit uppgifvet och styrkt i den af Stockholms Handlande och Skeppsredare till Kongl. Maj:t ingifne underdåniga ansökning, som i Utskottets förra Betänkande omförmäles, att nemligen, endast för artikeln caffe, infördt från Brasilien hit till Sverige, Handelshuset *Kantzow & Biel* fått, år 1838, från ett fartyg erlägga i tull för genomfarten i Öresund 5,829 R:dr, i stället för 886 R:dr 19 sk., och således 4,942 R:dr 29 sk. utöfver det Tractat-enliga beloppet; att Handelshuset *James Paton & Comp.* för enahanda vara jemväl endast från ett fartyg, år 1837, fått i Sundsk tull erlägga 3,899 R:dr 14 sk. 8 rst. förmycket, och att Handlanden *Morsing, Th:n,* äfvenledes för artikeln caffe, och blott från ett enda fartyg, år 1834, nödgats i tull vid Öresund utgifva 7,365 R:dr 32 sk., i stället för 1,722 R:dr 8 sk., och följaktligen 5,643 R:dr 24 sk., allt Banco, mera än, som vederbordt.

Ehuru

Ehuru Utskottet, för sin del, emotser, att de underhandlingar, som i ministeriell väg redan äro bragte å bane, till vinnande af nödig rättelse i uppbörds- och beräkningssättet af ifrågavarande tull-umgälder, skola ändamålsenligt dertill medverka, likväl, och då en från Nationens Representanter uttalad bestämd åsigt om behofvet att skyndsamt vidtaga de kraftigaste medel för hämmande af de ingripande förluster, som tid efter annan vederfarits Svenska handelsrörelsen, genom godtycklig tolkning å Danska sidan af de med Sverige, rörande Sundska tull-umgällderna, ingångne Tractater, ostridigt bör lemna än mera stöd åt de förhandlingar, som hitintills egt rum, får Utskottet, med frångående af dess förra beslut i frågan, nu tillstyrka Rikets Höglofl. Ständer:

att i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t förklara sig vara beredda att, i allt hvad på dem ankommer, understödja de kraftigaste och mest ändamålsenliga åtgärder, som från Regeringens sida kunna komma att vidtagas, för att, i afseende å beräkningssättet af tull-umgälderne i Öresund, få detta, Svenska handels-intressets rättmätiga anspråk förnärmande och, mot gällande Tractater, godtyckliga förfarande snart undanröjdt, så att Danska Regeringen hädanefter må åtnöjas med sin Tractats-enliga rätt, och Svenska undersåter blifva tryggade vid helgden af ingångna fördrag; äfvensom att Rikets Ständer hos Kongl. Maj:t frambära den underdåniga anhållan, att Kongl. Maj:t i Nåder måtte på det allvarligaste bereda Dess undersåtare full ersättning, åtminstone från och med den tid, då protester af Svenska sjöfarande blifvit vid Sjö-Tullkammaren i Helsingör afgifna, för umgälder, hvilka, i strid med åberopade Tractater, tid efter annan, blifvit dem affordrade.

Stockholm den 6 October 1840.

STOCKHOLM, *Kongl. Ordens-Boktryckeriet*, 1840.

N:o 113.

Ank. till Exp. Utsk. den 13 Oct., kl. 2 e. m.

Betänkande, i anledning af väckte motioner, rörande nedsättning å tullumgälderne för trädvaror, som förskeppas från Sverige till Danmark och England.

Genom remiss från Vällofl. Borgare-Ståndet, har Utskottet i denna fråga fått emottaga följande 2:ne motioner:

1:o utaf Herr *Moberg*, som, under åberopande af en utaf Handlandena i Calmar och Westervik, åren 1838 eller 1839, till Kongl. Maj:t ingifven ansökning, hvaruti bemälde Handlande begärt, det Kongl. Maj:t i Nåder täcktes, på sätt som kunde finnas tjenligast, söka hos Danska Regeringen bemedla, att Svenska trädvaror, skeppade med Svenska fartyg, måtte inom Konungariket Danmark icke belastas med högre tull och skeppsumgälder, än Finska trädvaror och skepp, föreslagit, att Rikets Höglofl. Ständer måtte med enahanda anhållan till Kongl. Maj:t ingå, helst sedan Danska Regeringen 1838 utfärdat en från början af nästlidet år gällande Förordning, som, genom nedsättning i tull och andra umgälder för Finska trädvaror och skepp, i betydlig mon lättat den Finska trädvaru-handeln, samt såmedelst åstadkommit svårighet för den Svenska att dermed concurrera; och

2:o utaf Herr *Westman*, hvilken, med fästadt afseende derå, att Svenska trädvaru-handeln skulle betydligen ökas, i händelse lika omsorg egnades derät, som åt andra näringsgrenar, anmärkt: att Svenska bräder stå i ojemnförligt lägre pris, än de Finska, Ryska och Preussiska, ehuru mot Svenska trädets godhet icke är att anmärka; att hufvudanledningen härtill egentligen är den, att Svenska bräder, hvilka i allmänhet blott hålla 9 tums bredd och 14 tum i längd, äro uteslutna från England, till följd af ett der vidtaget sätt att beräkna tullen, hvilket lärer hafva tillkommit för att gynna afsättningen utaf Rysslands och Preussens 11 tum breda och från 16 till 21 fot långa bräder; att det icke är så mycket öfver den bestående Engelska tullen på trädvaror i allmänhet, som Sverige bör beklaga sig, som icke mera öfver sättet, hvarpå tullen beräknas, enär för 120 st. bräder från 6 fots längd till $15\frac{11}{12}$:dels fot — från $7\frac{1}{4}$ tums

ända till hvilken bredd derutöfver som helst, betalas lika tull, eller 19 L. Sterling; att en ännu större anomali finnes uti Engelska Tulltaxan, der det stadgas, att trädvaror, (merändels af smärre bjelkar och sådana bräder, hvarpå Sverige eger öfverflöd) hvilka begagnas i Engelska grufvorne, skola åtnjuta en restitution af omkring ¾:delar af tullen, *så framt de äro af Norrsk production*, hvilket stadgande, efter motionärens förmenande, otvifvelagtigt grundar sig på ett redactionsfel i taxan, helst det icke låter tänka sig, att fördelar i England skulle inrymmas åt Norrige, hvarifrån Sverige, styrdt af samma Konung och egande samma Diplomati, skulle varda uteslutet. På grund af detta allt, har Herr *Westman* föreslagit, att Rikets Ständer måtte ingå till Kongl. Maj:t med underdånig anhållan: "att Kongl. Maj:t täcktes hos Engelska Regeringen söka ändring i dessa för Svenska trädvaru-handeln och sjöfarten högst menliga tullstadganden, på det Svenska bräder måtte, *genom en efter* trädets innehåll lämpad tullberäkning, komma i tillfälle täfla med de Ryska och Preussiska, samt att Svenska, för grufvornas bruk, till England införda trädvaror, måtte framdeles åtnjuta enahanda restitution, som de Norrska."

Uti berörde motioner hafva flere Herrar Ledamöter inom Vällofl. Borgare-Ståndet instämt.

För att med fullkomlig sakkännedom kunna behandla ifrågavarande vigtiga ärende, har Utskottet i vederbörlig ordning begärt officiella upplysningar om de åtgärder, hvilka, till följd af de underdåniga ansökningarne utaf Handlande i Calmar och Westervik, i Ministeriel väg blifvit vidtagne för trädvaru-handelns befrämjande i Danmark och England, och har ett Memorandum af den 6 sistl. Augusti i ämnet blifvit Utskottet meddeldt, hvaraf inhemtas, först hvad Danmark beträffar, att under d. 23 Nov. 1838 inkom till Kongl. Maj:t, genom Handels- och Finance-Expeditionen af Dess Canzli, en af Konungens Befallningshafvande i Calmar Län insänd, till bemälde Befallningshafvande af de Handlande i Calmar den 19 i samma månad inlemnad, ansökning till Kongl. Maj:t, hvaruti anförts: att en uti Danmark den 1 Maj 1838 utkommen Kongl. Förordning, angående Tull- och Skepps-umgälder, hvilken den 1 Januari 1839 skulle träda i verkställighet, hotade Calmar Stads handel med ett hårdt slag, härrörande från den skilnad, som nämnde Förordning bestämde i tullen på skogsproducter, när de infördes från Finland, mot när de från andra länder importerades. De Handlande yttrade vidare, att, vid första påseendet, skilnaden väl icke syntes så betydlig, då tullen för en Dansk commerce-läst trädvaror i allmänhet vore utsatt till 3 Riksbankdaler, och för en sådan

läst dylika varor från Finland till $2\frac{1}{4}$ Riksbankdaler, men att här tillika vore stadgadt, att om ett fartygs under däck medförande trädlast vore blandad med andra, än vissa uppräknade varor, densamma skulle förtullas efter cubik-innehållet, hvilket förtullningssätt ovilkorligen skulle iagttagas för Svenska fartygs däck-laster, då 100 cubik, som motsvara en Dansk commerce-läst, komme att betala i tull $3\frac{1}{3}$ Riksbankdaler, skilnaden skulle blifva omkring 50 procent; tilläggande de Handlande, att, då trädlasterne från Calmar alltid vore blandade med andra varor, de icke kunde begagna rättigheten att förtulla efter fartygets lästetal, under det de Finska med trädvaror lastade fartyg sällan eller aldrig derjemte förde andra varor, samt dessutom egde den serskilda förmon genom sitt byggnadssätt, att däcket vore ganska djupt anbragdt, hvadan lasten, som derunder kan intagas, oftast icke vore så dryg, som däck-lasten, för hvilken af Finska fartyg ingen tull erlades. — Härigenom ansågo de Handlande, som förut skola varit lidande i sin afsättning på Danmark genom de lägre tull- och skepps-umgälder, som af Finska fartyg, till följd af äldre stadganden, erlagts, sig hädanefter ej kunna med dem i trädvaru-handel concurrera, så vida icke någon ändring i nya Tull-tariffen kunde utverkas, hvarföre, och då Calmar stads handel hufvudsakligen grundade sig på trädvaru-export till Danska Staterne, och förlust af denna afsättningsort för staden och större delen af Länet skulle medföra de menligaste följder, de Handlande uttryckte den förhoppning och framställde den anhållan, att Kongl. Maj:t måtte täckas, i den väg, Kongl. Maj:t kunde anse lämplig, utverka, att tullen i Danmark å Svenska trädvaror måtte blifva lika med den å Finska, och att den frihet, som Finska fartyg åtnjöto från tull å däck-laster, jemväl måtte komma Svenska fartyg tillgodo.

Vid insändandet af denna ansökning, har Konungens Befallningshafvande i Calmar Län beledsagat densamma med sitt vitsord om trädvaru-handelns vigt, så väl för staden, som för större delen af Länet, samt lemnat till ansökningen sitt underdåniga förord.

Berörde ansökning blef derefter remitterad till Kongl. Maj:ts och Rikets Commerce-Collegium, som, uti underdånigt utlåtande af d. 21 December 1838, anförde: att, genom de, under den 1 Maji samma år, utkomne Kongl. Danske Förordningar om Tull- och Skepps-umgälder, serskildt för det egentliga Konungariket Danmark och serskildt för Hertigdömena Schleswig, Holstein och Lauenburg, vore tullen, när den för hela laddningen under däcket erlades, verkligen förmonligare för Finska trädvaror, enligt hvad de Handlande i Calmar uppgifvit; att, ehuru tarifferne ingalunda om-

nämnde tullfrihet för däck-laster af trädvaror, en sådan tullfrihet dock, i enlighet med hvad förut varit brukligt, egde rum; att derjemte Finska invånare uti städerne Raumo, Nystad och Björneborg (från hvilka hufvudsakligen Finska trädvaru-handeln på Danmark idkades) egde rättighet att under 21 dagar utsälja sina trädvaror i detalj. Dessa förmoner för den Finska trädvaru-handeln hade tillkommit under den tid, då Finland var förenadt med Sverige och härledde sig, enligt uppgift, från Konung Christian den IV:s regering. Genom en additionel act till handels-tractaten emellan Ryssland och Danmark af den 14 October 1831 äro invånarne i Raumo, Nystad och Björneborg försäkrade om bibehållandet af deras gamla privilegier att sälja sina trädvaror i detalj, och för de trädvaror, hvilka äro kända under namn af Finlappar, var en tull stadgad af 3 Riksbankdaler pr läst i Danmark och 1 Riksbankdaler 80 sk. i Hertigdömena. Med Finlapper-varor förstås egentligen såar, kar och dylika gröfre laggkäril, hvari fordom förnämsta exporten från dessa städer till Danmark lärer bestått och hvars mera skrymmande beskaffenhet förmodligen gifvit första anledningen till tull-lindringen; men i tidens längd hade dessa förmoner kommit Finska trädvaror i allmänhet och, utan afseende å afsändningsort, tillgodo och i de nya tulltarifferna förekommer icke vidare benämningen *Finlapper*.

Under medgifvande, att dessa, för Finska trädvaru-handeln serskildt bestämda stadganden voro menliga för den Svenska och Norrska exporten af denna vara, enär, om äfven genom en noggrannare sortering af laddningen den drygare förtullningen efter kubik-innehållet kunde undvikas, dock alltid till Finlands förmon återstod såväl tullfriheten för däcks-laster, som rättigheten till försäljning i detalj, ansåg dock Commerce-Collegium, att, på grund af den emellan Sverige och Norrige, å den ena, och Danmark, å den andra sidan, den 30 November 1826, afslutade och ännu gällande handelstractat, någon reclamation mot dessa stadganden icke kunde ske, helst, efter ordalydelsen af de Kongl. Danska Förordningarne, intet hinder syntes möta för Svenska och Norrska fartyg att vid införseln till Danmark af trädvaror från Finska hamnar tillgodonjuta samma förmoner, som när dessa infördes med Finska fartyg.

Detta underdåniga utlåtande blef inför Kongl. Regeringen föredraget den 9 nästl. Januari, hvarvid det beslut fattades, att handlingarne i målet skulle öfverlemnas till Stats-Ministerns för Utrikes Ärendena åtgärd, för den framställning i ministeriel väg, som i anledning deraf kunde finnas lämplig, på det att utan uppoffring af väsendtliga fördelar bereda Svenska

trädvaru-handeln på Danmark de serskildta lättnader, hvarom fråga af de sökande blifvit väckt.

Till följd af detta Kongl. Beslut, som den 19 sistl. Februari kom Stats-Ministern för Utrikes Ärendena tillhanda, afgick den 1 påföljde Mars skrifvelse till Konungens Beskickning i Köpenhamn, med befallning att, utan anförande af en formel reclamation i detta fall till Hans Excellence Herr Utrikes Stats-Ministern derstädes meddela Handlandenas i Calmar ifrågavarande ansökning, och att med understödjande af de skäl, som till densammas förmon voro anförde, fästa uppmärksamheten deruppå, att detta stadgande vore lika oförmonligt för Konungens af Danmark egne undersåter, som för Sverige, då till följd deraf det ej vore otroligt, att Svenska trädvaru-handeln skulle draga sig från Danmark och till andra orter, der den vore mera gynnad, i afseende å tullbehandlingen, och att då Finska trädvaru-exporten ej vore tillräcklig att ensam fylla Danmarks behof, skulle genom ett sådant förhållande, den Danska consumenten nödvändigt blifva lidande. På dessa grunder, och då de förmoner, som redan före afslutandet af 1826 års Handels-tractat, voro Finland medgifne, genom den nya tulltariffen, syntes hafva vunnit en större utsträckning, borde framställas den önskan, att Danska Regeringen i detta afseende ville vidtaga de af vår Regering önskade åtgärder och det så mycket helldre, som de båda ländernes sanna intressen derigenom skulle befordras.

Under den 7 derpåföljde Mars inberättade Chargé d'affaires *Lövenskiold,* att han till Hans Excellence Herr Danske Utrikes Ministern aflemnat de honom tillsände handlingar och erhållit löfte om ett snart svar å ifrågavarande framställning, hvilket svar, som i form af Memorandum blifvit honom meddeladt, han under den 14 sistl. April till Stats-Ministern för Utrikets Ärendena insände.

Sedan uti detta Memorandum det af Calmar stads Handlande uppgifna förhållande med trädvaru-handeln upptagits, anföres, att, för att rätt bedöma detsamma, en jemnförelse emellan den gamla och nya Danska tariffen vore nödvändig, och af denna jemnförelse dragas följande slutsatser:

1:o att, enligt gamla tariffen, tullen å en läst trädvaror uppgick till 4 Riksbankdaler, då den beräknades efter fartygets lästetal, och till 4 Riksbankdaler 16 sk., då den erlades efter kubik-innehållet. Enligt den nya tariffen, var tullen i det förra fallet bestämd till 3 Riksbankdaler och i det senare till 3 Riksbankdaler 24 sk. pr läst. Tullafgifterne voro således nedsatte till gemensam fördel för importören och consumenten.

2:o Att, enligt den gamla tariffen, det var lemnadt åt importörens fria val, antingen han önskade, att tullen blef beräknad efter fartygets lästetal, eller efter lästens kubikinnehåll, då, enligt nya tariffen, såsom allmän regel blifvit antaget, att tullafgiften beräknades efter fartygets lästetal, äfven då hela laddningen ej bestod af trädvaror, utan en del deraf utgjordes af tjära, beck, jern, salt, stenkol eller slipstenar. Orsaken till detta stadgande hade varit att, så mycket som möjligt, undanrödja den långsamhet och de svårigheter, som ovilkorligt voro förenade med mätningen af olika slags trädvaror, och beräknandet af deras kubik-innehåll. Följden deraf syntes inverka menligt, snarare på den Danska Handels-flottan, än den Svenska eller Norrska, då den senare, hvars lästetal i allmänhet är betydligare, deraf hemtade vida mera fördel. Till bevis härå anfördes en Embets-skrifvelse från Svenska och Norrska Consuln i Ålborg, införd i Norrska Tidningarne, der denne Consul anmärker, att den nya tariffen försäkrade de Svenska och Norrska fartygen om ett företräde framför de Danska, med afseende å trädvaru-handeln; hvaremot de Danska Handlande emot detta stadgande anfört klagomål.

3:o Att genom den nya tariffen ingen ändring blifvit införd i de proportionella tullafgifter, som erläggas af trädvaror i allmänhet, i jemnförelse med de Finska. Den lindring, som är dessa senare medgifven, vore ej genom denna nya tulltariff införd; den grundade sig på den additionella acten till den emellan Danmark och Ryssland år 1831 afslutade Handelstractat. Den vore ej en förmon, medgifven för Finska fartyg, hvilket vore stridande mot de afhandlingar, som Danmark slutat med andra främmande Magter, utan en lindring, medgifven för vissa trädslag, nödvändig för dessa, för att i Danmark kunna concurrera med andra trädvaror; då de Finska bräderna och trädvarorne äro af en mindre god qualitet, i stället för att de, som från Calmar exporteras, äro förträffliga. Det företräde, som vore lemnad fartyg från Finska städerne Nystad, Raumo och Björneborg, att under 21 dygn sälja sin last i minut, såvida den består af Finska producter, hade egt bestånd sedan år 1742, utan att sedan hafva vunnit någon vidare utsträckning.

Med stöd af dessa anmärkningar, anförer det af Kongl. Danska Utrikes Ministern aflemnade Memorandum, att den nya tariffen, genom införande af nedsatte tull-umgälder å trädvaror, ej verkat till skada för Svenska och Norrska trädvaru-handeln; att det nya sättet att beräkna tullafgifterne utfaller till denne handels fördel; och att förhållandet emellan de afgifter, som erläggas af Svenska och Norrska trädvaror och den, som be-

talas af de Finska, är fullkomligt detsamma, enligt den nya, som enligt den gamla tariffen.

Detta Memorandum blef af Stats-Ministern för Utrikes Ärendena, under den 23 April detta år, meddeladt Kongl. Commerce-Collegium, med anhållan, att Collegium deröfver måtte afgifva sitt yttrande, för att tjena till ledning vid den ytterligare behandling af frågan, hvartill omständigheterne kunde föranleda

Uti derå den 23 påföljde Maj afgifvet svar, yttrade Collegium, att det icke kunde bestrida det af Kongl. Danska Regeringen uppgifne förhållande, att de förmoner, Finska fartyg vid införseln af trädvaror till Danmark åtnjuta, äro i förhållande till dem, Svenska fartyg i enahanda afseende äro tillagda, desamma, som före utfärdandet af Tullförfattningarne den 1 Maj 1838, hvarföre icke eller någon reclamation mot dessa föreskrifter, på grund af gällande tractater, kunde framställas; men då den sålunda vid trädvaru-införseln från Finland medgifna tull-lindring, i förening med tullfrihet för däcks-laster och rättigheten till försäljning i detalj, icke kunde annat än menligt inverka på den Svenska trädvaru-utförseln till Danmark, tillstyrkte Collegium, att förnyad framställning till ändamålets vinnande i ministeriel väg måtte blifva gjord.

En sådan förnyad framställning blef också, genom skrifvelse den 28 sistl. Juni, till Konungens Minister vid Kongl. Danska Hofvet, Friherre *Lagerheim*, föreskrifven, med utveckling af de ytterligare grunder, som borde anföras till vinnande af en ändring i de Danska Tullförfattningarnes stadgande i detta afseende.

Under den 25 i påföljde månad, inberättade bemälde Minister, att, enligt den upplysning, honom blifvit lemnad, den nya tariffen, som i flera delar ändrat den förra lagstiftningen för handeln och tull-umgälderne, ej genast kunde blifva bragt till den fullkomlighet, som man önskade deruti införa, och att man således hade för afsigt att småningom vidtaga de förändringar, som tiden och erfarenheten utvisade vara nyttiga, och att man dervid ej skulle förgäta att taga i betragtande de af Calmar stads Handlande anförde anmärkningar.

Ifrågavarande Memorandum innehåller vidare, att under det Handlandenas i Calmar oftanämnde ansökning blifvit handlagd, på sätt här ofvan är upplyst, har, under den 21 September nästlidet år, en underdånig ansökning till Kongl. Maj:t inkommit från Handlandena i Westervik, hvaruti hufvudsakligen på samma grunder, som af Hanlandena i Calmar blifvit anmälde, framställts den önskan, att Kongl. Maj:t täcktes bereda en förän-

dring uti de genom Danska Förordningen den 1 Maj 1838 stadgade tullafgifter å trädvaror.

Sedan denna underdåniga ansökning, på Kongl. Maj:ts Nådiga befallning, blifvit till Stats-Ministern för Utrikes Ärendena öfverlemnad till den åtgärd i ministeriel väg, som förut, i afseende å Calmar stads Handlandes ansökning, blifvit anbefalld, meddelades densamma under den 2 November nästl. år till Konungens Minister i Köpenhamn, med föreskrift att uti ett sammanhang behandla dessa båda saker och att ytterligare fästa Danska Ministerns uppmärksamhet på den önskan, som Svenska Regeringen i detta afseende hyste och den förhoppning, som vore fästad vid det senast uti detta ämne gifna svar.

Uti sitt härå den 28 i samma månad afgifna svar, anmälte Friherre *Lagerheim,* att han meddelat Kongl. Danska Regeringen åtskilliga documenter, tjenande att upplysa sanna förhållandet. Serdeles hade han fästat uppmärksamheten på det factum, att, sedan införandet af den nya tariffen, antalet af de Svenska fartyg, som till Danmark importera trädvaror, bevisligen till en betydlig del aftagit; till följd hvaraf de köpmän i Danmark, som handla med denna vara, ingått med en ansökning, som utvecklade den förlust, de skulle lida, om de Svenska trädvarorne blefve uteslutna från handelsmarknaden i Köpenhamn.

Något ytterligare svar härå har likväl ännu icke erhållits.

Hvad åter England beträffar, upplyses genom nämnde Memorandum: att underhandlingar, till vinnande af nedsättning å tullen på Svenska och Norrska trädvaror vid deras införsel till England, egt rum alltsedan år 1819, och således redan en längre tid före afslutandet af den med England år 1826 ingångna och ännu gällande Handels-tractat; men att Engelska Regeringen aldrig funnits benägen att ingå på de framställningar uti detta ämne, som tid efter annan och med korta mellanperioder af Kongl. Svenska och Norrska Beskickningen blifvit gjorda; att skälen till dessa afslag igenfinnas i den Engelska Regeringens naturliga omsorg att gynna den Canadensiska trädvaru-handeln och upprätthålla det Coloniala intresset; att den oerhörda tull, hvarmed Svenska och Norrska trädvaror vid införseln till England äro belagde, och som betydligt öfverstiger denna varas primitiva värde, likväl ej förmått utesluta densamma från Engelska handels-marknaden, då dess förträffliga beskaffenhet gjort den till en nödvändighets-artikel och då vid contraherandet om uppförande af såväl allmänna, som enskilda byggnader, vanligen med uttryckliga ord utfästes, att bräder, bjelkar o. s. v.

skola

skola vara af Östersjö- och ej af Americanskt timmer; att, då det förra således naturligtvis är i ett betydligt högre pris, och den dryga tullen likväl beröfvar producenten största delen af dess billiga vinst, har följden deraf varit, att de förenade Rikenas trädvaru-handel, under de senare åren, till betydlig del dragit sig från England och sökt andra mera förmonliga platser för sin afsättning; att numera aflidne Riks-Ståthållaren i Norrige H. Ex. Herr Grefve *Wedel Jarlsberg*, under loppet af år 1836, afgått till England, i ändamål att, gemensamt med Konungens Minister, inleda nya underhandlingar i detta afseende, men det åsyftade ändamålet kunde, oagtadt deras bemödanden, icke vinnas; att, under innevarande års Parlaments-session, en bill af Skattkammare-Canzleren inlemnades och enhälligt antogs, hvarigenom tullen å alla till England inkommande varor, och således äfven å trädvaror, höjdes med 5 procent; att det var lätt att finna, huru betungande en sådan förhöjning af tullen skulle blifva för Sverges redan hårdt tryckta trädvaru-handel, serdeles då den ojemna fördelningen deraf, som skulle komma att drabba Östersjö- och Canadensiska timret, ej togs i betraglande, då t. ex. för 120 st. bräder från 16 till 22 fots längd förhöjning af 5 proc. å Östersjö-timret utgjorde 1 L. St. 2 sk., och hela tullen således 23 L. St. 2 sk., utgjorde den å Canadensiska timret af samma beskaffenhet blott 2 sk. 6 d., och således hela tullen L. St. 2: 12. 6.; att detta ofördelagtiga förhållande icke undföll Konungens Minister i London, som oförtöfvadt i ämnet gjorde hemställan, såväl till Skattkammare-Canzleren, som till Handels-Ministern, hvilken ingick till Parlamentet med förslag till en förändring af den förra billen med afseende å tull å trädvaror; att denna förändring också kort derefter, eller den 3 sistl. Juni, blef af Drottningen sanctionerad, hvarigenom en allmän förhöjning antogs till samma belopp för Europeiska och Colonial-trädvaror, (hvilket förhållande närmare inhemtas utaf en ifrågavarande Memorandum bifogad Parlaments-act af den 3 påföljde Juli); att, ehuru således en ytterligare afgift blifvit Svenska trädvaruhandeln pålagd, synes den derigenom snarare vunnit än förlorat i täflan med det Canadensiska timret, då det kan antagas för afgjordt, att t. ex. en vara, som förut betalte i tull L. St. 22, och nu betalar L. St. 22: 15., af denna förhöjning mindre lider, än samma vara, som förut betalte L. St. 2: 10. och som nu betalar L. St. 3: 5.; varande slutligen anmärkt, att Konungens Minister erhållit befallning att oaflåtligt följa denna sak med uppmärksamhet och att begagna hvarje gynnande tillfälle att härutinnan tillskynda Sverige de fördelar, som kunna erhållas.

Utskottet har, i anseende till ämnets vigt, ansett sig böra sålunda fullständigt redogöra för de i detta afseende vidtagne åtgärder, och enär deraf inhemtas, att Kongl. Maj:t häråt egnat en serskild uppmärksamhet, äfvensom att Beskickningarne i Köpenhamn och London erhållit förnyade föreskrifter att fortfarande använda sina omsorger till vinnande af förändring i det för Svenska trädvaru-handeln med dessa länder ofördelagtiga förhållande; alltså och då, uti ett ärende af denna beskaffenhet, der fråga ej är om en *rättighet*, som kan yrkas på grund af emellan båda Magterne ingångna och ännu gällande afhandlingar, utan om en *önskad* förändring uti en af de Författningar, hvilkas bestämmande ovilkorligen beror på hvarje lands eget omdöme om sina intressen, får Utskottet, som anser Regeringen uti detta ärende redan hafva vidtagit de mått och steg, som härutinnan för närvarande kunna vara att önska, vördsamt hemställa,

att Herrar *Mobergs* och *Westmans* ifrågavarande motioner icke må till någon Rikets Höglofl. Ständers åtgärd föranleda.

Stockholm den 6 October 1840.

N:o 114.

Ank. till Exp. Utsk. den 13 Oct., kl. 2 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt fråga om en jemnare beräkning i allmänhet af Städernes Tolag.

Med remiss från Vällofl. Borgare-Ståndet, har Utskottet fått emottaga ett af Herr *Johan Hegardt* afgifvet memorial, så lydande:

"Efter de upplysningar, jag inhemtat, lärer icke ännu på en längre "tid den vid sistförflutne Riksmöte förberedda frågan om en förändrad reg-"lering af Städernas tolag kunna komma under Kongl. Maj:ts slutliga Nå-"diga pröfning, efter det vederbörande Konungens Befallningshafvande och "Städers Borgerskap blifvit hörde; hvadan och, i fall som troligt är, in-"träffa skulle, att någon ny reglering, i afseende på tolagen, icke vinner "verkställighet serdeles snart, jag tager mig nu friheten vördsamt föreslå, "att Rikets Höglofl. Ständer måtte förklara och till Kongl. Maj:t i underdå-"nighet framföra önskan derom, att för tolags-beräkning måtte hädanefter "komma att för alla Sjö- och Stapel-städer gälla enahanda grund, jemväl

"så, att icke tolags-afgift må i någon stad kunna fordras för vara, hvar-"före sådan redan i annor stad blifvit erlagd."

Vid handläggningen af detta ärende, har Utskottet inhemtat och skolat här meddela: att, till följd af Kongl. Maj:ts Nådiga befallning den 22 April 1830, en förberedande undersökning, angående den till Stapelstäderna utgående tolag, blifvit genom Kongl. Commerce-Collegii försorg verkställd; att Kongl. Maj:t vidare, under den 15 Mars 1834, täckts i Nåder uppdraga åt serskildt utsedde Committerade att inkomma med utlåtande, angående grunderne för en förändrad reglering af berörde afgift; i anledning hvaraf desse föreslagit serskilta undersökningar för att bringa tolagen till enhet i alla städer och lämpa den efter behofvet för dermed afsedde ändamål m. m.; och att Rikets Ständer vid sista Riksdagen, då serskilda motioner blifvit väckte om reglering, dels af den till Stapelstäderna utgående tolag, dels af de så kallade Stads-andelarne i Uppstäderna, funnit, enär, i målets då outredda skick, något fullständigt yttrande deröfver icke kunde afgifvas, sig böra, såsom en förberedande åtgärd, i underdånighet anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta företaga en så beskaffad undersökning, angående tolagens tillkomst och användande, som af Commerce-Collegium och förenämnde Committerade blifvit föreslagen, samt att Kongl. Maj:t derefter behagade, vid nu pågående Riksdag, till Rikets Ständer aflåta Dess Nådiga förslag till dels reglering af Stapelstädernes tolags-inkomster, och dels controller öfver deras användande till sina bestämda ändamål; äfvensom att, under tiden och intill denna Riksdag, tolags-afgifterne icke måtte ökas, eller någon ny tolag beviljas.

För pröfningen af frågan har Utskottet härförutan tagit kännedom af Kongl. Maj:ts den 30 Juni 1835 till Commerce-Collegium aflåtna Nådiga Skrifvelse, deruti Kongl. Maj:t funnit godt i Nåder förordna, att Öfver-Ståthållare-Embetet i Stockholm och Konungens Befallningshafvande i de Län, der Stapelstäder funnos, borde:

1:o inom slutet af nyssnämnde år 1835, efter tagen kännedom af Författningar och räkenskaper, undersöka rigtigheten af de förut från vederbörande till bemälde auctoriteter aflemnade upplysningar och tabeller, rörande tolagen;

2:o tillse, att tabeller upprättades, som ådagalade i procent-förhållande hvarje stads inkomster efter ett medium för de 5 sista åren;

3:o låta utarbeta förslag till Taxor för afgifterne å handel och sjöfarten, med iagttagande af enkelhet vid deras utgörande; och

4:o att, sedan tabeller och taxor blifvit uppgjorde, innan den 1 Mars 1836 till Kongl. Commerce-Collegium insända fullständig, till Kongl. Maj:t ställd, berättelse, med utlåtande, huruvida afgifterne kunde tåla nedsättning, eller om de borde upphöra; hvarförutan Konungens Befallningshafvande borde, inom slutet af år 1835, undersöka, hvilka afgifter utgå af handeln och sjöfarten, samt, före den 1 Mars 1836, derom afgifva underdånig berättelse, på sätt som nyss blifvit nämndt, och dervid föreslå för framtiden nödiga controller; och skulle det åligga Kongl. Commerce-Collegium att tillse, att hvad sålunda blifvit föreskrifvet, fullgjordes, och, efter emottagande af tabellerne, förslagen och berättelserne, så fort ske kunde, dermed till Kongl. Maj:t inkomma, och tillika anmäla, hvad Collegium för egen del kunde finna sig böra i ämnet anföra eller vid de föreslagne Taxorne anmärka.

Af hvad sålunda blifvit anfördt och utredt synes, att frågan om tolag i hela dess vidd redan utgör föremål för Kongl. Maj:ts höga uppmärksamhet; hvadan Utskottet anser det vara hvarken behöfligt eller lämpligt, att Rikets Ständer nu än ytterligare derutinnan sig utlåta; och då, i fall missräkning eller eljest otillbörligt förhållande vid tolags-beräkningen tilläfventyrs må hafva inträffat, den, som derföre varit blottställd, har sig öppet att rättelse i laga ordning söka,

tillstyrker Utskottet, att hvad Herr *Hegardt* uti ifrågavarande motion hemställt, icke må till någon Rikets Ständers åtgärd föranleda.

Stockholm den 6 October 1840.

STOCKHOLM. Tryckt hos *A. G. Hellsten*, 1840.

N:o 115.

Ank. till Exp.-Utsk. d. 21 Nov., kl. 6 e. m.

Utlåtande, i anledning af erhållen återremiss af Utskottets Betänkande N:o 84, rörande afskaffande af Helfrihetsbref och förändring, i följd deraf, i vissa delar af Kongl. Förordningen den 22 April 1829, angående passhandlingar för fartyg, hvilka seglat till utrikes ort.

Utskottets ofvannämnde Betänkande har, enligt ankomne Protocolls-Utdrag, blifvit bifallet af Hedervärda Bonde-Ståndet, men deremot återremitteradt af de trenne öfrige Riks-Stånden.

De anmärkningar, hvilka föranledt berörde återremiss, äro alla i enahanda syftning med Herr *Wijks* vid Betänkandet fogade reservation, hvilken Utskottet alltså anser sig här böra anmärka. Densamma innehåller hufvudsakligen, att en underdånig framställning bordt göras om nödvändigheten af att, sedan Commerce-Collegium i föreskrifven ordning utfärdat fribref för fartyg, desamma icke behöfde årligen ombytas, utan gälla så länge samma egare eller interessenter ännu hafva fartyget, utan afseende derpå om ombyte af Skeppare inträffade, och att helfrihets-brefven borde, för att ega varagtighet, utfärdas på pergament; hvarigenom, enligt reservantens åsigt, både enskild och allmän fördel skulle vinnas, emedan det ej allenast tryggade Skeppsrederien vid att erhålla ett document, som uti alla utrikes hamnar i mer än 100 år varit kändt och respecteradt, utan ock sparade dem all den omtanka, tidspillan och kostnad, som är förenad med årliga uttagandet af fribref, samt dessutom bibehöll Commerce-Collegium vid att fortfarande ega tillfälle till en ständig och säker öfversigt af förhållandet med Rikets skeppsfart, hvilket hittills genom fribrefvens utdelande varit beredt och hvilket ej bör anses likgiltigt. — Hvaremot, om fribrefven skulle komma att utfärdas på sätt Utskottet föreslagit, man hade att befara det dessa document icke godkändes i alla utrikes hamnar, enär Consulerne ej kunna känna alla Magistrater, då de deremot jemt äro uti correspondence med Commerce-Collegium och således i tillfälle att vitsorda dess utfärdade handlingar, der så skulle behöfvas; och har Herr *Wijk* slutligen fästat uppmärksamheten äfven derpå, att uti

de Handelstractater, som under sednare tider blifvit afslutade, grundade på reciprocitets-systemet, uttryckligen är nämndt, att Svenska skepp skola vara försedda med Commerce-Collegii fribref, såsom Nationalitets- och Passhandling, för att tillgodonjuta de fördelar, hvarom skeppsrederien, genom tractater med utrikes magter, äro försäkrade, och att denna handling måste företes äfven i de länders hamnar, hvilka ligga oss närmast.

Serskildt har dock hos Höglofl. Ridderskapet och Adeln Herr *Rosenblad, Bernhard,* andragit: att Utskottets gjorda hemställan är af en högst betänklig art för Svenska flaggan, enär, till följd deraf, de, densamma i utländsk hamn och af utländsk örlogsman, på grund af allmän statsrätt och serskilda tractater, tillkommande rättigheter skulle göras beroende af den möjliga mer eller mindre noggranhet hos hvarje skeppsbyggmästare, ända till den på de minsta bondvarf och hos hvarje Magistrat, äfven om denna komme att representeras af en tillförordnad Borgmästare; att om, vid ett enda tillfälle, någon origtighet skulle upptäckas af utländsk Auctoritet vore, serdeles under krigstid, all den säkerhet, Svenska flaggan eljest egde att påräkna, helt och hållet satt på spel, ett förhållande, som historien jemväl vitsordar; att ehuru Commerce-Collegii frihetsbref grunda sig på de af Magistraterne insände documenter, utgöra de likväl icke någon onyttig omskrifning deraf, helst vid granskningen af sistberörde handlingar misstag icke sällan upptäckas, hvilka då af Collegium rättas; och slutligen, att man med skäl besvärat sig deröfver, att helfrihetsbref böra förnyas hvart-, stundom hvart-tredje år; på grund af hvilket allt Herr *Rosenblad* föreslagit Rikets Höglofl. Ständer, att i underdånighet anhålla, "det "Kongl. Maj:t — med hufvudsakligt bifall till hvad serskildt tillförordnade "Committerade och Kongl. Commerce-Collegium, i afseende på förändring "af Kongl. Förordningen den 22 April 1829, angående passhandlingar för "fartyg, hvilka segla till utrikes ort, i underdånighet föreslagit, — i nåder "måtte borttaga skyldigheten att förnya helfrihetsbrefvet oftare, än då cor-"respondent-redare ombytes eller betydlig ombyggning sker;" och hafva inom Vältofl. Borgare-Ståndet åtskilliga Herrar Ledamöter framställt den åsigt, att helfrihetsbref blott borde uttagas "en gång för alla."

Till följd af dessa anmärkningar och under åberopande af de upplysningar, Utskottet i det återremitterade Betänkandet meddelat, får Utskottet, med fästadt afseende å vigten af ifrågavarande handlingar, synnerligast under krigstid, då hela landets handel och sjöfart deraf kan varda beroende, vördsamt anföra, att, ehuru bilbrefvet, på sätt Herr *Chri-*

stierson i sin motion antydt, innehåller uppgift om tid och ort, på hvilken fartyget är bygdt, samt certificater upptaga, att redare och skeppare äro Svenska undersåter, och desse handlingar således fullständigt ådagalägga hvad helfrihetsbrefven hafva för ändamål att bekräfta, så mycket mera, som dessa derpå äro grundade, måste likväl de af Commerce-Collegium utfärdade helfrihetsbrefven anses angelägna för authorisationen å utrikes orter, der man icke kan föreställa sig att de serskilda Magistraterne i Rikets spridda städer äro mera allmänt kända, och tillförlitligheten af deras certificater således mångenstädes torde sättas i fråga, på ett sätt, som kunde åstadkomma kännbara olägenheter, hvilket deremot icke bör kunna inträffa med en, genom det mångåriga bruket redan allmännare känd handling, utfärdad af Commerce-Collegium, såsom en Auctoritet, hvars befattning med hela Rikets handel och sjöfart, icke kan vara obekant för dem, som det kan tillkomma att efterfråga fartygens nationalitet; äfvensom det icke kan anses likgiltigt att bemälde Collegium bibehålles vid det tillfälle till öfversigt af Svenska sjöfartens tillstånd, som hittills, genom anmälan om helfrihetsbrefven, varit beredt; hvarföre Utskottet, med frångående af sitt förut meddelade yttrande, numera anser sig icke kunna tillstyrka upphörande af skyldigheten att uttaga helfrihetsbref för utrikes sjöfart, utan hemställer,

att Herr *Christiersons* derom väckte motion måtte förfalla;

men emedan åliggandet för skeppsredare att anskaffa nytt helfrihetsbref, så ofta som genom nu gällande Författningar är föreskrifvet, onekligen är förenadt med besvär och kostnad och mången gång kan verka ett ganska menligt hinder för sjöfarten, utan att en sådan iagttagelse synes vara af behofvet påkallad vid andra tillfällen, än då eganderätten till fartyg öfvergår från en till annan person, hvilket jemväl öfverensstämmer med de åsigter, som af Committerade blifvit yttrade, efter det Kongl. Maj:t afslog Rikets sednast församlade Ständers underdåniga hemställan om förändrade föreskrifter rörande helfrihetsbref, anser Utskottet sig ega full anledning att tillstyrka Rikets Höglofliga Ständer:

att i förnyad underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t framställa nödvändigheten om den förändring i Kongl. Förordningen den 22 April 1829, att, sedan Commerce-Collegium i föreskrifven ordning utfärdat helfrihetsbref för fartyg, samma helfrihetsbref icke behöfva årligen ombytas, utan må gälla så länge samme egare eller interessenter innehafva fartyget,

utan afseende derpå om annan skeppare för fartyget antages eller icke; äfvensom att helfrihetsbrefven, såsom oftast blottställda för fukt och väta, må, för att icke förstöras under den längre tid, hvarunder de nu torde komma att blifva gällande, hädanefter skrifvas på pergament.

Genom hvad Utskottet sålunda tillstyrkt, anser Utskottet sig jemväl hafva besvarat så väl Herr *Rosenblads* som åtskillige Herrar Ledamöters inom Vällofl. Borgare-Ståndet vid återremissen gjorde framställningar; äfvensom Utskottet anser att något serskildt yttrande numera icke erfordras i anledning af hvad Herr *Hegardt*, i sammanhang med Herr *Christiersons* motion, serskildt yrkat.

Stockholm den 29 October 1840.

N:o 116.

Ank. till Exp. Utsk. den 21 Nov., kl. 6 e. m.

Betänkande, om upphörande af dubbla års-beräkningen vid befordran till Ecclesiastika Embeten och Tjenster.

Af Hedervärda Bonde-Ståndet äro till Utskottet öfverlemnade motioner af vice Talemannen *Pehr Ericsson* och Riksdags-Fullmägtigen *Johan Olof Widegren* från Östergöthlands Län, hvari anföres, att, ehuru Kongl. Maj:t, efter hemställan af en för granskning af författningarna angående Läroverken i Riket, förordnad Comité, genom Nådig Proposition till Rikets Ständer, den 27 Februari 1829, begärt ett anslag af 42,000 R:dr till löneförbättring för Läroverken, på det, enligt den Nådiga Propositionens lydelse, Kongl. Maj:t derigenom skulle komma att bereda upphörande af den, både för undervisnings-verket och presterskapet i allmänhet, så menliga beräkningen af dubbla tjenste-år, och Rikets Ständer icke allenast, vid samma Riksdag då denna Proposition meddelades, beviljat det begärde anslaget, utan ytterligare vid sednaste Riksdag, genom underdånig skrifvelse den 29 September 1834, anhållit om fullbordan af detta Kongl. Maj:ts Nådiga löfte; har någon verkställighet härpå icke följt vidare än att Kongl. Maj:t, genom Circulaire de 16 November nästl. år, infordrat åtskillige upplysningar i ämnet, hvarjemte detta Circulaire skall icke otydligt

gifva vid handen att någon hufvudsaklig reform icke åsyftas, derföre motionärerne, under åberopande af angelägenheten att den dubbla årsberäkningen snart må upphöra, och de skäl dertill, som uti allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottets vid sista Riksdagen afgifna Betänkande N:o 93 äro anförde, föreslagit, att Rikets Ständer hos Kongl. Maj:t göra ytterligare underdånig framställning härom.

På sätt här ofvan är omförmäldt, har, i anledning af Rikets Ständers underdåniga skrifvelse den 9 September 1834, blifvit utfärdadt Kongl. Maj:ts Nådiga Circulaire till Consistorierne den 16 November nästlidet år, som innehåller att, vid öfvervägande af Rikets Ständers underdåniga framställning, Kongl. Maj:t, af förekomna anledningar, funnit för godt, att, förr än frågan om den dubbla tjensteårs-beräkningens upphörande till slutligt afgörande företages, i Nåder förordna och anbefalla:

1:o att samtlige Consistorierne skyndsamt inkomma med fullständiga uppgifter på alla de ecclesiastika Embets- och Tjenstemän, Lärarne vid de allmänna Läroverken undantagne, hvilka, antingen på grund af allmän författning, eller till följd af serskildt gifna Nådiga Resolutioner, ega rättighet dels till dubbel, dels till ökad tjensteårs-beräkning, hvarvid de böra uppgifva så väl beskaffenheten af de tjensten åliggande göromålen, som de den samma åtföljande löne-förmoner samt tillika afgifva yttrande, huruvida tjensten antingen kan indragas eller med annan ecclesiastik tjenst förenas, eller upprätthållas utan fördelen af ökad årsberäkning, eller i motsatt fall, hvilka medel och utvägar till nödig löne-förbättring kunna föreſinnas eller böra beredas;

2:o att, vid först inträffande ledighet af sådana ecclesiastika tjenster, med hvilka ökad eller dubbel årsberäkning är förenad, lärare-sysslor vid de allmänna undervisnings-verken likaledes undantagne, samma tjenster icke böra anslås ledige, eller af vederbörande embets-myndigheter, befattning tagas med deras åter-besättande, utan göromålen bestridas genom tillförordnade vicarier, intill dess Kongl. Maj:t fattat Dess Nådiga Beslut om den högre tjensteårs-beräkningen må bibehållas eller skall upphöra;

3:o att denna föreskrift äfven gäller för de ecclesiastika tjenstemän med dubbel eller ökad årsberäkning, Regements- och Amiralitets-Pastorer samt Bataillons-Predikanter, med flere, hvilka antingen af Kongl. Maj:t, på Dess Krigs-Expeditions underdåniga föredragning, utnämnas, eller af vederbörande militair-auctoriteter tillsättas; och borde Hans Kongl. Höghet Kron-Prinsen, i egenskap af Stor-Amiral och Chef för Artilleriet, samt

General-Befälhafvarne i de sex Militair-Districten, inkomma med enahanda uppgifter och yttranden, som de från Consistorierne anbefallda; samt

4:o att emedlertid fördelen af ökad årsberäkning må upphöra att innehafvaren vid ansökan till befordran tillgodokomma, sedan han från tjensten afgått och vunnit befordran till pastorat, de nu varande tjenstemännens rätt likväl oförkränkt.

Sedan de uppgifter och utlåtanden, som sålunda blifvit infordrade, nu mera inkommit, lärer denna angelägenhet blifva föremål för Kongl. Maj:ts närmare Nådiga pröfning; men huruvida den åsyftade förändringen af tjensteårs-beräkningen dervid kan åstadkommas, torde, hvad lärarne vid de allmänna undervisnings-verken beträffar, hufvudsakligen bero på fullständigheten af den förbättrade löne-reglering, som kunnat beredas genom användande af det anslag 42,000 R:dr, som för detta ändamål blifvit af Rikets Ständer beviljadt, helst en sådan förbättring alltid varit förutsatt såsom villkor för den högre årsberäkningens upphörande, och Rikets Ständer jemväl, vid den underdåniga framställning, som härom vid sista Riksdagen blifvit gjord, såsom hufvudsakligt skäl dertill, åberopat berörde anslag. — Sådant är icke förhållandet med de ecclesiastika tjenstebefattningar, som icke tillhöra de egentliga Läro-verken, men för hvilka förhöjd tjensteårs-beräkning likväl hittills varit medgifven. — Om dem hafva Rikets Ständer, uti den till Kongl. Maj:t aflåtna underdåniga Skrifveisen, yttrat sig, att antingen äro de af en mera enskild beskaffenhet, eller ega de ej någon större vigt för det allmänna, eller ock äfventyras icke deras bestånd, om de af andre personer bestridas; och ehuru de numera till Kongl. Maj:t inkomne serskilde uppgifterne och utlåtanden uppenbart visa att, för en och annan af dem, den förhöjda årsberäkningen är oundvikligen nödvändig, öfverensstämma de till en stor del helt och hållet med hvad på förrberörde sätt blifvit yttradt. — Då antalet af de vid sådane befattningar anställde personer, oberäknade dem, som lyda under Hof-Consistorium, hvarifrån någon uppgift icke är lemnad, uppgår till 182, eller nära tredjedelen af hela personalen, som nu tillgodonjuter ökad tjensteårs-beräkning, skulle redan, genom en förändring i denna del, den öfverklagade olägenheten väsendtligen minskas, hvarföre Utskottet, på de skäl, som för öfrigt äro fullständigt anförde uti det vid sista Riksdagen afgifne Betänkandet i detta ämne, anser sig böra tillstyrka:

en underdånig anhållan hos Kongl. Maj:t, att, oberoende af hvad förordnande, som kan meddelas, i afseende på tjenste-

års-beräkningen för lärare vid de allmänna undervisningsverken, der ökade års-beräkningen för andra ecclesiastikbefattningar må, så fort som möjligt är, dock utan rubbning af nu varande innehafvares rätt, upphöra i den mon det icke för en eller annan af dessa befattningar kan finnas oundvikligen nödvändigt att denna förmon bibehålles.

Med begagnande af det anslag, Rikets Ständer beviljat för löneförbättring åt lärarne vid Elementar-Läroverken, äro förändrade löne-regleringar för desse Verk tills vidare fastställde genom Kongl. Maj:ts Nådiga Bref den 21 September 1833 och den 1 November 1839, samt lönebeloppen i allmänhet bestämde: vid högre Lärdoms-skolor för Rector till 720 R:dr, för Conrector till 480 R:dr, för äldsta Collega till 360 R:dr, för 2:dra Collega till 300 och för yngste Collega till 240 R:dr; vid Lägre Lärdomsskolor, för Rector till 600 R:dr, för äldste Collega till 360 R:dr och för 2:dra Collega till 240 R:dr, samt vid Apologist-skolor, för Rector 600 R:dr, 1:sta Apologist 360 R:dr, 2:dra Apologist 300 R:dr och yngste Apologist 240 R:dr.

Genom denna reglering hafva lönerne visserligen i allmänhet och serdeles för de lägre befattningarne blifvit ökade, ehuru det icke saknas exempel af en och annan befattning, för hvilken den förut fastställda lönen till och med blifvit nedsatt; men dessa löner uppgå dock icke till belopp, som kunna anses motsvara de skäliga anspråken på tillräcklig utkomst vid en mera framskriden ålder, under en mödosam och ansvarsfull tjenstgöring och dessutom, så länge det icke gifves tillfälle för den ålderstigne och för undervisningen icke nog kraftfulle läraren att afträda från sitt kall med bibehållande af lönen, äro hvarken lärarens framtida bergning eller Läroverkets bestånd tillräckligt tryggade genom sådane löne-anslag, hvilka således icke eller kunna anses innebära full motsvarighet af den lärarne hittills tillerkände förmonen af dubbel årsberäkning.

Då Utskottet, till följd häraf, föreställer sig att den allmänna reglering, hvarom Rikets Ständer, i deras underdåniga skrifvelse den 29 September 1834, anhållit, svårligen under närvarande förhållanden och till äfventyrs icke förr, än efter en längre tid kan åstadkommas, torde emedlertid och intill dess en sådan reglering kan försiggå, det i församlingen tjenstgörande Presterskapets billiga klagan och rättvisa af den åsyftade förändringen fordra att åtminstone genast företages en jemkning och inskränkning, som utgör en öfvergång till den mera fulländade ordning, som åsyftas. Utskottet får berföre tillstyrka Rikets Ständer:

att hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att, vid tillsättningen af prest-lägenheter, den förhöjde tjensteårs-beräkningen må 1:o helt och hållet upphöra vid förslags upprättande till Tredje Classens Pastorat, samt till Capellans- och andra mindre tjenster, 2:o nedsättas till beräkningen af 1½ år för 1 år vid förslags upprättande till 2:a Classens Pastorat, men 3:o bibehållas i sin fulla kraft, vid tillsättande af första Classens Pastorat; dock att detta gäller endast med afseende å dem, som hädanefter tillsättas till tjenster, som åtföljas af förhöjd tjensteårs-beräkning.

Denna jemkning torde böra anses så mycket mera billig, som dels genom flere Kongl. Bref och synnerligen genom det i full kraft varande Kongl. Brefvet af den 21 Augusti 1786, det blifvit på det bestämdaste stadgadt att, till det i församlingen tjenande presterskapets förmon, vid tillsättande af tredje Classens Pastorat, endast i Kyrkans tjenst använde år böra beräknas, men det tydligen är ett lagstiftningen mindre värdigt kringgående af detta stadgande, att för vissa personer förvandla ett i tjensten användt år i tvänne, då det för andra icke gäller mer än ett; dels det isynnerhet är vid fråga om sådane Pastorat, eller de minsta, som den förhöjda tjensteårs-beräkningen är tryckande, emedan dessa Pastorat vanligen äro de enda, till hvilka det i församlingen tjenande Presterskapet kan sträcka sina förhoppningar.

Hvad Pastorat af andra Classen angår, så skall, enligt ofvannämnde Nådiga Bref, vid tillsättande deraf, göras afseende icke ensamt på tjensteår, utan äfven på den sökandes lärdoms-betyg, och då de med förhöjd årsberäkning försedde ecclesiastik-tjenstemännen vanligtvis hafva tillfalle att mera fullkomna sina studier, än de, hvilka, såsom Adjuncter, gå i Kyrkans tjenst, så hafva de förre vanligen högre lärdoms-betyg att åberopa, hvadan de, äfven med den nedsättning af deras årsberäkning, från 2 till 1½ år, som Utskottet föreslagit, komma att bibehålla en så bestämd öfvervigt öfver det tjenande presterskapet, att de dermed böra anses vara fullt nöjde och belåtne; och då dessutom till första Classens Pastorat, ingen förminskning i årsberäkning är föreslagen, synas de privilegierade ecclesiastika tjenstemännens befordringsrätt, äfven med de föreslagne jemkningarne, vara så vidsträckt, att ingen billig klagan öfver de föreslagne förändringarne, ifrån denna sida, bör ega rum.

Stockholm den 29 October 1840.

N:o

N:o 117.

Ank. till Exp. Utsk. d. 21 Nov., kl. 6 e. m.

Betänkande, angående föreslagen indragning af vice Presidents-Embetena i Hof-Rätterne, och förändrad benämning af Hof-Rätts-ledamöter, samt om ordningen för upprättande af förslag till ledamöter i Hof-Rätter och Collegier.

Sedan Utskottet genom Betänkande N:o 45, i anledning af väckt motion, tillstyrkt Rikets Höglofl. Ständer att hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, dels att vice Presidents-Embetena i Rikets Hof-Rätter måtte indragas, vid nu varande innehafvarnes afgång, dels att Hof-Rätternes samtlige ledamöter benämnas Hof-Rätts-Råd och tillerkännas dermed förenad värdighet, samt för öfrigt, hvad beträffar frågan om ordningen för uppgörande af förslag till Ledamöter i Hof-Rätter och Collegier, hänvisat till serskildt afgifvet Betänkande i detta ämne, så har förstnämnde Betänkande blifvit af Ridderskapet och Adeln afslaget och af Bonde-Ståndet bifallet, men till Utskottet återremitteradt af Preste- och Borgare-Stånden, i anledning af anmärkningar:

1:o att till Presidenter utnämnas vanligen män af hög börd eller politisk förtjenst, som merendels komma från fremmande Verk, hvaremot det varit vanligt, att till vice Presidents-sysslor den äldste eller mest förtjente af Hof-Rättens ledamöter blifvit befordrad; och ehuru hoppet om en högre värdighet eller större lön väl icke kunde bestämma en högre Domares eller annan embetsmans handlingssätt, vore möjligheten deraf likväl att anse såsom hörande till den fria utsigt till befordran, som borde vara öppen för hvar och en, som går i Statens tjenst, på hvilken man nu, mera än förr, skall göra anspråk. Det syntes icke conseqvent att på samma tid, då man skärper fordringarne på embetsmännen, minska medlen till deras uppmuntran, helst då besparingen är så obetydlig, som i närvarande fall;

2:o att inrättningen af vice Presidents-Embetet i Hof-Rätterne ej skall vara utan sin grund, emedan vanligen dertill skola blifvit utsedde de förtjente bland Hof-Rätts-Råden, hvilka tillika voro de äldste till lefnadsåren; Hof-Rätts-Råden äro referenter af mål, men vice Presidenterne äro derifrån befriade, så att de förre utarbeta och föredraga målen, men de sena-

re endast deltaga i besluten, emedan man ännu ville lyssna till den gamles rådslag på domare-stolen i förekommande ärenden, fastän man ej mera fordrade af honom, att han skulle lägga handen vid deras egentliga utarbetning till föredragning;

3:o att den föreslagna högre Embets-värdigheten för Hof-Rätternes en del ledamöter skulle föranleda till ökade anspråk på löner, helst Utskottets förslag icke vore förenadt med något förbehåll, att de högre lonerne skulle endast tillkomma de äldre ledamöterne; att den närvarande skillnaden emellan Hof-Rätts-Råd och Assessorer borde bibehållas såsom en lämplig påminnelse till de yngre ledamöterne, att de böra åtnöjas med lägre värdighet och mindre löne-villkor, än de äldre, och att den föreslagna förändringen vore för tidig, då Rikets Ständer ännu icke beviljat de löneförmoner, som för Hof-Rätterne äro begärde, hvarföre i stället borde föreslås, att Rikets Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla om en förändrad organisation af Rikets Öfver-Rätter, med iagttagande af de besparingar, som kunna ske, och att Kongl. Maj:t, vid nästa Riksdag må aflåta Nådig Proposition om planen för deras arbetens fördelning samt för ledamöternes loner och benämning;

4:o att, som Grundlagen stadgar, att förslag till de tjenster, hvarå Konungen utfärdar fullmakter, skola af vederbörande insändas för de fall, der sådant förut varit vanligt, hvilket inom Hof-Rätterne skett endast för Assessors-tjenster, men icke för Hof-Rätts-Råd, så skulle följden af den föreslagna förändringen blifva, att alla ledamots-platser inom Hof-Rätterna skulle tillsättas utan ansökningar eller förslag. För att undgå denna följd och ändock bereda åt de ifrågavarande embetsmännen en rättvisa, motsvarande hvad, som ansetts vara åsyftadt med Utskottets förslag, har en ledamot af Borgare-Ståndet föreslagit, att, då en ledamot nu måste erlägga en dryg fullmakts-lösen, först när han utnämnes till Assessor, derefter då han i sin tur befordras till Hof-Rätts-Råd och ytterligare, då Hof-Rätts-Råds-lön honom tillerkännes, det må stadgas, att en sådan embetsman icke bör erlägga annan fullmakts-lösen än den, som motsvarar den högre lönen, då han deraf kommer i åtnjutande;

5:o att skillnaden emellan Hof-Rätts-Råd och Assessorer så mycket heldre måtte bibehållas, som deras befattningar skola vara olika, emedan, då arbetet inom Hof-Rätterne äro fördeladt på Departement eller Divisioner, som hafva Hof-Rätts-Råd till ordförande, och då dem dervid åligger att leda öfverläggningarna och taga noggrann kännedom om målen, innan de föredragas, skall deras befattning vara mera trägen och magtpåliggande

än de öfrige ledamöternes, och det således synas vara i sin ordning, att de hafva företräde framför de yngre, så väl i värdighet, som löneförmoner;

6:o att Rikets Ständer icke böra befatta sig med titulaturen; men om, genom Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition, visas angelägenheten att höja Assessorernes löner, borde derå fästas det afseende, som saken förtjenar; och förmodas, att desse embetsmän, om de vinna en billig tillökning i sina lönevilkor, finna sig belåtne med den titel, som de för närvarande innehafva.

I anledning af dessa anmärkningar och hvad i sammanhang dermed blifvit föreslaget, har Utskottet tagit ärendet under ytterligare öfvervägande; och som, vid en förväntad allmännare reglering af Embetsverken och Domstolarna med dertill hörande embeten, det icke lärer förbises, i hvad mon de nu föreslagne förändringarne kunna och böra ega rum, och denna fråga mest ändamålsenligt kan, i sammanhang med en sådan reglering, behandlas, utan att den är af den vigt, att den synes påkalla ett föregående serskildt beslut derom, så anser sig Utskottet böra, med frångående af de förut af Utskottet framställde förslagen, tillstyrka,

att motionen om indragning af vice Presidents-Embetena i Hof-Rätterna, om förändrad benämning af Hof-Rätts-Ledamöter, samt om ordningen för upprättande af förslag till Ledamöter i Hof-Rätter och Collegier, nu icke må till någon Rikets Ständers åtgärd föranleda.

Stockholm den 29 October 1840.

N:o 118.

Ank. till Exp. Utsk. d. 26 Nov., kl. 6 e. m.

Betänkande, angående upphörande af det så kallade Hemförare-Båt-Gillet i Götheborg.

Samtlige Riks-Stånden hafva till Utskottet återremitterat dess i detta ämne afgifne Betänkande N:o 29, efter anmärkningar, som sammanstämma i det hufvudsakliga innehåll: att, ehuru Båt-Gillets rättigheter och skyldigheter äro, på sätt Utskottet åberopat, stadgade genom äldre och nyare Kongl. Resolutioner, borde Rikets Ständer icke deraf vara hindrade att egna sin uppmärksamhet åt ett mål af den märkvärdighet, som detta. Ett så-

dant hinder skulle annars möta vid hvarje fråga om upphäfvande af ett monopolium, då det vore icke sannolikt, att personer, som deraf hade fördel, skulle uragtlåta att för hvarje fall, så mycket som möjligt, hos Regeringen förskaffa sig bekräftelse på besittnings-rätten deraf. Det skall följa af 9 § i Riksdags-beslutet den 2 Maj 1810, att denna, så väl som alla öfriga Skråinrättningar i Sverige, icke bör uteslutande vara till någon viss corporation öfverlåten, utan tillhör en hvar Svensk medborgare att sig dermed befatta. — Så vida begreppet om egande-rättens helgd får gifvas den utsträckning, att den ifrågavarande anstalten deraf skyddas, skall aldrig något föråldradt missbruk afhjelpas, vore det än, lika med hvad detta förmenas vara, uppenbarligen stridande emot Grundlagens anda, sådan den uttryckes i 60 § Regerings-formen. — Båtförare-Gillet, stiftadt under helt olika handelsförhållanden, skall nu mera icke förmå att, med sina 25 numer-båtar, motsvara den så oändligen utvidgade rörelsens fordringar, eller att utan legobiträde besörja alla transporter emellan fartygen och upplagsplatserne. — Följden skall vara uppehåll, väld, öfverdrifven taxation samt ocker på oprivilegierade båtförares arbets-förtjenst. Gillet skall utvälja de för sig förmonligaste, och antingen uppskjuta de öfrige i reserv, eller, efter föregången ansökning, meddela tillåtelse för den trafikerande att hjelpa sig sjelf, för hvilken tillåtelse likväl ofta dryga afgifter och ända till half frakt måst erläggas. Det är visadt exempel, att en exportör blifvit af Gillet lagsökt för 1,245 R:dr 11 sk. Banco i frakt för Plankor, som han utfört under året, utan att begagna hemförare-båtar, och att han, efter träffad förening, måst erlägga 300 R:dr af hvad sålunda blifvit fordradt, äfvensom att en annan handlande, som begagnat berörde båtar, måst, för lossning från ett fartyg af 102 lästers drägtighet, betala 294 R:dr 16 sk. Banco, då denna lossning skall kunnat skett för 100 R:dr, om godsets landsättning varit fri, och samma last kunnat föras till Waldemarsvik vid Calmar för enahanda frakt, som nu måst erläggas för transporten $\frac{1}{2}$ mil på Götheborgs rivièr. Såsom en ytterligare olägenhet är anfördt, att, om någon af Gillets farkoster uppehålles blott några timmar, utöfver hvad som är stadgadt, måste betalas liggpenningar, hvilka kunna uppgå till 25 R:dr Banco om dagen, och det skall vara svårt att controllera uppgiften om väntningstiden, synnerligast då båtarne skolat användas till biträde åt utländske skeppare, som icke kännt förhållandet med ifrågavarande transport-inrättning. Då den på sådant sätt betydligt ökade transport-kostnaden måste läggas på varan, fördyras denna för consumenten, så att den ifrågavarande angelägenheten

icke endast angår Götheborgs stad enskildt, utan verkar på hela det omkringliggande landet.

De upplysningar om Hemförare-Båt-Gillet i Götheborg, som för Utskottet varit att tillgå, föranleda icke, att den uteslutande rättigheten till fraktning af varor å Götheborgs rivièr blifvit åt Gillet öfverlåten, med hufvudsaklig afsigt att bereda detta Gille någon fördel. Tvertom synes det ovedersägligt, att anstalten från början åsyftat att bereda en för trafiken nödvändig, alltid säker, utväg att få varor fraktade. Derföre har Gillet bestämd förbindelse att verkställa sådan fraktning när helst det påkallas, och betalningen derföre bestämmes icke af Gillet, utan erlägges efter taxa, som föreslås af Handels-Societeten och fastställes af Magistraten. Då sådane vilkor äro stadgade, synes det, som om den Gillet förunnade rättigheten icke kan hänföras till hvad man vanligen förstår med monopolier, då till begreppet derom hufvudsakligen torde höra, att den monopolicerade näringen bedrifves godtyckligt och betalningen för arbete eller producter äfven godtyckligt beräknas. Här är egentligen för handen ett contract, afslutadt emellan Gillet och de trafikerande, representerade af Staten, med motsvarige rättigheter och skyldigheter å ömse sidor, utan att godtycke å någondera sidan är medgifvet. Också saknas det icke anledning, äfven af den inom Riks-Stånden förda discussionen, att anstalten än i denna stund anses oumbärlig för trafiken och att isynnerhet handlande och trafikerande med inskränktare rörelse, som icke äro i tillfälle att förse sig med egna fraktbåtar, skulle mången gång ställas i förlägenhet, om icke berörde anstalt vore beredd, hvilket till och med af representanter från Götheborgs stad blifvit påstådt. — Det synes således påkallas både af grannlagenheten att icke förnärma enskildes rätt, och af omtankan för allmänt bästa, att en noggrann undersökning och pröfning föregår, innan man anser anstalten för förderflig och påkallar dess upphäfvande. I ärendets så beskaffade skick har Utskottet ansett, att Rikets Höglofl. Ständer icke borde dermed taga någon befattning; men efter de inom alla Riks-Stånden nu gjorda framställningarne om verkligen kännbara olägenheter, som genom denna anstalt träffat trafikerande, och då deraf torde synas, som om anstalten tilläfventyrs icke mera är lämplig för närvarande förhållanden, utan antagit en art af monopolium, för hvars afskaffande Rikets Ständer böra medverka, så anser Utskottet sig böra förändra det förr afgifna yttrandet, i så motto, som Utskottet hemställer,

att Rikets Höglofl. Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet anmäla, hvad rörande detta ärende förekommit, och an-

hålla, att Kongl. Maj:t täckes i Nåder låta undersöka, om och i hvad mon de Hemförare-Båt-Gillet förunnade rättigheter kunna vara förnärmande för de trafikerande och verka menligt för trafiken, samt, efter sig företeende omständigheter, vidtaga nödige åtgärder för anstaltens afskaffande, om den finnes motverka ändamålet eller icke motsvara det.

Stockholm den 29 October 1840.

Reservationer

af Herrar Friherrarne *Hamilton* och *Leyonhufvud*, hvilka ansett ärendet vara af den enskilda beskaffenhet, att Rikets Ständer icke borde sig dermed befatta, och således tillstyrkt, att Utskottet borde vidblifva sitt först afgifne yttrande.

Af Herr *Wallander:* "Utskottet har visserligen föreslagit, att en sorts undersökning bör ske, men likväl ej sådan, som en del ledamöter inom detsamma föreslagit. Jag nödgas derföre reservera mig emot beslutet, såsom, efter min öfvertygelse, ej ledande fullkomligt till målet. Jag hade trott, att Utskottet, enligt hvad discussionen inom detsamma föranledt, hade bordt tillstyrka, att, om Båtförare-Gillet ej skulle alldeles kunna upphöra, detsammas privilegier åtminstone så mycket minskas, att det stode hvar och en fritt att af detsamma sig begagna eller icke. Jag hade trott detta nu kunna och böra ske, så mycket heldre, som beständigt höres talas om nutidens tvång och att en allmän frihet snart måtte inträda samt följaktligen alla gamla monopolier afskaffas, så mycket angelägnare, som klagomål deröfver hörts vid flera Riksdagar, ej allenast af ortens invånare, utan af representanter från städerna vid Wenern."

N:o 119.

Ank. till Exp. Utsk. den 26 Nov., kl. 6 e. m.

Utlåtande, i anledning af väkt fråga om Stapelstads-rätt för Köpingen Döderhultsvik, samt Läns-Styrelsens förflyttande dit ifrån Calmar stad.

Riksdagsfullmägtige *Måns Månsson* och *Johannes Andersson*, med hvilka sig förenat *Nils Magnusson*, alla från Calmar Län, hafva, uti ett

till Hedervärda Bonde-Ståndet ingifvet memorial, föreslagit, att köpingen Döderhultsvik måtte förunnas sjö- och stapelstads-rättigheter, och såsom skäl derföre hufvudsakligen anfört: att köpingen Döderhultsvik, belägen emellan Calmar och Westervik, med ungefärligen 9 mils afstånd från hvardera, skall ega en förträfflig, rymlig och säker hamn med god ankarbotten och ett inlopp, hvars minsta djup tunnits vara 24 fot; att af köpingens invånare, hvilka till antalet utgöra nära 600, finnas 19 handlande, deraf 12 skatta lika, om icke mer, än åtskillige handlande i Calmar; att köpingens handel synnerligast drifves med bräder, plankor, tjära, ved och andra skogsproducter till export, samt med sill, salt, bomull, färgstofter m. m.; att köpingens invånare ega 13 fartyg af tillsammans 250 svåra lästers drägtighet, nemligen en galeas, 3 slupar och 9 skärgårds-jagter; att hamnen finnes tjenlig till anläggande af skeppsvarf och att virke samt andra materialier för skeppsbyggnad äro i orten att tillgå; att till köpingen höra 5 lastage-platser, som vanligtvis årligen besökas af omkring 450 fartyg; att i sjelfva köpingen finnas 2 fabriker och i dess grannskap 8 pappersbruk och 7 jernbruk, af hvilka senare 5 uppgifvits föra deras tillverkning till köpingen, och att från 36 af de närmast belägne socknar inom Calmar, Kronobergs och Jönköpings Län, till köpingen årligen skall införas omkring 50,000 tolfter bräder och plank, hvaraf ofta en större del skall blifva längre tid qvarliggande, i brist af rättigheten till utrikes export.

Inom Höglofl. Ridderskapet och Adeln har Herr *Bråkenhjelm, Per Reinhold,* jemte framställning om det lämpliga deruti, att Läns-Styrelsen flyttades från Calmar till medelpunkten af Länet, der Döderhultsvik är belägen, föreslagit, till beredande af detta ändamål, att Döderhultsvik måtte erhålla stapelstads privilegier, såsom skäl för hvilket senare yrkande Herr *Bråkenhjelm* dels åberopat den af köpingens inbyggare biträdde, af flera församlingars invånare hos Kongl. Maj:t gjorde, enahanda underdåniga anhållan, dels ock omnämnt köpingens betydliga befolkning i förhållande till dess storlek, samt dess lifliga handel å nästgränsande trakter.

För pröfningen af dessa motioner, hvilka blifvit till Utskottets handläggning öfverlemnade, har Utskottet förskaffat sig del af de i ansökningsväg till Kongl. Maj:t i underdånighet afgifne handlingar i detta ämne och deraf inhemtat, att, sedan 12 handlande och åtskillige andra borgare i Döderhultsvik, på enahanda skäl med de, som finnas omförmälde i ofvananmärkte från Hedervärda Bonde-Ståndet ankomne memorial, hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhållit om sjö- och stapelstads-rätt för Döderhultsvik, samt invånarne uti Döderhults socken och 24 andra församlingar inom Cal-

mar Län serskildt framställt deras önskan om bifall till nämnde underdåniga anhållan, hufvudsakligen i anseende till deraf förväntade förmonligare afsättning af deras skogs-effecter; så har Kongl. Maj:t den 8 Augusti 1836 i Nåder befallt Dess och Rikets Commerce-Collegium att i frågan afgifva underdånigt utlåtande, efter det General-Tullstyrelsen, Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Calmar Län och öfriga vederbörande förut blifvit hörde.

Med anledning deraf hafva sistbemälde båda Auctoriteter och de Handels-Societeter, som här nedan omförmälas, i underdånighet yttrat:

General-Tullstyrelsen: att orten omkring Döderhultsvik, åtminstone för en tid, och så länge de redan hårdt medtagne skogarne vore att tillgå, väl förmår att förse köpingen med mera exportvaror af både träd och jern, än mången stapelstad för närvarande åstadkommer, men att köpingens läge visade omöjligheten, att den kunde bereda utväg för en stapelstads rörelse af något större och allmännare gagn, enär inom den bergiga trakt, hvari köpingen är anlagd, med en enda smal, krokig och backig gata, redan för den uppdrifna inrikes handelsrörelsen, allt möjligt utrymme blifvit begagnadt till trädvaru-upplag, samt till bostäder, på hvilka senare tillgången skall vara så upptagen, att Tull- och Postverkens tjenstemän på stället icke utan stor svårighet och betydlig uppoffring kunnat erhålla nödiga husrum; och om äfven ett större utrymme tilläfventyrs skulle på lagligt sätt kunna beredas till full egande-rätt, i likhet med andra städers tomter, kunde det dock ej vinnas annorstädes, än i den svåra och trånga bergstrakten der omkring, som för stadsbyggnader och tillhörande anläggningar blefve i hög grad olämplig, serdeles i den mon, de komme att aflägsnas från hamnen, hvilken visserligen nu för inrikes trafiken kunde vara förmonlig, men säkert ej blefve tjenlig för en lifligare utrikes sjöfart; hvarförutan en sådan utsträckning i handels-rättigheten för Döderhultsviks köping skulle göra det oundvikligt att, utom en ökad och kostsammare tullpersonal på stället, jemväl, i anseende till den deremellan och Calmar varande 9 mil långa och för olaga lossningar synnerligt tjenliga skärgård, der anställa en stark kustbevakning, hvilken hittills kunnat undvikas, så länge icke några fartyg från utrikes orter gått längre upp i sundet, än till Calmar, och ehvad de i Döderhultsvik inflytande tullmedel kunde blifva svarande mot den tullminskning, som i Calmar, och möjligen äfven i någon annan stapelstad, måste uppkomma genom förlusten af den del utaf dessa städers utrikes rörelse, som till Döderhultsvik öfverginge, måste, enär tullbevakningen uti och omkring dessa städer icke kunde i lika mon

inskrän-

inskränkas, den, som i och för Döderhultsviks utrikes rörelse erfordrades, serskildt medföra en ganska känbar tillökning i Tullverkets utgifter, utan att den sannolikt komme att ersättas genom något ökadt tullbelopp; — i betraktande af hvilka omständigheter General-Tullstyrelsen, med hänsigt derjemte till dess förut i dylika frågor yttrade grundsats, att antalet af orter med stapelstads-friheter i allmänhet tål snarare minskning än utsträckning, trott äfven nu skäl ej vara för handen att med sitt underdåniga tillstyrkande understödja ansökningen om rättighet till sjöfart på utrikes ort för Döderhultsviks köping, utöfver hvad den redan har sig medgifvet i kraft af gällande Seglations-Ordningar.

Kongl. Maj:ts Befallningshafvande: att enär sedan år 1830, då Kongl. Maj:t afslog en ansökning, åsyftande enahanda förmoner för Döderhultsvik med de nu begärda, några nya förhållanden, som tala för bifall till invånarnes derstädes ytterligare gjorda försök, destomindre inträffat eller förefinnas, som Länets skogar, hvarifrån de förnämsta export-artiklarne hemtades, redan voro så hårdt medtagne, att några nya källor för handelns utvidgande icke deraf kunde påräknas, samt, enligt Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes tanka, köpingen icke, i anseende till uppgifna locala omständigheter, vore till idkande af utrikes handel passande och ej eller genom en dylik utvidgning i köpingens handels-rättigheter någon fördel skulle orten deromkring tillskyndas, men deremot både Calmar och Westervik genom en sådan rubbning i handels-förhållandena bringas till undergång och Staten i betydlig mon förlora, funne Kongl. Maj:ts Befallningshafvande sig böra afstyrka Nådigt bifall till förrberörde underdåniga ansökning.

Handels-Societeten i Calmar: att så väl den större concurrensen i uppköp af skogs-effecter, som den lifliga sjöfarten emellan Döderhultsvik och Calmar skulle till men för ortens invånare upphöra, om Stapelstads-rätt förunnades berörde köping; att de köpmanna-varor, hvaraf allmogen har behof, hållas den för närvarande i Döderhultsvik tillhanda för samma pris, som i Calmar och Westervik; vid hvilket förhållande icke allmänheten, utan endast de handlande i Döderhultsvik, skulle skörda fördel af stapelstads-rätten; att stapelstads-rätts beviljande för köpingen skulle föranleda till handelns i Calmar stad förstöring; att vid Döderhultsvik väl finnes ankarbotten nära till boningsplatserna, men att farleden är trång och farlig samt att der finnes ingen eller ganska ringa tillgång på friskt vatten; att, om Döderhultsvik blefve stapelstad, sådant skulle påkalla en ökad tullbevakning och leda till kostnader för Staten, utan motsvarande

inkomster, och att, på grund af denna framställning, Calmar handlande ansåge det ej vara rättvist hvarken i legalt eller moraliskt hänseende, eller ens klokt och välbetänkt i Statsekonomiskt afseende, att rubba förhållanden, under hvilka Döderhultsviks invånare njuta trefnad och bergning; samt

Handels-Societeten i Westervik: att skogarne omkring Döderhultsvik i längden icke skulle kunna lemna tillräckliga producter till bedrifvande af en jemt underhållen utrikes handel derstädes; att således hvarken allmän eller enskild fördel vore att förvänta af den för denna köping föreslagna stapelstads-friheten, hvilket likväl, i afseende på nödvändigheten af serskild Tullbevakning och andra anstalter, blefve med betydliga kostnader förknippadt; att vid anställde pejlingar blifvit utröndt, att inloppet till Döderhultsvik är ganska trångt och för större fartyg både osäkert och obeqvämt; att anläggningen af en ny stapelstad i Döderhultsvik, för att gynna afsättningen af skogs-effecter, vore i rak strid med de hitintills för skogarnes vård och fredande vidtagne flerfaldiga föreskrifter, och att en dylik anläggning skulle vara af högst menlig inverkan på handels-rörelsen i Calmar och Westervik och blott leda dertill, att, i stället för dessa två någorlunda välmående städer, orten finge tre med otillräcklige resourcer till rörelse.

Uti derefter af Commerce-Collegium den 3 Augusti 1837 afgifvet underdånigt utlåtande, har Collegium bland annat upplyst, att Döderhultsvik från äldre tider tillbaka varit en under Calmar lydande köping, hvarest ingen egt att till handels idkande sig nedsätta, utan att vara edsvuren och bosatt borgare i Calmar samt der ega hus och gård; att, sedan underdåniga ansökningar, tid efter annan, blifvit gjorde om upphäfvande af nämnde inskränkning i rättigheten för handelns idkande i Döderhultsvik, Kongl. Maj:t, uti Nådig Skrifvelse till Collegium den 7 October 1800, förklarat, det Kongl. Maj:t icke funnit några skäl sig förete, som kunde verka ändring i Dess redan meddelade beslut, innehållande afslag å förut ingifne ansökningar om stads- och stapel-frihet för nämnde köping, helst en stad derstädes svårligen skulle kunna bringas till den rörelse, som förtjenar afseende; men då Kongl. Maj:t deremot ansett, att en väsendtlig nytta kunde tillskyndas det omkringliggande landet, derest rättigheten till inrikes handelsidkande i berörde köping mindre än ditintills inskränktes, i afseende på dem, som för sådant ändamål sig derstädes nedsatte, blef i Nåder förordnadt, att de, hvilka kunde vara hugade att, till idkande af inrikes handel, uti Döderhultsvik sig bosätta och dertill hos Magistraten i

Calmar sig anmälte, skulle en sådan rättighet erhålla, utan att vara hvarken hindrade af de Reglementen och Författningar, tjenande till efterrättelse för dem, som i Calmar stad ville idka handel, eller bundne vid det föreskrifne vilkoret a t i samma stad vara bosatte borgare och der ega hus och gård, dock att en sådan handlande inom Döderhultsvik skulle anses såsom borgare i Calmar och i denna egenskap derstädes för sin rörelse undergå den allmänna taxeringen, samt i öfrigt, lika med andre borgare, bidraga till stadens upprätthållande genom i detta afseende erforderliga utskylder; och att uti detta stadgande någon annan ändring sedermera icke skett, än att genom Kongl. Brefvet den 3 December 1818 blifvit föreskrifvet, att endast de, som fullgjort de vilkor, Författningarne bjuda för vinnande af burskap å handel i de städer, som ej äro classificerade, kunna erhålla rättighet att i Döderhultsvik nedsätta sig för att idka inrikes handel.

Under erinran, att Kongl. Maj:t senast den 29 April 1830 afslagit en af åtskillige Riksdagsmän af Hedervärda Bonde-Ståndet från Calmar och Jönköpings Län i underdånighet gjord ansökning, att Döderhultsvik måtte blifva stapelstad, och jemte förmälan, att i de underdåniga ansökningar, hvarröfver Collegium hade att yttra sig, den framställning blifvit gjord, att, om stapelstads-rätt förunnades Döderhultsvik, skulle en lifligare och förmonligare afsättning af kringliggande landsortsproducter komma att ega rum samt ortens invånare kunna för billigare pris än hitintills erhålla de för dem behöfliga stadsmanna-varor, har Collegium vidare yttrat, att då de skogs-effecter, invånarne omkring Döderhultsvik hafva att aflåta, under nuvarande förhållanden betalas lika högt, om ej högre i Döderhultsvik, än i Calmar, och ortens invånare således ej egde skäl att beklaga sig hvarken öfver trög afsättning eller lågt pris på samma skogs-effecter, syntes hvad derom blifvit framställdt, icke förtjena afseende; likasom och då jemväl de Calmar stads handlande, som i köpingen hålla köp-svenner eller så kallade provisions-handlande, hafva sig ålagdt, att i Döderhultsvik hålla köpmannavaror till salu till lika pris, som i Calmar, samt köpingens egna handlande, för att kunna med handlandena från Calmar underhålla täflan i försäljningen af specerier och andra importer, icke torde underlåta att dermed sig förse från större stapelstäderne, der desse varor vanligen erhållas till lägre pris, kunde häraf med säkerhet slutas, att, äfven i afseende på inköp af utländske handels-artiklar, ifrågavarande landsortsinbyggare icke skulle hemta någon serdeles fördel deraf, att stapelstads-rätt förunnades Döderhultsvik, och att således en dylik förmon för köpingen endast skulle leda dertill, att den export- och import-handel i Calmar Län, som hitin-

tills blifvit verkställd af två städer, komme att fördelas på tre; — vid hvilka förhållanden och då Collegium i allmänhet ansåg olämpligt, att nya handelsstäder tillskapades, utan förmåga eller tillgång på export-varor, för att drifva en vidsträcktare utrikes handel, samt Collegium för öfrigt instämde i den af General-Tull-Styrelsen yttrade tanka, att, om stapelstads-rätt förunnades Döderhultsvik, sådant utan ändamål skulle medföra ökade kostnader för Tullverket och bereda nya tillfällen till oloflig varu-införsel, Collegium afstyrkte Nådigt bifall till de ifrågaställde underdåniga ansökningarne.

I anseende till de sålunda yttrade betänkligheterne och då bedömandet deraf beror på local-förhållanden, hvarom Utskottet hvarken eger eller är i tillfälle att inhemta tillförlitlig kännedom, anser Utskottet sig icke böra tillstyrka, att motionen om stapelstads-frihet för Döderhults köping må till någon Rikets Ständers åtgärd föranleda.

Beträffande åter frågan om Landshöfdinge-Residensets förflyttande från Calmar till Döderhultsvik, så, enär en sådan anstalt vore oundvikligen förenad med ganska betydliga kostnader för Staten, utan att motsvarande fördel deraf synes vara att påräkna, hemställer Utskottet, att detta förslag må förfalla.

Stockholm den 29 October 1840.

Reservation

af *Måns Månsson* från Calmar Län: "Från det Betänkande, som Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet meddelat, i frågan om stapelstadsrätt för köpingen Döderhultsvik, får jag härmedelst reservera mig, och tillika anföra den mening, hvilken jag anser Utskottet hafva bordt i Betänkandet uttala.

Då man efterser anledningen, hvarföre Utskottet afstyrkt det väckta förslaget, igenfinner man denna anledning uti de af åtskillige auctoriteter uttalade betänkligheter i frågan, hvilka skulle bero på local-förhållanden, om hvilka Utskottet hvarken egde, eller vore i tillfälle att inhemta, tillförlitlig kännedom.

Det är visserligen möjligt, att Utskottet ej varit i tillfälle att förskaffa sig visshet om, huruvida dessa betänkligheter äro grundade; men, om det ådagalägges, att desamma äro utan grund, att, för sakens motverkande, med sanningen mindre öfverensstämmande uppgifter blifvit gjorde af de intressen, som förmenat sig skola lida skada af den begärda förmonen

för köpingen; och om derigenom nämnde, på dessa uppgifter grundade, betänkligheter undanrödjas, så torde också det afstyrkande, som Utskottet meddelat, lemna rum för en annan åsigt.

Jag skall här söka att vederlägga de förnämsta af dessa betänkligheter.

Att inom den bergiga trakt, hvari köpingen är anlagd, redan för den uppdrifna handelsrörelsen allt möjligt utrymme blifvit begagnadt till trädvaru-upplag samt till bostäder, är ganska sannt, likasom att köpingens allt mer och mer ökade rörelse verkligen redan fordrar ett större utrymme, än den för närvarande innehar. Men denna olägenhet förtjenar icke ringaste afseende, enär egaren af Fredriksberg, på hvars grund köpingen är belägen, redan förbundit sig att afstå så mycket mark, som kunde erfordras. Samma olägenhet har inträffat för alla städer i början af deras uppkomst. Att åter det erforderliga utrymmet ej kan vinnas annorstädes, än i den svåra och trånga bergstrakten omkring köpingen, är fullkomligen falskt; ty, ehuruväl trakten är bergig på tvänne sidor af köpingen, finnes dock slättland på den 3:dje och den 4:de vetter ut åt hafvet.

Vidare har man anfört, att Calmar Läns skogar, hvarifrån de förnämsta export-artiklar skulle hemtas, redan voro så hårdt medtagne, att några nya källor för handelns utvidgande icke deraf kunde påräknas; denna uppgift är väl sann, så vidt den rörer trakten kring Calmar, men att den ej eger grund, i afseende å de skogar, som äro belägne kring Döderhultsvik, kan en hvar få tillfälle att erfara, som vill företaga sig en undersökning af verkliga förhållandet.

Hvarföre den större concurrensen i uppköp af skogs-effecter skulle upphöra eller minskas, om förslaget vunne bifall, kan jag icke förstå; ty, om än Döderhultsvik blefve stapelstad, förhindrar ju sådant alldeles icke invånarne i Calmar, eller ifrån hvilket annat ställe som helst, att, liksom förut, låta för egen räkning uppköpa skogs-effecter å förra stället. Medgifvas måste dock, att sjöfarten mellan Döderhultsvik och Calmar skulle minskas; men detta torde dock ej hafva någon värre följd, än den, att handlandena å förra stället finge behålla de summor, som de nu i commissionärs-arfvode låta gå i fickorne på handlandena i Calmar.

Den omständighet, att en handlande i Döderhultsvik ej eger att sjelf skeppa sin vara till utrikes ort, utan måste, som man uttrycker sig, clarera antingen i Calmar eller annan stapelstad, skall ovilkorligen hafva till följd, dels att en onödig och kostsam tidsutdrägt orsakas, dels ock att handlanden i Döderhultsvik för de varor, han der upphandlar, måste, för att på samma vara förtjena lika mycket, som handlanden i en annan sta-

pelstad, derför betala så mycket mindre, som motsvarar kostnaden för berörde tidsutdrägt, äfvensom Commissionärs-arfvode. Det är en gifven följd — den är så klar, att den icke behöfver bevisas för andre, än dem, som icke vilja begripa, hvad hvar och en förstår. Men det är ej handlanden i Döderhultsvik, som härpå förlorar — han tar nog ut sin förtjenst. Det är endast den, som till honom försäljer de varor, hvarmed han handlar — det är således till största delen ortens allmoge.

En annan uppgift torde jag äfven få motsäga, den nemligen, att köpmanna-varor skulle hållas till salu till lika pris i Döderhultsvik, som i Calmar. Jag har köpt dylike varor å begge dessa ställen och kan intyga, att sådant ej är förhållandet. Hur skulle man ock kunna tänka sig detta, då handlandena i Döderhultsvik ej få taga varorne ur första handen, utan måste inköpa dem från handlandena i någon Svensk stapelstad, hvilka sjelfva skola derå hafva förtjenst. Dessutom medförer transporten äfven i detta fall en eljest obehöflig kostnad.

Vidare har man påstått, att farleden är trång och farlig. Ej eller detta är enligt med förhållandet, och det bästa bevis härpå utgöres deraf, att ett ganska ringa antal fartyg hafva lidit skeppsbrott utanför Döderhultsvik, i förhållande till andra ställen.

Man skulle väl icke hafva kunnat tro, att Handels-Societeten i Calmar skulle framkomma med den i sanning löjliga uppgift, att köpingen egde ingen eller ganska ringa tillgång på friskt vatten, då hvar och en, som företager en resa dit, icke gerna kan underlåta att, straxt bredvid vägen och der köpingens hus vidtaga, blifva varse en större källåder, tillräcklig att förse såväl köpingen som äfven Calmar och Westervik, om så behöfdes, med vatten. Denna uppgift torde emedlertid få utgöra ett bevis för de andre uppgifternes halt och värde.

Det är en falsk fruktan, att Calmar och Westervik skulle gå under, om Döderhultsvik blefve stapelstad. Men vore än så förhållandet, så förhindrades dock icke en sådan undergång af Prohibitiv-författningar. Den kunde endast någon tid uppskjutas. Calmar Län, med en kuststräcka af öfver 24 Svenska mil, och de dertill inåt Sverige belägne orter, icke allenast behöfva, utan kunna äfven med tillräcklige export-artiklar förse 3:ne stapelstäder utmed kusten. Att detta ej är för mycket, kan inses klarligen, då man på chartan betraktar Sveriges vestra kust, der emellan Malmö och Götheborg finnas 7 stapelstäder, och således med de begge nyssnämnde nio, ehuru kuststräckan emellan dessa tvänne städer utgör endast omkring 27 eller 28 mil.

Jag tror mig nu hafva vederlagt de betänkligheter, som blifvit yttrade och som ligga till grund för Utskottets afstyrkande. Det återstår mig nu fästa uppmärksamheten vid en omständighet. Man har nemligen velat låta påskina, att fördelen af köpingens stapelstads-rätt endast skulle tillkomma köpingens handlande. Härtill har jag ej kunnat uppleta något annat skäl, än tactiken att söka minska det intersse, som en hel allmoges angelägenhet väcker. Jag hemställer till hvarje opartisk domare, som gör sig besvär att tänka uti saken, om icke det är allmogens i trakten fördel, som köpingens stapelstads-halt isynnerhet skulle befordra. Deröfver, att ofvannämnde betänkligheter blifvit yttrade, förundrar jag mig ej. De äro förestafvade af städerne Calmars och Westerviks enskilda intressen, och man kunde knappast begära, att de skolat vara annorlunda.

Den enda olägenhet, som torde uppstå för förslagets bifallande, är den af en mera kostsam Tull-personal, än i köpingen nu finnes. Denna ökade kostnad torde dock till största delen ersättas genom ökade tull-umgälder, och, om än samma kostnad ej fullt ersattes härigenom, så torde dock ej detta böra få öfverväga en hel allmoges fördel. Hvad beträffar förmenandet om lättheten för bedrifvande af lurendrejeri; så torde trakten vid Calmar eller Westervik vara dertill lika tjenlig, som den kring Döderhultsvik. — Detta brott kan likväl och lika lätt föröfvas vid köpingen nu, som om den erhåller stapel-rätt.

Jemte det jag vid denna min reservation bifogar 2:ne bevis, innehållande uppgifter om tillgångar på export-artiklar för köpingen m. m., får jag ödmjukligen föreslå: att Rikets Höglofl. Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, antingen att stapelstads-rätt måtte köpingen Döderhultsvik förunnas, eller ock att Kongl. Maj:t måtte täckas i Nåder förordna om en ny undersökning i orten af de förhållanden och omständigheter, som å frågan inverka, och derefter fatta Sitt Nådiga beslut i ämnet."

N:o 120.

Ank. till Exp. Utsk. d. 26 Nov., kl. 6 e. m.

Betänkande, i anledning af väckte motioner om Landsfiscalstjensternes afskaffande.

I detta ämne äro till Utskottets handläggning öfverlemnade 2:ne serskilda motioner, den ena väckt inom Höglofl. Ridderskapet och Adeln af

Herr *Hjerta, Lars,* som, under erinran, att en underdånig anhållan om Landsfiscals-tjensternes upphörande blifvit af Rikets Ständer till Kongl. Maj:t framförd vid hvarje af de 3 nästföregående Riksdagarne, då, efter motionärens åsigt, frågan med all möjlig uppmärksamhet blifvit utredd, föreslagit, att Rikets Ständer måtte ännu en gång till Kongl. Maj:t ingå med enahanda underdåniga anhållan; — och den andra väckt inom Hedervärda Bonde-Ståndet af Riksdagsfullmägtigen *Nils Jeppsson* från Malmöhus Län, hvilken ansett Landsfiscals-tjensterne dels vara ändamålslösa, då genom deras tillvaro uti ingen mon medverkades till bibehållande af ordning och skick, och dels öfverflödige, enär, efter motionärens åsigt, Kronofogde och Länsman inom hvarje district skulle kunna, lika väl som Landsfiscalerne, uträtta hvad, som i ordningsväg tarfvades; — och förthy hemställt, att nämnde tjenster måtte helt och hållet försvinna.

Den förstnämnde af dessa motioner var åtföljd af serskilda yttranden inom det Höglofl. Ståndet, afgifna af Hans Excellence Herr Grefve *Löwenhielm, Gustaf,* och Herr Friherre *Raab, Adam Christian,* hvilka understödt motionen, och af Herr *von Hartmansdorff, August,* samt Herr *Sandelhjelm, Paul,* de der åter densamma bestridt, hufvudsakligast på det skäl, att Konungens Befallningshafvande, som i Landsfiscalerne hade att påräkna bestämda åklagare vid inträffande behof, skulle, om deras tjenster upphörde, komma i förlägenhet att finna några till Actorats utförande lämpliga personer, enär Kronobetjeningen icke alltid eller allestädes kunde dertill begagnas; i sammanhang med hvilket yttrande Herr *von Hartmansdorff* yrkat, i egenskap af serskild motion, att så väl Lands- som Stadsfiscalernes till- och afsättande, hvilket hitintills berott å Justitiæ-Canzleren, hädanefter måtte ske af Landshöfdingen inom hvarje Län; varande sistomförmälde motion först remitterad till Lag-Utskottet, men, enligt 3 Ståndes, den 11 sistl. April, fattade beslut, till detta Utskott öfverlemnad.

Ekonomi-Utskottet vid sista Riksdagen har i dess Betänkande N:o 3, som afgifvits, i anledning af då väckte motioner i enahanda syfte med de, hvarom nu är fråga, dels erinrat, att Rikets Ständer, senast vid Riksdagen nästderförut, eller åren 1828 och 1829, hos Kongl. Maj:t i underdånighet anmält deras önskan, det Landsfiscals-tjensterne måtte vid innehafvarnes afgång indragas, såsom hvarken ändamålsenlige ej eller oumbärlige i och för Actorats utförande å Kronans vägnar, enär dertill tjenlige personer kunde utfinnas, antingen bland Kronobetjeningen i hvarje ort eller andra

inom

inom Länet befintlige tjenstemän, dem Kongl. Maj:ts Befallningshafvande egde tillfälle att i sådant ändamål föreslå eller förordna, dels ock för egen del, då, sedan sistnämnde tid, något icke förekommit, som föranledt en förändrad åsigt i ämnet, utan fastheldre den meningen syntes hafva gjort sig gällande, att ändamålet med ifrågavarande tjenster i betydlig mon förfelades, tillstyrkt Rikets Ständer att hos Kongl. Maj:t förnya deras underdåniga anhållan om Landsfiscals-tjensternes upphörande, samt att utförande af åtal å Kronans vägnar måtte åt Kronobetjeningen öfverlemnas.

Genom den vid Justitiæ-Ombudsmannens till samtlige Riks-Ståndden aflemnade Embets-redogörelse af den 14 sistlidne Januari fogade uppgift å de från Rikets Ständer vidsista Riksdagen till Civil-Departementets Expedition inkomna underdåniga skrifvelser, har Utskottet inhemtat, att den, som afsåg Landsfiscals-tjensternes indragning, och som under N:o 19 från Expeditions-Utskottet aflåtits, blifvit för Kongl. Maj:t i underdånighet anmäld den 7 Maj 1834; och att Kongl. Maj:t då, i likhet med hvad, som blifvit förklaradt, i anledning af Rikets Ständers vid 1823 och 1829 årens Riksdagar gjorde enahanda begäran, ansett Sig till den gjorde hemställan icke kunna lemna Nådigt bifall.

Fullkomligt instämmande i de åsigter, Utskottet, på sätt ofvan blifvit redogjordt, vid sista Riksdagen gifvit tillkänna, och då, sedan den tiden, några förändrade förhållanden icke inträffat, får, med biträdande af Herr *Hjertas* och Riksdagsfullmägtigen *Nils Jeppssons* motioner, Utskottet tillstyrka Rikets Höglofl. Ständer

att hos Kongl. Maj:t än ytterligare förnya deras förut gjorda underdåniga anhållan om Landsfiscals-tjensternes afskaffande; och att utförandet af åtal å Kronans vägnar måtte öfverlemnas åt Kronobetjeningen.

Af detta tillstyrkande följer, att den af Herr *von Hartmansdorff* väckte motion icke kan till någon Rikets Ständers åtgärd föranleda; hvadan Utskottet hemställer,

att densamma må förfalla.

Stockholm den 12 November 1840.

N:o 121.

Ank. till Exp. Utsk. d. 26 Nov, kl 6 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt fråga, att Utskottets förslag i dess Betänkande N:o 51, rörande afgifter, som sjöfarande erlägga vid Ny-Elfsborgs fästning, måtte utsträckas, äfven i afseende å Waxholm.

Vid föredragningen inom Höglofl. Ridderskapet och Adeln af nyssberörde Betänkande, deruti, på grund af Herr *G. Mobergs* motion om upphörande af eller rättelse i den afgift, som erlägges till Commendanten å Ny-Elfsborgs fästning af alla till och från Götheborg kommande fartyg, Utskottet tillstyrkt Rikets Ständer att hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att fartyg, som hädanefter under fredstid passera nämnde fästning, må befrias från skyldigheten att derstädes anlöpa, hafva Friherre *Raab, A. C.*, och Herr *Nordenskjöld, O. G.*, sammanstämmande yrkat, Friherre *Raab*, i egenskap af serskild motion, att äfven de fartyg, som föras förbi Waxholm, hädanefter må fritagas från skyldigheten att der anlöpa och betala hitintills stadgad afgift; varande dervid af Herr *Nordenskjöld* hänvisadt till den hemställan i ämnet, som blifvit gjord af de Committerade, hvilka haft sig uppdraget att utarbeta förslag till ändamålsenliga förändrade föreskrifter, rörande handeln och sjöfarten i Riket.

Utskottet, som i anledning deraf tagit kännedom af bemälde Committerades den 15 Maj sistlidet år afgifne Betänkande, hvarigenom de, på anförde skäl, tillstyrkt, att utgående fartyg helt och hållet måtte befrias från skyldigheten att lägga till vid Rikets fästningar, utom i de fall, då dervarande Commendanten, enligt serskilda honom meddelade ordres, kunde finna nödigt att derom lemna befallning, har jemväl inhemtat af en den 3 Juli detta år af Kongl. Maj:t i Nåder utfärdad Förordning, dels att, med undantag för Carlskrona, hvarom vore serskildt stadgadt, och utom i de fall, när fartyg kommer från smittad eller för smitta misstänkt ort, då serskilda i dessa afseenden gällande föreskrifter borde iagttagas, skulle all annan prejning af handelsfartyg, farkoster och båtar, än genom anrop från fästningen under fredstid, upphöra, dels ock att Folkpassens hittills föreskrifna uppvisande och åtecknande vid prejning hädanefter i allmänhet komma att upphöra, så vida sådant icke för vissa tillfällen af Kongl. Maj:t i Nåder förordnades.

Då, genom berörde påbud, något uppvisande och påtecknande af fartygens handlingar icke vidare erfordras, och fartygen i allmänhet utan uppehåll få passera den här ifrågavarande, så väl som andra fästningar, följer ock, att den afgift, som af motionärerne blifvit omnämnd, hädanefter icke kan komma i fråga;

hvadan, efter Utskottets förmenande, det af motionärerne i omförmälde hänseende gjorde yrkande icke påkallar någon Rikets Ständers åtgärd.

Stockholm den 12 November 1840.

N:o 122.

Ank. till Exp. Utsk. d. 26 Nov., kl. 6 e. m.

Utlåtande, i anledning af gjorda anmärkningar vid Utskottets Betänkande N:o 32, rörande väckte motioner om ändring i Författningarne, angående allmänna vägars underhållande vintertiden.

Från Högvördige Preste-Ståndet och Hedervärda Bonde-Ståndet har berörde Betänkande blifvit till Utskottet återremitteradt, i följd af anmärkningar, framställde utaf Herrar *Sandberg*, *Thudén*, *Lyth* och *Säve* samt *Lars Rasmusson* från Götheborgs och Bohus Län, *Johannes Christoffersson* från Kronobergs Län och *Henric Hansson* från Elfsborgs Län. Hufvudsakligen har dervid blifvit anfördt: att det ifrågavarande stadgandet uti Kongl. Förordningen den 13 Sept. 1790 haft till följd, att Kronofogde stundom dröjt i åratal med utdelande och redovisande af uppburna plogpenningar; att, om Kronofogdarne i allmänhet möjligen uppfylla deras skyldighet, i fråga om dessa medels behöriga uppbörd och fördelning, blir det likväl en brist, att lagen icke innehåller någon ansvarsbestämmelse för underlåtenhet i detta hänseende; att en sådan brist så mycket mer bör afhjelpas, som försummelse af Kronans Embetsmän lika väl bör beifras och straff derföre i Lag bestämmas, som när fråga är om uraktlåten skyldighet å allmogens sida; att de uttryck, som förekomma uti nämnde Författning, lemna spelrum åt godtycket och kunna lätt missförstås, samt slutligen, att en förklaring af Kongl. Brefvet den 10 Maj 1815 är af behofvet påkallad, enär berörde Nådiga Bref mångenstädes erhållit en så beskaffad tillämpning, som *Lars Larsson* uti motionen omförmält.

I sammanhang härmed, har inom Höglofl. Ridderskapet och Adeln Herr *von Qvanten, Carl,* väckt ny motion i ämnet, hvaruti han, med åberopande af ett Götha Hof-Rätts Utslag den 2 nästl. April, söker upplysa, att 1815 års Kongl. Författning, rörande böter för uragtlåten vintervägsrödjning, icke tillämpas, på sätt Utskottet förmenar, alldenstund alla i Utslaget nämnde hemmansbrukare blifvit fällde, och till dubbla böter de, som egt 2:ne hemmanslotter, hvilket oskick gifvit anledning till *Lars Larssons* först afgifne motion. Vidare anför motionären, att en år 1784 utfärdad Instruction af Landshöfdinge-Embetet i Elfsborgs Län om vinterväghållning, innefattar orimliga föreskrifter, och att, på grund deraf, en Länsman i den orten, som instämmer hela sitt district, kan i åklagare-böter erhålla 10,560 R:dr R:gs, utan att garanti för vägarnes farbarhet derigenom vinnes; hvadan motionären föreslår, som orden lyda:

"1:o att en gemensam och för alla Län gällande Författning, rörande vintervåghållningen måtte utfärdas, deruti vågarnes farbarhet, i förhållande till snöns mångd och möjligheten att på viss tid få dem i skick, bör utgöra hufvudföremålet;

2:o att Snöfogdarne, vid vite af 6 R:dr 32 sk. B:co, böra ålåggas att genast gå i befattning att för lega upptaga de tredskandes vågstycken, hvilket för dem synes utgöra böter nog, och som vida mer leder till ändamålet, då penningen directe anvåndes till vågens iståndsåttande, än till riktandet af Länsmannens enskilda vinst;

3:o att Länsmännen åfvenvål vid vite ålåggas vaka öfver verkställigheten häraf, så att icke dess skyldighet att tillse vintervåghållningen må inskränka sig inom skyldigheten att inkalla hela fögderiet till Tinget, under det vågskottningen försummas, då den bordt kunna verkstållas;

4:o att alla andra Instructioner om vintervåghållningen må upphåfvas och framförallt den för Elfsborgs Län, hvilken är så uppsatt, att, om också vågarne skulle vara uti det fullkomligaste skick, hvilket icke just alltid är händelsen, skulle de dock årligen efter bokstafven kunna inbringa Länsmännen inom Elfsborgs Län en årlig inkomst af åtminstone 40,000 R:dr R:gs, om endast tredjedelen af våghållarne instämmas och utslagen blifva sådane, som det bifogade."

Då, enligt lydelsen af Kongl. Förordningen den 13 Sept. 1790, uppbörden af plogpenningarne hörer till Kronofogdens tjenstebefattning, följer ock deraf, att Kronofogde, för uragtlåtenhet af sådan uppbörd eller bristande redovisning derföre, är underkastad samma ansvar, som, för å-

sidosättande af tjenste-åliggande i allmänhet, och serskildt, hvad betråffar handhafvandet af allmänna medel, är stadgadt, så att nödiga ansvarsbestämmelser för det fall, som här är i fråga, ingalunda saknas och ny lagstiftning derom följagtligen icke synes vara af behofvet påkallad.

Hvad åter betråffar frågan om ansvar för uragtlåtenhet att hålla vintervågarne öppna, och de i detta afseende genom Herr *von Qvantens* motion framställda förslag, får Utskottet erinra, att det af Herr *von Qvanten* föreslagne stadgandet om bristfällig vågs iståndsättande emot lega, på den tredskandes bekostnad, redan är gifvet genom 25 Cap. 11 § Byggninga-Balken; men detta stadgande kan icke anses tillfyllestgörande, då, serdeles hvad vinter-våghållningen betråffar, svårighet ofta möter för arbetets åstadkommande emot lega, och behofvet sällan genom denna utväg kan afhjelpas så skyndsamt som erfordras, derföre en ytterligare ansvarsbestämmelse är nödig för att väcka de våghållningsskyldiges omsorg att sjelfve fullgöra sitt åliggande. Om nu, i fråga om ett sådant ansvar, hvarje ploglag skulle anses såsom en enda person, på sätt *Lars Larsson* i sin motion föreslagit, skulle just deraf följa, hvad motionären velat förekomma, att hvarje delegare i ett ploglag måste dela påföljden af den försumlighet, som en eller annan af dem kunde visa, hvilket vore så mycket mera rättsvidrigt, som ploglagen icke bildas genom frivilliga öfverenskommelser, utan indelas efter hemmanens belägenhet. Dessutom torde det nu stadgade bötesbeloppet i sådant fall böra betydligt stegras, för att motsvara ändamålet, då man måste föreställa sig, att ploglag, med vidsträckt våghållnings-skyldighet, mången gång skulle finna sin räkning vid erläggande af det ringa bötesbeloppet, i stället att i svårt väder företaga vågrödjningen, helst den svårare påföljden, som kunde inträffa medelst arbetets verkställande för en tilläfventyrs dryg lega, merendels skall finnas lätt att afböja derigenom, att de våghållningsskyldige genast, sedan det svåra vädret upphört, skynda att verkställa snörensningen, innan de legde arbetarne, som det oftast torde blifva omöjligt att betinga under påstående yrväder, hinna att dermed taga befattning. — Således, då Utskottet fortfarande anser föreskriften i Kongl. Brefvet den 10 Maj 1815 vara tydlig och bestämd deri, att ansvaret endast bör drabba den verkligen felagtige, och det både är öfverensstämmande med rättvisa och af nödvändigheten påkalladt, att hvarje försumlig vidkännes detta ansvar odeladt, finner Utskottet, hvarken af anmärkningarne eller af Herr *von Qvantens* framställningar, någon anledning att förändra sitt förut afgifna yttrande, helst det af Herr *von Qvanten* åberopade Kongl Göthа Hof-Rätts, i ett

serskildt mål, meddeldte utslag, ingalunda föranleder, att den åberopade föreskriften blifvit gifven en, emot de här antydda åsigterna, stridande tydning, då det endast innehåller, att de försumlige, hvar för sig, blifvit pliktfällde, men ingen derigenom är ålagd ansvar för annans försumlighet.

Slutligen får Utskottet, med afseende serskildt å Herr *von Qvantens* framställningar, erinra: att föreskrifter, sådane, som de, hvilka Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Elfsborgs Län skall meddelat om vintervåghållningen inom berörde Län, äro beroende på pröfning af vederbörlig Domstol eller Auctoritet, om de öfverklagas, men deremot synas icke böra blifva föremål för Rikets Ständers bedömande, samt att serskilde vitesstadganden för Länsmän och Snöfogdar, för iagttagande af tillsynen å vintervågarne, lära icke vara nödige eller lämplige, då Länsmännen hafva samma ansvar i denna del, som för sina öfrige tjenste-åligganden, och ansvars-bestämmelser för Snöfogdar redan äro, genom Kongl. Brefvet den 10 Maj 1815, gifne, äfvensom Utskottet icke kan inse något behof af en ny allmän Författning i detta ämne, dertill motionären icke eller uppgifvit några anledningar.

Till följd af detta allt, får Utskottet anmäla,

att Utskottet vidblifver sitt öfver Herr Prosten *Sandbergs* och *Lars Larssons* motioner förut afgifne yttrande;

äfvensom Utskottet hemställer, att

den af Herr *von Qvanten* väckte ytterligare motionen icke må till någon Rikets Ständers åtgärd föranleda.

Stockholm den 12 Nov. 1840.

N:o 123.

Ank. till Exp. Utsk. d. 26 Nov., kl. 6 e. m.

Betänkande, angående Bibeltrycks-tunnans användande till sitt ursprungliga ändamål.

Utskottets i detta ämne afgifne Betänkande N:o 54, hvilket af Borgare- och Bonde-Stånden är bifallet, har af de öfrige respective Riks-Stånden blifvit återremitteradt, sedan deremot blifvit anmärkt: inom Ridderskapet och Adeln, af Herr *Hartmansdorff*, att de medel, som af Bibeltrycks-tunnan äro anslagne för Rikets allmänna Läroverk, förmodas icke vara disponibla för andra ändamål, hvarföre den af Utskottet före-

slagna underdåniga anhållan, att en del deraf måtte användas till anskaffande af en lårobok för folkundervisningen, troligen icke skulle kunna bifallas. Om Utskottet i stället föreslagit, att Rikets Stånder måtte bevilja ett visst belopp för den ifrågasatta lårobokens anskaffande, hade något kunnat dermed utråttas; hvaremot, på sått saken nu år framstålld, skall utråttas intet. — Inom Preste-Ståndet hafva Herrar Professorn Doctor *Morén*, Prostarne Doctor *Björkman*, *Lyth*, *Bergqvist*, *Sandberg*, *Hallström*, *Gahne*, *Sidner*, *Hallbeck* och *Tudén*, Kyrkoherden Doctor *Wallin*, Professorn *Grafström* och Lector *Laurenius* yttrat sig emot Betånkandet: dels att tillgången å Bibeln ingalunda skall vara så allmån, som Utskottet synes hafva antagit, utan det verkligen skall vara behof att dertill använda Bibeltrycks-tunnan, åtminstone till den del, som icke år anslagen till Låroverken, dervid Utskottets förslag om anskaffande af en lårobok för folkundervisningen desto heldre borde lemnas å sido, som en sådan bok åtminstone icke kunde vara af mera vigt ån bibeln, eller böra, på bekostnad af bibelspridningen, åstadkommas, och dessutom, om lårboken duger, den sjelf lånar sin författare; dels ock att, åfven med antagande, att denna tillgång för nårvarande icke vore behöflig för bibel-spridningen, man borde förestålla sig ett sådant behof framdeles, då de utvågar, hvarigenom det hittills blifvit afhjelpt, tillåfventyrs torde upphöra och, till följd af en förvåntad ny bibel-version, kostnaderne blifva större, derföre tillgången borde reserveras för framtiden och dess anvåndande, på sått som nu sker, endast tills vidare medgifvas; dels ock, i motsatt rigtning, att förslaget om bibeltrycks-tunnans anvåndande för folkbildningen år för inskrånkt, då hela tillgången, så vidt den icke år disponerad till låner för lårare, borde anvåndas för detta åndamål, såsom mera öfverensståmmande med föreskriften i Kongl. Brefvet den 14 Juni 1682, ån nu varande dispositionen till inköp af böcker för de allmånna Låroverken, samt att tillgången derjemte borde stanna inom de Stift, derifrån den utgöres, för att, i den mon, den icke erfordras till bibelspridningen, tillgodokomma anstalterne för folkundervisningen.

Då Utskottet, i anledning af dessa anmårkningar och för att kunna bedöma de vida utöfver första framstållningen utstråckta förslagen om bibeltrycks-tunnans anvåndande, gjort sig nårmare underråttad, huru denna tillgång för nårvarande disponeras, har det visat sig, att bibeltrycks-tunnan i råkenskaperne upptages i sammanhang med öfrige statsinkomster, så att för de fleste Låroverken det icke år åtskiljdt, till huru stor del de dertill faststållde anslagen utgå af denna tillgång eller af annan Krono-Tion-

de; hvaremot, der bibeltrycks-tunnan icke helt och hållet är för detta behof disponerad, öfverskottet upptages, i sammanhang med Kronans behållne tionde, samt sålunda ingår bland Stats-medlen och är, vid den allmänna Stats-regleringen, beräknadt. Häraf följer, att hvarje förändring af berörde disposition skulle leda till rubbning af denna reglering, och att, i den mon de påräknade tillgångarne derigenom minskades, de måste fyllas genom nya anslag. Till en sådan förändring föranleder icke sjelfva beskaffenheten af det om bibeltrycks-tunnan först meddeldte förordnandet, då detta icke är att anse såsom en serskild stiftelse, beräknad att bestå för framtiden, utan utgjort ett vanligt anslag af Statens tillgångar, för ett då för handen varande Stats-behof, hvaraf också följt, att, då behofvet ansetts hafva upphört, förordnandet om anslaget blifvit förändradt.

Jemte det Utskottet uti detta förhållande finner en ökad anledning att afstyrka bifall till motionen, föranlåtes Utskottet deraf att fråntråda förslaget, att en del af bibeltrycks-tunnan må användas för anskaffande af en lärobok för folkundervisningen, dertill Utskottet icke kan föreslå något serskildt anslag, då motion icke derom är väckt, hvaremot Utskottet, för sin del, anser denna fråga böra förekomma, i sammanhang med det på Stats- och Ekonomi-Utskottens gemensamma behandling nu beroende förslaget om anslag i allmänhet för folkundervisningen. Utskottet hemställer således,

att motionen om bibeltrycks-tunnans användande för bekostande af bibelns spridning och de i sammanhang dermed framställde förslag måga förfalla.

Stockholm den 12 November 1840.

Reservation

af Herr Professor *Grafström:* "Utskottet har grundat sitt utlåtande på den, vid närmare granskning af den så kallade bideltrycks-tunnans senaste öden, inhemtade upplysning, att densamma vid Krono-uppbörden nu mera så sammansmält med de öfrige stats-intraderne, att den på många ställen icke en gång upptages till serskild redovisning, och att det derföre icke kunnat utrönas, huru stor del deraf vore att påräkna för dess första och ursprungliga ändamål, nemligen bibelns tryckande och "läggande under allmänhetens ögon", eller för dess senare bestämmelse, — tryckning af nyttiga böcker, enligt Konunga-Brefvet af 1682 (i hvilket Bref den också kallas endast *tryckeri-tunna)*; men då jag anser det icke vara tillbörligt,

att

att ett Stats-anslag, som af framfarna stora Konungar blifvit till ett bestämdt behof anordnadt, på detta sätt drages ifrån sin bestämmelse; enär, efter mitt förmenande, det behof, som vållat anordnandet, vare sig till bibelns tryckning eller till nyttiga skrifters utgifvande, dels redan förefinnes, dels snart torde låta sig kännas, så har jag trott, att en underdånig hemställan till H. M. Konungen borde göras, det måtte nämnde Kronotionde, om ej hel och hållen, åtminstone så stor del deraf, som icke användes till Scholæ-lärares aflöning, hädanefter reserveras till sin ursprungliga bestämmelse och den anslags-brist, som genom denna förändring kunde uppstå, vid nästa Stats-reglering på annat sätt fyllas."

Häruti instämde Herr Prosten *Bergqvist* och Herr *Gustafsson*.

STOCKHOLM. Tryckt hos *A. G. Hellsten*, 1840.

N:o 124.

Ank. till Exp.-Utsk. den 21 November, kl. 6 e. m.

Betänkande, i anledning af motion om en underdånig anmälan hos Kongl. Maj:t, med afseende å den närvarande ofullständiga sammansättningen af Kongl. Maj:ts Stats-Råd.

Genom motion inom Ridderskapet och Adeln, hvilken till detta Utskott blifvit remitterad, har Herr *Ribbing, Bengt*, med åberopande af 60 §. Regerings-Formen, föreslagit, att, sedan utvägen blifvit stängd att, genom återremiss af Constitutions-Utskottets Memorial N:o 33, få rättelse i det förhållande, som närvarande ofullständiga sammansättning af Stats-Rådet skall förete, och då denna ofullständighet icke skall stå tillsammans med de allmänna ärendenas oförhindrade gång, Rikets Ständer måtte inför Hans Maj:t Konungen i underdånighet frambära deras allmänna önskan i detta afseende, hvilken förmodades icke inskränka sig till en underdånig anhållan om ett enkelt completterande af Stats-Rådets Ledamöter, till det antal, 5 § Regerings-Formen föreskrifver, utan äfven innefatta, att till alla dessa vigtiga embeten befordras redlige, allmänt aktade Svenske män af den rena evangeliska läran, som äro öfvertygade om nödvändigheten att grunda sina Riksvårdande åtgärder och råd på en opinion, hvilande på rationella grunder, och som bjuder enhet både emellan Regerings-Ledamöterne inbördes, och med Rikets Ständers uttalade tänkesätt.

Enligt 90 §. Regerings-Formen, må, under Rikets Ständers och deras Utskotts öfverläggningar och pröfning, icke uti annat fall eller på något annat sätt, än denna Grundlag bokstafligen föreskrifver, komma frågor om embets- och tjenstemäns till- eller afsättande eller verkställighet af någon Lag, Författning eller inrättning. Att härom besluta föreställningar och önskningar att till Konungen frambäras, öfverensstämmer så mycket mindre med den åberopade Grundlagens föreskrifter, som, enligt 89 §. Regerings-Formen, föremålen för sådane beslut äro inskränkta till frågor om förändring, förklaring och upphäfvande af Lagar och Författningar, som Rikets allmänna hushållning röra, om sådane nya Lagars stiftande, samt om grunderne för allmänna inrättningar af alla slag. Om Konungens Stats-Råd, och egenskaperne hos de män, som dertill måga kallas, äro bestämmelser

gifna genom 4 och 5 §§. Regerings-Formen och det är genom 105, 106 och 107 §§. stadgadt, huru Rikets Ständer måga tillse efterlefnaden deraf. I öfverensstämmelse härmed, har också Rikets Ständers Constitutions-Utskott, med afseende å det förhållande, som utgör föremål för nu ifrågavarande motion, genom memorial N:o 33, hos Rikets Ständer gjort anmälan, utan att Rikets Ständer funnit den föranleda till någon åtgärd, äfvensom bemälde Utskott, genom memorial N:o 50, i samma ämne gjort ytterligare framställning, som för närvarande utgör föremål för Rikets Ständers pröfning.

Till följd häraf anser sig Utskottet böra tillstyrka,

att Herr *Ribbings* ifrågavarande motion må förfalla.

Stockholm den 12 November 1840.

N:o 125.

Ank. till Exp.-Utsk. den 21 November, kl. 6 e. m.

Utlåtande, i anledning af återremissen af Betänkandet N:o 83, angående Kongl. Theaterns indragning och utarrendering till enskilde, samt om rättighet för enskilde att anlägga Theatrar i Hufvudstaden, m. m.

Af Ridderskapet och Adeln samt Bonde-Ståndet är detta Betänkande återremitteradt, hvaremot detsamma blifvit af Preste- och Borgare-Ståndens bifallet.

Inom Ridderskapet och Adeln är endast emot förslaget om upphörande af hittills fastställde afgifter till Kongl. Theaterns Pensions-Cassa af dem, som i landsorterne gifva offentliga skådespel, anmärkt af Hans Excellence Herr Grefve *Löwenhjelm, Gustaf,* att dessa afgifter skola utgöra ett nödvändigt vilkor för den Kongl. Theaterns bestånd, emedan den icke skall kunna erhålla värdiga subjekter, om dem icke visas ålderdomstrygghet vid en tilländalupen scenisk bana, och Theaterns och Capellets Pensions-Cassor, hvilka redan anlitas af flere förtjente Pensionssökande, än lediga pensionsrum förefinnas, icke skola kunna bestå utan berörde bidrag: men inom Bonde-Ståndet, hvaraf flere Ledamöter yttrat sig, hafva anmärkningarne hufvudsakligen blifvit riktade mot förslaget om Kongl. Theaterns bibehållande, då det icke skall kunna förenas med en klok hushållning att af Statens medel lemna betydliga bidrag till denna anstalt, hvaraf landet i allmänhet icke skall hafva något gagn, och hvilken äfven för dem, som

kunna besöka Theatern, snarare skall vara skadlig än gagnelig, serdeles, hvad beträffar de lägre folk-classerne, som derå onyttigt använda sina knappa tillgångar. Hvad åter beträffar enskilda Theatrar, har det å den ena sidan blifvit bestridt, att deras anläggande i landsorten må uppmuntras genom befrielse från andra afgifter, än bevillningen, på sätt Utskottet föreslagit, hvaremot å den andra sidan är yrkadt, att åt dessa Inrättningar må gifvas all den frihet, som kan förenas med den allmänna ordningen, och att i detta afseende den hittills påbjudna och af Utskottet ytterligare föreslagna censuren af piecer, som å Theatrarne uppföras, må afskaffas.

Frågan om Statens bidrag till den Kongl. Theatern har utgjort föremål för serskildt behandling af Stats-Utskottet, hvilket också tillstyrkt fortfarande af detta anslag, och Utskottet kan således icke, af hvad i detta afseende är anmärkt, hemta någon anledning att förändra det afgifne Betänkandet; äfvensom anmärkningarne för öfrigt endast antyda åsigter, som äro skiljaktige från dem, hvilka i Betänkandet äro framställde, utan att några förhållanden äro anförde, som icke förut blifvit af Utskottet tagne i betragtande. I anledning häraf och då Utskottet, för sin del, icke kan finna, att de skäl, som af Utskottet blifvit åberopade, äro i någon mon vederlagde eller påkalla närmare utveckling, samt Betänkandet dessutom blifvit i sin helhet af tvänne Stånd bifallet och i sina serskilda delar af ytterligare ett Riks-Stånd lemnadt utan anmärkning, emedan hvad deremot är inom hvarje af de 2:ne Stånden erinradt, har afseende på olika förslag och alldeles motsatta syftemål, anser Utskottet sig böra vidblifva sina förut i detta ämne afgifna yttranden och förslag.

Stockholm den 12 November 1840.

N:o 126.

Ank. till Exp. Utsk. den 21 November, kl. 6 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om upphörande af böter för uragtlåten leverering till Stora Kopparbergs Bergslag af ränte- och mantals kolen.

Riksdags-fullmägtigen *Johan Ericsson* från Stora Kopparbergs Län har, uti ett från Hedervärda Bonde-Ståndet till detta Utskotts handläggning remitteradt memorial, anfört, att, då allmänna Lagen icke stadgar

straffränta eller böter för den gäldenär, som försummar att, på bestämd tid, betala sin skuld, vore det icke billigt, att de skattskyldige äro underkastade en sådan påföljd för uragtlåten leverering af ränte- och qvarntulls- eller mantals-kolen till Stora Kopparbergs Bergslag, och att dessutom det, till $\frac{1}{8}$:del af kolens markegångsvärde, bestämde bötesbeloppet skall vara oskäligt högt, då kolen böra levereras inom den 24 Februari och uppbörden af ersättningen och böterne, i den mon, natura-levereringen uteblifvit, verkställes i påföljande Mars månad, så att bötesbeloppet i sjelfva verket skall utgöra ränta för 3 veckors eller högst en månads dröjsmål med betalningen. Då nu kolåtgången för Bergsbruket skall vara betydligen minskad, så att, utom skattekolen, icke skall erfordras en åttondedel af hvad, som fordom förbrukades, hvaraf följt, att uppköpspriset numera aldrig skall öfverstiga, men väl ofta understiga, markegången, förmenas Bergsmännen, då natura leverancen åsidosattes, blifva fullt godtgjorde genom ersättningen efter markegångspris utan all förhöjning, hvarföre motionären föreslagit, att böterne måtte alldeles upphöra.

Med *Johan Ericsson* hafva sig förenat Riksdagsmännen *Anders Göransson* och *Anders Olsson*, äfvenledes från Stora Kopparbergs Län, hvarjemte den sistnämnde, uti ett till Bonde-Ståndet inlemnadt serskildt anförande, yrkat, att hemmans-ränte-kolen måtte få lösas efter markegång och skyldigheten att aflemna qvarntulls- eller mantals-kolen alldeles upphöra.

Enligt hvad, som inhemtas af Stats-Utskottets Betänkande N:o 235, är af Riksdagsfullmägtigen *Eric Andersson* från Stora Kopparbergs Län väckt motion i samma ämne och enahanda syftning, som här ofvan omförmäles, hvilken motion blifvit af Hedervärda Bonde-Ståndet remitterad till bemälde Utskott, som också, genom åberopade Betänkandet, deröfver utlåtit sig. Vid sådant förhållande anser sig Utskottet icke kunna i ämnet yttra sig vidare än

att hänvisa till det Utlåtande och Förslag, som Stats-Utskottet redan afgifvit.

Stockholm den 12 November 1840.

STOCKHOLM, *Kongl. Ordens-Boktryckeriet*, 1840.

N:o 127.

Ank. till Exp. Utsk. den 4 Dec. kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af anmärkningar vid Utskottets Betänkande N:o 81, om bro- och quai-afgifter för målbara våta varor, som till Stockholm sjöledes inkomma.

Enligt Utskottet tillhandakomne Protocolls-utdrag, har det omförmälde Betänkandet blifvit bifallet af Hedervärda Bonde-Ståndet, men återremitteradt af de öfriga Riks-Stånden, efter anmärkningar, som hufvudsakligen innehålla: att Stockholms stads inkomster af handel och sjöfart, utom den nu ifrågavarande afgiften, icke skola vara tillräcklige för bekostande af broars och quaiers underhåll jemte de flera anstalter, för hvilkas vidmagthållande de äro bestämde; att bro- och quai-afgiften icke bör anses betungande, vid beräkning af den beqvämlighet för aflastning, som är de trafikerande beredd; att staden genom årlig taxering bestrider kostnaden för dess militair, brandvakt, gatuläggning, renhållning, båtsmans-compagniers underhåll, fattigvård och inqvartering, m. m., till ett belopp af omkring en fjerdedels million Riksdaler, och om nu underhållet af broar och quaier måste bekostas utan serskildt bidrag af de trafikerande, skulle derigenom uppstå en brist i Stads-Cassan, som af Staden måste fyllas. — Flere af Ståndens Ledamöter, som af dessa skäl ansett bro- och quai-afgiften böra fortfara, hafva dock förmenat, att den tål nedsättning till hälften eller en tredjedel, af det belopp, hvartill den nu är bestämd, samt derföre föreslagit, att en undersökning måtte anställas, för att utröna i hvad mon afgiften erfordras för underhållet af broar och quaier, och att beloppet måtte lämpas efter behofvet, sådant det då visar sig.

Utskottet, som icke motsagt rigtigheten af den åsigten, att anstalter, som för trafikens underlättande åstadkommas, böra, så vidt sig göra låter, genom afgifter å trafiken bekostas, föreställer sig deremot, att från

denna åsigt icke kan hemtas något stöd för den nu ifrågavarande bro- och quai-afgiftens bibehållande, då den blifvit påbjuden, icke för godtgörelse af någon sådan kostnad, utan för att bereda tillgång för en nödig befunnen löne-tillökning för Stockholms stads tjenstemän och således för ett ändamål, som Utskottet tror vara främmande för afgiftens rätta bestämmelse. Det uti Utskottets Betänkande åberopade förslag och utlåtande af serskilde Committerade, hvarpå Kongl. Maj:ts Nådiga Förordnande om afgiften är grundadt, visar väl, att en brist i tillgångarne för den föreslagne löneförhöjningen vore att förutse, men deraf kan för ingen del inhemtas, att en sådan brist vore att härleda derifrån, att förut påbjudne afgifter för handel och sjöfart icke motsvara hvad som påkostas till beqvämlighet för denna trafik, utan tvärtom föranleder utredningen att, i denna del, inkomsterne ganska betydligt öfverstigit kostnaderne. — Om förhållandet skulle vara annorlunda, än det sålunda visar sig, hvilket, enligt hvad Utskottet förut anmält, icke med säkerhet kan bedömas efter de sumariska uppgifterne uti förslaget öfver Drätselverkets ställning, då inkomster och utgifter af olika slag, till en del äro i ett sammanhang upptagne, lärer dock en närmare undersökning derom icke kunna komma ifråga annorlunda, än efter serskildt ansökning om förändrade bestämmelser rörande afgifternes beräkning, med uteslutande afseende å behofvet för underhåll af broar och quaier, hvaremot nu, då afgiften tillkommit utan all beräkning af ett sådant behof, Utskottet anser detta förhållande utgöra en giltig anledning att den må upphöra; hvarföre Utskottet

får vidblifva sitt i detta ämne, genom Betänkandet N:o 81, afgifna förslag.

Stockholm den 30 November 1840.

Emot detta Betänkande hafva reserverat sig

Herrar Friherrarne *Hamilton, von Krœmer* och *Leijonhufvud,* Herrar *Aminoff, Tornerhjelm, von Rosen* och *von Stahl,* Herrar Bikopen *Butsch,* Professoren *Retzius,* Prostarne *Gumœlius, Bergqvist, Lallin* och *Sylwan* samt Herrar *Åbom, Gustafsson, Wijk, Pousett, Engström* och *Wallander,* hvilka alla antagit och såsom sin serskilda mening åberopat ett af Utskottets Afdelning afgifvet förslag till Betänkande, så lydande:

"Utskottet har, genom sitt förut afgifne Betänkande, ingalunda antydt den åsigten, att Stockholms stad borde betagas all ersättning för nötningen af broar, quaier och hamnskoningar, då tunga kärl och fastag derå uppläggas, utan är det af Utskottet framstälda förslaget hufvudsakligen grundadt på det förhållande, som Utskottet funnit vara ådagalagdt genom det åberopade Utlåtandet af serskilde Committerade, neml. att den ifrågavarande afgiften icke utgår ensamt till bro- och quai-byggnaders underhåll, utan äfven till andra ändamål, af den beskaffenhet, att trafikerande, som icke tillhöra Stockholms stad, icke borde med afgift dertill belastas. — Emedlertid då förhållandet emellan inkomster och utgifter i och för bro- och quai-byggnaderna icke för närvarande kan med någon säkerhet utrönas, enligt hvad Utskottet jemväl i det förut afgifna Betänkandet förklarat, synes den genom anmärkningarne föreslagna serskilda undersökningen derom vara så mycket mera lämplig, som derigenom kommer att visa sig i hvad mon afgifterne böra fortfarande utgå, utan att oskäligen betunga trafiken, hvarföre, med frånträdande af Utskottets förra yttrande, föreslås en underdånig anhållan hos Kongl. Maj:t, att de genom Kongl. Brefvet den 13 Februari 1838 påbudna afgifter för varor, som sjöledes införas till Stockholm, måga, efter behörig, af Kongl. Maj:t i Nåder föranstaltad undersökning, lämpas och bestämmas till det belopp, som svarar emot verkliga behofvet för broars och quaiers nybyggnad och underhållande, samt att alla de inkomster, som staden förut eger till betäckande af kostnaderne för sagde ändamål, måga afdragas vid beräkningen af den afgift af våta varor, som staden tillägges.

Härförutan, och på det bro- och quai-afgifterne bädanefter icke måga användas annorlunda, än för deras rätta ändamål, föreslås, att Rikets Höglofl. Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet begära, det vederbörande anbefallas, att föra serskildt räkning öfver inkomster och utgifter för bro- och quai-byggnader vid Stockholm."

N:o 128.

Ank. till Exp. Utsk. den 4 Dec. kl. 2 e. m.

Betänkande, i anledning af motion om reglering af pastoraten på Gottland och föreskrifter om Syn å Prestegårds-byggnader derstädes.

Genom motion, som af Hedervärda Bonde-Ståndet är till Utskottet remitterad, hafva Riksdags-Fullmägtige *Christer Persson Söjdeby* och *Per Båttelsson Burge* från Gottland föreslagit:

1:o att Rikets Ständer, genom underdånig framställning hos Kongl. Maj:t, måga medverka till ett snart afgörande af den, långt före detta, väckte, och ännu hos Kongl. Maj:t hvilande, frågan om en förändrad reglering af Pastoralierne på Gottland, till lindring af den börda, som trycker denna orts invånare, och hvaröfver under många år varit klagadt;

2:o att, som Prestegårds-byggnaderne på Gottland i allmänhet skola till antal och storlek vida öfverstiga hvad Lag och Författningar derom stadga, Rikets Ständer måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla om förståndigande för Konungens Befallningshafvande att föranstalta om sådane Syner å berörde byggnader, som 1648 års Conventions-Stadga föreskrifver, till beredande af lindring i det Socknarne åliggande byggnads-besväret.

Sedan frågan om nedsättning af den till Presterskapet på Gottland utgående tionden och fö ändring af sättet att utgöra aflöningen för Presterskapet derstädes redan under många år varit föremål för serskilda framställningar, dels hos Kongl. Maj:t, dels hos Rikets Ständer, har Kongl. Maj:t vid sista Riksdagen meddelat Rikets Ständer, hvad dittills blifvit tillgjordt för reglering af Tionde-conventioner emellan lärare och åhörare och, då försöken i detta afseende på det hela aflupit frugtlöst, i Nåder förklarat, att, som Kongl. Maj:t finner vigten deraf att icke allenast söka för närvarande bilägga den söndring emellan presterskapet och allmogen på Gottland, hvilken förenämnde aflönings-fråga vållat, utan äfven

att för framtiden förekomma dylika tvisters förnyande; men vid det inträffade förhållande, att hvarken presterskapet eller allmogen velat antaga hvarandras anbud till förening om prest-rättigheternes utgörande, och presterskapet ej eller ingått på det förslag, till de serskilda anspråkens sammanjemkande, som Kammar-Collegium, i anledning af Konungens Befallnings-hafvandes framställningar uppgjort, Kongl. Maj:t tillika insett att, för detta ärendes bringande till annat slut, än det, som domstolar och Embets-Verk, i fråga om aflöningen, vid hvarje serskildt fall, kunde åstadkomma, fordrades åtgärder, som ej af Kongl. Maj:t allena berodde; hvarföre Kongl. Maj:t ville inhemta Rikets Ständers mening öfver de grunder, hvarpå Kammar-Collegii Förslag hvilade.

Rikets Ständer hafva, i anledning häraf, genom underdånig skrifvelse den 1 December 1834, anmält, att som Konungens Befallningshafvandes af Kammar-Collegium understödda förslag innefattade en genomgripande förändring af hela kyrkoväsendet på Gottland, som icke utan rubbning af presterskapets previlegier, kunde åstadkommas, hade Rikets Ständer väl funnit frågan vara af previlegii-natur och den föreslagne regleringen icke kunna utan Preste-Ståndets begifvande företagas; men så väl Preste-Ståndet, som de öfrige Riks-Stånden, hade funnit det hufvudsakliga syftemålet med de åt förstbemälde Riks-Stånd förunnade previlegier icke kunna vara annat än att trygga beståndet af kyrkoväsendets organisation och af de utur Kyrkan uppkomne och med henne förbundne institutioner, samt för detta ändamål garantera de rättigheter, hvilka blifvit Kyrkans tjenare och lärarne vid undervisnings-verken tillerkände; på hvilken grund Preste-Ståndet icke eller för sin del velat, genom åberopande af previlegierne, motverka en sådan reglering, hvaraf behofvet och fördelarne voro af båda Statsmagterne erkände, då previlegiernes hufvudgrunder lemnas oförkränkte; och då, såsom skäl för en sådan reform, sig företedde: att Gottlands invånare, utgörande en folkmängd af icke fyllest 39,000 personer, hvaraf 22,000 mantalsskrifne och endast innehafvande 1096 förmedlade hemman, hittills ålegat, på den inskränkta arealen af 27 qvadrat mil, underhålla 92 kyrkor, 43 Kyrkoherdar, 8 Caplaner och 3 vice Pastorer, förklarade Rikets Ständer, såsom deras gemensamma mening, att previlegierna icke ligga i vägen för den reglering inom kyrkoväsendet på Gottland, som instämmer med Statens och de skattdragandes lättnad, utan hufvudsakligen rubba Presterskapets fundamentala rättigheter; äfvensom Rikets Ständer förklarat sig öfvertygade om behofvet af en reglering

i öfverensstämmelse med Konungens Befallningshafvandes på Gottland och Kammar-Collegii förslag, genom Pastoratens sammanslående, så att religionsvården kunde handhafvas af 24 Kyrkoherdar, 24 Capellaner och 3 vice Pastorer; dock utan rubbning af närvarande presterskapets innehafvande lagliga rättigheter, och att af Kongl. Maj:t berodde att förordna om en annan personal-reglering, i afseende på Kyrkoherdarnes och Capellanernes antal, derest förslaget vid verkställigheten skulle finnas erfordra någon förändring; och hafva Rikets Ständer slutligen, beträffande frågan om kronotiondens användande, såsom hittills, till understöd för presterskapets på Gottland aflönande, öfverlemnat till Kongl. Maj:t att tills vidare disponera till församlingarnes presterskap så mycket af kronotionden, som oundvikligen fordras för erhållande af det löningsbelopp, som Kammar-Collegium föreslagit, dock att tionde-gifvarne i alla händelser icke annorlunda må komma att utgöra Kronans andel af tionden, än uti Rikets öfrige provincer, hvarest tionden levereras omedelbart till Staten och med vilkor tillika, att dermed sådan reglering vinnes, som gifver lättnad åt hemmansegarne och lemnar något öfverskott åt Staten.

Efter denna Rikets Ständers framställning, hafva yttranden ytterligare blifvit infordrade, ej mindre från Konungens Befallnings-hafvande, än från presterskapet och samtlige församlingarne på Gottland, och emedlertid har Kongl. Maj:ts slutliga Nådiga pröfning af ärendet allt hittills blifvit uppskjuten; hvarföre, då ärendets snara afgörande är af största vigt, för att afhjelpa de med närvarande förhållande förenade flerehanda olägenheter, som med skäl öfverklagas, Utskottet får tillstyrka

en underdånig anhållan, att Kongl. Maj:t täckes, med anledning af de infordrade handlingarne, besluta de ytterligare föreskrifter och åtgärder, som kunna anses lämplige att bringa detta ärende till ett snart och önskadt slut, samt att den föreslagne anstalten att, genom sammanslående af flere pastorat, bereda lindring i löne-vilkorens utgörande, måtte egnas den synnerliga uppmärksamhet, som den synes förtjena.

Hvad åter beträffar yrkandet, att Konungens Befallnings-hafvande eller vederbörande Auctoritet må förständigas att anbefalla verkställighet af de i 1648 års Conventions-Stadga omförmälde Syner, så, enär 3:dje

punkten af samma Stadga innehåller, såsom orden lyda: "*vid hvar Pre-*
"*stegård skall hållas en Syn, och då rätteligen pröfvas och skattas, hvilka*
"*hus kunna vara nödige och hvilka till öfverflöd. De, som nödige äro,*
"*skola af Allmogen hållas, de andra efter handen afskaffas,*" enligt hvilket Stadgande församlingarnes invånare uppenbarligen äro berättigade att sjelfve hos vederbörande Auctoriteter, påkalla Synernes förrättande, der de finnas nödige, och, i händelse de ändock åsidosättas, deröfver i laglig ordning föra klagan, synas ytterligare föreskrifter i detta hänseende icke erfordras, hvarföre Utskottet hemställer,

att motionen i denna del må förfalla.

Stockholm den 30 November 1840.

STOCKHOLM, Elméns och Granbergs Tryckeri. 1840.

N:o 129.

Ank. till Exp. Utsk. d. 16 Dec. 1840, kl. 1 e. m.

Memorial, om arfvode för extra Canzlie-biträde.

Efter Rikets Ständers, genom bifall till Utskottets Memorial N:o 1, lemnade serskilta tillåtelse, har väl Utskottet antagit en Canzlist med Notarie-arfvode, för Diarii-föring och för att gå Secreteraren till handa, äfvensom för bestridande af förefallande Notarie-göromål; men som denne, redan vid sistlidne Mars månads början, måst anställas såsom Notarie vid sammansatta Stats- och Ekonomi-Utskotten, der han tillika tjenstgjort såsom Secreterare, hvarmed han ännu fortfar och förmodligen än ytterligare kommer att fortfara, så har Diarii-föringen hos Allmänna Besvärs-Utskottet, och det erforderliga biträdet i öfrigt, som icke medhunnits af de för Afdelningarne antagna Notarierne, måst bestridas af extra Canzlister, hvilka väl, då de, på egen begäran, blifvit hos Utskottet anställde, förklarat sig icke göra anspråk på arfvode, men likväl synas icke böra lemnas utan all godtgörelse för deras af Utskottet begagnade verksamhet; derföre Utskottet hemställer

att, i likhet med hvad vid sista Riksdagen skett, ett halft Canzlist-arfvode, beräknadt från nästlidne Mars månads början till innevarande månads slut, må anslås att, efter disposition af Utskottets Ordförande, användas till ersättning för begagnadt extra Canzlie-biträde.

Stockholm den 16 December 1840.

N:o 130.

Ank. till Exp. Utsk. den 1 Mars 1841, kl. 1 e. m.

Betänkande, i anledning af väckte frågor, dels om upphörande af Fyr-, Båk- och Lots-afgifterne, och dels om förändrande af vissa punkter i nu gällande Lots-Reglemente.

Till Utskottets handläggning hafva blifvit remitterade följande, angående ifrågavarande ämnen, väckte motioner, neml. af

1:o Herr *F. Hegardt*, som anfört, att, då erfarenheten visat, hvad man ock med skäl bordt förvänta af nu varande förhållanden, att Svenska så väl som utländska fartyg, hvilka, i anseende till storm eller andra nödorsaker, måste såsom vinddrifvare, under resa söka hamn annorstädes än destinations-orten, sky Svenska kusten, då de äro den Norrska så nära, att det möjligen låter sig göra att anlöpa den sistnämnda, så och emedan orsaken härtill måste sökas i tvånget att här i Riket erlägga de temligen dryga afgifter, som vid dylika vinddrifvares ankomst till Svensk kust dem affordras, men hvilka i Norrige ej ega rum, funne motionären sig böra föreslå: att Fyr- och Båk-afgifter samt lots-penningar, då lots ej gagnas, med flere dylika kostnader, enligt hvad i nu gällande Författningar är stadgadt, hädanefter icke måtte affordras så kallade vinddrifvare, enär den inkomst, Staten af dylika vinddrifvare-afgifter kan påräkna, icke vore af serdeles betydenhet, hvaremot en för kustboerne vida öfvervägande fördel måste vid afgifternes upphörande uppkomma genom säkerligen inträffande tätare besök, än nu vore förhållandet, af vinddrifne fartyg, till hvilka ofta ej obetydliga förråd af lifsmedel m. fl. förnödenheter kunna afsättas.

2:o Herr *P. O. Norin*, hvilken, till förekommande af möjligt missbruk, föreslagit det tillägg vid 20 § Andra Artikeln af Kongl. Reglementet för Lots- och Båk-inrättningen i Riket, den 16 Maj 1827, att för sådane fartyg, hvilka äro förpligtade begagna lots, men vid stationen icke erhålla någon behörigen antagen och ansvarig Krono-lots och icke eller segla under annat fartygs skot, lots-penningar icke må, vid stadgadt ansvar, beräknas eller tagas. Och har Herr *Norin* derjemte, uti serskild motion, efter framställning af den mindre fördelagtiga ståndpunkt, hvarpå Lotsverket sig för närvarande befinner, och vådan deraf, att fartyg och egendom skola på okände farvatten anförtros åt lotsar mot dryga arfvoden, då desse knappast känna sina egne farleder och äro dessutom råa och okunniga personer, hvilka sakna all disciplin och kunskap i yrket, ansett, att en revue i allmänhet af denna inrättning, hvilken helt och hållet borde reorganiseras, måtte företagas, så vida Svenska sjöfarten ej skall blottställas allt för mycket och förtroendet hos utländningen att besöka Svenska kusterna ej vidare förloras; samt i följd deraf föreslagit: 1:o att Lotsverkets tjenstemän och Officerare, Lots-åldermännen för stationerne inberäknade, måtte aflönas af anslag från Handels- och Sjöfarts-fonden; 2:o att hvarje välfrejdad person må berättigas att, oberoende af redan varande lots-antalet, till lots blifva antagen, sedan han inför lots-åldermannen och Ombud från Skepps-redarne inom Lots-districtet ådagalagt full kännedom om far-

vattnet, dock med rättighet för dessa Ombud att med sökanden i ämnet anställa den pröfning som dem synes lämplig, äfvensom att sökanden, emot deras intygande, icke må till lots antagas, hvaremot den sökande, som af Ombuden blifvit godkänd, eger, i händelse af lots-åldermannens afslag, att vända sig till Lotsverkets Styrelse, som då har att pröfva förhållandet och öfver ansökningen besluta; 3:o att sjöfarande må berättigas att, så väl vid in- som utgåendet, oberoende af tour, antaga den lots, till hvilken de hafva förtroende; dock åligge det lotsarne att, i likhet med nu gällande föreskrifter, i tour uppehålla sig vid de yttre skären och i sina båtar vara de sjöfarande till mötes, utan hinder för de öfrige lotsarne att härvid uppträda i täflan med de tourhafvande; och 4:o att lots-penningar böra oafkortade tillfalla den, som verkställt lotsningen, och hvilken det åligger att, för hvarje lotsning, vid hemkomsten till lots-åldermannen öfverlemna intyg från Skepparen om sitt förhållande.

3:o *Mats Persson* från Stockholms Län, med hvilken *Anders Normark* från Westerbottens Län sig förenat. Denne motionär har anfört, att, ehuru Svenska fartyg i Bottniska Viken från urminnes tider varit befriade från det tryckande onus att, äfven då de icke sådant åstunda, taga lots, hvilket jemväl syntes öfverensstämma med 2 § 1 Art. af Kongl. Maj:ts Nådiga Förordning och Reglemente, angående lots- och båk-inrättningen i Riket den 16 Maj 1827, emedan Bottniska Viken icke vore att anse för hvad i nämnde § kallas öppen sjö, har Lotsverket likväl, efter år 1836, tillvällat sig den myndighet att så förstå ofta omförmälde §, att hvarje fartyg, större eller mindre, vid segling i Bottniska Viken måst underkasta sig den skyldighet att, då de, i hvad hamn som heldst, insegla från sjön, vare sig som vinddrifvare eller stadda på väg till lossningsorten, taga lots om bord, för att till honom erlägga lotspenningar, utan att samma lots gjort dem det ringaste biträde, och hvaraf uppkommit många stridigheter emellan de sjöfarande samt lotsarne och Lotsverkets tjenstemän. År 1837 anförde så väl större delen af den allmoge, hvilken norr om Stockholm idkar landtmanna-seglation, som flere af de norra städernas invånare hos Kongl. Maj:t underdånig klagan deröfver, att en af deras vigtigaste näringsgrenar, sjöfarten, hufvudsakligen emellan de invid Bottniska Viken befintlige inhemska hamnar, i betydlig mon led genom den i senare tider ålagde skyldighet att, under resa med egna fartyg till och ifrån berörde hamnar, äfvensom från egna stränder till hufvudstaden, taga lots till nästa lots-ombyte, hvarje gång de begåfvo sig inomskärs eller anlupo hamn, hvaraf uppkomme för dem väsendtliga olägenheter, dels genom kostnader af ett,

i anseende till missgynnande vindar ofta under samma resa orsakadt flerfaldigt iagttagande af denna föreskrift, dels ock af inträffande tidsutdrägt under afbidan af lots vid de till samma lotsplats liktidigt inkomne fartyg; och erbödo klaganderne sig att, hvarje gång fartyg lossar last, erlägga en så kallad lots-afgift per fot till förhöjning af lotsarnes löner, i fall sådant skulle behöfvas. Denna framställning har likväl af Kongl. Maj:t blifvit i Nåder afslagen, äfvensom Kongl. Maj:t, genom Nådigt Utslag den 9 Juni 1837, förklarat Bottniska Viken för öppen sjö samt att 1 Art. 2 § i 1837 års Lots-Stadga borde i enlighet dermed tillämpas. Motionären anmärker vidare, dels att lotsarnes antal ej är tillräckligt, enär ofta flere fartyg på en dag inkomma från sjön, hvarigenom lotsarne blifva så upptagne med penninge-uppbörd, att de ej hinna med att passa på sin skyldighet; och dels att fartyg, derest de kunnat komma förbi lots-plats utan att betala, af den orsak, att alla lotsarne varit utgångne, samt sålunda ej begagnat lots, måste, sådant oagtadt, innan desamma få inclarera i inlopps-tullkammaren, erlägga fulla lots-penningar; och då härtill lägges det besynnerliga förhållande, att Finnar, fastän utländningar, ända till 1838 hafva fritt inpasserat med sina fartyg, så förmodades de mest talande skäl vara för handen att söka tillvägabringa ändring i det anmärkta missförhållandet, hvadan motionären, till inrikes sjöfartens upphjelpande, föreslagit: 1:o att Bottniska viken till och med den så kallade Söderarmen icke hädanefter må anses för öppen sjö, utan må det vara tillåtet för hvart och ett Svenskt inrikes orter emellan seglande fartyg att få passera in och ut, till och ifrån hamnar och lastage-platser vid denna vik, utan att vara förpligtade, så framt de ej sjelfve sådant åstunda, att nyttja och betala Krono-lots, hvilken skyldighet deremot borde tillkomma alla Finska fartyg, som segla i Svenska farleder; 2:o att hvarje fartyg endast i lossnings-orten bör erlägga afgift, nemligen bestämd per fot, för att till Lots-verkets bästa användas; och 3:o att de serskilde föreskrifterne, angående inrikes och utrikes sjöfart i Lots-Reglementet måtte så förtydligas, att ej den ena § må stå i strid med den andra eller ordalagen gifva anledning till någon misstydning.

Hvad sålunda blifvit anfördt och yrkadt, har Utskottet i öfvervägande tagit, och går nu att de gjorda framställningarne besvara i den ordning, de här ofvan äro upptagne. Beträffande således först frågan om upphörande af afgifter, som enligt gällande Författningar böra af vinddrifna fartyg erläggas, så får Utskottet vördsamt anföra, att Kongl. Maj:t, i anledning af Rikets Höglofl. Ständers vid sistförflutne Riksmöte i detta ämne gjorda underdåniga hemställan, under den 29 November 1834, i Nåder förklarat,

"att fyr- och båk-afgift icke bör erläggas af samma fartyg mer än en gång, om det än, såsom vinddrifvet, återkommer till den hamn, hvarifrån det först utgått eller ock till annan Svensk hamn, utan att under tiden hafva lossat eller lastat." Då Utskottet icke kan biträda den åsigt, att dylika fartyg böra helt och hållet fritagas från ifrågavarande afgifter, emedan de anstalter, för hvilkas upprätthållande afgifterna utgå, äro lika angelägna för seglationen, ehvad fartygen af nödorsaker tvingas eller annars bestämmas att söka kusten, och en sådan befrielse skulle verka till en betydlig minskning af dessa afgifter, anser Utskottet, att all den lindring i detta hänseende, som billigtvis kan fordras, redan är medgifven, hvadan Utskottet tillstyrker,

att ifrågavarande yrkande måtte förfalla.

Hvad åter angår framställningen om det tillägg vid 20 § 2 Art. af Kongl. Reglementet för Lots- och Båk-inrättningen i Riket den 16 Maj 1827, att lotspenningar icke måtte beräknas eller tagas för sådane fartyg, hvilka äro förpligtade att taga lots, men vid lots-stationen icke erhålla någon sådan och icke eller segla under annat fartygs skot; så, enär berörde Nådiga Reglemente ingalunda föranleder dertill, att fartyg, som, oagtadt gifven signal, hvarken erhålla serskild lots eller få segla under annat fartygs skot, äro pligtige att erlägga lotspenningar, och uti 27 § stadgas ansvar för den, som fordrar och uppbär *högre* umgälder, än Förordningen bestämmer, under hvilken straffbestämmelse otvifvelagtigt hörer det fall, att umgälder fordras, der sådane efter Författningarne icke ega rum, förmenar Utskottet häraf följa, att något serskildt stadgande i detta hänseende icke är af nöden, hvadan Utskottet hemställer,

att Herr *Norins* motion i denna del måtte lemnas utan afseende.

Då Herr *Norin* föreslagit en revue och reorganisation af Lotsverket i allmänhet och *Mats Persson* yrkat, att Lots-Reglementet måtte så förtydligas, att icke den ena §:n må stå i strid med den andra eller ordalagen gifva anledning till misstydning, har likväl ingen af dessa motionärer bestämdt uppgifvit, hvilka förändringar, som åsyftas med berörde förslag, eller hvilka felaktigheter i Lotsverket och det derföre gällande Reglementet, som borde föranleda den föreslagne åtgärden — Utskottet saknar således uti motionerne all egentlig ledning för den påkallade granskningen, och dertill fordras dessutom ovilkorligen en förberedande undersökning och utredning af vederbörande Embetsmyndigheter med fullständig kännedom om de serskilta local- och sakförhållanden, hvarefter den ifrågavarande an-

stalten måste lämpas. — En underdånig framställning härom till Kongl. Maj:t kan icke anses behöflig eller lämplig, då, enligt hvad Utskottet har sig bekant, Förvaltningen af Sjö-ärendena, efter Kongl. Maj:ts Nådiga befallning, för närvarande förehafver till utarbetning förslag till förändringar af nu gällande Lotsförfattningar, hvarigenom de rättelser, motionärerne kunna hafva åsyftat, torde tillvägabringas; och får Utskottet till följd häraf tillstyrka,

att Herr *Norins* och *Mats Perssons* framställningar om en allmän granskning och reorganisation af Lotsverket och derom gällande Reglemente icke må till någon Rikets Ständers åtgärd föranleda.

Beträffande *Mats Perssons* motion, att Bottniska Viken hädanefter icke må anses för öppen sjö, i följd hvaraf hvart och ett Svenskt, inrikes orter emellan seglande, fartyg, borde befrias från skyldigheten att taga lots, så, och då Utskottet anser det ganska betänkligt att uti ifrågavarande fall biträda motionärens önskan, får Utskottet till stöd för denna sin åsigt vördsamt anföra, att grunden till det i 2 § af Lots-Reglementet förekommande stadgande, "att lots bör begagnas vid all fart från öppna sjön till nästa lotsombyte," härleder sig, i Utskottets tanka, tvifvelsutan derifrån, dels att lotsarne böra i öppna sjön suppléera tullbevakningen, och dels att de af en med visshet påräknad lotsförtjenst böra uppmuntras till påpasslighet. På sätt motionären jemväl uppgifvit, anhöllo åtskillige Skeppare och Borgare i Rikets norra städer år 1837 i underdånighet hos Kongl. Maj:t om den förklaring öfver ofvanåberopade stadgande, att detsamma icke borde tillämpas på fartyg, som segla i Bottniska Viken, hvilken således icke eller borde anses för öppen sjö, men berörde ansökning blef, jemnlikt Kongl. Maj:ts Nådiga Resolution af den 9 Juni samma år, utan afseende lemnad på uppenbarligen goda skäl, ty om ifrån det ifrågavarande stadgandet något undantag skulle göras för sjöfarten i Bottniska Viken, blefve otvifvelagtigt följden, att lots-uppassningen derstädes skulle helt och hållet råka i förfall. Lotsarnes bergning är der, så väl som annorstädes, hufvudsakligen beräknad på lotsningsförtjensten, synnerligast af fartyg, som komma från öppna sjön; och om desse fingo efter godtycke taga lots eller icke, är det ej troligt, att lotsarne skulle anstränga sig och, såsom ofta är fallet, våga lifvet, för att gå dessa seglare till mötes, då bland desse knappast hvarannan antoge lotsarnes biträde. För att tillhålla lotsarne påpasslighet, äro, i anseende till kustens vidsträckthet, knappt några controller möjlige, utan de måste dertill eggas af utsigten på förtjenst; och att denna äfven under när-

varande förhållanden vid Bottniska Viken icke är betydlig, torde säkrast, efter hvad upplyst blifvit, kunna bedömas deraf, att Lotsverket måst vid flere lotsplatser derstädes anslå extra arfvoden till lotsbetjeningen, emedan skicklige personer icke kunnat erhållas för den i stat bestådda lönen samt lotsningsförtjensten.

I afseende dernäst på motionärens framställning derom, att Finska fartyg måtte förpligtas att, vid segling i Svenska farleder, alltid taga lots, får Utskottet vördsamt upplysa, att, jemnlikt 1 §:n i Kongl. Kungörelsen den 24 Augusti 1838, angående hvad i afseende på handeln och sjöfarten emellan Sverige samt Ryssland och Finland, iagttagas bör, är vordet stadgadt, "att Ryska och Finska fartyg skola uti Svenska hamnar behandlas, så väl vid inkommandet som utgåendet, i likhet med inhemska fartyg, i anseende till hamn-, läst-, båk- och lots-afgifter, äfvensom hvarje annan afgift eller pålaga, som utgöres antingen till Kronan eller till städer eller till hvilka serskilda inrättningar som helst, på hvad grund eller under hvad namn det vara må."

Till följd häraf hemställer Utskottet,

att motionen om befrielse för Svenskt fartyg från skyldigheten att begagna lots å Bottniska Viken och om åliggande för Finska fartyg att denna skyldighet iagttaga, må lemnas utan afseende.

För ett allmänt antagande af det förslag, *Mats Perssons* motion innehåller, att uppbörd af lotspenningar må vid lossningsorten ske på en gång för hela resan, som ett fartyg verkställt, då det anmäles till lossning, möter utan tvifvel mångenstädes binder, derigenom, att, vid ett sådant uppbördssätt, medlens fördelning och liqviden med lotsarne blefve invecklad, och att lotsarnes godtgörelse fördröjdes, utöfver hvad deras i allmänhet knappa vilkor medgifva; men den betänklighet, som i detta afseende företer sig, gäller i synnerhet, der lots-stationerna äro aflägsna från hvarannan, och der är en förändring af närvarande uppbördssätt mindre behöflig i samma mon, som seglationen mindre ofta uppehålles af lots-liqviderne; hvaremot, der flere lots-stationer inträffa inom en kortare sträckning, seglationen på ett ganska eftertänkligt sätt hindras genom afgifternes erläggande vid hvarje station, och der synes den anstalt kunna åstadkommas, att afgifterne för flere stationer måge på en gång erläggas, utan att något känbart uppehåll derigenom förorsakas; hvarföre Utskottet tillstyrker,

att Rikets Höglofl. Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att, der locala förhållanden det medgifva, den

anstalt vidtages, att lotspenningar för flere stationer måga på en gång och helst vid lossningsorten få erläggas, och segelfarten såmedelst befrias från det uppehåll, de serskilda liqviderna föranleda.

Stockholm den 21 Januari 1841.

N:o 131.

Ank. till Exp. Utsk den 1 Mars 1841, kl. 1 e. m.

Betänkande, angående föreslagen förenkling af Titulaturer i Embetsskrifvelser till och från Embetsverk och enskilde personer.

Hans Excellence Herr Grefve *Löwenhjelm, Gustaf,* har genom en från Höglofl. Ridderskapet och Adeln remitterad motion föreslagit: "att Rikets Ständer i underdånig önskningsväg ingå till Konungen med anhållan, det täckes Kongl. Maj:t fullborda Regeringens äldre åtgärder till Canzli-stylens förenklande, såmedelst, att derom lemnade föreskrifter utsträckas till alla uti embetsskrifvelser till och ifrån Embetsverk och enskilde personer förekommande titulaturer, och att dessa inskränkas till det, som personernes behöriga betecknande jemnt kräfver.

Utskottet delar motionärens åsigt, att enkelhet i embets-skriftvexlingen bör iagttagas, och att således allt öfverflödigt upprepande af titulaturer må undvikas; men sådant beror endast af bruket, hvilket säkert sjelfmant lämpar sig efter hvarje tids olika fordringar, derföre hinder icke möter uti någon gällande föreskrift, helst tvertom den åsyftade enkelheten hufvudsakligen redan är genom Författning påbjuden; i anledning hvaraf, och då dessutom ämnet synes icke vara af den vigt, att det påkallar någon Rikets Ständers framställning till Kongl. Maj:t, Utskottet hemställer,

att Hans Excellence Herr Grefve *Löwenhjelms* ifrågavarande motion icke må till någon Rikets Ständers åtgärd föranleda.

Stockholm den 25 Februari 1841.

N:o 132.

Ank. till Exp. Utsk. d. 1 Mars 1841, kl. 1 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion, att Läkare, som anställas vid Bruk eller hos menigheter, må vara pligtige att under krig tjenstgöra vid Arméen.

Sedan Utskottet, genom Betänkande N:o 48, tillstyrkt, att Läkare, som, efter enskilda aftal, anställas hos menigheter eller för bruk, fabriker och andra inrättningar å landet, för hvilka en större arbetspersonal är upptagen, må, i mon af befattningens vidsträckthet och vigt, åtnjuta befordringsrätt, med vilkor, att, innan en sådan Läkare anställes, Sundhets-Collegium yttrar sig om hans competens, samt för öfrigt att Läkaren, i fråga om vaccination, medico-legala besigtningar och sjukvården vid inträffande farsoter inom hans tjenstgöringsort, är, lika med de på stat anställde Läkarne, skyldig att ställa sig till efterrättelse vederbörande embetsmyndigheters föreskrifter; har Herr *Rosenschöld, Nils Rudolf*, genom en från Ridderskapet och Adeln remitterad motion, föreslagit, att sådane Läkare, emot åtnjutande af den föreslagne befordringsrätten, måtte vara förpligtade att, under krig, vid anfordran tjenstgöra vid arméen, med den grad, lön och befordringstur, till hvilken vederbörande Embetsmyndigheter, på grund af deras skicklighet och tjenstetid, kunna finna dem berättigade, och med iagttagande för öfrigt, att de Läkare anbefalldes först att inträda i Statens tjenst, hvilka voro yngst, anställda hos mindre talrika menigheter och på de närmast städerna belägne orterna.

Då det sålunda framställda förslaget åsyftar en utsträckning af de, genom Utskottets åberopade Betänkande, föreslagna vilkoren för de ifrågavarande Läkarnes befordringsrätt, och detta Betänkande redan är af Rikets Ständer bifallet, kan berörde förslag icke antagas utan rubbning af Rikets Ständers sålunda fattade beslut, och i alla fall kan Utskottet icke inse något skäl, hvarföre skyldigheten att tjenstgöra vid arméen skulle, såsom vilkor för befordringsrätt, påbördas dessa mera än andra Läkare, som icke, efter egen ansökning, äro vid arméen anställde; och får Utskottet således hemställa,

att motionen lemnas utan afseende.

Stockholm den 25 Februari 1841.

N:o 133.

Ank. till Exp. Utsk. den 1 Mars 1841, kl. 1 e. m.

Betänkande, i anledning af väckta motioner om medverkan för afskaffande af Slafveriet på Ön S:t Barthelemy.

Genom motioner, inom Preste-Ståndet af Herr Professoren *Geijer*, och inom Borgare-Ståndet af Herr *C. F. Geijer*, är anfördt: att, ehuru Sverige, genom Tractaterna med England af den 6 November 1824, och med Frankrike af den 21 Maj 1836, slutit sig till det ädla förbund, som bemödar sig att undertrycka slafhandeln samt, genom Kongl. Förordningen af den 7 Januari 1836 och tillägget dertill af den 1 Mars samma år, all slafhandel är belagd med lifsstraff, finnes likväl en Svensk tillhörighet, der slafveriet är inhemskt, der slafvar följagtligen kunna köpas och säljas, nemligen ön S:t Barthelemy. De meddelanden, Konungen vid hvarje Riksdag låter komma till Ständernas kännedom om Coloniens tillstånd, skulle berättiga dem att deröfver yttra sig, och detta måste blifva en pligt, då menskligheet och rättvisa dertill uppfordra. Redan i den Nådiga Skrifvelsen till Rikets Ständer af den 6 April 1835, yttrar Sig Kongl. Maj:t, att den genomgripande förändring, som för Vestindien uppstått, genom Engelska Regeringens välgörande beslut att upphäfva lif-egenskapen för Negrerne i sina Colonier, i afseende på de öfrige, påkallat deras Regeringars allvarliga och faderliga uppmärksamhet. Motionärerne hafva ansett det Rikets Ständer värdigt, att uttrycka den önskan, det slafveriets upphörande på Sveriges enda Coloni och medlen till detta ändamåls vinnande företrädesvis blifva föremål för en sådan välgörande uppmärksamhet, derföre det är föreslaget, under åberopande af 56 § Riksdags-Ordningen, att Rikets Ständer hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täckes anbefalla och till Ständernas kunskap låta komma en undersökning om slafveriets tillstånd på ön S:t Barthelemy, samt om de tjenligaste medlen för slafveriets afskaffande derstädes.

Utskottet delar de åsigter, som sålunda blifvit framställde, och föreställer sig, till följd deraf, att, då slafveriet ännu fortvarar inom en, Svenska Kronan underlydande besittning, Rikets Ständer finna sig af begreppet om menniskovärde på det högsta uppmanade att påkalla dess afskaffande, hvarföre Utskottet tillstyrker,

att Rikets Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att Kongl. Maj:t täckes i Nåder tillse, huru slafveriet å ön S:t Barthelemy må kunna afskaffas, och vidtaga alla

de utvägar, som för vinnande af detta vigtiga ändamål kunna beredas och finnas lämplige.

Stockholm den 25 Februari 1841.

N:o 134.

Ank. till Exp. Utsk. den 1 Mars 1841, kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af återremiss af Utskottets Betänkande N:o 104, angående vilkor för befordran till Krono-Länsmans-tjenster.

Sedan Utskottet, genom Betänkandet N:o 104, tillstyrkt en underdånig anhållan hos Kongl. Maj:t om den föreskrift, att, innan någon må befordras till Länsman, skall han, om han icke vid Academie aflagt examen för inträde i Rättegångs- eller de Civila Förvaltningsverken, inför Landshöfdinge, i närvaro af Landskamererare och Landssecreterare, aflägga prof af skicklighet i de till tjensten hörande ämnen samt deröfver erhålla vittnesbörd af omförmälde embets- och tjenstemän, hvilka följagtligen alla ega att i pröfningen deltaga; så har detta Betänkande blifvit bifallet af Ridderskapet och Adeln samt Preste-Ståndet, men afslaget af Bonde-Ståndet och återremitteradt af Borgare-Ståndet, i anledning af anmärkningar, som sammanstämma deri, att den föreslagne examen förmenats icke motsvara ändamålet, derföre i stället är föreslaget, dels att Cameral-examen, aflagd vid Academie, måtte föreskrifvas såsom vilkor för befordran till Krono-Länsmans-tjenster, men denna föreskrift icke gå i verkställighet förrän 10 år efter det Författningen utfärdas, på det tillräckligt antal ämnen för dessa tjenster må hinna att bilda sig, dels att ingen annan pröfning måtte föreskrifvas än den, som man måste föreställa sig, att Konungens Befallnings hafvande alltid iagttager vid tillsättande af dessa tjenster, till följd af hans åliggande att tillse, det endast skicklige personer dertill användas.

Utskottet har, genom det afgifne Betänkandet, yttrat sig om de hinder, Utskottet ansett möta för antagande af det redan genom första motionen framställda förslaget, att Cameral-examen måtte åläggas såsom vilkor för befordran till Länsmans-tjenster, och äfven anfört de skäl, på grund hvaraf Utskottet ansett en annan offentlig pröfning böra, såsom sådant vilkor, föreskrifvas; och som Utskottet af anmärkningarne icke funnit anled-

ning att förändra detta yttrande, hvilket dessutom utgör en jemkning af hvad, som i motsatt rigtning blifvit genom anmärkningarne yrkadt,

anser sig Utskottet böra förblifva vid sitt förut i detta ämne afgifne förslag.

Stockholm den 25 Februari 1841.

N:o 135.

Ank. till Exp. Utsk. den 1 Mars 1841, kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af föreslagen Districts-fördelning inom Stockholms Län vid de årliga Markegångs-Taxornes upprättande.

Från Hedervärda Bonde-Ståndet har Utskottet fått emottaga en af Riksdagsfullmägtigen *Eric Jansson* från Stockholms Län väckt motion, deruti han, med föranledande af bemälde Stånds bifall till det vid innevarande Riksdag afgifne Utlåtande, i fråga bland annat om ändring dels i grundräntornes utgörande, och dels i markegångs-sättningarne, samt till undvikande af det allt för stora missförhållande, som i senare hänseendet förmodades skola uppkomma inom Stockholms Län, der invånarne i de närmast omkring hufvudstaden belägna Härader uppenbarligen syntes kunna afyttra sina varor med större beqvämlighet och mot högre pris än de, som bo i aflägsnare delar af Länet, hvarigenom Krono-utlagornas utgörande i contant blefve mindre känbart för de förre, än för de senare, — föreslagit, att ett serskildt markegångspris sattes för Sollentuna, Wallentuna, Långhundra, Erlinghundra, Färentuna, Sotholms, Svårtlösa och Öknebo Härader, samt Danderyds, Åkers och Wermdö Skeppslager, inom hvilket district varuprisen merendels äro grundade på de i hufvudstaden gällande värden; och ett annat markegångspris åter för Seminghundra, Närdinghundra, Frösåkers, Lyhundra och Sjuhundra Härader, samt Frötuna, Bro, Wätö, Wäddö och Häfverö Skeppslager, derinom varu-värdena hufvudsakligen bestämmas efter de pris, som, vid köp ortens invånare emellan, vanligtvis der äro gällande.

Vid pröfningen af hvad sålunda förekommit, har Utskottet i främsta rummet fästat sig vid den omständighet, att från Rikets Ständers sida ännu icke blifvit fattadt något hufvudsakligt beslut öfver den fråga, som gif-

vit anledning till motionärens förevarande förslag; och då i allt fall, efter Utskottets förmenande, det i motionen åsyftade ändamål med mera fog kan beredas å annan väg, än den, hvarigenom frågan nu blifvit gjord anhängig, finner Utskottet sig böra tillstyrka,

att *Eric Janssons* omförmälde förslag icke må till någon Rikets Höglofl. Ständers åtgärd föranleda.

Stockholm den 25 Februari 1841.

N:o 136.

Ank. till Exp. Utsk. den 1 Mars 1841, kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt fråga om vidtagande af åtgärder, i afseende på Rikets Sjömagt till handelns tryggande.

Med Protocolls-utdrag af den 5 December nästlidet år, har från Höglofliga Ridderskapet och Adeln till Utskottet blifvit remitterad en af Herr *Nordensköld, Otto Gustaf*, väckt motion, deri, med hänsyftning till det beslut, Rikets Ständer, på grund af detta Utskotts under N:o 112 afgifne Betänkande, vid denna Riksdag fattat, för vinnande af rättelse vid beräkningen af tull-umgälderna i Öresund, Herr *Nordensköld* föreslagit en underdånig hemställan till Kongl. Maj:t, att den för fäderneslandet och de allt mer stigande handels-intressen nödiga sjömagt, såsom mest verkande till oberoende och förkofran, så i ett som annat afseende, måtte fortfarande vidmagthållas; och att, jemte användande af redan bestämde medel till Flottans bemanning, Kongl. Maj:t i Nåder täcktes för Rikets nu församlade Ständer framställa behofvet om nödigt anslag för erforderliga Convoy- och aflägsnare expeditioner, såsom enda vilkoret för att kunna utsända örlogsfartyg till handelns tryggande, så väl i Öresund som å orter mera afsides.

Till besvarande häraf, får Utskottet anföra, att, då genom det beslut, hvarpå Herr *Nordensköld* grundat sin omförmälda framställning, Rikets Ständer redan bestämdt uttalat deras åsigt om behofvet att skyndsamt vidtaga de kraftigaste medel, för hämmande af de ingripande förluster, som tid efter annan vederfarits Svenska handelsrörelsen, genom godtycklig tolkning å Danska sidan af de med Sverige, rörande Sundska tull-umgäl-

derna ingångna tractater; och, såsom följd af detta beslut, hvilket vunnit ännu mera vigt genom Rikets Ständers jemväl gjorda förklarande, att, i allt hvad på dem ankommer, vilja understödja de kraftigaste och mest ändamålsenliga åtgärder, som från Regeringens sida kunna i sådant afseende komma att vidtagas, det numera ensamt beror på Kongl. Maj:ts höga beprövande att bestämma sättet, hvarmedelst Svenska undersåtarne kunna blifva tryggade vid helgden af de ingångna fördragen, anser Utskottet något vidare yttrande i ämnet af Rikets Ständer icke böra ega rum;

i följd hvaraf Herr *Nordenskölds* ifrågavarande motion icke eller kan till någon åtgärd å Rikets Ständers sida föranleda.

Stockholm den 25 Februari 1841.

N:o 137.

Ank. till Exp. Utsk. den 1 Mars 1841, kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt förslag, att Beväringsskyldige å Öland samt inom Norra och Södra Möre Härader af Calmar Län hädanefter må till vapen-öfningar sammanträda i Calmar stad.

Med remiss från Hedervärda Bonde-Ståndet, har Utskottet fått emottaga ett af Riksdagsfullmägtigen *Petter Persson* från Calmar Län afgifvet memorial, deruti han, jemte omförmälan, att Beväringsmanskapet, så väl från Norra och Södra Möre Härader inom nämnde Län, som äfven från Öland, nu vid de årliga vapenöfningarne samlas å den så kallade Hultfredshed, belägen 11 mil från sjökusten, fästat uppmärksamheten derå, att afståndet mellan nämnde hed och medelpunkten af Södra Möre Härad utgör nära 20 mil, och att de fleste Ölandsboerne, som få färdas lång och besvärlig väg, redan innan de kunna komma till Calmare-landet, likaledes hafva 20 mil till den bestämda mötesplatsen.

På grund af detta förhållande, som *Petter Persson* ansett medföra både onödig tidspillan och kostnad, enär det visade, att de beväringsskyldige, för att å mötesplatsen uppehålla sig endast 10 dagar, måste vandra ungefärligen 40 mil, då fram och återvägen sammanräknas, har *Petter Persson* föreslagit, såsom orden lyda: "att omförmälde Beväringsmanskap

"från Norra och Södra Möre Härader samt Öland, måtte få sammanträda "till de vanliga vapenöfningarna med Calmar stad, der tjenlig plats för "desamma ej saknas och förvaringsrum för klädespersedlar och ammunition "kan beredas uti gamla Slottet, som till ett dylikt ändamål synes vara "ganska tjenligt"; hvarförutan *Petter Persson* tagit i beräkning äfven den fördel, att i hamnen vid Calmar kunde förläggas kanonslupar, tillgängliga för de beväringsskyldiges öfning i sjötjensten, dertill mängden förmenades hafva fallenhet och håg.

Enligt Utskottets förmenande, kan en framställning, till ernående af motionärens önskan, både med mindre omgång och lämpligare än, på sätt som nu skett, göras anhängig omedelbart hos Kongl. Maj:t, som, i Sin egenskap af Högste Befälhafvare, eger ensam bestämma om arméens vapenöfningar; och då, långt ifrån att förmoda, det frågan, i den ordning väckt, icke skulle omfattas med det afseende, hvartill omständigheterna kunde gifva anledning, erfarenheten tvertom visat, att, efter direct till Kongl. Maj:t gjord underdånig ansökning, framställningar, likartade med den förevarande, vunnit åsyftad framgång, finner Utskottet, som vid sådant förhållande ansett sig icke böra ingå i pröfning om gilltigheten för eller behofvet af den föreslagna förändringen, sig böra tillstyrka,

att *Petter Perssons* omförmälde hemställan icke må till någon Rikets Höglofliga Ständers åtgärd föranleda.

Stockholm den 25 Februari 1841.

STOCKHOLM. Tryckt hos *A. G. Hellsten*, 1841.

N:o 138.

Ank. till Exp. Utsk. d. 14 Mars 1841, kl. 1 e. m.

Betänkande, i anledning af väckte motioner om Presterskapets aflöning.

I detta ämne hafva till Utskottets handläggning blifvit öfverlemnade följande motioner, nemligen af

1:o Herr *Ribbing, Arvid,* hvilken framställt det förslag, i afseende på Prest-rättigheternes utgörande i contant, i stället för in natura, att vederbörande Kronofogde borde efter markegångspris uppbära och redovisa Pastors alla ordinarie prest-rättigheter, hvaremot de obeständige skulle utgå i en bestämd och årlig afgift, som jemväl af Kronofogden uppbars, och hvilken afgift borde genom conventioner uppgöras i den ordning, som, i fråga om prest-rättigheter, redan vore stadgad; och skulle, för den händelse att vid desse conventions-sammankomster icke någon öfverenskommelse kunde träffas, frågorne derom öfverlemnas till Konungens Befallningshafvande, som ålåg afgifterne bestämma genom utslag, deröfver underdåniga besvär kunde hos Kongl. Maj:t inom 30 dagar fullföljas. I uppbörds-arfvode egde Kronofogden beräkna sig 2 af hundrade; äfvensom vid uppbörden möjligen uppkommande tvister om afgifternes rätta belopp borde på här förut uppgifne sätt, efter försökt convention, om den ej lyckades, upptagas, afgöras och fullföljas samt spanmålen utgå utan förhöjning och forsel-lön, och tiden för uppbörden ej utsättas förr än de, som utgjorde prest-rättigheterne, kunnat hinna förvandla desamma i penningar;

2:o *Jöns Ersson* från Wermlands Län, med hvilken vice Talmannen *Per Ericsson* sig förenat. Efter framställd önskan att Kongl. Maj:ts Nådiga Förordning den 28 Februari 1681, om Presterskapets samt Klockares löneinkomster, måtte i åtskillige omständigheter varda ändrad, har motionären föreslagit: 1:o att uti vissa district af någorlunda lika local-förhållanden en Comité af trovärdige och sakkunnige män måtte tillsättas, till utrönande af det billiga och lämpliga uti ifrågavarande ämne, och hvilken Comité egde att uti afgifvande betänkande upptaga några vissa artiklar, såsom Råg, Korn och Hafra, i stället för i Författningen förekommande Ärter, Bönor,

Humbla, Hampa, Lin, Rofvor, Kål jemte Qvick-tionde, hvilka senare poster svårligen kunna controlleras, men af boställs-innehafvaren utan tvifvel umbäras; och förmente motionären, att lysningspenningarne kunde såsom vederlag ökas något öfver hvad de förut, enligt gällande Författning, varit, samt bestämmas efter hvarje manspersons förmögenhet, hvartill antingen fastighetens taxeringsvärde tages till grund eller, om han icke eger jord, näring och rörelse, dock att i intet fall lysningspenningarne må öfverstiga 2 R:dr Banco, chartæ-sigillatæ-afgiften deruti äfven inberäknad; 2:o att Smörtionden må bestämmas efter hemmanens taxeringsvärde, såsom mest rättsenligt; 3:o att Brudvigsel bör vara betald med 12 sk. för hvarje par samt Kyrkogång efter barnfödsel 8 sk., allt Banco; hvaremot presten bör för socknebud erhålla betalning efter godtycke af den, som honom besvärar, om vägen är lång och besvärlig, samt fri skjuts fram och åter; dock att fattigt folk i detta afseende måtte åtnjuta sin själavård utan afgift; och 4:o att afgifter vid barndop samt likstol måtte till alla delar försvinna; och har motionären derjemte framställt, att de pastorat, som redan hafva löne-conventioner upprättade och fastställde, måtte, under den bestämda tiden, vid desamma förblifva, samt derefter det blifvande nya förslaget lända till efterrättelse eller ock ny convention upprättas, som ömsesidigt erkännes och fastställes;

3:o *Magnus Persson* från Wermlands Län, med hvilken *Per Hansson* från samma Län sig förenat: att Kongl. Förordningen af den 8 Februari 1681, rörande Kyrkoherdarnes pastoralier, såsom för närvarande tid alldeles otjenlig och till och med oanvändbar, måtte helt och hållet upphäfvas samt i dess ställe efter nutidens anda och kraf ny Författning i detta ämne upprättas och utfärdas; och har motionären, som ansett omöjligt att en Förordning i detta afseende kan upprättas, hvilken, i anseende till de olika localförhållanden samt de olika landtmanna-producter, som i olika Län framalstras, blefve lämplig för hela Riket, förmenat, det en Comité, bestående af Landshöfdingen i Länet, Contracts-Prosten, med flere, som af vederbörande kunde anses nödige, samt deputerade från hvarje pastorat, borde i hvarje Län eller Stift nedsättas, hvilken egde att uti de pastorat, der icke redan convention emellan Pastor och Församlingen blifvit träffad, antingen för bestämda år eller under pastors tjenstgöringstid, med fästadt afseende å så väl kyrkoherde-boställets bättre eller sämre beskaffenhet, ortens mer eller mindre bördighet, pastoratets större eller mindre folkmängd, m. m., bestämma Kyrkoherdarnes årliga ordinarie lön af hvarje pastorat, jemte deras tillfälliga sportler, hvarifrån likväl likstols-afgiften ovilkorligen borde uteslutas, och hvilken löne-convention kunde på en viss tid, t. ex. 50 år, fastställas;

4:o *Petter Mårtensson* från Jönköpings Län, hvilken, under förmenande att Presterskapets närvarande aflöningssätt är i högsta måtto olämpligt och i hög grad bidrager att störa det goda förstånd, som bör finnas emellan religions-läraren och åhöraren, föreslagit att presternes löner måtte i ett för allt utgå i spanmål, eller dess värde efter markegång, på landet efter hemmantal och matlag, samt i städerne efter fyrkar och matlag, eller hvad annan beskattningsgrund, som för serskilde städer kan vara vidtagen, äfvensom att dessa löner måtte uppbäras i sammanhang med Kronouppbörden;

5:o *Måns Månsson* från Calmar Län, att ehuru, genom Kongl. Kungörelsen den 3 April 1816 samt Kongl. Brefven den 3 Juli 1829 och den 28 Maj 1830, visserligen vore påbudet, att conventioner om Presterskapets rättigheter borde af församlingarne vid inträffande tjenstledigheter upprättas, det likväl kan hända, att församlingar finnas, der slike conventioner icke kunna komma till stånd, i hvilken händelse presten eger uttaga sina rättigheter enligt 1681 års Kongl. Förordning, hvilket äfven är fallet inom de församlingar, der vid tidigare skedda prest-tillsättningar föreningar icke blifvit träffade. I sådane församlingar uppstå ofta tvister emellan de lönande och löntagaren, hvilka tvister icke sällan hafva sin grund uti otydligheten af de bud, Författningen innefattar. Så t. ex. stadgar nämnde Förordning att Capellanen skall i lön af Församlingen hafva en halfspann säd af hvarje hel eller half gård, hvilketdera bestämmes likväl ej, och Klockaren 3 kappar säd af hvarje bonde, utan att närmare uppgifves, om ordet bonde här afser den, som eger ett hushåll eller ett hemman. Följden af sistnämnda otydliga stadgande har i en eller annan församling i motionärens hemort blifvit den, att en possessionat, som innehafver en mängd hemman inom församlingen, hvilka han sammanslagit till ett bruk, för alla dessa hemman likväl ej vill i lönen till Klockaren deltaga med mer än 3 kappar säd, ehuru han vid Klockarens tillsättning begagnat röst för hvarje hemman serskildt. I följd häraf har motionären ansett sig böra föreslå, att dessa båda stadganden måtte blifva ändrade eller förklarade, så att någon tvist om deras rätta förstånd ej bör uppkomma, samt att rösträttigheten i allmänhet må tagas till grund för aflöningsskyldigheten;

6:o *Anders Nilsson* från Östergöthlands Län: att enär vederbörande auctoriteter i fullkomlig motsatt mening tolkat 1681 års Kongl. Förordning i hvad densamma rörer Comministrarnes löner, sålunda, att deri förekommande stadgandet: "att den så kallade Capellans-skeppan skall utgöras med en half spann säd af hvarje helt och halft hemman", gifvit anledning dertill,

att Comminister af sådane hemman, hvarpå brukare antagits, fordrat lika afgift af brukare och egare, eller dubbelt emot hvad skäligen erläggas bordt, och hvilket föranledt till obehagliga tvister lärare och åhörare emellan, funne motionären sig föranläten yrka, att en revision af nämnde Nådiga Förordning måtte företagas, hvarigenom ifrågavarande föreskrift kunde blifva så bestämd, att någon misstydning deraf ej vidare komme att ega rum; och hafva *Peter Persson* från Ädelfors, *Johannes Johansson* och *Peter Mårtensson* från Jönköpings Län, *Johan Andersson* från Upsala Län, *Johannes Persson* från Stockholms Län, *Nils Persson* från Södermanlands Län, med flere, förenat sig med motionären;

7:o *Eric Jansson* från Stockholms Län, med hvilken *Olof Persson* från samma Län instämt. Efter anförande, att, enligt 5 och 6 §§. i Kongl. Maj:ts Nådiga Förordning den 8 Februari 1681, Capellaners och Klockares lönevilkor sålunda vore bestämde, att de förra af hvarje hel eller half gård skola utbekomma högst en halfspann, men af hvarje mindre hemman en åttondedels tunna om året, hvaremot de senare af hvarje bonde undfå såsom årlig lön en kappe råg, en kappe korn och en kappe hafra, samt vid serskildta tillfällen, såsom vid vigsel, barndop, m. m., två öre silfvermynt, har motionären, jemte hemställan, huruvida desse lönevilkor icke annorlunda eller åtminstone närmare borde bestämmas, enär de i deras närvarande obestämda form alltid måste leda till missnöje och orättvisa, helst ett halft hemman icke, såsom likväl hittills, på grund af nämnde Kongl. Förordning skett, bör betala lika mycket som ett helt hemman, eller en fattig torpare lika mycket som egaren eller brukaren af ett fjerdedels hemman, framställt den önskan, att dessa allmogens utskylder måtte regleras efter samma bestämningsgrund, som dess öfriga, nemligen efter egendomens godhet och taxeringsvärde;

8:o *Jan Olsson* från Gefleborgs Län: hvilken under framställning att likstols-afgiften dels vore obillig så väl till sin uppkomst, som derigenom att densamma utgjorde ersättning för en förrättning, hvilken ostridigt vore en Presterskapet åliggande tjenstepligt, och dels ojemn vid tillämpningen, emedan den ofta måste utgöras efter vederbörandes begrepp om förhållandet i sterbhuset, der 6 kor finnas, funnits eller kunna födas, yrkat att, i fall denna afgift icke kunde alldeles försvinna, densamma åtminstone måtte utgå med en viss procent af samma behållning vid hvarje boupptecknin på landet, der ej serskilde öfverenskommelser annorlunda bestämde, till exempel med 1/8 procent, eller 6 sk., för hvarje fulla 100 R:dr; och har *Eric Nilsson* från Jemtlands Län häruti sig förenat;

9:o *Eric Persson* från Gefleborgs Län, som, till förekommande af likstolens tillämpning och utkräfvande i vidsträcktare måtto, än som stadgandet uti Presterskapets Privilegier samt Kongl. Förordningen den 8 Februari 1681, föreslagit: att Kongl. Maj:ts Nådiga Utslag och Circulär af den 16 December 1836 uti enskildt mål, om likstols utgörande, måtte förklaras icke vidare ländande till efterrättelse, samt att den, hvilken icke mera nyttjade eller besute hemman, han må hafva afstått detsamma, genom köp eller öfverlåtelse på andra vilkor, till son eller annan person, icke måtte vara förbunden att vidare, än hvad Prest-privilegierne bjuda, betala likstol.

Hvad motionerne innehålla har Utskottet i öfvervägande tagit; och får, till en början, vördsamt upplysa, att föreskrifterna för bestämmandet af Presterskapets ordinarie och extra ordinarie inkomster finnas hufvudsakligast i Kongl. Förordningen den 8 Februari 1681, men äro äfven gifna i serskilda äldre Förklaringar och Resolutioner nästan för hvarje Province i Riket; samt att, i afseende å conventioners upprättande, angående desse inkomster, Kongl. Maj:t under den 3 April 1816 förordnat, att om Pastor och Församlingen gemensamt åstunda och begära en öfverenskommelse om Prest-rättigheternes utgörande, eller ock om en sådan öfverenskommelse blott å ena sidan begäres och åstundas, vare sig ensamt af Pastor i församlingen eller ock af församlingens pluralitet, bör dertill, på de grunder, 1681 års Förordning och flere dermed gemenskap egande Kongl. Bref och Författningar innehålla, upprättas ordentligt förslag, lämpadt efter gällets beskaffenhet, för att, vid allmän Sockenstämma, i närvaro af vederbörlige Krono- och Consistorii-ombud, leda till vänlig förening lärare och åhörare emellan, då, i händelse af vänlig öfverenskommelse, föreningen bör till Nådig stadfästelse anmälas; men skulle ändamålet motverkande stridigheter uppstå, underställes förslaget vederbörande Landshöfding och Dom-Capitel, i afsigt att godvillig förening åstadkomma, hvilken, om den ernås, likaledes till Nådig stadfästelse anmäles. Skulle åter öfverenskommelsen icke genom Landshöfdingens och Dom-Capitlets bemedling stå att vinna, komma så väl det uppgjorda förslaget, som den vägrande partens andragne skäl, jemte de begge förenämnde publika auctoriteternas utlåtanden, att till Kongl. Maj:ts Nådiga granskning i underdånighet öfverlemnas, för att, efter i hvarje fall förekommande omständigheter, blifva i Nåder regleradt och för en tid af 25 till högst 50 år fastställdt, utan att likväl, intill sådant hinner afgöras, någon rubbning eller försök dertill, i det vanliga, på gällande Lagar och Författningar grundade aflöningssätt må till någondera partens förfång under tiden vara tillåtet; öfver hvilken Förordning det Nådiga förklarande,

den 12 November 1819, utkommit, att Kyrkoherdarne ega för deras tjenstetid med sine församlingsboer uti allmänna och lagligen tillkomne sockenstämmor öfverenskomma om pastoraliernes utgörande, utan att dervid vara biträdde af Krono- och Consistorii-fullmägtige; men då fråga uppstår, antingen om öfverenskommelsens bestånd utöfver den Kyrkoherdes tjenstetid, som contractet ingått, eller om en efterträdares rätt, samt i händelse de contraherande sinsemellan icke åsämjas, skola föreskrifterne i 1816 års Kungörelse, om Krono- och Consistorii-fullmägtiges närvaro vid löneregleringen för Presterskapet, äfvensom uti allt öfrigt, i sådane fall tjena till noggrann efterlefnad; och har Kongl. Maj:t, genom Circulär till Dess samtlige Befallningshafvande samt Consistorierne, den 28 Maj 1830, i anledning af Rikets Ständers underdåniga hemställan, i Nåder anbefallt bemälde Auctoriteter att söka befrämja frivilliga öfverenskommelser om preste-rättigheternes utgörande i de gäll, der sådane icke egt rum, hvarvid bör tillses, att ifrågavarande conventioner må omfatta alla slags preste-rättigheter, af hvad namn som helst, och således ej mindre de serskilda slagen af tionde, än äfven likstolar och de så kallade jura stolæ, taxerade efter de olika grunder, hvartill omständigheterna kunna föranleda; jemte det äfven, under vacancetiden, församlingarne må vara tillåtet att begära och afsluta dylika öfverenskommelser, hvarvid den blifvande Kyrkoherdens rätt bör af Contracts-Prosten bevakas, och för öfrigt förfares enligt ofvannämde åren 1816 och 1819 utgifne Förordningar.

Efter denna framställning af hvad Författningarne i detta ämne hufvudsakligen innehålla öfvergår Utskottet till motionernes besvarande; och beträffande först Herr *Ribbings*, *Jöns Erssons* och *Peter Mårtenssons* framställningar derom, att Presterskapets löner måtte dels utgöras i *contant i stället för in natura*, dels erläggas i *spanmål eller dess värde efter markegång*, samt att uppbörden deraf borde ske af vederbörande Kronofogde, emot viss uppbörds-procent och i sammanhang med den allmänna krono-uppbörden, så och då Utskottet anser, att samma orsaker, som ligga till grund för lönens utgörande hittills i flere olika persedlar i olika delar af Riket, nemligen varuprisens ombytlighet samt näringarnes och producternes olikhet i serskilda orter, äfven måste utgöra oundvikliga hinder för lönernes bestämmande öfverallt i en och samma persedel, vare sig säd eller annat, samt att lemna församlingarnes invånare frihet att, efter behag, præstera lönerne antingen in natura eller med penningar efter markegång, skulle vara att tillägga dem mot löntagaren en rättighet, som icke motsvarades af någon förmon å dennes sida, samt i följd deraf innebära lika mycken orättvisa

som obillighet, och härtill jemväl kommer att församlingarne och pastorerne på åtskillige ställen äro nöjde med det aflöningssätt, som af ålder och i enlighet med gällande Författningar blifvit följdt, utan att önska sig något annat, finner Utskottet sig allenast böra hänvisa till förenämnde Författningar af åren 1816, 1819 och 1830, om conventioners ingående såsom, efter Utskottets tanka, det enda sätt hvarigenom det af motionären i detta afseende åsyftade ändamålet kan vinnas. Hvad åter angår sättet för uppbörden af Presterskapets löner, anser väl Utskottet att det nuvarande uppbördssättet är förenadt med olägenheter, hvilka dock för det mesta träffa löntagaren, som jemväl derigenom får vidkännas förluster; men sjelfva de præstationer, hvarigenom Presterskapets aflöning utgöras, äro af egenskap att lätt framkalla tvister, för hvilkas afböjande med skäl bör tagas i beräkning den rådande välvilja emellan själasörjaren och åhörarne, hvars verkan skulle uteblifva om en tredje person skulle träda emellan vid liqviden, derföre man måste befara att olägenheterne af den föreslagna förändringen öfverväga de påräknade fördelarne deraf, och Utskottet anser sig således böra tillstyrka, att

motionärernes framställningar i dessa delar måga förfalla.

Vidkommande dernäst åtskillige motionärers yrkande, dels att Kongl. Förordningen den 8 Februari 1681, om Presterskapets och Klockares lönevilkor, måtte i åtskillige delar ändras eller ock helt och hållet upphäfvas samt ny Författning i dess ställe utfärdas, dels att conventioner, der sådane icke redan äro afslutade, måtte emellan Presterskapet och församlingarne ingås till reglerande af berörde inkomster, får Utskottet erinra om den till omöjlighet gränsande svårigheten att, om lönevilkor, som äro beroende af skiljagtiga local-förhållanden och hvarje orts olika production, åstadkomma stadganden, som för alla orter af Riket vore fullt lämpliga. Hvad serskildt beträffar Comministers- och Klockare-löner, är det onekligt, att stadgandet derom i 1681 års Förordning är serdeles obestämdt och derigenom gifver anledning till tvister. Då dessa löner endast utgå i spanmål och beräkningen deraf väsendtligen skiljer sig från den, som gäller om Pastors inkomster, i så måtto, som den icke lika med desse är beroende af hemmanens afkastning, utan lönerne utgå till enahanda belopp, ehvad afkastningen varit större eller mindre, synes här icke möta någon betänklighet för meddelande af en bestämmelse, som öfver allt kan tillämpas, och såsom grund derföre synes hemmantalet så mycket heldre kunna antagas, som det lärer vara föga tvifvel att just denna grund varit antagen i den äldre allt hittills gällande Författningen, som endast genom den numera föråldrade be-

nämningen blifvit otydlig; med vid en sådan bestämmelse bör dock tillses, att lönerne bibehållas oförändrade vid samma belopp, som de hittills utgjort, hvarföre Utskottet hemställer,

att Rikets Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla om utfärdande af den Författning, att, sedan för hvarje församling blifvit tillförlitligt utröndt hvad Comministers- och Klockare-lönerne hittills utgjort, beloppet deraf fördelas på alla hemmanen inom församlingen efter förmedlade hemmantalet samt att lönen derefter utgöras i enlighet med denna fördelning.

I afseende på Kyrkoherdarnes inkomster, anser Utskottet deremot att de nödiga förändringarne i Förordningen endast kunna genom conventioner beredas och åstadkommas. För uppgörande af sådane conventioner, äro både uppmaningar och föreskrifter meddeldte genom de förut åberopade Författningarne af åren 1816, 1819 och 1830, hvadan några ytterligare stadganden för detta fall icke synas vara af behofvet påkallade; och får Utskottet, hvad serskildt beträffar det af *Magnus Persson* gjorde förslag, att i hvarje Län eller Stift borde nedsättas en Comité, bestående af Landshöfgen, Contracts-prosten m. fl. samt deputerade från hvarje pastorat, som då egde bestämma Kyrkoherdens lönevilkor, anser Utskottet det vara betänkligt, huruvida församlingarnes medlemmar kunde vara belåtne att åt andras godtfinnande hänskjuta en så vigtig del af deras beskattning, och i alla fall tror Utskottet, att motionärens förslag vida öfverträffas af den i de åberopade Författningarne redan föreskrifne form för conventioners uppgörande, nemligen att ärendet behandlas vid socknestämma, som af serskild dertill förordnad Ordförande är utlyst och hålles samt bevistas af Krono- och Consistorii-ombud, den varande Pastorn eller hans ombud, samt församlingens alla röstegande ledamöter. På dessa skäl finner Utskottet sig böra vördsamt hemställa,

att motionärernes yrkanden i desse hänseenden ej må föranleda till någon Rikets Ständers åtgärd.

Hvad härefter angår den vilkorligt väckta frågan om likstolens försvinnande utan ersättning derför, så anser Utskottet sig icke kunna tillstyrka, att en Pastor, mer än någon annan Statens tjensteman, afhändes en i Lag och Författningar tillerkänd rättighet. Förslaget deremot, att likstol måtte utgå med en viss procent af behållningen vid hvarje boupptekning, tror Utskottet visserligen bereda en jemnare fördelning af ifrågasatta afgift, än hvartill 1681 års Förordning i detta fall föranleder, och då, på sätt här förut

förut blifvit nämndt, församlingarne icke allenast äro berättigade, utan äfven uppmanade, att med Presterskapet ingå öfverkommelser om alla pastoralierna, således äfven om likstols utgörande, samt på de ställen, der sådane öfverenskommelser redan blifvit ingångne och af Kongl. Maj:t i Nåder stadfästade, likstol sällan, så vidt Utskottet har sig bekant, utgår in natura, utan med en viss procent af boets tillgångar, så får Utskottet vördsamt föreslå, att, till rättelse för de församlingar, hvarest ännu icke dylika conventioner hunnit uppgöras, Rikets Höglofl. Ständer måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla om utfärdande af den författning,

att, der ej annorlunda finnes stadgadt eller serskild öfverenskommelse är träffad, denna afgift bör till vederbörande Pastor utgöras med 1/4 procent af den aflidnes behållna qvarlåtenskap, enligt bouppteckning; dock att en dylik afgift aldrig må öfverstiga ett belopp af 50 R:dr B:co.

Beträffande slutligen *Eric Perssons* yrkande, att Kongl. Maj:ts Nådiga Utslag och Circulär af den 16 December 1836 måtte förklaras icke vidare ländande till efterrättelse, så enär Högstberörde Nådiga Resolution, hvilka tillämpningar än deraf, enligt motionärens förmenande, må kunna härledas, likväl icke är att anses annorlunda, än såsom ett domslut i enskild till Kongl. Maj:ts Nådiga pröfning hänskjuten tvistefråga, anser sig Utskottet icke kunna tillstyrka Rikets Ständer att ingå i något yttrande deröfver.

De flere af serskilde motionärer väckte frågor, om öfverenskommelsers ingående, rörande byggnadsskyldigheten vid Prestebol, m. m., komma att af detta Utskott gemensamt med Lag-Utskottet uti serskildt Betänkande behandlas.

Stockholm den 2 Mars 1841.

N:o 139.

Ank. till Exp. Utsk. den 14 Mars 1841, kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckte motioner, om förändring af lönevilkoren för Preste-adjuncter i allmänhet, samt om inrättande af Sacellanier i Lunds Stift.

Hos Hedervärda Bonde-Ståndet hafva blifvit väckte och till Utskottet remitterade tvänne motioner i detta ämne, nemligen:

1:o Af *Sven Heurlin* från Kronobergs Län, med hvilken de fleste af Ståndets Ledamöter förenat sig, och som anfört, att den af Kongl. Maj:t meddelade befallning till Consistorierne i de Stift, der öfverenskommelse om Adjuncternes lönevilkor ännu icke blifvit träffad, att vid blifvande Prestmöten söka åstadkomma en reglering i detta afseende, afpassad efter Adjuncternes göromål och behof, icke skall leda till det ändamål, som varit åsyftadt med Rikets Ständers vid sista Riksdag aflåtne underdåniga skrifvelse i detta ämne, nemligen att förskaffa Adjuncterne sådane löner, att de deraf kunna hafva sin anständiga bergning; hvarföre motionären föreslagit, det måtte Rikets Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet göra framställning om den anbefallda åtgärdens otillräcklighet för ändamålet, samt anhålla om föreskrift till Consistorierne, att icke bevilja någon Kyrkoherde rättighet att begagna Adjunct, derest han icke förbinder sig att förse honom med årlig lön af 250 till 300 R:dr Banco, allt efter ortens mer eller mindre dyrhet; äfvensom att det hädanefter icke må vara Adjuncterne tillåtet att af församlingarne upptaga offer;

2:o Af *Per Jönsson* från Skåne, som, efter framställning af det yngre Presterskapets ringa vilkor samt bekymmersamma och nedslående utsigt för framtiden, serdeles i Lunds Stift, hemställt:

a) att, då en Adjunct inom nämnde Stift uppnått en ålder af 32 år, han måtte vara fri från missiv-tvånget, så vida att det finge ankomma på öfverenskommelse emellan honom och Dom-Capitlet rörande hans tjenstgöring, utom i de fall, då han på en kortare tid kunde anbefallas tjenstgöra i granskapet af sitt hemvist; förmenande motionären att detta vore så mycket billigare, som Adjuncterne inom andra Stift vanligen blifva vid denna ålder befordrade till ordinarie tjenster;

b) att, inom de folkrikare pastoraten af samma Stift måtte inrättas Sacellanier, hvartill borde användas dels annex- och mensal-hemman, hvilka, enligt motionärens förhoppning, skulle, utan svårighet, af Presterskapet vid inträffande ledigheter småningom upplåtas för ändamålet såsom boställen, dels klockare-lägenheterne, emot skyldighet för Capellanerne, som erhöllo dem, att besörja undervisningen i församlingarnes folkskolor.

Hvad nu först beträffar lönevilkoren för Preste-adjuncterne i allmänhet, så, om det också icke kan bestridas att dessa vilkor på många ställen icke motsvara behofvet, och att åtgärder för rättelse deri således påkallas både af billighet och rättvisa, så mycket heldre, som Adjuncternes tjenst-

göring ofta är ganska trägen, böra sådane åtgärder icke sträcka sig vidare, än för handen varande förhållanden medgifva. Med afseende härå, får Utskottet anmärka: att Adjuncternes göromål och besvär icke blott å serskilda ställen, utan äfven å samma ställen under serskilda tider, äro ganska olika; att Pastor å det ena stället förrättar större del af tjensten, än å ett annat, samt att den ena Adjuncten redan kan hafva erforderlig vana och skicklighet för de presterliga göromålen, hvaremot en annan, som nyligen ingått i presterliga ståndet, icke inhemtat practisk kännedom och nödig erfarenhet för utöfningen af sin befattning, hvarföre han ock af Pastor ännu måste ledas och undervisas. Redan af dessa skäl kunna Adjunctens löne-inkomster, lika litet som hans tjenstebefattningar, genom någon allmän föreskrift noggrant bestämmas, och då härtill kommer, att Pastors inkomster äro betydligt olika i serskilda pastorat, i somliga så små, att de till större delen skulle medtagas af adjuncts-lönen, om den bestämdes till det af *Sven Heurlin* föreslagna beloppet, samt ändtligen, då vederbörande Consistorier ega att bestämma lönebeloppet för Adjuncten, derest han icke i godo med Pastor derom öfverenskommer; så anser Utskottet att några ytterligare åtgärder, än som redan blifvit vidtagne för vinnande af förbättrade lönevilkor för Preste-adjuncterne i allmänhet, icke å Rikets Ständers sida böra vidtagas, hvarföre Utskottet tillstyrker,

att *Sven Heurlins* ifrågavarande förslag måtte förfalla.

Vidkommande sedermera förslaget, att Sacellanier inom Lunds Stift måtte inrättas, och frågan om användande af klockare-lägenheterne för detta ändamål, så emedan berörde lägenheter, enligt det Betänkande om allmänna folk-undervisningen, som detta Utskott gemensamt med Stats-Utskottet afgifvit, äro hufvudsakligen påräknade för lärare vid Folk-skolorna och det icke kan antagas, att lärare-befattningen alltid kan förenas med den presterliga tjenstgöring, som, enligt motionärens förslag, skulle tillhöra lägenheternes innehafvare, tillstyrker Utskottet,

att förslaget i denna del må förfalla.

Emedlertid är det ovedersägligt, att, emedan inga Sacellanier finnas inom Lunds Stift, Preste-adjuncternes vilkor der äro väsendtligen sämre, än inom de fleste andra orter, genom saknaden af en tidigare befordran, som, om den icke alltid medförer betydligt ökade löneförmoner, åtminstone befriar dem från det, vid en mera framskriden ålder, besvärliga ombytet af vistelse- och tjenstgöringsort. Således anser Utskottet, att förslaget om Sacellaniers inrättande ingalunda bör lemnas utan uppmärksamhet och, till åstadkommande deraf, skulle hufvudsakligen bidraga, om annex- och mensal-

hemman kunde användas till Comministers-boställen; men som det öfriga Presterskapets löne-vilkor derigenom skulle minskas och det beror på serskild undersökning i hvad mon sådant kan medgifvas, äfvensom huruvida de ifrågavarande hemmanen i öfrigt äro eller kunna blifva för det uppgifna ändamålet disponibla, får Utskottet tillstyrka Rikets Ständer,

att hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det täckes Kongl. Maj:t låta undersöka förhållandet härutinnan, samt derefter, och sedan vederbörande blifvit hörda, vid nästa Riksdag afgifva Nådig Proposition om den åtgärd, Kongl. Maj:t kan anse omständigheterna, för det uppgifna ändamålet, påkalla.

Som förslaget, att de inom Lunds Stift varande Adjuncter måtte vara befriade från missiv-tvånget, sedan de uppnått en viss ålder, åsyftar att bereda Adjuncterne en frihet, som icke öfverensstämmer med det ändamål, hvilket afses vid dessa extra ordinarie tjenstemäns antagande, och då det är nödvändigt, ej mindre för den allmänna Gudstjenstens tillbörliga upprätthållande, än för christendoms-undervisningens och andra presterliga åliggandens ordentliga fullgörande, att Consistorierne, framdeles, såsom hittills, ega påräkna Adjuncternes biträde vid förefallande behof, tillstyrker Utskottet,

att detta förslag må förfalla.

Hvad slutligen beträffar upphörandet af offer till Preste-adjuncterne, så, ehuru sådana offer icke äro genom någon Författning påbjudna och följagtligen icke såsom en rättighet kunna fordras, utan äro helt och hållet beroende af välvilja, äro de, genom bruket från en aflägsen forntid inom åtskillige orter erkände, såsom åtminstone lofgifne och äfven påräknade såsom en nödvändig förbättring af Adjuncternes i öfrigt svaga lönevilkor. Såsom föremål för anmärkning häremot, torde hufvudsakligen böra betragtas sättet att aflemna så beskaffade bidrag, då de, efter föregången uppmaning från predikstolen, frambäras till altaret, der de af prestmannen emottagas. Derigenom störes andakten, då uppmärksamheten ledes på föremål, som böra vara främmande inom kyrkan, och det måste verka menligt på det presterliga anseendet och vara sårande för den grannlaga känslan, att, på sådant sätt, offentligen emottaga vedermälen af andras deltagande för enskildta behof.

I anledning häraf, anser Utskottet sig böra tillstyrka,

att Rikets Höglofl. Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla om Nådig föreskrift, att de bidrag till Pastors-Adjuncters

aflöning, som Församlingarnes invånare af välvilja lemna, icke måga genom offer i kyrkan utgöras, utan på annat lämpligt sätt insamlas.

Stockholm den 2 Mars 1841.

N:o 140.

Ank. till Exp. Utsk. den 14 Mars 1841, kl. 1 e. m.

Ytterligare Betänkande, angående Stångjerns-smidet och den gröfre Jernhandteringen samt Kolhandeln i Riket.

Samtlige Riks-Stånden hafva återremitterat Utskottets i detta ämne afgifna Betänkande N:o 109, efter dervid gjorde anmärkningar, som dels äro rigtade emot Utskottets förslag om frihet vid Smides-tillverkningen, dels åsyfta ytterligare utsträckning af denna frihet, eller upphörande af de inskränkningar, som Utskottet föreslagit att, under öfvergång från närvarande förhållande, iakttagas; och är i det förra afseendet anfördt: att vid medgifvande af frihet i jern-tillverkningen måste tillses att icke skogarne förstöras, och derpå har varit lagdt vigt genom det författnings-system, hvarunder Svenska stångjerns-smidet uppkommit och utvecklat sig. Detta system vore väl numera föråldradt, och om det följdes i full conseqvens, skulle det leda till det absurda; men det skall haft med sig den stora verkan på Rikets jernhandtering, att denna kunnat tillväxa utan afbrott, så att den från ungefärligen 100,000 Skeppund, som den förmodas hafva utgjort år 1669, stigit till 525,000 *Skll.* år 1838. Genom den oinskränkta tillverkningsfrihet, som Utskottet föreslagit att inträda år 1850, förmodas väl tillverkningen ytterligare stiga, kanske till 800,000 *Skll.*, men man måste föreställa sig, att den derefter kunde lika hastigt falla, kanske ända till hälften. Det måste finnas ett quantum af tillverkning, som tillgriper skogarne mer än återväxten medgifver, och det förmodas, att man skall icke vara mycket aflägse från maximum af den tillverkning, som med skogarnes bestånd kan förenas. Det skall också, så väl inom som utom Bergslag, finnas ganska många Bruk, hvilka till stor del äro af gällande privilegier beroende, och dessa privile-

gier utgöra en verklig af lagarne hittills skyddad egendom uti innehafvarens hand. Man borde således vara varsam vid öfvergången från tvång till frihet, så att icke den ena bruks-innehafvaren måtte beröfvas större eller mindre del af sin egendom, endast för att godtyckligt skänka densamma åt andra, som derpå icke ega lagliga anspråk. Sådant förmenas skola, så länge kolhandeln icke är fri, inträffa, ifall Utskottets förslag vinna tillämpning, emedan på många ställen finnas i samma trakt flera härdar tillåtna för lågt smide för hvardera, än som, under full frihet i tillverkningen, skulle i framtiden kunna underhållas på de inom orten befintliga skogs- och kol-tillgångarne. På det nu åt jern-tillverkningen må kunna gifvas all den frihet, som förmenas kunna stå i förening med skogarnes bestånd och den nödiga vården om de mindre bruks-egarnes intresse, är, i stället för de af Utskottet tillstyrkte bestämmelser, föreslaget:

a) oinskränkt vågföringsrätt för de härdar, hvilka, utan beräkning af den tillökning, hvartill Kongl. Kungörelsen den 26 October 1838 berättigar, äro privilegierade för 450 *Skll.* inom och 400 *Skll.* utom tackjerns-bergslagen;

b) ändring uti 4:de §. af Kongl. Kungörelsen den 26 October 1838, så att endast 15 tunnor kol beräknas till 1 *Skll.* stångjerns-smide, hvarigenom behofvet skulle afhjelpas för alla sådana härdar, hvilka icke inbegripas i föregående punkt.

För öfrigt har man ansett, att den reglering af smidesrätten, som nu företages, åtminstone icke bör utsträckas utöfver nästföljande 5 år, då för den återstående tiden det bör bero af blifvande Lagstiftare att derom reglementera, derigenom också skulle undvikas flera svårigheter, som under tiden kunna uppkomma.

I motsatt rigtning är anmärkt mot de inskränkningar, som Utskottet föreslagit att iakttagas under den tid, som ansetts nödig för öfvergång till full frihet, att, utan afbidan af någon vidare öfvergångs-period, denna frihet genast kunde och borde inträda, då, enligt hvad af Utskottets Betänkande visar sig, friheten under de senare 36 åren, då den varit successivt allt mer och mer medgifven, verkat förmonligt genom ständigt stigande tillverkningsbelopp, med snarare stegrade än fallande priser å varan; och då Utskottet uttryckligen förklarat sig anse beräkningen af skogs-tillgång såsom en otillförlitlig grund för medgifvande af smidesfrihet, borde en sådan grund icke antagas att gälla för inskränkning af smidesrätten, under de af Utskottet föreslagne perioder för öfvergång till full frihet, och förmenas en motsägelse visa sig emellan hvad Utskottet i denna del föreslagit och yttrat. Någon anledning skall icke eller förefinnas till den af Utskottet fö-

reslagne inskränkning af smidesfriheten för bruk inom Bergslag, så vida dessa äro grundade på egna, från ortens bergsbruks-rörelse afskiljda, skogstillgångar, då de skola vara fullkomligen jemförliga med bruk utom Bergslag, hvad beträffar de förhållanden, hvaraf smidesfriheten, enligt Utskottets förslag, skulle bero. Framför allt är det klandradt, att tackjerns-tillverkarne och Bergslagerne skola blifva i saknad af all fördel genom den föreslagne förändringen, och att deras rätt skall vara af Utskottet förbisedd, då inom Bergslagen skola finnas högst få bruk med så vidsträckt smidesrätt, som den, för hvilken frihet är föreslagen, och det för sådan frihet i öfrigt antagne vilkoret, att samtlige hyttelags-delegarne böra medgifva upphörande af bergslags-privilegierne vore att anse såsom omöjligt att åstadkomma; hvarjemte detta vilkor skulle leda till en betydlig ökad beskattning för bergslagshemmanen. Till ett sådant vilkor skall också icke kunna hemtas någon anledning af hvad Utskottet anfört om olikhet i beskattningen för hemman inom och utom Bergslag, då hvarje hemman är skattlagdt efter de olika orternes serskilda methoder och i förhållande till hemmanens beskaffenhet, så att den befrielse från rotering och minskning i spanmålsräntor, som en del Bergslager tillgodonjuta, skall ensamt härleda sig från hemmanens svaga och inskränkta ego-omfång; hvaremot de äro belastade med en för Lands-lagen främmande beskattning, nemligen tackjerns-tionde till så betydligt belopp, att, för många hemman inom Bergslag, skatterna vida öfverstiga dem, som angränsande Lands-lagshemman utgöra. Det har i anledning häraf blifvit yrkadt, dels att det omförmälda vilkoret måtte helt och hållet utgå från förslaget, dels att, om det måste bibehållas, smidesfriheten må åtminstone oinskränkt medgifvas åt de Bergslager, för hvilka, enligt hvad Utskottets Utlåtande innehåller, ingen roteringsfrihet eller skatteminskning i och för tackjerns-blåsningen eger rum, och dessutom afsägelse af bergslags-privilegier icke fordras för hela Bergslager, utan få gälla för hvarje hytte-lag, som derpå ingår, samt att inom hytte-lagen sådan afsägelse må bero af det beslut som flertalet af delegarne fattar; äfvensom för att åt Bergslagen medgifva en frihet, som förmenats, under hvilka förhållanden som helst, icke medföra några betänkliga följder, men vara af rättvisa ovilkorligen påkallad, det förslag serskildt är framställdt: att åt egare af hytta, hvarest tackjerns-tillverkningen under åren från och med 1831 utgjort minst 2,500 *Skll.* årligen, må varda upplåtet att anlägga en härd med hammare, så vida tjenlig byggnadsplats och nödig vattendrift kan förevisas, utan förnärmande af andras rätt, för att dermed tillverka hvad

medhinnas kan, emot den skatt, som varder bestämd och de åligganden, som Författningarne i öfrigt föreskrifva.

Utskottet har tagit i noga öfvervägande hvad sålunda blifvit erinradt; och hvad först beträffar anmärkningarne emot den tillstyrkta friheten för jernhandteringen, får Utskottet hänvisa till hvad dess förut afgifne Betänkande innehåller om nödvändigheten af denna frihet för näringens förkofran och dess bestånd under täflan med andra länders jerntillverkning. För afsättningen till America, dit största jern-exporten hittills skett, och der Svenska productionen företrädesvis mött sin svåraste medtäflare uti Englands stora fabrication, hafva de hittills gällande Americanska tullbestämmelserne verkat serdeles gynnsamt, då införseltullen, utan åtskillnad af jernets olika värde, varit beräknadt för hamradt jern till 18 dollar och för valsadt jern till 30 dollar pr Ton, och ehuru beloppen blifvit successivt minskade under de senare åren, har likväl samma proportion varit bibehållen, hvarigenom det Svenska jernet, som ansetts ega omkring 50 procents högre värde än det Engelska, tillgodonjutit en minskning i tullen, som kunnat beräknas till 4 à 5 R:dr Banco per *Skll*; men denna fördel upphörer med Juni månad år 1842, då en annan tull-tariff kommer att sättas i verkställighet, enligt hvilken tullen beräknas till vissa procent af jernets värde, och således träffar det Svenska jernet hårdare, i samma mon, som det står i högre pris än det Engelska. Denna förändring hör visserligen till de conjunctur-förhållanden, hvaraf näringarne i allmänhet äro och alltid måste vara beroende, och man torde anse att den, såsom endast tillfällig, föga kan tagas i beräkning vid en sådan lagstiftning, som här är i fråga; men verkan deraf, till ökad svårighet för Svenska jernbruks-rörelsen, är för mycket ingripande att kunna lemnas utan uppmärksamhet, och den utgör dessutom ett af da vigtigare exemplen på de omvexlingar, som denna näring är underkastad, och hvaraf ytterligare visar sig angelägenheten att åt näringen bereda all möjlig sjelfständighet, genom öfverlemnandet åt den enskilda omtankan att fritt ordna bruks-driften på ett sätt, som, för olika tider och local-förhållanden, kan finnas mest förmonligt. Utskottet hyser fortfarande den öfvertygelsen, att något giltigt skäl för inskränkning af denna frihet icke kan hemtas från omsorgen att hindra skogarnes anlitande utöfver hvad deras bestånd för framtiden medgifver, och Utskottet åberopar i detta afseende hvad dess förut afgifne utlåtande innehåller om fåfängligheten

fängligheten af de undersökningar och beräkningar, på grund hvaraf man hittills velat utmäta smides-rätten efter måttet af skogs-tillgångarne. Också visar sig, när man betragtar förhållandet med skogshushållningen, att, så vidt man med inskränkningen af smidesfriheten åsyftat att förekomma skogarnes förstöring, detta ändamål ingalunda vunnits. Den allmännare omsorgen för förbättrade kolnings-methoder och kolens sparsammare användande vid smidet, äfvensom för skyddandet af skogens återväxt, hörer nära nog uteslutande till de senast förflutne åren och är just samtidig med den under dessa år provisionelt medgifna vidsträcktare smidesfriheten, derföre man icke lärer misstaga sig, då man anser denna omsorg såsom en verkan af den väckelse, som af friheten i näringen blifvit gifven åt det enskilda interesset.

Då det blifvit anmärkt, att den af Utskottet föreslagne smidesfriheten skulle leda till kränkning af förut beviljade smides-privilegier, hvilka utgöra en af Lagarne hittills skyddad egendom i innehafvarens hand, får Utskottet erinra, att privilegier å smide icke egentligen annorlunda än till namnet existerat sedan år 1803, då rättighet att anlägga och drifva jernbruk blef medgifven åt en hvar, som kunde framvisa de derföre föreskrifna vilkor, och den förut gällande beräkningen af rest- eller under-smide upphörde. Den förmon, som äfven sedermera varit förbehållen en del bruk att företrädesvis erhålla tackjern från vissa hyttor eller Bergslager, har jemväl upphört sedan tackjernshandeln genom 1836 års Kongl. Förordning blifvit förklarad för fri. Det finnes således icke något rättsförhållande i egentlig mening att åberopa till hinder för smides-frihetens införande, och Utskottet kan icke inse, att, för de redan befintlige inrättningarnes skyddande emot en äfventyrlig rubbning af förhållanden, hvarpå de äro grundade, fordras någon större varsamhet, än den, som Utskottet sökt bereda genom förslaget att förändringen småningom införes under en bestämd tid af flere år; men, om ändamålet dermed skall vinnas, är det ovilkorligen nödvändigt att förhållandet nu bestämmes för hela öfvergångs-perioden, på det en hvar må, med full visshet derom, kunna bereda sig till öfvergång och sålunda afböja annars oundvikliga kännbara förluster; derföre Utskottet ingalunda kan dela den genom anmärkningarne framställde åsigten, att bestämmelserna nu borde inskränkas till de första 5 åren och för den återstående tiden öfverlemnas åt blifvande Lagstiftare att derom reglementera.

Af de i motsatt rigtning framställde anmärkningar, som åsyfta undanrödjande af de inskränkningar, Utskottet ansett böra qvarstå under den fö-

reslagna öfvergångs-perioden, förekommer först yrkandet, att full frihet i jernhandteringen genast må medgifvas, emedan, enligt hvad Utskottet upplyst, den frihet, som successivt varit medgifven under de senaste åren, verkat förmonligt både på tillverkning och afsättning, så att varsamheten icke skall påkalla att ytterligare erfarenhet afbidas. Det är icke i anledning af någon betänklighet i detta afseende, som Utskottet föreslagit, att smidesfriheten först efter någon viss tid må i sin helhet införas, utan har Utskottet dermed åsyftat att förekomma mera kännbara förluster, som genom en hastig rubbning kunde tillskyndas en del Bruks-idkare, hvilkas anläggningar äro grundade på tillgångar och rudimaterier, som bero på beståndet af hittills gällande lagstiftning; och som de skäl, Utskottet i detta afseende anfört, icke äro genom anmärkningarne motsagda, får Utskottet, endast med åberopande deraf, bemöta denna anmärkning.

Utskottets förslag, att uppvisandet af en viss skogs- eller kol-tillgång skulle, under öfvergångs-perioden, fortfarande utgöra vilkor för anläggande af nya Bruk, oaktadt hvad Utskottet yttrat om det ändamålslösa och olämpliga i detta vilkor, är en uppenbar följd deraf, att Utskottet funnit en öfvergångs-period nödvändig, emedan de hittills gällande föreskrifterne, ehuru ändamålslösa och olämpliga att för framtiden bibehålla, likväl äro af det inflytande på en del nu befintliga inrättningar, att de icke kunna på en gång helt och hållet afskaffas. Det finnes likväl en utväg, som, enligt Utskottets åsigt, säkrare än den hittills föreskrifne undersökningen, om skogs- och kol-tillgången, leder till det ändamål, som Utskottet, med bibehållandet af denna undersökning, åsyftat, nemligen den, att, vid anläggande af nya bruk, iagttages ett visst afstånd från de redan befintlige bruken, och att detta afstånd lämpas så, att det kan anses omfatta de för sistnämnde bruk påräknade skogs-tillgångarne, derföre Utskottet anser sig böra, med frånträdande af sitt förslag om bibehållen beräkning af kol- och skogs-tillgång vid nya smides-anläggningar, tillstyrka att denna utväg må i stället begagnas, för att, under öfvergångs-perioden, gifva nödigt skydd åt de redan befintlige verken.

Som Bergslagerne af ålder varit underkastade de största restrictionerne i afseende på stångjerns-smidet, på det de vid malmlagren belägna skogarne måtte förvaras för behofvet vid tackjerns-blåsningen, måste, under öfvergången till den af Utskottet åsyftade fullkomliga smidesfriheten, inskränkningarne af denna frihet qvarstå större inom Bergslagen än inom andra orter. Hvarje tillökning af smidet inom de orter, der kol-tillgången kan användas för tackjerns-blåsningen, verkar i dubbelt afseende till för-

svårande af tackjerns-tillgången för de från Bergslagen aflägsnare bruken, nemligen icke allenast genom den ökade consumtionen, utan hufvudsakligen genom den stegring af priset å tackjern, som måste blifva en följd af kolens fördyrande vid en ökad åtgång deraf inom tillverknings-orten, så att för smidesfrihetens medgifvande inom Bergslagen, äfven der bruken äro grundade på egna, från bergsbruks-rörelsen afskiljda skogs-tillgångar, måste möta större betänklighet än annars. Emedlertid minskas denna betänklighet, då man betragtar, att det inom Bergslagen privilegierade så beskaffade smidet, som icke motsvarar det för fri tillverkning antagne beloppet af 400 *Skll.* på härd, utgör tillsammans endast omkring 34,000 *Skll.*, fördeladt med 300 till 350 *Skll.* på härd, så att någon serdeles betydlig tillökning af tillverkningen icke är att förutse såsom följd af frihetens medgifvande, äfven åt de mindre bruken, hvarföre Utskottet, efter hvad i detta afseende inom Riks-Stånden allmänt är yrkadt, anser sig böra tillstyrka, att för redan befintliga bruk inom Bergslag, som äro grundade på egna från bergsbruks-rörelsen afskiljda skogs-tillgångar, må, utan undantag, medgifvas samma frihet, som för bruk utom Bergslag är föreslagen, äfvensom Utskottet, för att undanrödja all skälig anledning till klagan öfver saknadt tillfälle att använda det öfverskott af tackjern, som vid en större tillverkning på ett ställe tilläfventyrs för någon gång icke kan afsättas, anser sig böra hemställa, att smidesfrihet för en härd må medgifvas vid hytta, der, under åren från och med 1831 till och med 1840, tackjerns-tillverkningen årligen uppgått till minst 2,500 *Skll.*

Af hvad Utskottet yttrat om upphörande af bergslags-privilegierne i den mon smidesfrihet inom Bergslagen medgifves, torde vara tillräckligen tydligt, att Utskottet ingalunda, på sätt som antydes genom de framställda anmärkningarne, åsyftat någon förändring af den på olika local-förhållanden grundade olika hemmans-skattläggningen. Här är tydligen endast fråga om de förmoner och friheter, som uttryckligen blifvit Bergslagen medgifne till tackjerns-blåsningens uppmuntran och såsom ersättning för de i detta afseende Bergslagen ålagde förbindelser. Den svåraste af dessa förbindelser, och kanske den enda egentligen tryckande, har redan upphört genom den år 1836 medgifna fria tackjernshandeln, då skyldigheten att förse vissa bruk med deras tackjernsbehof upphäfdes. Om nu fri smidesrätt inom Bergslagen äfven medgifves, qvarstår icke vidare något af vilkoren för privilegiernes åtnjutande, och då är det blott en rättsfordran att privilegierne skola upphöra; men då, på sätt som blifvit anmärkt, svårigheter äro att förutse för åstadkommande af ett medgifvande härtill på en gång för en

hel Bergslag, anser Utskottet sig böra tillstyrka den förändring af sitt förr afgifne förslag, att för hvarje hyttelag serskildt, som afstår från bergslagsprivilegierne, smidesfrihet må, under för öfrigt föreskrifne vilkor, medgifvas; och som skiljagtighet emellan delegare i hyttelag troligen ofta torde vid fråga om en sådan afståelse uppstå, blifver en lagstiftning nödig för urskiljande af sådane tvister, hvartill serskildt förslag skall af Lag- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskotten gemensamt afgifvas.

I öfverensstämelse med hvad sålunda blifvit yttradt, får Utskottet föreslå:

att Rikets Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla om följande stadganden, rörande jernförädlingen i Riket:

1:o *Under de första 5 åren, beräknade från och med 1841 till och med 1846,*

a) medgifves full och obegränsad vågföringsrätt för allt det stång- och manufactur-jern, som kan tillverkas vid nu tillåtne härdar, anlagde utom de egentliga tackjerns-bergslagerna, nemligen: *Wester-bergslagen, Norbergs, Philipstads, Nora, Lindes, Ramsbergs, Hjulsjö, Nya Kopparbergs, Helleforss, Grythytte, Carlskoga* och *Leke-bergslagen;* äfvensom för nu tillåtne härdar inom berörde Bergslag, som äro grundade på egna, från ortens bergsbruks-rörelse afskilda, skogs-tillgångar,

b) vid tackjernshytta, der tackjernsblåsningen under åren från och med 1831 till och med 1840 uppgått till minst 2,500 *Skll.* årligen, må begagna en härd, med oinskränkt smidesrätt; dock med vilkor, att hytte-laget afsäger sig den för tackjernsblåsningens bedrifvande beviljade friheten från rotering och vissa andra hemmans besvär,

c) nya stångjerns-härdar få, med oinskränkt smidesrätt, anläggas utom ofvannämnde tackjerns-bergslag; men icke inom ett afstånd af 2 mil från förut privilegieradt Stångjerns-bruk;

2:o *Under derpå följande 5 åren, från och med 1846 till och med 1850,*

a) erhåller hvarje Svensk man rättighet att, utom ofvannämnde tackjerns-bergslag, fritt och utan andra vilkor, än styrkt egande-rätt till byggnadsplats, iagttagande af lagarne om vatten-dämsel, samt uppgift till vederbörande Embets-myndighet, anlägga, förändra eller utvidga Jernbruk, samt derifrån vågföra allt det stång- eller manufactur-jern, som möjligen kan af honom tillverkas,

b) inom ofvannämnde Bergslager beviljas oinskränkt smidesrätt för alla existerande verkstäder, äfven då de äro förenade med tackjernshyttor, så vida hytte-egarne afsäga sig de ofvannämnde i och för tackjerns-blåsningen beviljade friheterne;

3:o *efter år 1850* medgifves äfven inom de ofvannämnde Bergslagen fri rättighet till anläggning af jernbruk, på enahanda sätt som under de föregående 5 åren blifvit för landslagen bestämd; dock att, då sådan anläggning förenas med tackjernshytta, hyttelaget afstår från bergsmans-friheterne.

Emot Utskottets yttrande om rättighet att utföra tackjern till utrikes ort, äro väl anmärkningar framställde; men som denna fråga redan är af Rikets Ständer afgjord, i anledning af Bevillnings-Utskottets förslag, angående tullbestämmelserna i allmänhet,

lärer den nu icke vidare blifva föremål för Rikets Ständers pröfning.

Oagtadt hvad Utskottet tillstyrkt, i afseende på kolhandelns frigifvande, är det ytterligare yrkadt, att den en del hemman, eller så kallade Koldistrict, påbördade skyldigheten att leverera kol till vissa Bruk, måtte upphäfvas, då den icke grundar sig på öfverenskommelse, eller annars i laglig ordning tillkommen förbindelse; men som Utskottets redan afgifne yttrande fullkomligt öfverensstämmer med hvad sålunda blifvit yrkadt, får Utskottet endast detsamma åberopa.

Då Rikets Ständers vid sista Riksdagen hos Kongl. Maj:t gjorda underdåniga framställning om ändring af Författningarne, rörande Mutsedlar och jord-eganderätten till grufvor, allt hittills icke medfört annan åtgärd, än att Bergs-Collegii Utlåtande deröfver blifvit infordradt, utan att det ännu lärer vara afgifvet, och olägenheter i flere afseenden visa sig såsom följder af ofullständiga föreskrifter i detta ämne, får Utskottet, i anledning af hvad härom ytterligare blifvit yrkadt, och med ändring af hvad dess förra Betänkande innehåller, tillstyrka,

att Rikets Ständer ytterligare hos Kongl. Maj:t göra underdånig framställning om denna angelägenhet, och anhålla att Kongl. Maj:t täckes deråt egna Nådig uppmärksamhet.

Stockholm den 2 Mars 1841.

Reservationer.

Af Herr *Råfelt, Anton:* "Emot Utskottets förslag uti 1:sta punkten *a*, att åt egare af hytta, i förening med redan tillåten härd, hvarest tackjernstillverkningen under loppet af åren 1831 till 1840 utgjort minst 2,500 *Skll.* årligen, må varda upplåtet en obegränsad vågföringsrätt för allt det stång- och manufactur-smide, som kan tillverkas, måste jag reservera mig, emedan det ej lyckats mig begripa grunden till en utsträcktare smidesfrihet för dem, hvars skogs-tillgångar genom en större tackjernsblåsning redan måste vara tillräckligt anlitade."

Af Herr *Engström:* "Emot Utskottets beslut att tillstyrka underdånig önskan af Ständerne, i afseende på en friare kolhandel, nödgas jag reservera mig, emedan jag, dels i allmänhet anser en sådan åtgärd blott förleda allmogen att anställa rättegångar, som slutas till dennas nachdel och förorsaka vederparterne mycken skada och kostnad, dels äfven emedan frihet i kolhandel redan finnes på alla ställen, der ej contracter binda, och har snarare urartat till ett sjelfsvåld, som icke agtar de ingångna åtagandena, samt serdeles derföre, att en sådan åtgärd af Riksens Höglofl. Ständer åsyftar att alldeles betaga bergsbruket vid Stora Kopparberget en af de rudimaterier, som äro nödvändiga för dess bedrifvande, och hvilka rudimateriers oförryckta erhållande äro bergsbrukets idkare tillförsäkrade genom lagliga Handlingar, hvilka böra anses såsom orubbliga, och för hvilkas förvärfvande och bibehållande våre förfäder och äfven vi gjort och göra uppoffringar. Det är väl ingen tvifvel, att vi inför Domstol kunna försvara vår rätt; men det är dock alltid obehagligt och kostsamt, att på sådant sätt oupphörligt nödgas värja sig, och då intet annat resultat kan följa af Ständernas underdåniga önskan, än processers uppväckande, så må den väl anses såsom öfverflödig.

Då det i synnerhet är Stora Kopparbergs Bergslags Kolfångst-rättighet, som blifvit föremål för klander och som väckt uppseende, och det är den ortens allmoge, som, okunnig om det rätta förhållandet, serdeles anser sin frihet vara för nära gången, och Utskottet genom pluralitetens åsigt gifvit en styrka åt denna allmogens tro, så nödsakas jag genom min reservation inför Stånden framlägga det sanna förhållandet. Att det är blott en af gammalt känd sak, ehuru nu afglömd, som jag har att anföra, är något som jag ej kan hjelpa.

Härvid får jag då först anmärka, att det är ett stort misstag, som allmogen begår, då den anser Stora Kopparbergs bergsmän hafva blifvit gyn-

nade på allmogens bekostnad. Händelsen är helt enkelt den, att då det befanns, att Gud uti vårt berg nedlagt en stor skatt af kopparmalm, så stor, att deraf en tid kunde tagas huru mycket man behagade, och det för Riket under store Konungar var af vigt att begagna denna skatt, hvilket begagnande då berodde på kol-tillgången, så låg det magt uppå, att till berget anskaffa så mycket kol som möjligt. Denna kol- och vedmassa, under det att grufvan drefs med eldsättning, uppgick en tid, på 1600-talet, till öfver 600,000 stigar årligen, samt lemnade ifrån Tolf till Tjugu Tusen Skeppund koppar. Deraf tog Kronan, som i Konung Gustaf den Förstes tid hade blott circa 60 *Skll.* årlig skatt, nu ända till 6000 *Skll.* i skatt, och derigenom var det äfven, som det lyckades Riket att bekosta flera krig, serdeles de Pohlska och 30-åra krigen, som räddade ej blott vår politiska frihet, utan äfven hvad vida mer är, vår samvetsfrihet. Alla Rikets invånare hade dervid af kriget så mycken tunga som de möjligen kunde draga. Svårligen lärer dock någon kunna haft den större, än Stora Kopparbergs bergsmän, hvilket till öfverflöd visas af den tidens Handlingar; de många Kongl. Brefven, än med förebråelser, än med Nådigt gillande; de omvexlande eganderätts-vilkoren; de Handels-compagnier, under hvilka den svaga Bergsmans-corpsen lades, m. m. dylikt. Allmogen, å sin sida, måste väl skaffa ved och kol till berget; men den var stark, och Dalekarlen van att föra ett fritt språk inför thronen, samt med hvilken man bättre kom till rätta med lock än med pock, gjorde ej detta för intet, och följden deraf var, att allmogen icke samtyckte att förse berget med kol, utan att betinga sig motsvarande fördelar. Detta började under de Pohlska krigen, och fortsattes oupphörligt *).

Medelst afprutning på, och ofta full befrielse ifrån dessa tiders stora gärder för krigets behof, hade Dale-allmogen deraf föga annan känning, än att den måste föra sina kol till grufvan, der bergsmännens åliggande var att vända dem i koppar för Kronans behof, till mynt, kanoner, fältutredning, m. m. Ehuru bergsmännen voro utmärkte för sin flit och tarflighet, blefvo de dock ej rike, ett stort bevis att de icke gjorde vinst derpå. Detta är ej att undra på, då de mestadels måste erlägga fjerdedelen af sin tillverkning i skatt åt Kronan, utom en del jord-utskylder, såsom boskapshjelp, skjutfärds-pengar, m. m., hvarifrån de ännu ej äro fullt befriade,

---

*) Bevis härpå, och på Konungarnes mondhet om allmogen, finner man af bifogade Konung Gustaf I:s Bref af den 27 October 1540 (se *Bil. A.*), samt af den 28 Februari 1545 (se *Bil. B.*).

emedan de varit från Kronan donerade. Fäderneslandet var det som vann och som räddades, och tack vare våra förfäder, som vidtogo de kloka ordningarne, hvarigenom den Svenska jordens förråder af malm och skog blefvo begagneliga. Deras åsigter voro helt andra än Utskottets; och säkert är, att hade Konungarne icke fordom af allmogen och bergsmännen formerat ett stort bolag, med en reglerad arbetsfördelning, så hade Stora Kopparberget långt för detta legat i ödesmål, och kanske hela Riket legat under en främmande magt. Hansestäderne bjödo nog till att få Kopparberget samt att få göra allmogen till torpare, men de vise Konungarne bibehöllo det till allmogens, bergsmännens, och hela landets gagn och nytta. De fördelar, som Dale-allmogen för sina tjenstbarheter betingade sig, voro icke obetydliga, och en hufvudfördel var, under den tidens penningebrist och då allt mynt fördes ur landet, att den fick afbörda alla gärder medelst skogens effecter, hvilka, utom bergsbruket, hade varit för allmogen af intet värde. Ända intill mantalspenningarne fingo afbördas med ved och kol, fullt betalde efter den tidens pris, och detta jemte det, att mantalspenningarne erlades blott till hälften så stort belopp, som af de flesta öfriga Sveriges invånare.

Det är mången, som tror, att allmogen blifvit tvungen att erlägga Mantals- eller Qvarntullen *) i kol; men att förhållandet är tvertom och att detta skett på allmogens egen begäran, ses af hosfogade Kongl. Resolutioner af den 7 Augusti 1602 (se *Bil. C.*), samt den 13 Maj 1646 (se *Bil. D.*). Vid hvilken tid frågan afgjordes för de öfrige socknarne af Dalarne, har ej nu i hast af mig hunnit utredas, men att der allmänt betalts mantalspenningar i kol eller ved, ser man deraf, att så ännu är, samt af hosfogade tvänne Kongl. Resolutioner af den 19 September 1668 (se *Bil. E. F.*). Att ved redan 1566 den 3 Maj utgick ifrån Mora och Rätvik, ser man af Konung Eric den fjortondes Bref till Fogden.

Mantals-räntorne och hemmantals-räntorne sattes äfven lindrigare, hvilket synes dels deraf att helgärdshemmanet sattes i Dalarne till 16 spannland eller 3,200 qvadratalnar öfver 8 tunnland, då likväl Gestriklands och Helsinglands och sedermera Herjeådalens helgärdshemman sattes blott till 6 tunnland; och hvaraf följden var, att närmaste ort strax begärde att få en lika lindrig skatt som Dalkarlarne, hvilket ses af hosfogade Kongl. Resolution den 14 December 1618.

Bilagan

*) Då mantalspenningarne ansågos vara för lindrige för den rike, utgick afgiften såsom Qvarntull. Den, som då åt mest, fick betala mest.

Bilagan till Stats-Utskottets Betänkande N:o 323 för 1830 års Riksdag visar, att räntornes värde äfven var lågt. Emot uppgifterne i detta Betänkande kan möjligtvis något vara att anmärka; men derpå tål att göra äfven de största afprutningar, ty skillnaden är högst betydlig emot andra orter. Räntornes kronovärde uppgifves nemligen på ett helt hemman i Dalarne till 4 R:dr 26 sk.; i nordligare Länen till 6 1/2 à 8 1/2 R:dr; uti de öfrige, från 9 till 20 R:dr. Derjemte erhöll Dale-allmogen, enligt betingande med Konung Gustaf Adolf den store, på sätt bifogade Nådiga Resolution af den 13 Febr. 1630, § 3 visar (se *Bil. H.*), emot det vilkor, att allmogen skulle sälja ved och kol till grufvan för billigt pris (nemligen 1 Daler kopparmynt per stig, hvilket på den tiden gjorde litet öfver 2 ℔ vict. vigt koppar, och svarade emot 1/3 tunna säd, efter dittills gängse pris), framgent rättigheten att lösa tionde-spanmålen efter krono-värdie, helst ännu i en del Fögderier fortfar och gör blott circa 1 1/3 R:dr per tunna, på sätt som synes uti 1833 års räkenskaper. Intill våra dagar har äfven denne allmoge haft lindring i bevillningen efter 2:dra Art., eller för jordbruket, ej allenast 1808, utan äfven sedermera (Bevill.-Förordn. 1823, Art. 4:de, § 3, mom. 6; 1830 års Bevilln. Förordn. § 166 samt 1835, § 167) oagtadt allmogen redan genom Kongl. Resolution af den 1 Mars 1820 finge mantalskolen fullt ersatte, samt efter utfärdandet af Kongl. Brefvet till Kammar-Collegium den 25 Juni 1823, hvarigenom allmogen befriades från skyldigheten att förse grufvan med hjulstockar, vasar, en mängd gröfre virke och dertill göra 3075 dagsverken; hvilka åligganden hufvudsakligen gåfvo anledning till den lindrigare bevillningen.

Jag vågar således hemställa till denna allmoges granskning och lugna beräkning, om det som den kallar fri kolhandel, skulle så öka kol-priset, att ökningen derå skulle uppväga dessa fördelar. Största delen af den kollevereringsskyldige allmogen skulle derpå icke få ett öres högre pris, och skulle således derpå göra en bestämd förlust.

Det vore väl att förmoda, att allmogen sjelf skulle inse hvad, som är dess sanna fördel, men händelserna hafva gjort, att den en gång fått en fiendtlig sinnesstämning emot Stora Kopparbergs Bergslag, och synes det, som denna aldrig skulle kunna utplånas, ehuru oskyldig Bergslagen dertill är, och ehuru ofta den försökt att genom eftergifter väcka blidare tänkesätt.

Alla fördelar, som kol-allmogen har af Kronan, dem hafva bergsmännen måst betala, och hvarje gång, som fråga väckts om någon lindring i

bergsmännens skatt, har alltid noga räkning blifvit uppgjord öfver den vinst, som de ansetts hafva af allmogens skatte-lindring.

Orsaken till allmogens misstanke emot Bergslagen är till sitt ursprung följande:

Under Gustaf Adolfs den store och Drottning Christinas tid erhöll Dale-allmogen, som nämndt är, gång efter annan rättigheten att afbörda sina utskylder: Jordeboks- och hemmantals-räntor, tionde, mantalspenningar och äfven gärder, ehuru allmogen mestadels derifrån till en del eller alldeles frikallades, med ved och kol. Frågan derom förevar vid många möten och Riksdagar, dervid Dale-allmogen gjorde svårighet att utgöra de gärder, som af de öfrige orternes allmoge beviljades. Ändtligen blef det afgjordt genom hoslagde Konung Carl den elftes Bref af den 2 Januari 1606 (se *Bil. I.*), samt genom Konung Gustaf Adolphs Bi-afsked till Dale-allmogen vid Örebro Riksdag den 26 Februari 1617 (se *Bil. K.*). Af den tidens handlingar ser man, att dervid sattes ved och kol i så högt pris, att det äfven i det afseendet var för allmogen en fördel. Men då den stora åtgången snart derutöfver höjde priset, var väl skatten, i dagsverken räknad, icke drygare än förr, men räknades den uti penningar, hvilket Dalekarlen alltid gör, så blef den dryg. Detsamma har väl också händt alla andra Sveriges invånare, nemligen, att räntorne, uträknade uti myntvärde, som med tiden fallit, betydligen ökats; men mantalspenningarne, som annorstädes utgått i penningar och som således icke höjts, ökades deremot i Dalarne, der de erlades med kol. Då allmogen deröfver tidt och ofta besvärade sig, med begäran att alldeles blifva qvitt kol-leverans-skyldigheten, och detta vägrades, emedan Bergslagen tillkännagaf, att utan en större koltillgång kunde ingen koppar tillverkas och Kronan ingen skatt erhålla, så tog Dale-allmogen derigenom den tron, att Stora Kopparbergs bergsmän ville förtrycka allmogen, och denna känsla har gått i arf, ehuru det för den oförvillade var lätt att inse, att det hade varit lika så godt för bergsmannen, om han sluppit betala Kronan en stor kopparskatt, och hade fått betala allmogen i dess ställe något mer för mantalskolen. Detta hade väl också skedt, om icke frågan på det hela varit en obetydlighet, ty då en bonde kör två stigar mantalskol, så kör han tjugo säljekol. Förlorar han på de förra 1 R:dr, så vinner han 10 på de senare, och har således, serdeles då han afser den lindrigare skatten, rätteligen icke att beklaga sig öfver det högre kolpriset. Emedlertid är redan för 20 år sedan, genom Kongl. Brefvet af den 1 Mars 1820, hela saken afhjelpt, ty nu får allmogen kolen fullt betalde efter markegången, samt har i det afseendet så mycket mindre att klaga, som den

dels ännu slipper betala mer än halfva mantalspenningarne, dels äfven sedan den år 1823 med Bergslagets medgifvande fått mantalskolen nedsatte ifrån 3/5 till 1/2 stig på person. Hvad, som nu retar, är att bergsmannen håller noga tillsyn på kolmåttet vid mantalskolens leverering. Det låter otroligt, att en skattskyldig eller säljare kan klaga öfver, att ärligt mätande fordras; men thy värr! hafva oordningarne i det afseendet gått så långt, att bondesonen, som aldrig sedt annat i fars och farfars tid, tror fast, att oordningen är laglig rätt. Detta hade på 1770-talet gått så långt, att allmogens transport-skrindor, om 18 tunnor à 36 kappar, blifvit så undermåliga, att bergsmännen skattade sig lycklige om de finge 18 tunnor om 32 kappar. Detta blef allmogen äfven beviljadt 1779 den 3 Augusti, som således fick hela massan af sina skatter nedsatte med 4/36, nemligen så länge kolen gå till Fahlu Bergslag. Allmogen gjorde derpå en stor vinst, större än, som begärts af någon annan allmoge; Kronan och alla indelningshafvare deremot en lika stor förlust. För Bergslagen vanns den fördelen att för någon tid få ett ärligt mått; och gerna medge bergsmännen, att den icke var liten, ty då de nya tunnorna och stigarna efter 32 kappar nu skulle inrättas af Förste Landtmätaren *Kjellström*, som dervid uppmätte de gamla skrindorna, som borde hålla halfannan stig eller 18 tunnor om 36 kappar, så höllo de, efter hvad *Kjellströms* berättelse visar, icke mer än i medeltal 11 tunnor om 32 kappar. Sedermera har Bergslagen ånyo gått allmogen till mötes genom att år 1826 ytterligare bevilja nedsättning i räntekol-stigen, nemligen på det sättet, att den räknar i löst mål, i stället för att den framkörda kolstigen alltid förr varit i fast mål, och hvarigenom åter 1 1/3 tunna på hvarje stig afprutades. Detta var väl utöfver hvad billigheten fordrade, men både Bergslagen och indelningshafvarena öfverröstades af allmogen. Det fick gå i förhoppning om, att fogligheten å vår sida skulle bereda oss en framtida fred; men beklagligtvis se vi vår billiga väntan äfven denna gång sviken. Allmogen börjar åter att göra sig saker till fel i denna nyaste stig. Skulle Stånden stanna uti samma beslut, som Utskottet, så återstår för bergsmansståndet vid Stora Kopparberget intet annat hopp, än förtröstan på Domstolarnes rättvisa, och man må ej undra, om allmogen låter leda sig in uti en rättegång emot oss, som förorsakar oss en oskyldig oro och kostnad, då Utskottet så synbart gynnar deras förmenanden.

För att undvika en större omständlighet än denna reservation medgifver, underlåter jag att här anföra åtskilliga andra skäl, i afseende på skattekolen, der förändringarne äfven mera utfallit till allmogens fördel. Dessa

rättigheter grunda sig hufvudsakligen på de Kongl. Skrifvelserne af åren 1606 och 1617. De skola, jemte de öfrige, ej glömmas, då rättegång kommer i fråga.

Hvad köpekols-rätten beträffar, så har Bergslagen i senare tider, då malmtillgången så betyligt minskats, icke dermed hållit strängt, samt har medgifvit kol-districtets betydliga förminskning, men att afstå derifrån alldeles, kan icke ske utan kopparhandteringens eller Stora Kopparbergs Bergslags ruinerande, hvilket i sin ordning ledde till en stor skada för hela orten. För detta är man nu blind; det är dock ohjelpligt, om man vågar försöket. En borttagen afsättning af alltid öfver 40 tusen stigar kol årligen, genom hvilkas försäljning allmogen förvärfvar sig en stor del af födan samt Krono-utskylderne, torde icke eller för allmogen blifva utan känning; och borde denna således besinna, att det torde vara bäst, att vi alla räcka hvarandra hjelpsamma händer samt bemöta hvarandra som landsmän och icke såsom vi tillhörde serskilda fiendtliga Stater.

Köpekolsrätten är dessutom icke heller en, allmogen emot dess samtycke pålagd tunga, ty den grundar sig på dess egna medgifvanden, som vitsordas af Kongl. Brefvet den 2 Januari 1602, på Riksdags-biafskedet af den 26 Februari 1617, på allmogens egna anhållan af den 14 Februari 1630, hvilka alla finnas här ibland bilagorna, samt dessutom på flera med allmogen uppgjorde contract, t. ex. af 1643 den 13 Maj och 1644 den 25 September, af Konungen stadfästad 1646; en annan öfverenskommelse stadfästad den 27 Juni 1666, samt ännu en annan af 1698, stadfästad genom Kongl. Resolutionen af den 8 December 1721. Till öfverflöd föranledde allmogens obenägenhet Kongl. Förordningen af den 16 Maj 1721, hvilken Rikets Ständer granskade, gillade och stadfästade medelst 22 §. uti Riksdagsbeslutet af den 17 October 1723.

Rättsförhållandena emellan Bergslaget och allmogen äro således rediga, fullt moraliskt bindande, och stadfästade genom alla de lagliga handlingar, som med enskilda Contract, Konungs och Ständers stadfästelse kan åstadkommas; men allmogen har dock tidt och ofta försökt att få dem omintetgjorda. Ser den sig uppmuntrad till denna åsigt, så börjar den väl åter den obehagliga kostsamma striden."

Bilaga A.

Kongl. Maij:ts Bref till menige Dalerne om theris Skatlegningh. Actum Holmie 27 Octobris anno 1540.

Wij Gustaff etc. Tilbiude eder oss elskelige tro dannemen alle wåre och Cronones skatskylloge bönder och menige almoge, som bygge och boo i Östre och Vestre Dalerne wår gunst och nåde tilforene, etc. Wij haffve förstådt utaff ederss sendningebudt, at i besväre eder for mygit om then Skatlegningh, som wij haffve befaledt wår Fougthe ath holle ther uppe hoss eder, så wäll som hon all annorstedz, hollen är, kring om hele rigit. Szå skole i dannemen icke så tenckiett, atui lathe holle for:n skatlegning, för then saack skuldh, ath wij wele liggie eder någon szwår, oskielig skatt eller tunge opå, mer än som eder drägeliget kan wara, och som i, tillforene gjort haffwe; Men wij lathe thet göre, i then ackt och meningh, ath thet kan gå lige, och skiälige till, så ath the ther haffwe sköne heman, medh alle legligheter wäll belegne, måge göre nägett mere i skatt, effter som the haffve jorden och ägerne till, än the fatige, som haffve szmå heman, och icke så gode legligheter, medh en dell och annen, som the rige som for:mt står, Icke står oss heller tillidendh, ath wij skole see ther egenom fingeren medh, ath Sweriges Crone vtij någon motte skall skee for kortt, eller hennes skatt skall formynskatt bliffva, Vtan ati Dannemen, måge therutinnan fortenckte wara, ath the ther store och sköne heman haffve, skole göre mer i skatt, effter som the haffve jorden och ägerne till (och som the giort haffve i gamble Her Stens tijdh) är the ther små, och forlamede heman haffwe och ati wele vara wår Fougthe, och befallningzman i then motten behielpelige och forderlige, så ath wtöffver alt, må then ene, göre vtaff lige mygin, och lige godh jordh, så mygin och så stoor skatt, vtij alle partzeler, som then annen, så ath then ene, icke sitter mere Keysere frij, än then annen gör, Ther i Dannemen moge alldelis eder effter rette. —

— — — — — — — — — — —

Datum ut supra.

GOSTAVUS.

Likheten med det i Kongl. Riks-Archivet förvarade Registratur intygar

N. W. Forsslund,

Förste Expeditions-Secreterare och Actuarie.

Bilaga B.

Kongl. Maij:ts Bref till Her Peder Braa och Joen Olsson på Hakesta, att the mz then mindzste gärd the kunne förtunge almogen j Bergslagen. Datis Westherårs 28 Februarij Anno 1545.

Wår gunst etc. Effther thett Peder och Joen att almogen her i Westherårs län och synnerligen kringh om Salebergit, ee som offtest med arbethe, wedeförningh, kolningh och annen tunge till samme Cronones bergzbruckningh och förfodring fast förtungede bliffwa, Therföre såge wij gerne att i besvärede them med then ringeste gärdh i kunne, effter tijden fast hårdh är, och Bergzsens tunge them altijdh på henger, Szå haffwe allrede några beclagett sigh för oss, att j drage fast starcke, och läggie för then skuld stoor giärd upå almogen, förmane wij edher, att i drage måtteligen starke, effther thett ähr iw frijdliget i landett, Besynnerligen szå wijtt thenne Salebergzlagen sigh streckie, på thett man genom thenne Konungzreffztt, szom almogen frå tunga och beswärningar hielpe schulle, them till någon tunga eller synnerlig beswäringh icke orsak giffwe motte.

Datum ut supra.

GOSTAVUS.

Likheten med det i Kongl. Riks-Archivet förvarade Registratur intygar

N. W. Forsslund,

Förste Expeditions-Secreterare och Actuarie.

Bilaga C.

Kongl. Maj:ts Swar på Undersåthernes begieren i Österdalerne till Anders Knuttson at vthgöre koll och wedh för theres Quartals penniger och hielpen. Af Stockholm den 7 Augusti åhr 1602.

Wår gunst tillförende etc. Wij lathe tig wette Anders Knuttson, at wåre Undersåther uthi Österdalerne, uthi thin befalning, hafwe haft sitt bud her hoss oss, och uthi underdånighet ödmiukeligen begiertt, at them måtte blifwe effterlathet vthgöre koll och wedh till Kopparberget för then hielp som her opå nästhåldne Rijkzdag är bewilliget blifwen, såsom och för Qvartalspenningerne som för theres åhrlige vthlagor vthgöres skulle.

Så hafwe wij tilförne icke heller annat af them warit begierendes, än wedh och koll, medhan the icke hafve råd annat at vtgöre. Tu skall förthenskulld icke några andre partzeler af them therföre uthfordre, uthan allene koll och wedh, effter som thu af innelagde ordning hafwer till at förnimme, hvad the uthgöre skole, Så effter nu till bruket behöfwes både koll och wedh, och thu föregifver tig hafwe een stoor hoop kiöpekoll liggiandes widh stranden opå Åbakarne, vthi Tuna Socken, och annorstädes. Therföre hafwe wij her handlet med the bönder, som af Dalerne hafwe hijt till oss skickede warit, at hwar bonde, både uthi före:de Tuna, Åll, Torss såker och Wijka Sockner skole framföre, Twå stiger koll hvilke them sedan skall afqvittat blifwe, vthi the koll som the äre blefne tillbaka medh, och vthi winthres framledne icke hade råd framköre, eller och the vthlagor the herefter uthgöre skole, men skuthor ther till skall thu them förskaffe, hvilka wij befale at thu hoss Bergzmännen annamer Och förthenskuld befale at thu således therom besteller, och handler med vndersåtherne vthi för:de Sockner, at the med thet allerförste, samme koll framföre. Widere effter wij förnimme, at een stoor deell af böndernes hemmen äre (thet Gud bettre) osådde blefne; Derföre hafve wij nådigest tilsagcht them som wintersäde bruke wele, och sine hemmen nu i hösth opsåå till Ettusend tynner Råg till förstreckning, hvilken the widh Westerårs med förste bekomme skole, hvilken the sedan oss framdeles med koll och wedh bettale skole. Thu skall förthenskulld lathe them sådane wår willie och tilseigelse förestå och förnime, om the kunne ware tillsinnes sådane wår nådige tilbud at wedertage. Der rette sig effter.

Datum ut supra.

CAROLUS.

Likheten med det i Kongl. Riks-Archivet förvarade Registratur intygar

N. W. Forsslund,
Förste Expeditions-Secreterare och Actuarie.

Bilaga D.

Kongl. May:ts Nådige Resolution på menige Bergzmännernes i Store Kopparbärgz lagz By, Fållkiärna och Grytnääs Socknars underdånige klagopuncter. Datum Stockholm den 13 Maij 1646.

Wij Cristina etc. Göre wetterligit:

1:o Att menige allmogen i By, Fållkiärna och Grytnäs Socknar under-

dånigst gifwa tillkänna och ödmiukeligen begära, att dem motte allernådigst effterlåtes att uthgiöra Quarntulspenningarne, effter som dhe hafwa warit wahne, nembl: En Stigh kåhl för huar person; Så hafwer H:s K. M:t sine trogna Undersåthare nådigst bewilliet och effterlåtit, effter som förra wahnt warit hafwer att erläggia Quarntulspenningarne.

2:o Hammarskatten belangande som dhe underdånigst begära att blifwa förskonte medh, will och Hennes Kongl. May:ts dem den effterlåtha; dock medh den Condition att dhe smida och tillwärka gott och gångbart Järn.

Actum ut supra.

CHRISTINA.

J. Wijnbladh.

Likheten med det i Kongl. Riks-Archivet förvarade Registratur intygar

N. W. Forsslund,
Förste Expeditions-Secreterare och Actuarie.

Bilaga E.

Kongl. Maij:tts Nådiga Resolution öfver Mora Sockn. Datum Stockholm den 19 September 1668.

CARL &c. &c.

I.

Beklagar sig Allmogen uthi Mora Sockn öfver den stoore nöd dhe äro rakahde uthi förmedelst landets swage Sädeswäxt, underdånigst anhållandes först om någon afkortning på Stafrumstalet af weeden, sedan att dem måtte tillåtas flötte sitt werke Älfwen uthföre och för det tredje att dhe huusarme och fattige må niuta den lindring på Stafrumsweeden som dem effter Kongl. Resolutionen plägar förunnas, seredeles at när dhe ingen weed kunna åstadkomma dem måtte tillåtas för billig penning den at betala, och till det fierde at Allmogen må förskonas för de Extraordinarie dagswerken, som dhe till grufvan måste giöra; Anlangande det förste, aldenstundh grufvan ingalunda kan mista weden, kan ingen afkortning uthi sielfva Stafrumstahlet tillåtas. För det andra om allmogen skall kunna sitt wärkie uthföre Elfwen intill Forsshufvud flåtta, så at ingen oredo sig deraf förorsaker, det will Kongl. Maij:t till dess Bergs-Collegium hafva remitterat at öfverläggia och in loco deruthinnan förordna hvad giörligast och

allmogen

allmogen tilldrägeligast pröfvas, men hvad för det tredie dhe fattige och utharme widkommer, så will Kongl. M:ts at Landshöfdingen wid Tinget om hvars och sine fattigdomb och armod rätsakar och meddelar een sådan derom bewijs, då honom skall tillåtas, at betala Stafrummet för 1 Daler Silfwermyndt eller 3 Daler Kopparmyndt effter mynteplacatet och där bewijsas kan at Befallningsmannen hafwer mere af en sådan för Stafrumet tagit, skall det honom i Uthlagorna afkortas, så frampt han inte någon annan orsaak dertill hafwer hafft. Men dagswerken och dhe Extraordinarie ståckar, som dhe till grufvan hafva af ålder giort, kunna dhe sig nu så mycket mindre undandraga, som de wetta att nyligen ett stort fall uthi grufwan sig hafver tilldragit, effter såsom heele Dahlelagets vällståndh iämväll af grufwans wijdmackthållande hänger.

— — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — —

Kongl. Maij:ts förblifver &c.

Datum ut supra.

Under vår Allernådigste Herres och Konungs minderårighet

HEDVIG ELEONORA.

J. Gyllenstjerna. *G. Kurck.* *G. O. Stenbock.*
M. G. de la Gardie. *S. Båth.*

J. Wattrang.

Rätteligen transumeradt utur det i Kongl. Riks-Archivet förvarade Registratur intyger

N. W. Forsslund,
Förste Expeditions-Secreterare och Actuarie.

Bilaga F.

Kongl. Maj:ts Nådige Resolution och förklaring öfwer Yttergiället i Wäster Dahlarne. Datum Stockholm den 19 September 1668.

CARL &c. &c.

I.

Supplicera att dem må effterlåtas någon afkortning uppå Grufweweden, eller af dem få betala med penningar. Att effterlåta allmogen någon afkortning uppå Grufweweden, eller den med penningar få aflägga såsom

det kommer grufvan till skada och derigenom omsijder allmogen sielf och heele landet hvars wälstånd af grufvans widmackthållande hänger till afsaknadt och undergång; Så kan Kongl. Maj:ts deruthinnan dess trogne undersåtare inthet willfara.

— — — — — — — — — — —

Thet alle som wederbör hafwe sig att efterrätte.

Datum ut supra.

Under wår allernådigste Konungs och Herres minderårighet

HEDVIG ELEONORA.

Joh. Gyllenstierna. *G. Kurck.* *G. O. Stenbock.*
M. G. de la Gardie. *S. Båth.*

J. Wattrang.

Likheten med det i Kongl. Riks-Archivet förvarade Registratur intygar

N. W. Forslund,
Förste Expeditions-Secreterare och Actuarie.

Bilaga G.

Kongl. Maj:ts Resolution för menighe man i Betz Bergzlagen att bliffva lijka med Dahlekarlerne i uthlagor. Datum Borshytte gård den 12 December 1618.

Wij GUSTAFF ADOLFF &c. Göre witterligit att menige man ifrån Bitzbergzlaghen, haffve warit her hooss oss och underdåniglen begärat, att de uthi Uthlagor, motte bliffva lijka medh Dalekarlerne. Så haffve wij theras ödmiuka begäran i så motto Nådigst ansedt och gunstlighen efterlathet, att de aff huart halffgårdzheman, skole lijka som Dalekarlerne uthgöra 26 Stijger Kool, och sedhan wara frij för alla owissa partzeler, som påläggias kunna. Wij befalle fördenskull wårt Cammarråd, Cammererare och Fougder att de rette sigh här effter, och icke tillfogha dem theremot hinder i någon motto.

Datum ut supra.

GUSTAVUS ADOLPHUS.

Likheten med det i Kongl. Riks-Archivet förvarade Registratur intygar

N. W. Forsslund,
Förste Expeditions-Secreterare och Actuarie.

Bilaga H.

Kongl. Maj:ts Nådiga förklaring på gemene Mans puncter i Österdalerne. Datum Borenshytta den 13:de Februarij 1630.

Wij GUSTAFF ADOLPH etc. Göre witterligitt, att såsom oss några trogne undersåter den meniga man aff Österdalerne, hafwe igenom theras uthskickade underdånigest låtit besökia, och några puncter ödmiukeligen föredraga låtit. Sä hafwe wij samme theras puncter nådigst öffwersedt, och oss der upå förklaradt som föllier.

— — — — — — — — — — —

Till det tredie. Så wele wij och nådigst att the måge inlösa all then Kyrckietijende som där i Österdalerne bliffuer öffuer wåre Officerers underholdh, och annan tillbörligh afkortningh för det prijs, som wij dem det tillförene effterlåtit hafwe, nembligen för tree daler tunnan, dock at the der emoot igen bequemme sigh till ett billigdt kiöp för dheres Kohl och wedh, och sällie en stigh Kohl eller et Staffrum wedh för een Swensk Daler, och dem i rättan tiidh framköre, at Bergzmännen icke måge lijda der opå någen brist. Der wåre VthskriffningzCommissarier, Ståthållare och alle andre haffwe sigh att effterrätte.

Datum ut supra.

GUSTAVUS ADOLPHUS.

Likheten med det i Kongl. Riks-Archivet förvarade Registratur intygar

N. W. Forsslund,
Förste Expeditions-Secreterare och Actuarie.

Bilaga J.

Kongl. May:ts Swar opå Bergszmännernes Skrifwelsse, ther them några theres gamble wanlige Uthlagor warde tilgifne, och åter nägedt annatt af them begäredt. Aff Stockholm den 2 Januarij Anno 1606.

Wij CARL med Gudz nåde, Sweriges Rijkes uthkorade Konung och Arffurste, Hertigh till Sudermanneland, Näricke, och Wermeland. Tilbiude ider Dannemän, som boo uthi N. N. Bergzlagen och Dalerne, wår gunst och nådige benägenheett och altt godt medh Gudh alzmechtigh tilförende.

Och lathe ider här med wethe, att idre uthskickade N. N. hafwe waridt här hooss oss, och gifwitt oss tilkänne, huru såsom ider mening hafwer waridt om thet såsom wår troo tiänere och Bärgzföreståndere, Lasse Christiansson, hafwer handlatt med ider, Så tacke wij ider för idres wälwilligheett och rättrådigheett, och hwad i hafwe tilhuditt till att uthgöre, i koll och wedh till wåre Bergzbruk, dett låthe wij oss och behage, Endoch thet ähr myckitt ringere än dett i uthi wår Salige (Christelig i hugkommelsse) Broders tijdh, Konung Johans, hafwe utgiordt, Doch likwäll på dett i skole befinne, att wij i ingen måtto wele beswäre ider öfwer ider gode willie, och dett i efter Lagen och ider gamble skatt och skuld ähre oss plicktige, Så wele wij tilgifwe ider, matgels, skatte, stedge, afradz, penningår, Skattekol och wedh, Tingzkol och Domarkol, windehäster, Jkorneskin, Jern, Item, Månedtz, Skiutzfärdz och Brudeskatz penninger, Eller hwad Pertzeler som härefter påläggias kunne. Och begäre att i allenast som i uthlofwatt hafwe, wele uthgöre uthaf hwar Spanneland Jord — 1 1/2 Stig Koll, och sedan ware frij för alle uthlagor hwad nampn the hälst hafwe kunna, Men efter att samme koll och wedh icke kunne forslå till wårtt Kopparbergz brukz förfordring, så begäre wij att hwartt hionelagh wille hielpe oss En Stigh Koll för redeligh betalning i penningar eller Spannemåll, hwilkett ider bäst kan komme till nytte, Så kan för:te wårt Kopparbruuk heele åhrett hafwe sin rätte gång, Och skall härmed förstås, så mänge par Folck som hafwe een häst skole hiälpe att framköre för rede betalning En stigh koll, eller och ett Stafrum wedh, Men the som icke hafwe hästar, skole räknes tu par Folck emott hwartt paar som hästar hafwe, Så kan den eene hiälpe den andre, den eene hugge kolen, och den andre köre dem fram, försee oss, dette skall icke ware ider odrägeligitt efter dett ähr ider ingen pålage, uthen wij wele betale ider därföre, och i älliest dissföruthan arbete för andre, Så ähr dett ju så godt, att i förtiäne idutt af oss, såsom af någor annan. J wele och ihugkomme, hwad undsättning wi hafwe giordt ider i de framlidne åhr, mäden Gudh alzmecktigh hafwer heemsöktt och straffett oss för wåre synders skuld, med den dyre tijden som waritt hafwer. Hwad belanger om idertt Folck som i skrifwe icke må warde ider ifrå nämpdt, så hafwe wij icke heller gifwitt der någon befalning om, uthan the gode Män, som här i Stockholm hafwe waritt tilstädes, hafwer synts för godt och rådsampt, att ytterligere bewilie een hiälp, till att göre wåre Fiender moottstånd, som i hafwe till att see, hwad uthi alle Landzänder der om ähr bewilliett och wij ider Copie af här med tilskicke, Derföre begäre wij utaf ider att wete, huru i kunne wara till sinnes, i thet såsom

här och i alle Landzänder ähr beslutedt, Och försee oss, att i låte finne ider wälwillige till allt dett i kunne tänckie Gudh alzmecktigh kan lände till ähre och prijs, och hans saliggörende ord, Oss och ider till gagn och godo. Befale ider här med Gudh alzmecktigh.

Datum ut supra.

CAROLUS.

Likheten med det i Kongl. Riks-Archivet förvarade Registratur intygar

N. W. Forsslund,

Förste Expeditions-Secreterare och Actuarie.

Bilaga K.

Contract emellan Kongl. M:t och Österdahlernes sampt Bergzlagzbönderne, ahngående deres Uthlagor. Aff Örebro den 26 Februarij åhr 1617.

Wij GUSTAF ADOLPH etc. Giöre wetterligit att effter wåre trogne Undersåters Fullmäcktige som ifrå desse effterskr:ne Sockner i Österdalerne och Bergzlagen nembligh: Tuhna, Gagnef, Leksan, Rettwik, Ål, Biursås, Swierdsiöö, Wijka, Torssånger, Skedwij, och Finstadh Fierdingh uthi Hedemora Sockn, till denne Rijkzdagh hafwe förskickede waritt, hafwe oss underdånligen tillkännegifwedt, att oansedt de effter huart fullgiärdzhemen eller 16 Spannelandh, effter den Contract, som (höglofligh uthi åminnellsse) wår kere Her Fader medh dem giordt hafwer åhrligen hafwe uthgiordt 24 stijger kohl för alle deres uthlagor så wäl owisse som wisse Pertzeler; Så hafwer dock likwäl på några år, derutöhfwer af dem fordretz fyre Stijger kohl för de Giärder som af andre landzändar till Krigzfollksens uppehälle hafwe bewilliede waredt; hwilkedt dem tycke falle sigh för swårt, och derföre ödhmiukeligen begährade, att de wedh föreskr:ne Contract sigh hålla, och för bet:e 4 stijger okrafde blifwa måtte. Huilken deres ödhmiuke begäran wij medh wårt Elskelige Rijkz Rådh hafve uthi betänckiande taget, och effter wij hafwe befunnedt att för:te 24 stijgar lijthed forslå emoth de uthlagor som andre wåre undersåther uthi wisse och owissa Pertzeler uthgiöra, hafwe wij skutit till be:te Socknars Fullmäcktiges betänckiande, hvad de wille påöka till för:de stijgar kohl; Så hafwe de sigh godhwilleligen och underdånligen tillbudet att de wele hereffter åhrligen uthgiöra Sex och Tiugu

stijgar kohl af hwart heelgiärdz hemman, anten hiälper och owisse perzeler uthi andre Landzändar pålägges eller eij. Så hafwe wij sådant deres underdånige tillbudh nådigest låtit oss behage och effterlåthet att de hereffter wed föreskrifna Uthlagor alltijdh blifva skole, och när de samme kohl såsom förb:t är uthgiordt hafve, skole inga hielper af dem fordrade warde ehuad nampn de och hafwe kunne, uthan Elfzborgzlösen allene, så länge den opå står och bewilliat är. Såsom och dedh timber som de äro wanne att hielpe till Kopparbergzgrufwa och de tu lass Mallm som Undersåterne i Tuna uthan broon, Skedwij Sockn och Dalsby och Finstadh fierdinger uthaf ållder hafwe waredt wane åhrligen i Besebergzgrufwa bryta och föra till Säthers hytta. Dernästh hafwa de och bewilliadt att hvart mantaal eller hionelagh skole åhrligen wedh Kopparbärget opläte oss till kiöps en Stigh kohl effter gamble måledt, den wij dem der strax medh rede penningar wele betala låthe, och gifwa dem 3 mark för Stijgen. Och till dedh ytersta hafva de och godwilligen uthlofvadt, att huar bonde uthi tilkommande Sommar will hielpe oss tu dagzwerkie till att afrymma Jorden ur Kopparbergz grufva. Förbiude fördenskull wår Ståthållare Fogder och Befallningzmän dem medh några fleere uthlager än såsom bem:t är uthi någon måtto att beswäre nu eller i framtijden. Der huar i sin stadh weet att sigh effterrette.

Datum ut supra.

GUSTAVUS ADOLPHUS.

Likheten med det i Kongl. Riks-Archivet förvarade Registratur intygar

N. W. Forsslund,

Förste Expeditions-Secreterare och Actuarie.

Af Riksdagsfullmägtigen *Boëthius:* "Då oaktadt återremissen från alla fyra Riks-Stånden af Utskottets Betänkande N:o 109, rörande detta ämne, ifrågavarande Utlåtande utgår från samma aristocratiska grundsatser och åsyftar en lika kränkning af Bergs-allmogens rätt, som nämnde Betänkande, nödgas jag äfven nu anmäla min reservation emot Utskottets beslut.

Att den i detta, liksom i det förra Betänkandet, föreslagna skillnad emellan Lands-lag och Bergs-lag, hvarigenom det förra fått sig tillagde åtskilliga det sednare ej förunnade förmoner, är i högsta grad rättsförnärmande, måste inses och medgifvas af hvar och en, som ej önskar och på grund

deraf ej anser det vara billigt, att, för befrämjandet af hans eget interesse, hela medborgare-classer skola hållas i betryck, och mången medlem af dessa bringas till undergång. Och föreföll det mig så mycket mera oväntadt, att Utskottet skulle förnya detta förslag, som, så vidt jag minnes, inom alla Stånden ansedde och rättsinnade talare yrkat upphörande af ifrågavarande skillnad. Ett försök i dylik rigtning mot Bruksegarne i Bergslagen, då af Bergs-Collegium föreslogs oinskränkt frihet för alla landslagsbruken, men å förra stället endast för dem, som egde privilegium å 450 *Sktl.* smide, misslyckades af den anledning, att Kongl. Maj:t, inseende obilligheten deri, meddelade lika eller 33 1/3:dels procents förhöjning åt bruken både inom och utom Bergslag. En lika rättvisa, hoppas jag, skall äfven i framtiden skydda bergslags-orterna från förtryck och tilldela dem samma rättighet, som invånarne i andra trakter af Riket ega att fritt disponera sin egendom, utan att behöfva öfverlåta till andra medborgare-classer större eller mindre del af den behållning deras arbete inbringar.

För åren från och med 1841 till och med 1850 har Utskottet från åtnjutandet af den föreslagna friheten uteslutit alla de invånare i Bergslagen, som ej redan ega bruk, och för första hälften af denna tidrymd de bruksegare, hvilkas bruk ej äro grundade på egna skogs-tillgångar eller förenade med hytta, der blåsningen under de senaste tio åren uppgått till minst 2,500 *Sktl.* årligen. Sålunda har det ej stannat vid den uppgjorda gränseskillnaden emellan landslag och bergslag, utan hafva derjemte egarne af de större bruken på sistnämnde ställe blifvit gynnade framför egarne af de mindre, och bergsmännen, förmodligen derföre att de ej tillhöra ståndspersons-classen, utan blott bestå af simpel allmoge, blifvit från all smidesrätt uteslutne. Afsigten härmed är synbarligen den, att Brukspatronerne må hinna under denna tidrymd slå under sig allt smide, så att någon skog, hvarmed smide kan bedrifvas, sedermera ej må för bergsmännen återstå. Det torde derföre här vara nödigt erinra, att alla de motioner, som föranledt detta utlåtande, haft till hufvudföremål en utvidgad frihet för bergsmännen, och att Utskottet således, för bi-afsigters skull, gått på sidan om ämnet, då det tillstyrkt för andra medborgare-classer hvad det afslagit, så vidt frågan rörer de förre eller bergsmännen.

Äfven innehåller Utlåtandet en föreskrift, som ej förefanns i förra Betänkandet, eller att i landslagen ej får anläggas nytt smide inom två mil från förut privilegieradt stångjernsbruk. Denna inskränkning, afseende att, så vidt sig göra låter, skydda de redan privilegierade bruken från all medtäflan, är äfven rättsvidrig och innebär ett stort förnärmande af deras rätt,

hvilka inom det utstakade afståndet ega skogstillgång samt passande ställe för anläggning af bruk, men blott för närhetens skull till de privilegierade kommo att blifva mera vanlottade, än de från bruken mera aflägset boende.

Hvad beträffar det vilkor för smidesrätten, att de Bergslagen förunnade friheter skola upphöra, får jag erinra, att dessa mer än uppvägas af den dryga tionde-tackjerns-afgiften, samt äro oskiljagtiga från fullgörandet af hytteblåsningarne. Så snart dessa upphöra, upphöra äfven friheterna, men kunna derförinnan, eller så länge vilkoret för desammas åtnjutande uppfylles, hvarken lagligen eller ens med sken af någon billighet bergsmännen beröfvas. Af denna orsak blef ock en utaf Herr *von Troil* om dessa friheters borttagande väckt motion af både Utskott och Riks-Stånden afslagen. Jag kan sålunda ej anse nämnde vilkor för annat än ett hinder, som man vill uppkasta mot möjligheten för bergsmännen att någonsin komma i åtnjutande af någon utvidgning i deras genom skrå-tvånget inskränkta näringsfrihet. I öfrigt åberopar jag, så väl i detta som öfriga hänseenden, min emot Betänkandet N:o 109 afgifna reservation.

På nu angifne grunder yrkar jag följande ändringar i Utskottets Betänkande:

1:sta punkten:

1 mom. erhåller följande lydelse:

a) medgifves full och obegränsad vågförings-rätt för allt det stång- och manufactur-jern, som kan tillverkas vid nu tillåtne härdar inom både landslag och bergslag;

2 mom. förändras sålunda:

b) nya stångjernshärdar få med oinskränkt smidesrätt anläggas, med det vilkor att i hyttelag, som vill af denna frihet sig begagna, minst trefjerdedelar bland delegarne sig derom förena;

2:dra punkten:

i litt. *a*) bortgå orden: "utom ofvannämnde Tackjerns-bergslag";

Litt *b* utgår;

3:dje punkten borttages alldeles.

Hvad beträffar Utskottets yttrande angående frågan om rättighet till fri tackjernsutförsel, lärer densamma, då Bonde-Ståndet tillstyrkt, men öfrige Stånden afslagit en sådan rättighet, ej, på sätt Utskottet yttrar, vara afgjord, innan den blifvit, i likhet med öfriga frågor af bevillningsnatur, angående hvilka Stånden fattat olika beslut, i Förstärkt Utskott behandlad".

N:o 141.

N:o 141.

Ank. till Exp. Utsk. den 14 Mars 1841, kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af återremiss å Betänkandet N:o 116.

Efter anmärkningar vid Utskottets under ofvanstående N:r afgifna Betänkande om upphörande af dubbla årsberäkningen vid befordran till ecclesiastika Embeten och Tjenster, hafva Ridderskapet och Adeln samt Preste-Ståndet återremitterat detta Betänkande, hvilket deremot är af Borgare- och Bonde-Stånden bifallet.

De förslag, som Utskottet i detta ämne framställt, hafva ansetts endast ofullkomligt motsvara det dermed åsyftade ändamålet och icke undanrödja anledningarne till rättvis klagan öfver det förfång, som, genom nu gällande befordrings-lagar, tillskyndas det i församlingarne tjenstgörande Presterskapet. De vilkor, Utskottet förenat med förslaget om upphörande af den förhöjda årsberäkningen för ecclesiastike Tjenstemän, som icke höra till läroverken, skola icke kunna gillas, utan borde berörde förmon vid sådane tjenster ovilkorligen helt och hållet afskaffas, då en del af dem lemna sina innehafvare löneförmoner, som åtminstone jemförelsevis motsvara mödan och arbetet, några kunna utan svårighet förenas med andra ordinarie tjenster, och andra åter kunna helt och hållet indragas, utan ringaste förlust för samhället eller kyrkan, så att det förmodades, vid noggrann pröfning, visa sig, att högst få af dessa tjenster, som icke äro förenade med tillräckliga löneförmoner, behöfde bibehållas, och för dem borde Rikets Ständer bevilja ökade anslag och vid denna Riksdag antingen förslagsvis anvisa medel, eller ock anhålla, att Kongl. Maj:t, efter föregången pröfning af hit hörande förhållanden, vid nästa Riksdag härom aflåta Nådig Proposition med bestämd uppgift om behofven. Äfven för lärarne vid de allmänna undervisningsverken borde den ökade årsberäkningen alldeles upphöra, såsom menlig både för läroverken och församlingarne. Utskottet hade härom bordt uttala hvad rätt är, utan att återhållas af frågan om de närvarande lönerne, helst den frikostighet, som Rikets Ständer både vid föregående Riksdagar och isynnerhet vid denna, visat emot läroverken, borde ingifva grundad förhoppning att, hvad som erfordras för att aflöna duglige perso-

ner, som egna tid och krafter åt lärarekallet, skulle äfven kommande Ständer bevilja, om det afgörande steget vore taget. Rikets Ständer borde åtminstone vidblifva det vid sista Riksdagen fattade beslutet, i stället att, på sätt Utskottet skall föreslagit, medgifva undantag och inskränkningar, hvilka, om de antagas annorlunda än för närvarande förhållande, skulle innebära upphäfvande af hvad Rikets Ständer förut i detta ämne hos Kongl. Maj:t i underdånighet yrkat. Lärarnes löner skola också vara högre, än de af Utskottet äro uppgifne och förmenas icke vara så otillräckliga, som Utskottet antagit, serdeles då de jemföras med det i församlingarne tjenstgörande Presterskapets vilkor, hvarom äro åberopade speciella uppgifter, efter sistl. års Bevillnings-taxering, för flerfaldige Lärare- och Prestbefattningar inom Carlstads Stift. Inom detta Stift skall också den förhöjda årsberäkningen företrädesvis verka menligt, då Stiftet innehåller endast 38 Pastorat, deraf blott 7 af 3:dje classen, men der finnas 25 befattningar, som medföra dubbel årsberäkning, och antalet af befordringssökande prester, som icke tillgodonjuta sådan beräkning, uppgår till 130, så att, äfven om endast enkla år beräknas för förslag till 3:dje classens Pastorat, utsigten till befordran derigenom skall vara föga förbättrad.

Vid återremissen af Utskottets Betänkande, har Preste-Ståndet till Utskottet jemväl öfverlemnat en af Herr Doctor *Wieslander* den 29 Februari nästlidne år väckt motion om förnyande af Rikets Ständers den 29 September 1834 till Kongl. Maj:t aflåtne underdåniga Skrifvelse i förevarande ämne, hvilken motion förut varit öfverlemnad till Lag-afdelningen af Preste-Ståndets enskildta Utskott.

Vid besvarandet af hvad sålunda blifvit, inom de Resp. Riks-Stånden, yttradt, i anledning af det afgifna Betänkandet, får Utskottet först upptaga anmärkningen, att de framställde förslagen skulle leda till upphäfvande af hvad Rikets Ständer i detta ämne förut hos Kongl. Maj:t i underdånighet yrkat. Utskottet har icke åsyftat ett sådant upphäfvande och tror sig icke eller hafva genom Betänkandet gifvit anledning dertill, då Utskottet, långt ifrån att sätta i fråga någon förändring af hvad Rikets Ständer vid sista Riksdagen, genom underdånig skrifvelse den 29 September 1834, föreslagit, uttryckligen förklarat, att de nu framställda förslag äro föranledde af Utskottets föreställning, att den allmänna reglering, hvarom berörde underdåniga Skrifvelse handlar, svårligen under närvarande förhållanden och tilläfventyrs icke förr än efter en längre tid kan åstadkommas, och att emedlertid, intilldess en sådan reglering kan försiggå, det i Församlingen tjenstgörande Presterskapets billiga klagan och rättvisan af den åsyftade förän-

dringen fordra, att genast företages åtminstone en jemkning och inskränkning, som utgör en öfvergång till den mera fulländade ordning, som för framtiden sökes.

Då Utskottet, genom den föreslagna underdåniga hemställan om upphörande af ökad årsberäkning för presterliga befattningar, som icke höra till undervisnings-verken, gifvit anledning till undantag, der det för en eller annan af dessa befattningar kan finnas oundvikligen nödvändigt, att denna förmon bibehålles, har Utskottet dermed ingalunda afsett de fall, då man uti lönevilkorens otillräcklighet vill söka försvar för den högre årsberäkningen. Utskottet instämmer fullkomligt i hvad, som blifvit yttradt, att flere af de ifrågavarande befattningarne redan äro tillräckligt aflönte, åtminstone i förhållande till dermed förenadt arbete; att några kunna utan svårighet förenas med andra ordinarie tjenster, eller helt och hållet indragas, och att de, för hvilka, efter en sådan reglering, en lönetillökning kan finnas nödig, såsom ersättning för förlusten af den högre årsberäkningen, troligen blifva så få, att denna tillökning icke torde väcka serdeles bekymmer; men det finnes dock, på sätt som under discussionen inom Riks-Stånden jemväl blifvit erinradt, några presterliga befattningar af den beskaffenhet, att, ehvad löneförmoner som dermed förenas, de omöjligen kunna under en längre tid af en och samme person bestridas. Dessa äro egentligen missionärs-tjenster, jemte ett och annat med dem jemförligt Kyrkoherde-embete i orter, der den presterliga tjenstgöringen fordrar en ansträngning, som endast för en inskränkt tid och under den friskare mannaåldren kan uthärdas. Det är för dessa, och endast för dem, som Utskottet ansett det ifrågasatta undantaget böra ega rum, då det måste vara oundvikligt, att dessa tjensters innehafvare, antingen genom ökad årsberäkning, eller genom försäkran om befordran efter viss tids tjenstgöring, tryggas emot farhågan att nödgas qvarstanna vid sådane ansträngande befattningar längre, än de uthärda att dem rätt handhafva. Emedlertid, för att tydligare uttrycka detta syftemål, får Utskottet, med frångående af sitt förra förslag i denna del, tillstyrka

en underdånig anhållan hos Kongl. Maj:t, att, oberoende af hvad förordnande, som kan meddelas, i afseende på tjensteårsberäkningen för lärare vid de allmänna undervisningsverken, den förhöjda årsberäkningen för andra ecclesiastik-befattningar må, så fort som möjligt är, utan rubbning af nuvarande innehafvares rätt, upphöra, utom för de befattningar, der den presterliga tjenstgöringen fordrar sådan ansträngning, att, ehvad löneförmoner, som dermed förenas,

de icke kunna, under en längre tidföljd, af en och samme person behörigen bestridas, och för hvilka den förhöjda årsberäkningen således synes böra bibehållas, om icke det dermed åsyftade ändamålet heldre kan vinnas genom deras innehafvare gifven försäkran om befordran efter viss tids tjenstgöring.

De uppgifter om löne-anslagen för Lärarne vid Elementar-Läroverken, som Betänkandet innehåller, äro, enligt hvad Utskottet jemväl antydt, hemtade från de af Kongl. Maj:t fastställde Aflönings-staterne. Utskottet kan icke vara i tillfälle att tillförlitligt utreda orsaken till skiljagtigheten emellan desse anslag och de högre lönebelopp, som, enligt uppgift, skola åtnjutas af en del Lärare. I någon mon torde förhöjningen härleda sig från inkomster, som Lärarne åtnjuta, utan att de äro i Staten beräknade, men Utskottet anser dock sannolikt, att skiljagtigheten till största delen är en följd deraf, att de här framdragne exemplen blifvit hemtade från äldre Aflönings-stater, som endast gälla för nuvarande löntagare, och dessa exempel höra till de fall, då, enligt hvad Utskottet i Betänkandet anmärkt, lönerne blifvit genom den nya regleringen minskade, i stället att en tillökning varit med regleringen i allmänhet åsyftad. Emedlertid hyser Utskottet fortfarande den öfvertygelsen, att löne-anslagen, sådane de nu äro fastställde, icke kunna anses motsvara de skäliga anspråken på tillräcklig utkomst vid en mera framskriden ålder under en mödosam och ansvarsfull tjenstgöring, och att dessutom, så länge det icke gifves tillfälle för den ålderstigne och för undervisningen icke nog kraftfulle Läraren att afträda från sitt kall, med bibehållande af lönen, äro hvarken Lärarens framtida bergning eller läroverkets bestånd tillräckligt tryggade. Då Lärarne, till följd af deras så beskaffade ställning, med få undantag, alltid måste, äfven om den förhöjda årsberäkningen upphörer, räkna på presterlig befordran för bergning på ålderdomen, blefve följden af dröjsmålet med deras befordran den dubbla olägenheten, att de, med en inskränkt förmåga för lärarekallet, måste en längre tid qvarstanna dervid, och att de vid inträdet på den egentliga presterliga banan, till följd af en redan långt framskriden ålder, äro vanmägtige till den äfven för detta kall nödvändiga verksamheten, så att kyrkan, lika mycket som läroverken, skulle få vidkännas den menliga verkan af förändringen.

Af hvad, som blifvit anfördt om förhållandet inom Carlstads Stift serskilt, kan icke hemtas någon grund för de allmänna bestämmelserne, och icke eller kunna, i ett ämne sådant som detta, några serskilda stadganden derefter lämpas. De för detta Stift öfverklagade olägenheterne synas dess-

utom i väsendtlig mon bero på classificationen af Pastoraten, och då denna ankommer på Consistorium och Presterskapet inom Stiftet, lärer någon svårighet icke möta för den förändring, som i detta afseende kan finnas nödig.

Som den af Herr Doctor *Wieslander* väckte, nu först till Utskottet öfverlemnade, motion, är af enahanda syftning och stöder sig på samma grunder, som de förut från Bonde-Ståndet till Utskottet remitterade motionerne, erfordras icke deröfver något serskildt utlåtande, utan får Utskottet, i afseende derpå, åberopa, hvad om ämnet i allmänhet är anfördt; och som Utskottet, på grund af skäl, som nu och i det förut afgifne Betänkandet äro framstälde, anser sig icke för närvarande kunna tillstyrka den förhöjda årsberäkningens upphörande för Lärarne vid allmänna undervisnings-verken, eller vidare rubbning af hittills gällande bestämmelser, än den, Utskottet redan föreslagit, får Utskottet anmäla,

att Utskottet i denna del vidblifver, hvad det redan afgifne Betänkandet innehåller.

Stockholm den 2 Mars 1841.

Reservation

af Prosten *Lalin*, som ansåg tiden nu vara inne till upphäfvande af den för det obefordrade Presterskapet tryckande dubbla tjenstårsberäkningen, förnämligast på den grund, att Skol-Lärarnes löner blifvit förhöjda till nära nog likhet med Comministrars och vice Pastorers.

N:o 142.

Ank. till Exp. Utsk. den 14 Mars 1841, kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af erhållne återremisser å Betänkandet N:o 119, angående stapelstads-rätt för köpingen Döderhultsvik.

Nämnde Betänkande, som Höglofflige Ridderskapet och Adeln samt Vällofflige Borgare-Ståndet bifallit, har deremot blifvit återremitteradt af de öfrige båda Riks-Stånden, med hufvudsakligast följande anmärkningar:

a) *inom Högvördiga Preste-Ståndet*, af Herrar Prosten *Sandberg*, Prosten *Ahlqvist* och Prosten *Hallström*, med hvilken sistnämnde Herr Prosten *Östberg* sig förenat: att en motsägelse skall förefinnas i Betänkandet, så vida, som å ett ställe antydes, att obetydlig vinning, om icke snarare förlust, skulle för Tullverket uppstå genom beviljande för Döderhultsvik af ifrågavarande rättighet; och å ett annat ställe åter, att medgifvandet af denna rätt skulle undergräfva beståndet för städerne Calmar och Westervik; att Handels-Societetens i Calmar uppgifter derom, att ingen eller ganska ringa tillgång på friskt vatten vid Döderhultsvik finnes och att farleden dit vore trång och farlig, ej öfverensstämde med förhållandet, enär klagomål i förra fallet aldrig försports, och den senare omständighet bäst vederlades medelst anförande af exempel derå, att vid Döderhultsvik blifvit nära land lastade fartyg så djupgående, att de icke kunnat föras genom Calmar-sundet, utan måst ledas öster om Öland; att det icke syntes rätt, att, under allt ordande om närings- och handels-frihets förträfflighet, man oupphörligen tillbakahöll den ena ortens uppkomst endast derföre, att en annan satte sig deremot; och att blotta afståndet från Westervik och Calmar, utgörande 16 mil, borde visa behöfligheten af en mellanliggande afsättningsorts tillvaro.

På grund af detta allt och med redogörande af enahanda förhållanden i afseende å köpingens läge, dess befolkning och handels-rörelse, med de, hvilka i motionen blifvit såsom skäl anförde, hafva bemälde Herrar Ledamöter, af hvilka Prosten *Sandberg* i öfrigt instämt i ene motionärens, *Måns Månssons*, vid Betänkandet fogade reservation, samfäldt yrkat en tillstyrkan af Rikets Ständer, att Kongl. Maj:t täcktes, genom kunnig och oväldig person, låta undersöka ställets belägenhet och öfriga local-förhållanden, för att derefter fatta Nådigt beslut till ortens och den kringliggande landsbygdens trefnad och förkofran; och

b) *inom Hedervärda Bonde-Ståndet*, dels af Riksdags-fullmägtigen *Måns Månsson* och andre motionären *Johannes Andersson*, hvilka, under hänvisning till nyss omnämnde reservation, och ånyo upprepande af de väsendtligaste deri ådagalagde förhållanden, uttalat deras ogillande af den löslighet, hvarmed de ansett Utskottet hafva behandlat frågan, samt den trovärdighet, Utskottet egnat åt utlåtanden, utgångne, antingen från de auctoriteter, hvars eget intresse påtagligen vore att se frågan undertryckt, eller från sådane corporationer, hvilka, just genom deras sätt att behandla frågan, ådagalagt bristande kännedom om de af dem bedömde förhållanden; då det deremot synts hafva varit rättare att lemna tillit till bestämda uppgifter, utgående

från Ledamöter inom Representationen och garanterade genom dessas monhet om sitt anseende; i anledning af hvilket allt *Måns Månsson* och *Johannes Andersson* hemställt, att, derest Utskottet af de upplysningar, som blifvit meddelade, sedan frågan förra gången pröfvades, icke skulle finna skäl att nu tillstyrka stapelstads-rättens beviljande, Utskottet åtminstone måtte föreslå en noggran undersökning, till utrönande om behöfligheten och lämpligheten af en slik rättighet för den ifrågavarande köpingen; — dels ock af *Petter Persson* i Ädelforss och *Nils Magnusson* från Calmar Län, de der ansett köpingens befolkning och gynnande natur-förhållanden icke blifvit tagne i beräkning med den noggranhet, som vederbordt; hvadan desse Ledamöter yrkat, att, efter derom skedd närmare pröfning, den sökte stapelstadsrätten måtte förunnas.

Utskottet, som anser de Utlåtanden, hvarpå dess förra Betänkanden sig grunda, vara gifne af Auctoriteter, sådane, att vitsord med fullt skäl derät bör tillerkännas, har af de i omförmäldte motto gjorde framställningar icke kunnat finna anförda andra skäl, än de redan förut förebragte; vid hvilket förhållande, och då motionärerne, lika väl som andra inbyggare från deras hemort, med de flere, som dertill kunna ega fog, hafva vägen sig öppen att omedelbarligen hos Kongl. Maj:t söka, med åberopande af de i ämnet antydde omständigheter, eller ännu andra, som kunna förefinnas, utverka en sådan undersökning, som den ifrågasatte och föreslagne, Utskottet finner sig icke kunna frångå dess förra, af två Stånd dessutom redan bifallne, Betänkande, utan får förthy detsamma i allo vidblifva.

Stockholm den 2 Mars 1841.

N:o 143.

Ank. till Exp. Utsk. den 14 Mars 1841, kl. 1 e. m.

Betänkande, i anledning af motion, att en del göromål, som nu tillhöra Kammar-Collegium, må åt Kongl. Maj:ts Befallningshafvande öfverlåtas.

Med åberopad anledning af Kongl. Maj:ts Nådiga Skrifvelse till Stats-Utskottet den 31 nästl. December om Stats-anslag till extra arfvode för adjungerade Ledamöter af Kammar-Collegium, har Riksdagsfullmägtigen *Erik*

Nilsson från Jemtland, genom en inom Bonde-Ståndet väckt motion, som till detta Utskott blifvit öfverlemnad, föreslagit, "att de smärre och obetydliga målen bland dem, som nu anses böra afgöras af Kammar-Collegium, måtte få afgöras af Konungens Befallningshafvande, som sedan hade att till Kammar-Collegium afgifna Berättelse derom. Genom denna anstalt skulle, efter motionärens förmenande, Kammar-Collegii göromål betydligen minskas och icke allenast den, med Kongl. Maj:ts åberopade Skrifvelse åsyftade tillökningen af Collegii Embetsmanna-personal kunna undvikas, utan denna personal kunna minskas och göromålen ändock medhinnas med betydligt ökad skyndsamhet."

Då motionären icke närmare, än här är anfördt, uppgifvit, med hvilka mål han ansett den föreslagne förändringen böra ega rum, och af deras egenskap att kunna hänföras till större eller smärre, och mer eller mindre betydlige, icke kan slutas, i hvad mon de för ärendenas behöriga behandling nödvändiga formerne medgifva en sådan förändring, saknar Utskottet tillfälle att, efter hvarje måls serskilda beskaffenhet, tillse, huruvida det framställda förslaget är verkställbart och må anses gagneligt, hvarföre Utskottet måste tillstyrka,

att motionen lemnas utan afseende.

Stockholm den 2 Mars 1841.

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS J. A. WALLDÉN,
1841.

N:o 144.

Ank. till Exp. Utsk. den 26 April, kl. 1 e m.

Memorial, med återlemnande af en motion om Revision af Förvaltningen af ön S:t Barthelemy.

Genom motion inom Ridderskapet och Adeln, har Herr *Brummer, C. M.*, anhållit, att Rikets Ständers Stats-Utskott måtte anmodas företaga en Revision utaf förvaltningen af ön S:t Barthelemy, sådan den blifvit framställd uti de till Rikets Ständers Stats-Utskott vid hvarje Riksdag från Kongl. Maj:t afgångne Skrifvelser derom.

Denna motion har blifvit remitterad till Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet och den 20 dennes kommit Utskottet tillhanda; men, i anledning af dess åberopade lydelse, anser Utskottet sig icke tillhöra att dermed taga någon befattning, utan får Utskottet,

med anmälan härom, motionen till Ridderskapet och Adeln återlemna.

Stockholm den 22 April 1841.

N:o 145.

Ank. till Exp. Utsk. den 26 April, kl. 1 e. m.

Betänkande, i anledning af motion, att ön S:t Barthelemy må till Danmark öfverlåtas.

Genom en från Höglofl. Ridderskapet och Adeln till detta Utskott remitterad motion, har Herr *Munk af Rosenschöld, Nils Rudolf*, föresla-

gif, att Rikets Ständer ville uti en underdånig Skrifvelse till Kongl. Maj:t förklara, att de för sin del medgifva, att ön S:t Barthelemy måtte få till Danmark afträdas, emot det att Sverige erhåller Tullfrihet i Öresund, så framt Danmark, vid derom öppnade underhandlingar, till denna transaction skulle, utan vidare uppoffringar å Sveriges sida, finnas villigt; dock att vid denna afträdelse fästes det vilkor, att Danmark emottager ön i det financiella tillstånd, hvaruti den sig för närvarande befinner, så att icke Sverige, emot Rikets Ständers beslut af år 1812, måtte få vidkännas några skulder, som, efter den tiden, i och för öns förvaltning, kunna hafva blifvit åsamkade, ej eller att några vid Colonial-Styrelsen anställde embetsmän komma att betunga Svenska Indragnings-staten.

Utskottet finner af denna motion icke anledning att tillstyrka någon Rikets Ständers åtgärd och hemställa således,

att motionen må förfalla.

Stockholm den 22 April 1841.

N:o 146.

Ank. till Exp. Utsk. den 26 April, kl. 1 e. m.

Memorial till Ridderskapet och Adeln, i anledning af återremiss utaf Utskottets Betänkande, N:o 95.

Det af Utskotten under ofvanstående N:o afgifna Betänkande, angående bestämmande af sättet för kolmätning inom Bergslagen, har väl af Höglofl. Ridderskapet och Adeln blifvit återremitteradt; men som de öfriga Riks-Stånden Betänkandet bifallit, kan återremissen icke föranleda till någon Utskottets vidare åtgärd.

Stockholm den 26 April 1841.

N:o 147.

Ank. till Exp.-Utsk. den 26 April, kl. 1 e. m.

Memorial till Ridderskapet och Adeln, i anledning af återremiss af Betänkandet, N:o 51, angående upphörande af, eller rättelse i den afgift, som erlägges till Commendanten å Elfsborgs fästning af fartyg, som komma från Göthebörg eller dät afgå.

Ridderskapet och Adeln har återremitterat detta Betänkande, hvilket deremot är af de öfrige Riks-Stånden bifallet, och som beslut sålunda redan är fattadt,

kan återremissen icke föranleda till någon Utskottets vidare åtgärd.

Stockholm den 26 April 1841.

N:o 148.

Ank. till Exp.-Utsk. den 26 April, kl. 1 e. m.

Memorial till Borgare-Ståndet, i anledning af återremiss utaf Betänkandet, N:o 124.

Vällofl. Borgare-Ståndet har återremitterat Utskottets under ofvanstående N:r afgifna Betänkande, i anledning af motion om en underdånig anmälan hos Kongl. Maj:t, med afseende å den ofullständiga sammansättningen af Kongl. Maj:ts Stats-Råd; men som de öfrige Riks-Stånden bifallit Utskottets hemställan, att motionen må förfalla,

kan återremissen icke föranleda någon Utskottets vidare åtgärd.

Stockholm den 26 April 1841.

N:o 149.

Ank. till Exp-Utsk. den 26 April, kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af återremiss utaf Betänkandet, N:o 66.

Sedan Utskottet, i anledning af väckt motion, genom Betänkandet N:o 66, föreslagit, att Rikets Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla om Nådig föreskrift till Embetsverk och myndigheter, som ega att tillsätta underordnade tjenste-befattningar, att dertill icke anställa andra än infödde Svenske män, utan serskild tillåtelse af Kongl. Maj:t, så hafva Ridderskapet och Adeln afslagit samt Borgare- och Bonde-Stånden bifallit detta förslag, hvilket deremot är återremitteradt af Preste-Ståndet, sedan derom blifvit yttradt: att man icke kunde inse någon orsak, hvarföre den föreslagne underdåniga Skrifvelsen skulle vara behöflig, att förevarande ämne icke skall hafva något närmare samband med 28 §. Regerings-Formen, der allenast afses de högre embeten och tjenster, som Konungen tillsätter, utan att deraf skall följa, att icke utlänningar kunna användas till mera underordnade befattningar, samt att det ifrågasatte förbudet skulle kunna blifva menligt, och t. ex. Commerce-Collegium understundom försättas i förlägenhet vid utnämning till Consuls-beställningar.

Som det af Utskottet afgifna förslaget innehåller inskränkning af förbudet för de fall, då det kan finnas behöfligt att till ifrågavarande tjenstebefattningar använda utländske män, och de yttranden, som föranledt återremissen, för öfrigt icke innebära någon vederläggning af de skäl, som i Betänkandet äro anförde, finner Utskottet ingen anledning att förändra det afgifna förslaget.

Stockholm den 26 April 1841.

N:o 150.

Ank. till Exp. Utsk. den 26 April, kl. 1 e. m.

Memorial, i anledning af återremiss utaf Utskottets Betänkande, N:o 113.

Det Betänkande, i anledning af motioner, rörande nedsättning af tullen för trädvaror, som skeppas från Sverige till Dannemark och England, hvilket Utskottet, under ofvanstående N:o, afgifvit, har af Välloflige Borgare-Ståndet blifvit återremitteradt, men är af de öfriga Riks-Stånden bifallet, derföre, då beslut sålunda redan är fattadt,

återremissen icke kan till någon Utskottets vidare åtgärd föranleda.

Stockholm den 26 April 1841.

N:o 151.

Ank. till Exp. Utsk. den 26 April, kl. 1 e. m.

Memorial till Ridderskapet och Adeln, i anledning af återremiss af Utskottets Betänkande, N:o 68.

Utskottets Betänkande, N:o 68, om Elementar-Läroverkens reorganisation och utvidgning af Frösö skola i Jemtland, är återremitteradt af Höglofliga Ridderskapet och Adeln, men, genom dertill lemnadt bifall af de öfrige Stånden, är beslut i ämnet redan fattadt, derföre

återremissen icke kan till någon vidare åtgärd af Utskottet föranleda.

Stockholm den 26 April 1841.

N:o 152.

Ank. till Exp. Utsk. den 26 April, kl. 1 e. m.

Memorial till Borgare-Ståndet, i anledning af återremiss af Utskottets Betänkande, N:o 74, angående Köpings privilegier för Trelleborgs by.

Enligt Utskottet tillhandakomne Protocolls-Utdrag, har detta Betänkande, hvilket Borgare-Ståndet återremitterat, blifvit af de öfrige Stånden bifallet, hvarföre, då beslut sålunda redan är fattadt,

återremissen icke kan till någon Utskottets vidare åtgärd föranleda.

Stockholm den 26 April 1841.

N:o 153.

Ank. till Exp. Utsk. den 26 Apr. kl. 1 e. m.

Memorial till Ridderskapet och Adeln, i anledning af återremiss utaf Betänkandet, N:o 94.

Höglofl. Ridderskapet och Adeln har till Utskottet återremitterat Betänkandet, N:o 94, i anledning af motion, rörande skyldighet för Rikets Stapelstäder att hålla salt-upplag; men som Betänkandet är af de öfrige Stånden bifallet och beslut sålunda är fattadt,

föranleder återremissen icke till någon Utskottets vidare åtgärd.

Stockholm den 26 April 1841.

N:o 154.

Ank. till Exp. Utsk. den 26 April, kl. 1 e. m.

Memorial, till Bonde-Ståndet, i anledning af återremiss af Betänkandet, N:o 101.

Det Betänkande, som Utskottet, under ofvanstående N:o, afgifvit, i anledning af motion om upphörande af den afgift, som erlägges för begagnande af vägarne å Kongl. Djurgården, har af Hedervärda Bonde-Ståndet blifvit återremitteradt, men är af de öfriga Stånden bifallet, hvarföre, då beslut sålunda redan är fattadt,

Utskottet anser återremissen icke föranleda någon vidare åtgärd.

Stockholm den 26 April 1841.

N:o 155.

Ank. till Exp. Utsk. den 26 April, kl. 1 e. m.

Förslag till sammanjemkning af Riks-Ståndens skiljagtiga beslut, i anledning af 6:te punkten af Betänkandena, N:ris 41 och 110.

Sedan Utskottet, genom Betänkande, N:o 41, och af återremiss föranledt Utlåtande, N:o 110, föreslagit, att Rikets Stånder, med framställning af det i Betänkandet omförmälde förhållande, hos Kongl. Maj:t anmäla den underdåniga önskan, att fullmagter å namn, heder och värdighet, utan verklig tjenstebefattning, icke måga meddelas; är detta förslag oförändradt bifallet af Borgare- och Bonde-Stånden, men afslaget af Preste-Ståndet; och har Ridderskapet och Adeln, i stället för hvad Utskottet tillstyrkt,

beslutat, att Rikets Ständer, med framställning af det omförmälde förhållandet, hos Kongl. Maj:t anmäla den underdåniga önskan, att fullmagter å namn, heder och värdighet ej må tilldelas personer, som icke äro uti verklig tjenst.

Då således endast tvänne Stånd beslutat framställa önskan om upphörande af caracters-fullmagter för personer, som äro uti verklig tjenst, lärer förslaget i denna del förfalla; men, som Borgare- och Bonde-Ståndens beslut för öfrigt synas öfverensstämma med hvad Ridderskapet och Adeln beslutat, hemställer Utskottet, i enlighet dermed,

att Rikets Höglofl. Ständer, med framställning af det i Betänkandet, N:o 41 omförmälde förhållandet, hos Kongl. Maj:t anmäla den underdåniga önskan, att fullmagter å namn, heder och värdighet ej må tilldelas personer, som icke äro uti verklig tjenst.

Stockholm den 26 April 1841.

N:o 156.

Ank. till Exp. Utsk. den 26 April, kl. 1 e. m.

Memorial till Borgare-Ståndet, i anledning af återremiss af Betänkandet, N:o 96, i anledning af motioner om inskränkning af Landtmanna-seglationen.

Detta Betänkande, hvilket Vällofl. Borgare-Ståndet återremitterat, är af de öfriga Stånden bifallet; och som beslut sålunda redan är fattadt, anser Utskottet återremissen icke föranleda till någon vidare åtgärd.

Stockholm den 26 April 1841.

STOCKHOLM, Elméns och Granbergs Tryckeri. 1841.

N:o 157.

Ank. till Exp. Utsk. den 1 Maj 1841, kl. 1 e. m.

Memorial om sammanjemkning af Riks-Ståndens skiljagtiga beslut, i anledning af Utskottens Betänkanden N:ris 109 och 140, angående stångjernssmidet och den gröfre jernhandteringen samt kolhandeln i Riket.

Enligt Utskottet tillhandakomne Protocolls-utdrag, äro i detta ämne fattade följande beslut:

Af Ridderskapet och Adeln:

1:o att den i 1:sta punkten föreslagne tidsbestämmelsen, nemligen "under de första 5 åren, beräknade från och med år 1841 till och med år 1845", blef icke antagen, utan ansåg Ridderskapet och Adeln ingen tidsbestämmelse böra beslutas;

2:o att mom. litt. *a*) i 1:sta punkten bör erhålla följande lydelse: Oinskränkt vågföringsrätt beviljas för stång- och manufactur-jern från härdar inom och utom Bergslag, derest de, utan beräkning af den tillökning, Kongl. Kungörelsen den 26 October 1838 medgifver, äro privilegierade till minst 450 *Skll.* Oinskränkt vågföringsrätt beviljas äfven så väl bruksegare som bergsmän, hvilka medgifva härd-antalets inskränkning i den mon, att gamla smidesrätten på härdarne motsvarar minst 350 på hvarje qvarvarande härd;

3:o att så väl mom. *b*) och *c*) i 1:sta punkten, som hela 2:dra och 3:dje punkterne böra förfalla.

Af Preste-Ståndet:

1:o att mom. *a*) i 1:sta punkten erhåller följande förändrade lydelse: Smidesrättigheten vid alla nu befintliga härdar, så inom som utom Bergslag, ökas med 75 procent af ursprungligen privilegierade smidet, deruti inberäknad den tillökning, som erhölls genom Kongl. Kungörelsen den 26 October 1838;

2:o att, med ogillande af mom. *b*) i 1:sta punkten, antages den för samma moment af Bonde-Ståndet beslutade redaction, med den förändring,

att de å tredje raden förekommande orden "oinskränkt smidesrätt", utbytas emot "600 *Skll.* smidesrätt";

3:o att mom. *c*) i 1:sta punkten gillades med förändringar, att, i stället för "oinskränkt smidesrätt", införes "samma smidesrättighet, som är andra härdar i föregående littera beviljad", samt att det å andra raden förekommande ordet "ofvannämnde" utgår;

4:o att mom. *a*) i 2:dra punkten gillades, med utgående af ordet "ofvannämnde", äfvensom mom. *b*) i samma punkt antogs, med uteslutande af ordet "ofvannämnde" i 1:sta raden;

5:o att 3:dje punkten gillades, med uteslutande å första raden af orden "de ofvannämnde".

af Borgare-Ståndet:

att de stadganden, som Utskottet föreslagit pag. 20 och 21 af Betänkandet N:o 140, under N:o 1, litt. *a*, *b* och *c*, N:o 2, litt. *a* och *b* samt N:o 3, godkändes med följande förändrade tidsbestämmelser:

I 1:sta punkten: *Under de första 5 åren, beräknade från den 1 November 1841 till och med den 1 November 1846;*

i 2:dra punkten: *Under derpå följande 5 år, ifrån den 1 November 1846 till och med den 1 November 1851;*

och i 3:dje punkten: *Efter den 1 November 1851.*

Af Bonde-Ståndet:

Att Utskottets förslag bifölls, med de förändringar:

att 1:sta punkten, litt. *b*, skulle erhålla följande lydelse:

"Vid tackjernshytta inom Bergslagen, der blåsningen under åren från och med 1831 till och med 1840 uppgått till minst 2,500 *Skll.* årligen, må begagnas en härd med oinskränkt smidesrätt. Tackjernshyttor åter, vid hvilka tackjernsblåsningen under förenämnde år icke uppgått till nu fastställde belopp, 2,500 *Skll.*, må ega att sig förena om anläggning af en härd med oinskränkt smidesrätt; dock med vilkor, att sammanräknade tillverkningsbeloppet af tackjern vid ifrågavarande hyttor icke, efter medeltal beräknadt, understiger 3,000 *Skll.* årligen";

samt att uti punkten litt. *b*, 3:dje raden, ordet "ofvannämnde" skulle borttagas.

Som Preste-, Borgare- och Bonde-Ståndens beslut sammanstämma deri, dels att den vidsträcktare smidesfriheten bör införas successivt under vissa bestämda perioder, dels att denna frihet bör sålunda slutligen tillgodokom-

ma alla verkstäder, ehvad de äro privilegierade för större eller mindre smidesbelopp, men härifrån skiljer sig helt och hållet Riderskapets och Adelns beslut om uteslutande af all tidsbestämmelse för den utsträckta frihetens införande, och att friheten skulle medgifvas, endast der ett visst smidesbelopp redan är privilegieradt; så lärer

detta Ridderskapets och Adelns beslut förfalla, såsom stridande emot hvad de öfrige Stånden beslutat.

I afseende på sjelfva stadgandet om smidesfrihetens utsträckning, skiljer sig väl Preste-Ståndet från Borgare- och Bonde-Stånden, genom beslutet om en till vissa procent bestämd tillökning af redan beviljadt smide, i stället för den af de sistnämnde Stånden, med vissa vilkor, i enlighet med Utskottets förslag, antagne oinskränkta smidesfriheten; men berörde bestämmelse är likväl så vidsträckt, att högst sällan torde vid någon verkstad kunna åstadkommas en så hög tillverkning, som, i enlighet dermed, vore tillåten, och verkan deraf är således att förutse såsom i det aldranärmaste enahanda med oinskränkt tillverkningsrätt; och då derjemte tvekan torde uppstå om rätta tillämpningen af denna bestämmelse, vid fråga om nya anläggningar, der något ursprungligen privilegieradt smide icke finnes och således sjelfva grunden för den bestämda beräkningen af smidesrättigheten saknas, så får Utskottet

inbjuda Preste-Ståndet att i denna del med Borgare- och Bonde-Stånden sig förena.

Preste-Ståndet har väl beslutat, att den antagna utvidgningen af smidesrätten skulle äfven under de första fem åren, utan undantag, sträcka sig jemväl till Bergslagen, och således till alla de så kallade Bergsmanshamrarne; men detta beslut, såsom stridande emot hvad de öfrige Stånden beslutat,

lärer förfalla.

Preste-, Borgare- och Bonde-Ståndens beslut öfverensstämma i medgifvandet af smidesrätt för en härd vid tackjernshytta, der tackjernstillverkningen från och med år 1831 till och med år 1840 uppgått till 2,500 *Skll.* årligen, men det af Utskottet härvid föreslagna vilkoret, att Hyttelaget afstår från Bergsmansfriheterne, hvilket Borgare-Ståndet antagit, är af de öfrige tvänne Stånden uteslutet, derföre Utskottet

får inbjuda Borgare-Ståndet att häruti med Preste- och Bonde-Stånden sig förena.

Deremot har Borgare-Ståndet, oagtadt skedd inbjudning, icke förenat sig i Preste- och Bonde-Ståndens beslut om smidesrätt för flere hyttor ge-

mensamt, som tillsammans hafva en tackjerns-tillverkning af minst 3,000 *Skll*, utan att vid någon af dem serskildt tillverkningen uppgått till 2,500 *Skll*, hvilket beslut jemväl strider emot hvad Ridderskapet och Adeln beslutat; och som således i denna fråga två Stånd stannat emot två,

lärer Preste- och Bonde-Ståndens beslut derom förfalla.

Det af Borgare-Ståndet beslutade tillägget i stadgandet om tiderne för öfvergången till den vidsträcktare smidesfriheten, innehåller ingen förändring af Utskottets förslag, utan endast en närmare och mera tydlig bestämmelse af föreskriften; derföre Utskottet icke kan tveka, att ju Preste- och Bonde-Stånden, hvilka godkänt Utskottets förslag i denna del, jemväl antaga detta tillägg.

Hvad åter beträffar den af Preste-Ståndet beslutade uteslutningen af ordet "*ofvannämnde*" på flere bestämda ställen, der det i Utskottets förslag förekommer, får Utskottet erinra, att denna uteslutning skulle leda till otydlighet i bestämmelsen om de Bergslag, för hvilka vissa inskränkningar äro föreslagne, då det finnes andra Bergslag, hvilka, hvad beträffar de förhållanden, som här äro tagne i betraktande, anses jemförlige med Landslag, och inom hvilka enahanda inskränkningar således ansetts icke böra ega rum; derföre, då detta beslut icke är af något annat Stånd biträdt, Utskottet

hemställer till Preste-Ståndet att derifrån afstå.

I öfverensstämmelse med hvad sålunda blifvit yttradt, och med åberopande af de gjorda inbjudningarne, får Utskottet hemställa, att Riks-Ståndens beslut, i afseende på jernförädlingen, måga sammanföras till följande lydelse:

Rikets Ständer anhålla hos Kongl. Maj:t i underdånighet om följande stadganden:

1:o *Under de första fem åren, beräknade från den 1 November 1841 till och med den 1 November 1846,*

a) medgifves full och obegränsad vågföringsrätt för allt det stång- och manufacturjern, som kan tillverkas vid nu tillåtna härdar, anlagde utom de egentlige tackjerns-bergslagen, nemligen: Vester-Bergslagen, Norbergs, Philipstads, Nora, Lindes, Ramsbergs, Hjulsjö, Nya Kopparbergs, Helleforss, Grythytte, Carlskoga och Lekebergslagen; äfvensom för nu tillåtna härdar inom berörde Bergslag, som äro grundade på egna, från ortens bergsbruksrörelse afskilda, skogstillgångar;

b) vid

b) vid tackjernshytta, der tackjernsblåsningen under åren från och med 1831 till och med 1840, uppgått till minst 2,500 *Skll.* årligen, må begagnas en härd med oinskränkt smidesrätt;

c) nya stångjernshärdar få, med oinskränkt smidesrätt, anläggas utom ofvannämnde Tackjerns-bergslag; men icke inom ett afstånd af 2 mil från förut privilegieradt Stångjernsbruk.

2:o *Under de derpå följande fem åren, ifrån den 1 November 1846 till och med den 1 November 1851,*

a) erhåller hvarje Svensk man rättighet att, utom ofvannämnde Tackjerns-bergslag, fritt och utan andra vilkor, än styrkt egande-rätt till byggnadsplats, iagttagande af Lagarne om vattendämsel samt uppgift till vederbörande Embetsmyndighet, anlägga, föränd ra eller utvidga Jernbruk, samt derifrån vågföra allt det stång- eller manufactur-jern, som möjligen kan af honom tillverkas;

b) inom ofvannämnde Bergslag beviljas oinskränkt smidesrätt för alla existerande verkstäder, äfven då de äro förenade med tackjernshyttor, så vida hytte-egarne afsäga sig den för tackjerns-blåsningens bedrifvande beviljade friheten från rotering och vissa andra hemmansbesvär.

3:o *Efter den 1 November 1851,* medgifves äfven inom de ofvannämnde Bergslagen fri rättighet till anläggning af Jernbruk, på enahanda sätt, som under de föregående fem åren blifvit för Landslagen bestämdt; dock att, då sådan anläggning förenas med tackjernshytta, Hyttelaget afstår från Bergsmansfriheterne.

I afseende på hvad Utskottets Betänkande för öfrigt innehåller, äro Riks-Ståndens beslut sammanstämmande, så att någon vidare framställning derom icke erfordras.

Stockholm den 1 Maj 1841.

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS J. A. WALLDÉN,
1841.

N:o 158.

Ank. till Exp.-Utsk. den 19 Maj 1841, kl. 11 f. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion om tillsättande af en Comité för att utarbeta förslag till en förändrad National-representation.

Genom motion inom Vällofl. Borgare-Ståndet, har Herr *Rydin*, med åberopande af det allmänt erkända behofvet af en förändring i Svenska folkets representationssätt och svårigheten att ändamålsenligt åstadkomma denna förändring, föreslagit, att Rikets Ständer ingå till Kongl. Maj:t med en underdånig anhållan om bildande af en Comité för utarbetande af förslag till en för Svenska folket passande förändrad National-representation, samt att detta förslag, med åtföljande motiver, måtte blifva så tidigt färdigt och från trycket utgifvet till en allmännare granskning, att det, innan nästinstundande Riksdag kan hinna att behörigen pröfvas och bedömas.

Sedan denna motion väcktes, och den 5 i innevarande månad af Vällofl. Borgare-Ståndet öfverlemnades till detta Utskott, har det förslag till National-representationens förändring, som Rikets Ständers Constitutions-Utskott framställt, genom Memorial N:ris 38, 68 och 85, efter föregången behandling inom Riks-Stånden, förevarit till omröstning inom Förstärkt Constitutions-Utskott; och som berörde förslag, genom denna omröstning, blifvit antaget att, såsom Rikets Ständers Utlåtande, hvila till nästa Riksdag, lärer numera å Rikets Ständers sida icke vara anledning att påkalla någon åtgärd för tillvägabringande af ett ytterligare förslag i detta ämne; vid hvilket förhållande

Utskottet anser sig icke kunna tillstyrka, att motionen må till någon Rikets Ständers åtgärd föranleda.

Stockholm den 18 Maj 1841.

Herr Prosten *Lundblad* och Herr *Wijk* hafva anmält reservation emot detta Utlåtande.

N:o 159.

Ank. till Exp.-Utsk. den 19 Maj 1841, kl. 11 f. m.

Memorial angående en till Utskottet öfverlemnad motion om revision af förvaltningen af ön S:t Barthelemy.

I anledning af Utskottets Memorial N:o 144 om återlemnande af en från Ridderskapet och Adeln remitterad motion om revision af förvaltningen af ön S:t Barthelemy, har väl Utskottet emottagit Ridderskapets och Adelns, genom Protocolls-utdrag den 8 dennes, meddelde beslut, att motionen skulle till Utskottet återlemnas; men, enligt Protocolls-utdrag från Preste-Ståndet den 10 samt från Borgare- och Bonde-Stånden den 8 dennes, är Memorialet af sistbemälde Stånd lagdt till handlingarne; och som det, enligt 44 §. 3 mom. Riksdags-Ordningen, ankommer på samtlige Riks-Stånden att yttra sig, under hvilket Utskott de anse målet höra, tror sig Utskottet icke ega att med målet taga befattning, så vida icke derom förordnas, på sätt åberopade stadgandet innehåller; hvilket Utskottet får till respective Riks-Stånden vördsamligen anmäla.

Stockholm den 18 Maj 1841.

N:o 160.

Ank. till Exp. Utsk. den 19 Maj 1841, kl. 11 f. m.

Memorial, om sammanjemkning af Riks-Ståndens skiljagtiga beslut, i anledning af Utskottens Betänkanden N:ris 116 *och* 141.

Sedan Utskottet, genom Utlåtandet N:o 141, yttrat sig öfver de anmärkningar, som blifvit Utskottet meddelade vid återremiss af Betänkandet N:o 116 om upphörande af dubbla årsberäkningen vid befordran till ecclesiastika embeten och tjenster, har Borgare-Ståndet, som förut bifallit Betänkandet N:o 116, förklarat sig, med vidblifvande af sitt beslut i öfrigt, antaga den af Utskottet i 1:sta puncten af Utlåtandet N:o 141 föreslagne förändringen; hvaremot Bonde-Ståndet, som jemväl bifallit Betän-

kandet N:o 116, afslagit hvad Utskottet i senare Utlåtandet tillstyrkt; men Ridderskapet och Adeln samt Preste-Ståndet hafva, med ogillande af hvad Utskottet föreslagit, angående fastställande af olika tjenstårs-beräkning för samma tjenst, vid ansökning till olika slags presterliga lägenheter, sammanstämmigt beslutat: att endast förnya den underdåniga anhållan, som i Rikets Ständers underdåniga Skrifvelse af den 29 September 1834 innehålles, "att dubbel eller förhöjd tjenstårsberäkning må i allmänhet upphöra, "men Lärare vid Rikets Lärdoms-skolor, nya Skolor undantagne, få tills "vidare för ett tjenstår räkna 1 ½, nu varande innehafvares rätt oför-"kränkt;" hvarvid dock Stånden, med godkännande af hvad Utskottet i första puncten af Betänkandet N:o 141 föreslagit, beslutat följande tillägg:

1:o att hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålles, att, för de ecclesiastika befattningar utom Läro-verket, der den presterliga tjenstgöringen, enligt vederbörande Stifts-styrelses uppgift, fordrar sådan ansträngning, att, ehvad löne-förmoner, som dermed förenas, de icke kunna under en längre tidföljd af en och samma person behörigen bestridas, samma förhöjda årsberäkning, som åt Elementar-läroverkens tjenstemän beviljas, måtte såsom undantag bibehållas, så framt icke dessa tjensters innehafvare, i dess ställe, erhålla Nådig försäkran om befordran efter viss tids tjenstgöring;

2:o att den i underdånighet föreslagna beräkningen af 1 ½ tjenstår för ett års tjenstgöring måtte sträckas till samtlige Lärarne, icke blott vid Rikets äldre Lärdoms-skolor utan ock vid de äldre så väl högre som lägre Apologist-skolorne samt till de Gymnasii-lärare, som njuta presterlig befordringsrätt och icke äro Lectorer.

Skiljagtigheten emellan dessa beslut har hufvudsakligen afseende på den af Utskottet föreslagne olika årsberäkningen vid ansökningar till pastorat af olika classer, hvilken Ridderskapet och Adeln samt Preste-Ståndet ogillat, men de öfrige Riks-Stånden antagit; och som sålunda två Stånd stannat emot två, lärer förslaget i denna del förfalla.

Deremot sammanstämma besluten, dels deri, att den ökade års-beräkningen, med visse uppgifna undantag, bör alldeles upphöra för befattningar, som icke höra till Läro-verken, hvarom alldeles enahanda beslut äro fattade af Ridderskapet och Adeln samt Preste- och Borgare-Stånden, dels uti syftningen, att denna beräkning må minskas vid de öfriga befatt-

ningar, för hvilka den nu eger rum; hvilken minskning blifvit af Borgare- och Bonde-Ståndenantagen vidsträcktare, än den af Ridderskapet och Adeln samt Preste-Ståndet är beslutad, så att sistnämnde beslut åtminstone icke är stridande emot hvad Borgare- och Bonde-Ståndenbeslutat, ehuru det icke omfattar allt, hvad dessa Stånd åsyftat; vid hvilket förhållande Utskottet anser sig böra inbjuda Borgare- och Bonde-Ståndenatt instämma i Ridderskapets och Adelns samt Preste-Ståndets här ofvan intagne beslut.

Stockholm den 18 Maj 1841.

STOCKHOLM, Kongl. Ordens-Boktryckeriet, 1841.

N:o 161.

Ank. till Exp.-Utsk. den 21 Juni 1841, kl. 10 f. m.

Memorial, angående verkställd votering, i anledning af Riks-Ståndens olika beslut, i fråga om förslag till allmänna Stadganden för Folkundervisningens befrämjande.

Sedan Rikets Ständer godkänt de af Stats- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskotten uti deras Betänkanden N:ris 190 och 198 föreslagne voterings-propositioner, i anledning af de skiljagtiga beslut, hvaruti Stånden uti förevarande ämne stannat, har Förstärkta Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet, jemlikt föreskriften i 73 §. Riksdags-Ordningen, öfver dessa propositioner anställt votering i följande ordning:

1:sta Voteringen:

Till contraproposition antages, att, i stället för andra, 3:dje och 4:de momenten af 1:sta §. i Utskottens förslag, införes följande stadganden:

I hvarje pastorat bör finnas minst en, helst fast Skola; men der locala förhållanden det förhindra, en eller flere flyttbara Skolor, hvari minst en behörigen godkänd Lärare meddelar undervisning.

Skol-Styrelsen skall hafva inseende öfver församlingens Skol-verk samt besörja, att det i behörigt skick hålles och flitigt begagnas.

Lärares anskaffande och Skolors inrättande bör sättas i verket inom loppet af fem år, räknadt från det Författning i ämnet blifvit kungjord; kommande det att bero på Församlingarne sjelfve att bibehålla de redan varande Skollärarne, dock med skyldighet för desse att iagttaga och uppfylla stadgandet i afseende på bibringandet af här nedan bestämda kunskaper.

Den tid Skolorne, så de fasta som flyttbara, årligen böra hållas öppna, bestämmes i Skol-styrelsens Reglemente.

Den, det vill, voterar

Ja;

den, det icke vill, voterar

Nej.

Vinner Nej, antages till contra-proposition, att, i stället för 2:dra, 3:dje och 4:de momenten i 1:sta §. af Utskottens förslag, införas följande stadganden:

I hvarje pastorat bör finnas en eller flere Folk-skolor, antingen fasta eller flyttbara, efter Communernes eget bestämmande. Åt Skol-styrelsen i hvarje district vare hufvudinseendet å dervarande Skolor anförtrodt.

Lärares anskaffande och Skolors inrättande bör sättas i verket inom loppet af fem år, räknadt från det Författning i ämnet blifvit kungjord; kommande det att bero på Församlingarne sjelfve att behålla de redan varande Skollärarne, dock med skyldighet för desse att iagttaga och uppfylla stadgandet, i afseende på bibringandet af här nedan bestämde kunskaper.

Skola skall för undervisning hållas öppen vid den tid eller å de tider, Skol-styrelsen bestämmer.

Denna votering har utfallit med 99 Ja mot 20 Nej, hvadan omröstning i hufvudsaken derefter blifvit verkställd öfver nedanstående proposition:

Utskottens af Ridderskapet och Adeln samt Borgare-Ståndet gillade förslag till 2:dra, 3:dje och 4:de momenten af 1 §. antages så lydande:

2:dra momentet: I hvarje pastorat bör finnas minst en fast Skola, under inseende af Skol-styrelsen.

3:dje momentet: Lärares anskaffande och fasta Skolors inrättande bör sättas i verket inom loppet af fem år, räknadt från det Författning i ämnet blifvit kungjord; kommande det att bero af Församlingarne sjelfve att bibehålla de redan varande Skol-lärarne, dock med skyldighet för desse att

iagttaga och uppfylla stadgandet, i afseende på bibringande af här nedan bestämda kunskaper.

4:de momentet: Fast Skola skall för undervisning hållas öppen vid den tid eller å de tider, som Skol-styrelsen bestämmer.

Den, det vill, voterar

Ja;

den, det icke vill, voterar

Nej.

Vinner Nej, gälle de stadganden, som genom forsta voteringen antagits till contra-proposition.

Vid voteringssedlarnes öppnande hafva befunnits 50 Ja mot 68 Nej, jemte det en voteringssedel blifvit casserad; och har således det uti contra-propositionen innefattade förslag till lydelse af ifrågavarande stadganden blifvit antaget.

2:dra Voteringen.

Den, som antager Utskottens förslag, voterar

Ja;

den, det ej vill, voterar

Nej.

Vinner Nej, är beslutadt: att hvarje Skol-district åligger anskaffa och underhålla nödiga rum för de Skolor, som inom districtet finnas. I kostnaden härtill skola alla inom districtet boende deltaga, efter de grunder, som i särskildta orter följas, i fråga om kyrkobyggnad, så framt ej öfverenskommelse på annat sätt derom träffas; ankommande det på församlingsboerne sjelfve att, efter sig företeende omständigheter, bestämma den fasta Skolans läge.

Voteringen har utfallit med 46 Ja mot 73 Nej, till följd hvaraf stadgandet kommer att lyda, enligt contra-propositionen.

3:dje Voteringen.

Den, som vill utöfver den såsom vilkor för befrielse från hemläsning eller begagnande af allmänna Skolan beslutade fordran af kunskaper,

utsträcka denna fordran till den Religionskunskap, som erfordras för att af Presterskapet emottagas till Nattvardsläsningen, skrifva de fyra räknesätten i hela tal, voterar

Ja;

den, det ej vill, voterar

Nej.

Vinner Nej, kommer kunskapsfordran utöfver hvad redan genom afgörande beslut är bestämdt, att inskränkas till christendomskunskap efter de läroböcker, som vid Skolan äro antagne.

Voteringen har utfallit med 61 Ja mot 58 Nej, hvadan blifvit beslutadt, att den ifrågavarande kunskapsfordran bestämmes till den religionskunskap, som erfordras för att af Presterskapet emottagas till nattvardsläsningen, skrifva de fyra räknesätten i hela tal.

4:*de Voteringen.*

Den, som antager Utskottens förslag till 2 momentet af 12 §., så lydande:

> "De barn, hvilkas föräldrar eller målsmän icke ega tillgång att bekosta deras kläder, underhåll vid Skolan och nattläger, skola genom Församlingens fattigvård understödjas, äfvensom sådane barn må, sedan de inhämtat färdighet uti innanläsning, ega frihet att blott en eller tvenne gånger i hvarje vecka Skolan bevista, likväl endast under det förbehåll, att deras föräldrar eller målsmän gjort sig kände för sedlighet, skicklighet att upgfostra barnen och nitisk vård om deras undervisning. Den här medgifna inskränkning i skyldigheten för föräldrar och målsmän att hålla barnen till daglig skolgång, må äfven äga rum, i afseende på de barn, hvilka antingen genom för långt afstånd eller genom en oblid årstid hindras att Skolan alla dagar besöka; börande hvar och en husbonde vara ansvarig att dess tjenstehjons och Stattorpares barn icke blifva i saknad af det underhåll, som ut-

gör vilkoret för möjligheten att af skolöfningarne sig begagna," voterar

Ja;

den, det ej vill, voterar

Nej.

Vinner Nej, kommer detta moment att lyda i enlighet med Ridderskapets och Adelns samt Preste-Ståndets beslut.

Voteringen har utfallit med 72 Ja mot 47 Nej; och har Utskottens förslag således blifvit antaget.

Stockholm den 5 Juni 1841.

N:o 162.

Ank. till Exp. Utsk. den 21 Juni 1841, kl. 10 f. m.

Memorial, angående verkställd votering, angående Riks-Ståndens olika beslut, i fråga om förslag till förnyad Förordning angående grunderne och vilkoren för hemmansklyfning samt afsöndring af jord eller annan lägenhet från hemman.

Sedan Rikets Ständer godkänt den uti Lag- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottens Betänkande N:o 72 framställda voteringsproposition, i anledning af Riks-Ståndens olika beslut, rörande lydelsen af 2 Cap. 4 §. 1 mom. i det af Utskotten uti deras Betänkande N:o 28 tillstyrkte förslag till förnyad Förordning, angående grunderne och vilkoren för hemmansklyfning samt afsöndring af jord eller annan lägenhet från hemman, har Förstärkta Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet, på sätt 73 §. Riksdags-Ordningen föreskrifver, denne dag anställt votering öfver omförmälde proposition, så lydande:

Den, som i likhet med Preste- och Borgare-Stånden bifaller 4 §. 1 mom. i 2 Cap. af förslaget till förnyad Förordning om hemmansklyfning och jordafsöndring, voterar

Ja;

den, det ej vill, voterar

Nej.

Vinner Nej, kommer detta mom. att erhålla den lydelse, som Ridderskapet och Adeln samt Bonde-Ståndet beslutat.

Vid voteringssedlarnes öppnande befanns voteringen hafva utfallit med 42 Ja mot 77 Nej, hvadan detta mom. kommer att erhålla denna lydelse:

> Lägenhet, som efter 1 §. upplåtes, må icke vara af mindre område än (de för serskilte orter uppgjorda bestämmelser införes), på hvarje afsöndrad del.

Stockholm den 5 Juni 1841.

N:o 163.

Ank. till Exp.-Utsk. den 21 Juni 1841, kl. 10 f. m.

Memorial, angående anställd votering, i anledning af Riks-Ståndens skiljagtiga beslut angående förslag till Lag om Socknestämmor och Sockne-nämnder.

I enlighet med Rikets Ständers beslut, genom bifall till Lag- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottens Betänkande N:o 73, är, i anseende till Riks-Ståndens skiljagtiga beslut, angående föreslagen Lag om Socknestämmor och Sockne-nämnder, votering inom Förstärkta Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskotten anställd, efter följande propositioner:

1:*sta Voteringen:*

Den, som antager att Socknestämma skall hållas i hvarje församling årligen i Maj eller Juni månad och eljest när nödvändigheten det fördrar, voterar

Ja;

Den det ej vill, voterar

Nej;

Vinner Nej, är beslutadt, att Socknestämma skall hållas i hvarje församling 2:ne gånger om året, nemligen i Maj eller Juni samt October eller November månader och eljest när nödvändigheten det fordrar.

Voteringen har utfallit med 44 Ja mot 77 Nej, och således är beslut, i enlighet med contrapropotitionen, fattadt.

2:dra Voteringen.

Den, som antager Utskottens förslag i Betänkandet N:o 29, till 5:te och 6:te §§:s 1:sta moment, så lydande:

5 §.

Afgifter för socknens eller församlingens gemensamma behof, skola, då annan grund för bidraget icke är särskilt stadgadt, utgöras efter årlig taxering, hvartill taxeringsmän väljas å Socknestämma i Mars månad; och i sådant val deltaga å landet alla fastighetsinnehafvare, i mon af fastigheternes hemmantal, jemte andra Socknens innevånare, som i bevillning för lån och rörelse erlägga minst 10 R:dr; och beräknas rösträtt för hvarje fulla 10 R:dr sådan bevillning likasom för $\frac{1}{4}$:dels mantal. I stad deltaga i valet alla, som deltaga i de vanliga stads-afgifterne, och rösterne beräknas efter afgiftens belopp. För hvarje medlem af samhället, som icke står under annans husbondevälde och annars är i de vilkor, att han anses böra i de allmänna bidragen deltaga, bestämmas i mon af egendom, tjenst, rörelse och öfrige vilkor, vissa fyrk, hvarefter afgifterne för året komma att beräknas. Inom April månads slut skall i Socknens eller församlingens Kyrka kungöras, huru hvar och en blifvit taxerad. Om någon med taxeringen är missnöjd, skall han det inom fjorton dagar efter berörde kungörande, tillkännagifva å landet hos Sockne-nämndens Ordförande och i stad hos Borgmästaren, hvarefter taxeringen, i hvad den rörer den, som klagat, underkastas pröfning af Gode Män, som utses, tvenne af den klagande, tvenne af taxeringmännen och en af de sålunda kallade Gode Männen. Hvad dessa Gode Män besluta, vare gällande, utan att ändring deri må sökas.

6 §. 1 mom.

Rösträtt i Socknestämma äga i allmänhet en hvar som, på sätt 5:te §. föreskrifver, är taxarad att bidraga till Socknens gemensamma behof;

och denna taxering utgöre tillika gruud för röstberäkningen, så att en hvar eger röster, i förhållande till det större eller mindre deltagandet i det allmänna bidraget, voterar

Ja;

den, det ej vill, voterar

Nej.

Vinner Nej, äro Utskottens förslag till 5:te §. och 6:te §:s 1 moment afslagne och i stället beslutadt:

Rösträtt vid Socknestämma å landet ege i allmänhet en hvar egare eller innehafvare af fastighet eller Arrendator, så framt egaren icke bor inom församlingen eller i annat fall sig denna rättighet icke förbehållit, jemte andra socknens invånare, som för lön, fabrik, verk eller inrättningar, handtverk och annan näring eller rörelse, erlägga bevillning efter 2 Artikeln; de likväl undantagne, som stå under annans husbondevälde. Rösträttigheten beräknas efter hemmantal, der sådant finnes åsatt. Annars medförer 10 R:drs bevillning lika rösträtt som $\frac{1}{4}$:dels mantal, 5 R:dr lika som $\frac{1}{8}$:dels mantal och $2\frac{1}{2}$ R:dr lika med $\frac{1}{16}$:dels mantal. För bevillning under $2\frac{1}{2}$ R:dr, eger ingen rösträtt rum. I stad röstas för fastighetsvärde af 2000 R:dr, likasom för 10 R:drs bevillning efter 2 Artikeln.

Denna proposition är besvarad med 47 Ja och 77 Nej, hvarigenom således beslut, i enlighet med contra-propositionen, är fattadt.

3:dje Voteringen.

Den, som anser att alla afgifter, hvarom Socknestämma beslutar, skola utgå efter den bestämda grunden för rösträtt i Socknestämma, så vida ej särskildt derom blifvit stadgadt, eller särskild öfverenskommelse träffad, voterar

Ja;

den, det icke vill, voterar

Nej.

Vinner Nej, kommer stadgandet härom att förfalla.

Genom 112 Ja emot 7 Nej, är det föreslagne stadgandet antaget.

Stockolm den 5 Juni 1841.

N:o

N:o 164.

Ank. till Exp. Utsk. den 21 Juni 1841, kl. 10 f. m.

Memorial om anställd votering i anledning af Riks-Ståndens skiljagtiga beslut, angående föreslagen Stadga om Fattigvården i Riket.

Den, genom Rikets Ständers bifall till Lag- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottens Betänkande N:o 80, beslutade votering om lydelsen af 1 §:n i föreslagen stadga om Fattigvården i Riket, är i Förstärkta Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet anställd efter följande proposition:

1 §. erhåller följande lydelse:

Hvarje socken å landet och i stad hvarje församling skall lemna nödtorftig vård och försörjning åt sådane dess medlemmar, som sakna förmåga och medel att sjelfve sig dermed förse; dock måge flere socknar eller församlingar förena sig om gemensam Fattigvård.

Den, det vill, voterar

Ja;

Den, det icke vill, voterar

Nej.

Vinner Nej, erhåller 1 §. följande lydelse:

Hvarje socken å landet och hvarje stad skall lemna nödtorftig vård och försörjning åt sådane dess medlemmar, som sakna förmåga och medel att sjelfve sig dermed förse, dock måga flera socknar på landet förena sig om gemensam Fattigvård.

Voteringen har utfallit med 14 Ja och 105 Nej, hvarigenom beslut, i enlighet med contrapropositionen, är fattadt.

Stockholm den 5 Juni 1841.

N:o 165.

Ank. till Exp.-Utsk. den 21 Juni 1841, kl. 10 f. m.

Utlåtande, i anledning af återremiss utaf Betänkandet N:o 158, angående väckt motion om tillsättande af en Comitée för att utarbeta förslag till en förändrad National-Representation.

Detta Betänkande, hvilket Bonde-Ståndet bifallit, är af de öfrige Riks-Stånden återremitteradt, sedan deremot blifvit anfördt: att, som det förslag till en förändrad National-representation, hvilket af Förstärkta Constitutions-Utskottet blifvit antaget att hvila till nästa Riksdag, är af trenne Stånd ogilladt, skall redan deri visa sig en sannolikhet, att det icke vid nästa Riksdag kan blifva antaget, hvilket också förmenats blifva en nödvändig följd af sjelfva förslagets innehåll och de anmärkningar, som deremot blifvit framställde; och då en förändring af den närvarande Representations-formen blifvit allmänt yrkad, borde Rikets Ständer icke lemna obegagnadt något tillfälle att påskynda ett ändamålsenligt tillvägabringande deraf och uttala sin opinion i denna vigtiga angelägenhet. Rikets Ständer borde icke låta bero vid det nu till hvilande antagne förslaget, utan tillse, att, om det vid nästa Riksdag ogillas, ett annat genast må kunna framläggas till Rikets Ständers pröfning, förberedt med mera lugn och grundlighet, än Constitutions-Utskottets många göromål under påstående Riksdag medgifva. Genom den af motionären föreslagne anstalten skulle äfven lemnas tillfälle att vid den förberedande handläggningen begagna insigter, hvilka nu gå förlorade, emedan deras innehafvare icke höra till Representationen. Man måste dessutom förutse, att en förändring af så ingripande beskaffenhet, som den här är i fråga, svårligen kan på ett tillfredsställande sätt åstadkommas, utan att Kongl. Maj:t gör Nådig framställning derom och meddelar Rikets Ständer de grunder, som Kongl. Maj:t finner antagliga.

Utskottet, som icke kan ingå i något omdöme om den större eller mindre sannolikheten, att det nu hvilande förslaget till en förändrad National-representation blifver antaget vid den pröfning, som är hänskjuten till nästa Riksdag, kan följaktligen icke, af hvad i detta afseende blifvit

yttradt, hemta någon anledning att understödja motionen; och som Rikets Ständer, icke allenast genom förslagets framställande och behandlingen deraf, uttalat sina åsigter om behofvet af en förändrad Representations-form, utan äfven genom beslutet om förslagets antagande att hvila till nästa Riksdag, begagnat den utväg, som i Grundlagarne är anvisad och stadgad för vinnande af detta ändamål, måste Utskottet fortfarande anse, att någon vidare åtgärd i detta afseende icke under närvarande förhållanden på Rikets Ständer ankommer, hvarföre Utskottet

vidblifver sitt förut i ämnet afgifne yttrande.

Stockholm den 7 Juni 1841.

Emot detta Betänkande äro reservationer anmälde af:

Herr Friherre *Raab.*

Herr *Aminoff*: "Emot Utskottets, genom *En* rösts pluralitet, nu fattade beslut, får jag mig reservera, hufvudsakligen på den grund, att, då den återremiss af förra Betänkandet, som 3:ne Riks-Stånd beviljat, innebär ett förklarande, att den i motionen vidrörda fråga är af sådan vigt för landet, att den icke bör förfalla, och jag anser deraf tillika följa, att bemälde 3:ne Riks-Stånd funnit Utskottet oförhindradt att handlägga det i motionen framställda förslag, äfvensom skyldigt att ställa sig Riks-Ståndens, genom återremisserne, uttalade vilja till efterrättelse.

Den värma, hvarmed frågan om en reform i national-representationen redan i längre tid, och serdeles vid innevarande Riksdag, blifvit omfattad, utgår otvifvelagtigt från ett allmänneligen insedt och erkändt behof att, genom förenkling af Riksdagens formella sammansättning till flera, derifrån nu uteslutne, folk-classer, på en gång afhjelpa olägenheterne af den nuvarande Stånds-fördelningen, och tillika gifva åt sjelfva representations-inrättningen en allmänlighet, hvaraf den nu, i vissa hänseenden, är i saknad. Af sådan anledning delar jag med motionären den tanke, att förslaget till en mera omfattande förändring i representations-sättet icke kan, utan fara för ensidighet, utgå *ensamt* från Rikets Ständer, och, på

sådan grund vore ett öppet understöd från Regeringens sida i och för sig sjelf högeligen önskvärdt i en angelägenhet, der, efter mitt förmenande, endast genom *endrägt* och *samverkan* mellan *bägge* Statsmagterne något ändamålsenligt och gagneligt kan för fosterlandet uträttas.

Att hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla om en sådan medverkan för det stora och vigtiga ändamålet, dertill anser jag Rikets Ständers åtgärd, i anledning af motionen, böra inskränkas; och jag tror, att Utskottet bordt, med frånträdande af sin i förra Betänkandet yttrade tanka, föreslå Rikets Ständer: att hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t, med afseende på det erkända behofvet af en ändamålsenlig förändring i nuvarande National-representation, i Nåder taga detta ämne i öfvervägande, och vid Rikets Ständers nästa sammankomst antingen framställa Nådig Proposition i ämnet, eller ock meddela Rikets Ständer de grunder, uppå hvilka Kongl. Maj:t anser ett förslag i detta hänseende böra uppställas, i den händelse det nu hvilande grundlagsförslaget om en förändrad representation ej af Rikets Ständer antages, eller om detsamma, af Ständerne godkändt, icke kan af Kongl. Maj:t sanctioneras."

Herr *Tornerhjelm*, som förenat sig med Herr *Aminoff*.

Herr *af Schmidt*.

Herr *Lagergren*.

Prostarne *Lundblad*.

Helén.

Öhrnberg.

Lalin, hvilken förenat sig med Herr *Aminoff*.

Professoren *Grafström*, som utan att hafva varit tillstädes, då Utskottet fattade beslutet, förenat sig med Herr *Aminoff*.

Herr *Wijk*.

Herrar *Öhrström* och *Wallander*, hvilka icke varit tillstädes vid beslutets fattande.

Register

öfver de af Rikets Höglofl. Ständers Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskott, under Lagtima Riksdagen åren 1840 och 1841, afgifne Betänkanden.

Numer å Betänkandet.

A.

Academiska Constitutionerna, revision deraf . . . . . 86.
Advocat-Fiscaler, deras förhållande till Embets-verken, der de tjenstgöra . . . . . 65.
Arméen, den indelda, hälften deraf ställes vacant emot afgift 7.
Askims och Frölunda församlingar, deras skiljande från Fässbergs Pastorat . . . . . 21.

B.

Barthelemy, revision af dess förvaltning . . . . . 144, 159.
„ dess afträdande till Dannemark . . . . . 145.
Bergs-Collegium, dess upplösning . . . . . 64, 111.
Bevärings-manskap, dess exercice-plats för Calmare Län och Öland . . . . . 137.
Bevärings-skyldigheten, ändring af Lagen derom . . . . . 8.
Bibeltrycks-tunnan, dess användande . . . . . 54, 123.
Blockhusudden, om en brygga vid denna tull-station . . . . 77.
Boställen, deras deltagande i brefbäring . . . . . 34.
Brefvexling emellan Embets-verken, ordning dervid . . . . 56.
„ „ förenkling af Titulaturen deri 131.
Bro- och Quai-afgifter vid Stockholm . . . . . 81, 127.
Brottmåls-förteckningar, deras aflemnande till Presterskapet . 103.
Brottslingar, sättet att efterlysa dem . . . . . 23.
Båtförare-Gillet i Götheborg, dess upphörande . . . . . 29, 118.

C.

Calmare Stift, dess utvidgande . . . . . 73.
Canzli-biträde, om tillökning deraf . . . . . 1.
„ om arfvode för Notarier . . . . . 10.

Canzli-biträde, om arfvode för Extra Canzlister . . . . . 129.
Carlshamn, om Curhus derstädes . . . . . 22, 97.
Consulat-Districter, förändrad indelning deraf . . . . . 99.
Corrections-inrättning, vakthållning derstädes . . . . . 40.

D.

Djurförare, Lindansare, m. fl., förbud att resa kring i Riket . 12.
Djurgården, den Kongl., om upphörande af afgifter för begagnande af vägar derå . . . . . 101, 154.
Domkyrko-tunnor, om deras disposition från Upsala till Hernösands Stift . . . . . 106.
Döderhultsviks Köping, om Stapelfrihet för den . . . . . 119, 142.

E.

Ecclesiastik-staten, dess indragning till hälften . . . . . 72.
Elfsborgs fästning, afgifter till Commendanten derstädes . . . 51, 147.
Embeten och tjenster, iagttagelser vid befordran dertill N:ris 2, 41, 110, 155, 42, 43, 44, 46, 93.
Eskilstuna manufactur-arbete, gårdfarihandel dermed . . . . 60.

F.

Fahlu grufva, lösningsrätt till fjerdeparter deri . . . . . 105.
Fartygs mätning . . . . . 88.
Fattigvården, votering i Förstärkt Utskott derom . . . . . 164.
Fjellbäcka och Grebbestäds fiskeläge, om köpingsprivilegier för dem 53.
Folkundervisningen, votering i Förstärkt Utskott derom . . . 161.
Frösö Skola, dess utvidgande . . . . . 68, 151.
Furusunds Tullkammare, indragning deraf . . . . . 52, 92.
Författningar, om redaction deraf . . . . . 85.

H.

Handelsförhållanden emellan Sverige och Norrige . . . . . 103.
Helfrihetsbref, deras afskaffande . . . . . 84, 115.
Hemmansklyfning och jordafsöndring, votering i Förstärkt Utskott derom . . . . . 162.

Hemmansräntor, deras beräkning inom Calmar Län . . . . . 27.
Hof-Rätter, indragning af vice Presidents-embeten och förändrad benämning af öfrige Ledamöter . . . . . 45, 117.
Hussar-Regementena, förenkling af deras uniformer . . . . . 80.

I.

Jernhandeln, dess befordrande på Amerika . . . . . 19.
Jernhandteringen i Riket . . . . . 109, 140, 157.
Judar, förbud för dem att hafva christna tjenstebjon . . . . . 49.

K.

Kammar-Collegium, förflyttning af en del nu dithörande mål, till Läns-styrelserne . . . . . 143.
Klockares löner, Pastorernes skyldighet att dertill bidraga . . 14.
Knekte-contract, om deras upphörande . . . . . 3.
Kohl-leverans till stora Kopparbergs grufva, upphörande af böter för uragtlåtenhet deraf . . . . . 126.
Kohlmätning inom Bergslagen . . . . . 24, 95, 146.
Kyrkomedel, deras användande . . . . . 58.
„ dito dito för undervisningsanstalter . . . 82.
Kyrkotionde i Skåne, om lösen deraf . . . . . 90.

L.

Laholm, om stapelstadsrätt för denna stad . . . . . 20.
Landsfiscals-tjensters afskaffande . . . . . 120.
Landtstats-embetsmän, Instruction för dem . . . . . 37, 91.
Lax och Smör från Westerbottens Län, ändring af tullcontrollerne derå . . . . . 50.
Lots- och Båk-inrättningar . . . . . 130.
Lotterier, enskildta, förbud emot dem . . . . . 55.
Lumpsamling, ändring af Författningarne derom . . . . . 38.
Läkare, deras befordringsrätt . . . . . 48, 132.
„ utländska, deras rätt att practisera . . . . . 63.
Länsmans-tjenster, vilkor för befordran dertill . . . . . 104, 134.
Länsmän, extra, afskaffande deraf . . . . . 28.

M.

Markegångssättning, förändrad indelning af Stockholms Län, med afseende derpå . . . . . 135.
Marstrand, om nederlagsrätt för denna stad . . . . . 57.

N.

National-museum, inredande deraf i Prins Carls Palais . . . 62.
National-representation, om en Comité att utarbeta förslag dertill 158, 165.
Nämndemän, inskränkning af deras skjutsningsfrihet . . . . . 36.
Näringsfrihet, utvidgande deraf . . . . . 39.

P.

Pantlåne-Contoir, inrättande deraf i alla städer . . . . . 89.
Pastoralier, deras reglering på Gottland . . . . . 128.
Patent-förordningen, om ändring deri . . . . . 76.
Permittering af krigsmanskap . . . . . 87.
Preste-Adjuncter, förändring af deras vilkor . . . . . 139.
Presterliga befordringar, förändrade grunder derföre . . . . 70.
„ upphörande af dubbla årsberäkningen 116, 141, 160.
Presters utnämnande till Regala Pastorat . . . . . 71.
„ dito i allmänhet . . . . . 138.

Q.

Qvarnmäld, beräkning af tull derföre . . . . . 30.

R.

Recruter, deras uppvisande för befälet . . . . . 16.
Recruter och Remonter vid Cavalleriet, måttet å dem . . . 61.
Riddare-värdighet, iagttagelser vid utnämning dertill . . . . 47.
Riksdagen, åtgärder för dess förkortande . . . . . 17.
Roskildska Fredsfördraget, dess utgifvande från trycket . . . 67.

Roterings-

Roterings-besväret, om lindring deri . . . . . 4.
„ dess upphörande i Gestrikland och Helsingland . . . . . 5.
„ dess inskränkning till enlighet med Contracten . . . . . 9.
Rusthålls-visitationer . . . . . 61.

S.

Salt-import, upphörande af Stapelstädernes skyldighet dertill . 15.
Saltupplag i Stapelstäderne . . . . . 94, 153.
Seglation, inskränkning af landtmäns frihet dertill . . . . . 96, 156.
Sjömagten, dess försättande i behörigt skick för handelns tryggande 136.
Skeppsfarten, åtgärden att befordra den . . . . . 108.
Skjutshåll, om bestämmelse af deras längd . . . . . 11.
Skjutsningsanstalterne . . . . . 26, 107.
Slafveriet på S:t Barthelemy, dess afskaffande . . . . . 133.
Slitö hamn, om nederlagsrätt för den . . . . . 98.
Socknestämmor och Sockne-nämnder, votering i Förstärkt Utskott derom . . . . . 163.
Soldater, minskning af det föreskrifna måttet å dem . . . . 13.
Spanmål och salt, förändring af mätningssättet . . . . . 33.
Sparbanker, deras befordrande . . . . . 75.
Stats-Rådets completterande . . . . . 124, 148.
Sundhets-Collegium, förändrad organisation deraf . . . . . 69.
Säterier, deras deltagande i allmänna byggnader . . . . . 6.
„ d:o d:o i kronobrefbäring . . . . . 34.

T.

Theatern, den Kongl., dess upphörande . . . . . 83, 125.
Tolag, om beräkning deraf . . . . . 114.
Trelleborgs by, om köpings privilegier för den . . . . . 74, 152.
Trädvaruhandeln på England och Danmark . . . . . 113, 150.
Tullverkets tjenstemän, förändring af deras aflöningssätt . . . 100.
Tågordningen, om ändring deri . . . . . 78.

U.

Utländningar, förbud för dem att innehafva civila tjenster . . 66, 149.
Utrikes resor eller bosättning, skyldighet dervid . . . . . 18.

V.

Waxholms fästning, afgifter till Commendanten derstädes . . . 121.
Vexel-controllörs-befattning, dess uppbärande . . . . . 35.
Wrigstad, om anläggande af en köping derstädes . . . . . 25.
„ om en Läkares stationerande vid detta ställe . . . 79.
Väfveri-idkare i Stockholm, rättighet till försäljning af deras fabricater . . . . . 59.
Väghållning, dess bestridande vintertiden . . . . . 32, 122.

Ö.

Öresunds tull, beräkning deraf . . . . . 31, 112.

STOCKHOLM, *Kongl. Ordens-Boktryckeriet*, 1841.